

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Y KUŞAĞINDAKİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLILIĞA
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ: ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
ÖRNEĞİ

DOKTORA TEZİ
Emre BİRİNCİ

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali Rıza ABAY

EYLÜL 2018

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**Y KUŞAĞINDAKİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLILIĞA
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ: ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ
Emre BİRİNCİ (137303007)

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Bu tez/....../.... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (Danışman)	Prof. Dr. Ali Rıza ABAY	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Bedrettin KESGİN	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Semra SARUÇ	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Hüsnünur ASLANTÜRK	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: “Y Kuşağındaki Üniversite Öğrencilerinin Yaşlılığa İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi Örneği”

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve/...../ tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi tarafından şahsıma iletilen ithenticate intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 7’dir.

Uygulanan filtrelemeler:

Kaynakça hariç,

Alıntılar dâhil,

5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı SOYADI : Emre Birinci

Öğrenci Numarası : 137303007

Ana Bilim Dalı : Sosyal Hizmet

Programı : Sosyal Hizmet

Türü : () Proje () Yüksek Lisans Tezi (X) Doktora Tezi

Taramayı Yapan Arş. Gör.

(Adı Soyadı, İmzası, Tarih)

Danışman

Prof. Dr. Ali Rıza ABAY

ÖNSÖZ

Bütün dünya demografik bir dönüşümü yaşamaktadır. Bu duruma hazır olmayan toplumların çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalması kaçınılmazdır. Toplumların demografik dengesinin yaşlılara doğru kayması bir çok alanda etkisini göstermesi beklenmektedir. Bu alanlardan birisi de kuşaklar arası iletişimdir. Ancak yaşlılık hayatın diğer dönemleri gibi doğal bir süreçtir. Yaşlı ve yaşlılık hakkındaki olumsuz algılar, kuşaklar arasında sorunların yaşanmasına, kültür aktarımının gerçekleşmemesine ve ileriki aşamada yaşlılara yönelik ayrımcılıklara dönüşebilmektedir. Y kuşağın yaşlılık algısının belirlenmesi, toplumsal değişimin kuşaklar üzerindeki etkilerinin görülmesi açısından önem taşımaktadır.

Öncelikle gerek ders döneminde gerekse tez süreci boyunca olumlu yaklaşımlarıyla tezimin en son haline gelmesinde yoğun katkıları olan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Ali Rıza Abay'a, tez izleme komitesinde yer alarak, her zaman yapıcı eleştirilerle katkılar sunan Sayın Prof. Dr. Elif Yüksel Kartal ve Sayın Doç.Dr. Bedrettin Kesgin'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca tez savunmama katılarak katkılarını sunan Sayın Doç.Dr. Semra Saruç ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hüsnünur Aslantürk'e teşekkür ederim.

Son olarak en büyük teşekkürlerimi bugünlere gelmemi sağlayan, her durumda sonsuz desteklerini sunan canım annem ve babam Sevim-Kadir Birinci'ye sunuyorum.

İyiki varsınız..

Emre BİRİNCİ

Eylül/2018

İÇİNDEKİLER

BEYAN BELGESİ	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar	ix
ŞEKİLLER	x
KISALTMALAR.....	xi
ÖZET	xii
SUMMARY	xiii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: KUŞAK KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ VE TEORİSİ	8
1.1. Kuşak Kavramının Kapsamı.....	8
1.2. Kuşakların Sınıflandırılması.....	10
1.2.1. Sessiz kuşak.....	12
1.2.2. Baby boomers kuşağı (Bebek Patlaması)	13
1.2.3. X kuşağı.....	14
1.2.4. Y Kuşağı	16
1.2.5. Z kuşağı	18
1.3. Kuşak Teorisi ve Y kuşağı.....	21
BÖLÜM 2: DÜNYADA DEMOGRAFİK DEĞİŞİM, YAŞLILIK VE YAŞLILIK ALGISI.....	28
2.1. Dünya’da Demografik Değişim.....	28
2.2. Türkiye’de Demografik Değişim.....	37
2.2.1. Türkiye’de kuşakların nüfus yapısı.....	42
2.3. Tarihsel Süreç İçerisinde Yaşlanma ve Yaşlılık Kavramları.....	44
2.3.1. Yaşlanma çeşitleri	49
2.3.1.1. Kronolojik yaşlanma	50
2.3.1.2. Biyolojik (Fizyolojik) yaşlanma	51
2.3.1.3. Psikolojik yaşlanma	51
2.3.1.4. Sosyal yaşlanma	52
2.4. Algı Ve Algıyı Etkileyen Faktörler	52
2.4.1. Tarihsel süreç içerisinde toplumsal yapılara göre yaşlılık algısı	55

2.5. Stereotip ya da Olumlu Ve Olumsuz Tutum Ve İnançlar	61
BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE ARAŞTIRMA BULGULARININ YORUMLANMASI	65
3.1. Araştırmanın Yöntemi	65
3.1.1. Araştırmanın Deseni	66
3.1.2. Araştırmanın katılımcıları	67
3.1.3. Veri toplama aracı	67
3.1.4. Verilerin işlenmesi ve çözümlenmesi	68
3.2. Araştırma Bulgularının Yorumlanması	69
3.2.1. Yaşlılık algıları	74
3.2.1.1. Yaşlılığın tanımlanması	74
3.2.1.1.1. <i>Olumlu tanımlamalar</i>	<i>74</i>
3.2.1.1.1.1. <i>Olgunlaşma</i>	<i>75</i>
3.2.1.1.1.2. <i>Emeklilik</i>	<i>76</i>
3.2.1.1.1.3. <i>Deneyim</i>	<i>76</i>
3.2.1.1.2. <i>Olumsuz tanımlamalar</i>	<i>77</i>
3.2.1.1.2.1. <i>Bağımlı olmak</i>	<i>78</i>
3.2.1.1.2.2. <i>Fonksiyon kaybı</i>	<i>80</i>
3.2.1.1.2.3. <i>Sağlıksız olmak</i>	<i>81</i>
3.2.1.1.2.4. <i>Yaşamın son evresi</i>	<i>82</i>
3.2.1.2. Yaşlılığın başlama yaşı	83
3.2.1.2.1. <i>Altmışbeş (65) yaş altı</i>	<i>84</i>
3.2.1.2.2. <i>Altmışbeş (65) yaş ve üstü</i>	<i>85</i>
3.2.1.3. Yaşlıların sorunları	86
3.2.1.3.1. <i>Bakım ihtiyacı</i>	<i>88</i>
3.2.1.3.2. <i>Ekonomik sorunlar</i>	<i>90</i>
3.2.1.3.3. <i>Sağlık sorunları</i>	<i>92</i>
3.2.1.3.4. <i>Yalnızlık</i>	<i>95</i>
3.2.1.4. Yaşlılığın olumlu yönleri	97
3.2.1.4.1. <i>Ailenin genişlemesi</i>	<i>98</i>
3.2.1.4.2. <i>Boş zaman artışı</i>	<i>99</i>
3.2.1.4.3. <i>Saygı görülmesi</i>	<i>100</i>

3.2.1.4.4. Deneyim.....	101
3.2.1.5. Yaşlılığın olumsuz yönleri	102
3.2.1.5.1. Bağımlı olmak	103
3.2.1.5.2. Ölüme yaklaşmak	104
3.2.1.5.3. Sağlık problemleri	104
3.2.1.5.4. Yalnızlık	105
3.2.2. Yaşlılarla iletişim sıklığı ve vakit geçirme biçimleri	106
3.2.2.1. İletişim sıklığı	107
3.2.2.1.1. Haftada bir	108
3.2.2.1.2. İki haftada bir	109
3.2.2.1.3. Yılda 1-2	109
3.2.2.1.4. Yılda 3-4	110
3.2.2.1.5. Yılda 5-6	111
3.2.2.1.6. Yılda 9-10	112
3.2.2.1.7. Yılda 11-12	113
3.2.2.2. Vakit geçirme biçimleri	113
3.2.2.2.1. Sohbet etmek.....	114
3.2.2.2.2. Alışveriş yapmak	116
3.2.2.2.3. Pikniğe gitmek	116
3.2.3. Anlaşmazlık Yaşanan Konular	117
3.2.3.1. Eve geliş saati.....	119
3.2.3.2. Aşırı eleştiri.....	120
3.2.3.3. Giyim tarzı	122
3.2.3.4. Para harcama	123
3.2.3.5. Siyaset.....	123
3.2.3.6. Teknoloji kullanımı.....	124
3.2.3.7. Toplu taşıma araçlarında yer verme	126
3.2.4. Kuşakların birbirlerine karşı tutumları	127
3.2.4.1. Y kuşağının yaşlılara karşı tutumları	128
3.2.4.1.1. Olumlu Görüşler	128
3.2.4.1.1.1. Saygılı	128
3.2.4.1.1.2. Yardımsever	130

3.2.4.1.2. Olumsuz görüşler	130
3.2.4.1.2.1. Saygısız	131
3.2.4.1.2.2. Umursamaz	134
3.2.4.1.2.3. İlgisiz	135
3.2.4.2. Yaşlıların Y kuşağına karşı tutumları	135
3.2.4.2.1. Olumlu görüşler	135
3.2.4.2.1.1. Anlayışlı	136
3.2.4.2.1.2. Destekleyici	137
3.2.4.2.1.3. Hoşgörülü	137
3.2.4.2.2. Olumsuz görüşler	138
3.2.4.2.2.1. Eleştirel	138
3.2.4.2.2.2. Hoşgörüsüz	141
3.2.4.2.2.3. Önyargılı	142
3.2.5. Yaşlıların Rollerı	143
3.2.5.1. Yaşlıların toplumdaki rollerı	144
3.2.5.1.1. Bakım veren rolü	145
3.2.5.1.2. Öğretici rolü	145
3.2.5.1.3. Birleştirici rolü	146
3.2.5.1.4. Yol gösterici rolü	146
3.2.5.2. Yaşlıların aile içerisindeki rollerı	147
3.2.5.2.1. Birleştirici rolü	148
3.2.5.2.2. Danışılan rolü	150
3.2.5.2.3. Karar verici rolü	151
3.2.5.2.4. Otorite sağlayıcı rolü	152
3.2.5.2.5. Yol gösterici rolü	152
3.2.6. Kuşakların karşılıklı beklentileri	153
3.2.6.1. Yaşlıların Y kuşağından beklentileri	153
3.2.6.1.1. Hoşgörü	154
3.2.6.1.2. İlgi	154
3.2.6.1.3. Kendileri gibi olmak	155
3.2.6.1.4. Sevgi/Saygı	156
3.2.6.1.5. Vakit geçirmek	157

3.2.6.2. Y kuşağının yaşlılardan beklentileri	158
3.2.6.2.1. <i>Anlayış</i>	158
3.2.6.2.2. <i>Harçlık.....</i>	159
3.2.6.2.3. <i>Karışılmamak/ Müdahale edilmemek.....</i>	160
3.2.6.2.4. <i>Manevi destek.....</i>	162
3.2.6.2.5. <i>Paylaşımıcı olmak</i>	162
3.2.6.2.6. <i>Sevgi/saygı.....</i>	163
3.2.7. Yaşlılık Hayalleri.....	164
3.2.7.1. Aktif yaşlılık	165
3.2.7.2. Kitap okumak.....	166
3.2.7.3. Seyahat etmek.....	167
3.2.7.4. Sağlıklı olmak	167
3.2.7.5. Çağa ayak uydurmak	169
3.2.7.6. Sevdikleriyle vakit geçirmek	170
3.2.7.7. Deniz kıyısında yaşamak	171
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	173
ÖNERİLER.....	178
KAYNAKÇA	180
EKLER.....	201
ÖZGEÇMİŞ	202

TABLÖLAR

Tablo 1: Kuşakların Kronik Olarak Sınıflandırılması	11
Tablo 2: Kuşakların Temel Özellikleri	20
Tablo 3: Dünya’da Toplam Doğurganlık Hızı Ve Yaşam Beklentisi, 1950-2050.....	30
Tablo 4: Toplam Doğurganlık Hızı: Dünya Ve Gelişmiş Bölgeler, 1950-2050.....	31
Tablo 5: Doğumda Yaşam Beklentisi: Dünya Ve Gelişmiş Bölgeler, 1950-2050.....	32
Tablo 6: 60 Yaş Ve Üzerindeki Nüfus: Dünya Ve Gelişmiş Bölgeler, 1950-2050.....	33
Tablo 7: 60 Yaş Ve Üzerindeki Nüfus Oranı: Dünya Ve Gelişmiş Bölgeler, 1950-2050.....	34
Tablo 8: Nüfusun Medyan Yaşı: Dünya Ve Gelişmiş Bölgeler, 1950-2050.....	35
Tablo 9: Yaşlılık Bağımlılık Oranı, 2000-2050.....	36
Tablo 10: Türkiye’de Yıllara Göre Nüfus Oranları, 1935-2017.....	38
Tablo 11: Yaş Aralıklarına Göre Türkiye’de Nüfus Yapısı	39
Tablo 12: Türkiye’de Yaş Grubuna Göre Yaşlı Nüfus Oranı	40
Tablo 13: Türkiye’de Yaşa Ve Cinsiyete Göre Beklenen Yaşam Süresi, 2014-2016	40
Tablo 14: Türkiye’de Yıllara Ve Yaş Gruplarına Göre Nüfus Ve Oranları.....	41
Tablo 15: Türkiye’de Kuşakların Yaş Aralığı Ve Nüfus Miktarı	43
Tablo 16: Türkiye’de Kuşakların Oran Dağılımları	43
Tablo 17: Araştırma Verileri Doğrultusunda Oluşturulan Kategoriler	70
Tablo 18: Görüşülen Kişilerin Demografik Özellikleri.....	72
Tablo 19: Y Kuşağının Yaşlılarla Görüşme Sıklığı	107

ŞEKİLLER

Şekil 1: Kuşak Çeşitleri	12
Şekil 2: İnsanın Yaşam Döngüsü	47
Şekil 3: Yaşlanma Çeşitleri	50
Şekil 4: Algıyı Etkileyen Faktörler	53
Şekil 5: Algısal Süreçteki Değişkenler	54
Şekil 6: Yaşlı Dostu Şehirler İçin Temel Alanlar	60
Şekil 7: Kültür, Tutum, Davranış ve Değer İlişkisi	63
Şekil 8: Yaşlılık Algıları	74
Şekil 9: Yaşlılığın Olumlu Tanımlamaları	75
Şekil 10: Yaşlılığın Olumsuz Tanımlamaları	78
Şekil 11: Yaşlılığın Başlama Yaşı	84
Şekil 12: Yaşlılığın Sorunları	87
Şekil 13: Yaşlılığın Olumlu Yönleri	98
Şekil 14: Yaşlılığın Olumsuz Yönleri	102
Şekil 15: Vakit Geçirme Biçimleri	113
Şekil 16: Kuşaklararası Danışma Modeli	117
Şekil 17: Anlaşmazlık Yaşanan Konular	118
Şekil 18: Y Kuşağının Yaşlılara Karşı Olumlu Tutumları	127
Şekil 19: Y Kuşağının Yaşlılara Karşı Olumsuz Tutumları	130
Şekil 20: Yaşlıların Olumlu Tutumları	135
Şekil 21: Yaşlıların Olumsuz Tutumları	137
Şekil 22: Yaşlıların Toplumdaki Rollerleri	144
Şekil 23: Yaşlıların Aile İçindeki Rollerleri	147
Şekil 24: Yaşlıların Y Kuşaktan Beklentileri	153
Şekil 25: Y Kuşağın Yaşlılardan Beklentileri	157
Şekil 26: Yaşlılık Hayalleri	164

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

AP: Avrupa Parlemantos

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ASPB : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

BM : Birleşmiş Milletler

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

ILO : Uluslararası Çalışma Örgütü

ÖSYM: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

SHÇEK : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

v.b. : Ve Benzeri

v.d. : Ve Diğerleri

WB : Dünya Bankası

WHO : Dünya Sağlık Örgütü

ÖZET

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tez Özeti

Tezin Başlığı: Y Kuşağındaki Üniversite Öğrencilerinin Yaşlılığa İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi Örneği	
Tezin Yazarı: Emre BİRİNCİ	Danışman: Prof. Dr. Ali Rıza ABAY
Kabul Tarihi: 03.09.2018	Sayfa Sayısı: xiii (ön kısım) + 200 (tez) + 3 (ekler)
Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet	Bilim Dalı: Sosyal Hizmet
Kuşak olgusu tarihsel olarak bakıldığında insanlığın varoluşundan beri olduğunu görülmektedir. Her kuşak bulunduğu zamanın özelliklerini içerisinde taşımaktadır. Kuşak, birbirlerine yakın dönemde dünyaya gelmiş kişilerden meydana gelen bir grup şeklinde tanımlanmaktadır. Kuşaklarla ilgili olarak farklı bazı sınıflandırmalar yapılmasına rağmen genel olarak kabul edilen kronolojik sıralamaya göre Sessiz kuşak, Baby boom kuşağı, X kuşağı, Y kuşağı ve Z kuşağı olarak kabul edilmektedir. Yaşlılarla kuşak çatışmalarının en fazla yaşandığı kuşak olması, toplam nüfus içerisindeki en büyük paydayı oluşturması ve önümüzdeki bir kaç yılda iş hayatında katılacak olmaları ve karar alıcı pozisyonlarda yer alacak olmalarından dolayı araştırmada Y kuşak ele alınmıştır. Demografik değişim, politik sonuçları yakın zaman önce fark edilmeye başlanan bir durumdur. Demografik değişim, insanlar daha uzun yaşam sürdükçe daha geniş bir toplum için geniş kapsamlı sonuçlar doğurmaktadır. Nüfus yaşlanması tüm dünyada gelişim düzeyleri ülkeden ülkeye göre değişmektedir. Toplumlarda yaşlı nüfus oranı artmasıyla birlikte yaşlı ve yaşlılık üzerine yapılan çalışmalarda nicelik ve nitelik olarak artış görülmektedir. Yaşlılara yönelik algı ve tutum araştırmaları son zamanlarda ele alınan konular arasında yer almaktadır. Dünya nüfusu yaşlanmaya başlayınca, bu konu hakkında derinlemesine analiz yapılması ihtiyacı doğmuştur. Başta politika yapıcılar olmak üzere, demografik değişim sonucunda ihtiyaçların tespit edilmesi, ortaya çıkabilecek sorunlar için önceden önlem almak için bu analizler önem arz etmektedir. Toplumun yaşlılık algısı o toplumun yaşlılığı nasıl gördüğü ve yaşlıyı nasıl konumlandığını belirlemek açısından önemlidir. Araştırma amaçlarını gerçekleştirmek için, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma deseni olarak, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız çalışmalarda kullanılan olgubilim (fenomenoloji) seçilmiştir. Fenemolojik yaklaşım, birey ya da gruplarla bir olguya ilişkin yaşanmış deneyimleri derinlemesine inceleyerek araştırmak, tanımlamak, yorumlamak için kullanılan bir yaklaşımdır. Araştırmada görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu, verilerin çözümlenmesinde ise içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yöntemiyle elde edilen verilerin analizi Nvivo 11 programı ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların yaşlılığı olumsuz anlamlandırdıkları, genel olarak yaşlıların sorunları hakkında farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu, kuşaklar arasında iletişimin yoğun olmadığı, duygu paylaşımlarının olmadığı görülmüştür.	
Anahtar Kelimeler: Kuşak, Y Kuşağı, Yaşlı, Yaşlılık, Algı	

SUMMARY

Yalova University Insitute of Social Sciences Doctoral Thesis Summary

Thesis Title: Examination Of The Views On Ageing Of University Student In Y Generation:The Case Of Anadolu University	
Thesis Author: Emre BİRİNCİ	Advisor: Prof. Dr. Ali Riza ABAY
Date of Acceptance: 03.09.2018	Total Number of Pages: xiii (pre text) + 200 (main body) 3+ (appendices)
Department: Social Work	Field of Study: Social Work
The generation phenomenon has historically been seen since the existence of humanity. Each generation is in the characteristics of the time it is found. The generation is defined as a group of people who were born in the near future. Although there are some different classifications in relation to the Generation, The Silent Generation, Baby Boom Generation, X Generation, Y Generation and Z Generation are generally accepted according to the chronological order. In the study, Y Generation was discussed as the most experienced generation of conflict with the elderly, the largest share in the total population and the participation in business life in the next few years and the participation in decision-making positions. Demographic change is a situation in which political consequences have recently been realized. Demographic change, the longer people live, the more extensive the results for a wider society. Population ageing all over the world development levels vary from country to country. With the increase in elderly population in societies, studies on old age and old age have shown an increase in quantity and quality. Recent research on perception and attitudes towards the elderly is among the topics discussed. When the world population began to age, the need for an in-depth analysis of this issue was born. These analyses are important to determine the needs as a result of demographic change, especially policymakers, and to take measures in advance for the problems that may arise. The perception of the old age of society is important to determine how that society sees the old age and how it positions the old. Qualitative research method was used to achieve research objectives. As a research pattern, the phenomenon (phenomenology) used in studies that we are aware of but do not have an in-depth and detailed understanding is selected. The phenemological approach is an approach that is used to investigate, define, interpret experiences with individuals or groups of individuals in depth. In the research, a semi-structured interview form was used in the interviews and content analysis method was used in the analysis of the data. Analysis of the data obtained by interviewing method was done with nvivo 11 program. As a result of the research, it was observed that the participants had negative meaning of old age, they had high awareness levels about the problems of the elderly in general, they had no communication between the generations, and they had no feelings sharing.	
Keywords: Generaiton, Y Generation, Elderly, Old Age, Perception	

GİRİŞ

21. yüzyılın ikinci on yılında büyük küresel demografik değişim devam etmektedir. Bugün dünya çapındaki mevcut 7 milyar nüfusun 2050 yılına kadar 9 milyara ulaşması beklenmektedir (Word Bank, 2016). 33 ülkede doğumda yaşam beklentisi şu anda 80'in üzerindedir. 100'lü yaşlardan bahsetmenin çok uzun zaman alacağı beklenmemektedir. 1950'de dünyada 60 ve daha yukarı yaşta 205 milyon kişi vardı. 2012 yılında bu rakam yaklaşık 810 milyona çıktı. 2050'ye kadar iki katını aşarak 2 milyara ulaşması öngörülmektedir (UN, 2012; 11). Gelişmekte olan ve genç nüfusa sahip ülkelerin nüfuslarının yaşlanmasının hızlı bir şekilde olması beklenmektedir. Yaşlanma hızı ülkeden ülkeye göre değişiklik göstermektedir. Genç nüfusa sahip ülkelerin daha hızlı bir şekilde yaşlanma olgusunu yaşamaları ve bazı sorunlarla karşı karşıya kalmaları beklenmektedir.

Demografik değişimle birlikte ülkelerin yaşlı nüfus oranları artmaktadır. Dünya nüfusunun yaşlanması, 1960'lardan bu yana düşük doğurganlık eğilimlerinin bir sonucudur. Neredeyse her ülkede doğum oranlarındaki ciddi düşüş yaşlı nüfus oranlarının artmasında etkili olmuştur. Yaşlanma, bir gelişme zaferi olarak kabul edilmekte ve artan uzun ömür, insanlığın en büyük başarılarından biri olarak görülmektedir. Nüfus yaşlanması tüm dünyada gelişim düzeyleri ülkeden ülkeye göre değişmektedir. İnsanlar daha iyi beslenme, tıbbi gelişmeler, sağlık, eğitim ve ekonomik refah nedeniyle daha uzun yaşamaktadır. Dünya, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomilerdeki nüfusların daha uzun ve daha sağlıklı yaşamaları nedeniyle daha da büyümektedir. Dünya nüfusunun yavaş artması ve eşi görülmemiş bir şekilde yaşlanması ekonomiden sağlığa bir çok alanı etkilemektedir. Demografik değişimler, toplumların her üyesi üzerinde etkileri söz konusu olmaktadır. Yaşlı nüfus oranlarının artışı, hem ülkelerin politikaları hem de toplumsal yapı içerisinde değişimlere neden olmaktadır. Yaşlılık önceleri bir sorun olarak kabul edilmezken son yıllarda toplam nüfus oranları içerisindeki paylarının hızlı bir şekilde artması sonucu yaşlılara ve yaşlılığa bakış açısı değişmekte ve yaşlı ve yaşlılık üzerine yapılan bilimsel çalışmalar nitelik ve nicelik olarak artış göstermektedir.

Nüfus büyüklüğü ve yaş yapısı üç temel demografik faktörle belirlenmektedir: doğurganlık, ölüm ve göç. Genel olarak doğumlar, nüfusun üç belirleyicisinden en önemlisidir. Ölüm ve göç oranları, zamanlama açısından nispeten öngörülebilirdir. 1950'lerden beri, dünya bir bütün olarak yaşam beklentisinde önemli iyileşmeler yaşarken, doğurganlık oranlarında hızlı bir düşüş ve küresel nüfus içindeki çocukların payında sürekli bir düşüş yaşanmıştır. Hemen hemen tüm gelişmekte olan ülkelerde yaşayan kadınların ortalama dört ila yedi çocuğu vardır. Gelişmiş ülkelerde ise kadınların sahip olduğu çocuk sayısı iki ila üç arasında değişmektedir. Demografik değişim ülke düzeyinde demografik özellikler ve eğilimler nedeniyle büyük farklılıklar göstermektedir. Küresel eğilimler, hem mevcut demografik profillerinde hem de gelecekteki değişimin yönü ve hızında ülke seviyesinde büyük farklılıklar göstermektedir. Günümüzün yüksek gelirli ülkelerinin çoğu on yıllardır düşük doğurganlık oranlarına ve yüksek yaşam beklentilerine sahip iken gelişmekte ve fakir birçok ülkede doğurganlık oranlarının hala yüksek olduğu görülmektedir. Bazı ülkelerde doğum oranları hala yüksek seyrederken bazı ülkelerde bu oran tarihinin en düşük seviyelerinde seyretmektedir.

Değişen dünya yapısında yaşlı insanların uzun süre yaşamasıyla birlikte sadece yaşlıların hayatları değil aynı zamanda yaşlı insanların çevrelerindeki insanların da hayatları

değişmektedir. Örneğin, geçtiğimiz 50 yıl kırsal kesimden kentsel yaşama kadar büyük bir demografik değişim görülmüştür. Dünya nüfusunun büyük bir kısmı şehirlerde yaşamaya başlamıştır. Dünya, küresel sosyo-ekonomik kalkınma yoluyla çok daha varlıklı hale gelmiştir. Ancak birçok yerde bu durum kaçınılmaz olan artan bir eşitsizlik ile ilişkilendirilmiştir. Ulaşım ve iletişim alanındaki ilerlemeler, işgücü piyasasının serbestleşmesi, makineleşmenin yaygınlaşması neticesinde eğitilmiş gençlerin iş hayatında yerlerini alması dünyanın küreselleştiğinin bir göstergesidir. Bu durum bazı yaşlılar için fırsata dönüşebilirken bazıları için ise yavaş yavaş kayıp duygusunun yaşanmasına yol açmaktadır.

Demografik ve toplumsal değişimin etkisi bir çok alanda görülebilmektedir. Toplumsal değişim konusu sosyal bilimlerde çalışılan en eski konulardan birisi olarak kabul edilmektedir. Parson, ekonomik yapının ailede ortaya çıkan değişimin başlıca tetikleyicisi olduğunu kabul etmektedir. Endüstriyel toplum yapısının getirdiği zorunluluklar, toplumsal birlikteliğinin azalmasına ve yalıtılmış çekirdek ailelere dönüşüme neden olmaktadır (Abay ve Demir, 2014; 128). Yaşlılıkla ilgili yapısal değişimlerden birisi kuşaklar arası mesafenin artmasıdır. Bu durum deneyim ve kültür aktarımında sorun oluşturabilmektedir (Tufan, 2014; 59).

Toplumsal değişim, toplumsal yapının, ilişki ağlarının, davranış kalıplarının ve değerlerin zaman içerisinde dönüşümü olarak tanımlanabilir. Kuşak kavramı toplumsal değişimleri açıklamak konusunda önemlidir. Toplumsal değişim içerisinde kuşakların özelliklerinin belirlenmesi, tüketim ihtiyaçları, eğitim, sağlık, iş gibi birçok konu hakkında planlama yapılması gerekmektedir. Demografik değişim neticesinde kuşaklar arasındaki ilişkiler de olumsuz etkilenmektedir. Kuşaklar arası çatışma, farklı zaman dilimlerinde dünyaya gelmiş kişiler arasında hayatı ve olayları farklı yorumlamadan kaynaklı ortaya çıkan anlaşmazlıklar olarak tanımlanabilir. Kuşaklar arasındaki ortaya çıkan sorunlar, yaşlıların aile ve toplumdaki saygın imajını kaybettiği ve toplumsal bir kültürel yozlaşmanın da olabileceğini göstermektedir.

Yaşlılığa bakış açısı yıllara ve topluma göre değişiklik göstermektedir. Toplumların yaşlılığa bakış açısı, yaşlılığın değeri olarak karşılık bulmaktadır. Ortalama ömrün uzaması ve doğum oranlarının düşmesiyle birlikte toplumlarda yaşlıların oranları artış göstermiştir. Yaşlıların oranlarının artış göstermesi, toplumlarda yaşlılığa yönelik hizmetlerin çeşitlenmesine yol açmaktadır. Farklı zamanlarda dünyaya gelmiş olan kişilerin dünyaya bakışları da farklı pencerelerden olmaktadır. Kuşaklar birbirlerinin davranışlarını beğenmemekte ve birbirlerine eleştiride bulunabilmektedir. Farklı bakış açıları hoşgörüyle karşılanmadığı zaman kişiler arasında hayatın her alanında sorun yaşanmasına neden olabilmektedir. Genç ve yaşlı kuşak genellikle birbirlerini kendilerini anlamadıklarından şikayet etmektedir. Yaşlılık olgusunu yaşlıların nasıl gördüğü kadar toplumun gençlerinin de nasıl gördüklerinin yaşlıların yaşamları üzerinde önemli etkisi olmaktadır.

Genellikle yaşlılık dönemi yalnızlık, kronik hastalıklar, yoksulluk, bakım gibi konularla bağdaştırılmaktadır. Gençlerin yaşlılara ve yaşlılık dönemine karşı önyargıları olabildiği gibi yaşlıların da gençlere yönelik önyargıları olabilmektedir. Son yıllarda kuşaklar arası çatışmaya karşı olarak kuşaklar arası dayanışma kavramına vurgu yapılmaktadır. Çocuk, genç ve yaşlıların daha çok bir araya gelerek önyargılarından arındırılmalarına ve birbirleri hakkında olumlu algı oluşmasını sağlamak istenmektedir. Yaşlıların fiziksel ve zihinsel kayıplar

yaşaması neticesinde bağımsızlıklarını yitirip, başkalarına bağımlı hale gelmeleri, kuşaklar arasındaki ilişkinin azalmasına ve yaşlılık ve yaşlılarla ilgili olumsuz algı ve tutumların oluşmasına neden olmaktadır. Aktif yaşlanma raporuna göre Türkiye’de yaşlılara yönelik önyargının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sanayileşme, teknolojik gelişmeler, kentleşme, doğurganlığın azalması, kadının iş hayatına katılımı gibi gelişmeler aile yapısında değişimin yaşanmasına neden olmuştur (TÜİK, 2013). Toplumsal dayanışma, yaşlılık döneminin iyi bir şekilde geçmesi için oldukça önemlidir. Sosyolojinin kurucularından olan Durkheim sözleşmeye dayalı toplumsal dayanışma anlayışına vurgu yapmıştır. Yaşlılık döneminde sosyal bakım, sağlık hizmetleri, emekli maaşları gibi hizmetler ancak toplumsal dayanışma neticesinde sağlıklı bir şekilde devamlılığı sağlanabilir.

Modernleşmeyle birlikte aile yapılarında geniş ailelerden çekirdek aileye dönüşüm gerçekleşmektedir. Çekirdek aileye dönüşüm yaşlılar üzerinde üç etkisinin olduğu belirtilmektedir. Aile içerisinde yaşlıların işlevsiz kalmaları, yaşlıların yalnızlaşması ve ailenin yaşlının bakımı konusunda rollerinden uzaklaşmasıdır (TNSA, 2008). Zamanla yaşlıların beklentilerinin artması ve geleneksel aileden modern aileye geçişle birlikte kuşaklar arasında çatışma durumu da artış göstermiştir (Tokgöz, 2011; 14). Teknoloji, eğitim, kültür, cinsiyet rolleri, sosyo-ekonomik durum, politik konjonktür, iletişim biçimi, değer yargıları farklılıkları kuşaklar arasında sorun yaşanmasına yol açabilmektedir. Kuşaklar arasında fikir ayrılıkları ya da farklı bakış açıları şeklinde meydana gelen bu durum kuşak çatışması şeklinde tanımlanmaktadır (Ünal, 2011; 97). Kuşaklar arası çatışmanın nedenleri arasında teknolojik gelişmeler, aile yapısı, eğitim, meslek, din, örf ve adet, gelenek ve görenekler sayılabilir (Anıl, 2011; 33). Kuşak çatışması aile bireyleri arasında meydana gelebildiği gibi toplumun herhangi üyeleri arasında da meydana gelebilir.

Kuşaklar arasında yaşanan sorunların nedenlerinin başında tarafların birbirlerini anlamaması gelmektedir. Hızlı teknolojik değişimler, toplumsal hayat içerisinde değişimleri kaçınılmaz kılmaktadır. Yaşlılık döneminde aile desteği çocukluk dönemi kadar önem taşımaktadır. Bu dönemdeki sosyal ilişkilerin yoğunluğu yaşlıların yaşam doyumlarını arttırmakta ve hayatlarına anlam katmaktadır. Keza aynı olumlu durum genç kuşaklar içinde geçerli olmaktadır. Çocukluk döneminde aile büyüklerinden elde edilen bilgilerin hayat boyunca etkisi devam etmektedir. Aynı zamanda toplumsal olarak da kültür aktarımı gerçekleşmiş olmakta, değerler nesiller arasında paylaşılmaktadır. Kuşakların birlikte vakit geçirmeme durumunda kuşaklar arasındaki ilişkiler zayıflamakta ve kültür aktarımı gerçekleşmemektedir.

Genellikle gençler hiç yaşlanmayacaklarını düşünmelerine rağmen, yaşlılık insan evresinin doğal bir sürecidir. Her insan doğar, büyür, gelişir, yaşlanır ve belli bir yaştan sonra hayatını kaybeder. Doğal bir süreç olan yaşlılık gençler için hep uzak bir kavram olarak görülmektedir. Kuşaklar arasında yaş, tecrübe ve hayata bakış açıları konularında farklılıklar bulunmaktadır. Gençler ve yaşlılar arasındaki yaş farkı hayata bakış açılarının farklı olmasına neden olmaktadır. Kuşaklar arasındaki sorunlar teknolojinin değişimi, küreselleşmenin etkisi ve kültürel değişimler sayesinde her geçen gün artmaktadır. Kuşaklar arasında yaşanan sorunlarda genellikle taraflar birbirlerini suçlamakta ve sorunun karşı tarafın davranışları ya da söylemleri nedeniyle olduğu ifade edilmektedir. Genellikle genç kuşaklar, yaşlı kuşakları çağa ayak uyduramamakla, eski kafalı olmakla ve kendilerini anlamamakla suçlamakta, yaşlı kuşaklar ise

genç kuşakları, örf-adetlerini bilmemekle, görgü kurallarını bilmemekle ve farklı giyim ve söylemleri oldukları için eleştirmektedir.

Kuşaklar arası bağlar, aile ve toplum düzeyinde herkes için değerlidir. Bütün kültürlerde insanların büyük bir çoğunluğu, insanları birbirinden ayrı tutabilen çağdaş yaşamın baskılarına ve coğrafi hareketliliğe rağmen yaşamları boyunca aileleriyle yakın ilişkiler sürdürmektedir (UN, 2002; 61). Toplum, toplumu oluşturan parçalardan meydana gelmektedir. Toplum içerisinde değerler ve roller yaş gruplarına göre değişiklik göstermektedir. İnsanın yaşadığı zaman içerisindeki gelişmeler, algısını, tutumunu ve davranışlarını biçimlendirmektedir. Algı, toplum içerisinde oluşmakta ve zaman içerisinde değişiklik gösterebilmektedir.

Kuşaklar arası çatışma ve dayanışma kavramları son yıllarda sıklıkla ele alınmaya başlanmıştır. Kuşaklar arasında yaşanan sorunlar öncelikle aile içerisinde başlar, sosyal hayat içerisinde değişik durumlarda kendini gösterir. Kuşaklar arası bağların güçlü olmasının birey, aile ve toplum düzeyinde faydaları olmaktadır. Bu durumun oluşmasında kuşaklar arasındaki hayatı yorumlama, algılayış ve yaşama tarzı konularındaki belirgin farklılıklar, etkileşimlerin çok hızlı bir şekilde olması, ortalama ömürlerin uzamasıyla birlikte bir kaç kuşağın bir arada yaşayabilmesi gibi faktörler etkili olmuştur. Kuşaklar arası çatışmanın önüne geçilmesi için dayanışmayı arttırmak amacıyla ulusal ve uluslararası düzeyde politikalar geliştirilmekte ve geliştirilmeye devam edilmektedir. Birleşmiş Milletler tarafından 2002 yılında Madrid’de II. Yaşlılık Asamblesi gerçekleştirilmiş ve bu kapsamda yaşlı nüfusun yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi, topluma entegrasyonları, geçim ve sağlık problemleri ile tüm yaş gruplarını kapsayan politikalar oluşturmak amacıyla uluslararası eylem planı hazırlanmıştır. Kuşaklar arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi ve yaşlılara yönelik olumlu algı ve tutum geliştirmeye yönelik olarak 2012 yılı, Kuşaklararası Aktif Yaşlanma Ve Dayanışma Yılı olarak kabul edilmiştir.

Kuşaklar arasındaki farklılıkların olmasında yaşla birlikte sosyalleşmenin azalması, toplumda yer alan farklı kuşaklara uyum konusunda sorun yaşanmasına yol açabilmektedir (Yavuzer, 2013; 251). Kuşaklar arasında çatışma genellikle iletişimsizlik ve farklılıkların hoşgörüsüyle karşılanmaması nedeniyle meydana gelmektedir (Atabek, 1991;37; Köknel, 2001;165). Kuşaklar arasında yaşanan sorunlar insanlığın her döneminde olmuştur ve olmaya da devam edecektir.

Toplumun herhangi kesiminin yaşlılık algısı, yaşlılara karşı tutumları etkilemektedir. Yaşlılık algısının aynı zamanda sosyal politikalar üzerinde de etkisi söz konusudur. Genç kuşakların yaşlılık algısı, yaşlılara karşı tutum ve davranışlarının oluşmasını belirlemektedir. Algılar genellikle çocukluk döneminde oluşmaya başlamakta ve zaman içerisinde değişiklik gösterebilmektedir. Genç kuşakların yaşlılık algıları, gençler ve yaşlılar arasında yaşanan sorunların önlenmesinde ve çözülmesinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca kuşaklar arasındaki ilişkinin bağlamının belirlenmesi önemli bir olgudur.

Araştırmanın Konusu

Demografik yapıda meydana gelen değişimler neticesinde toplumlarda yaşlıların oranları her geçen gün artış göstermektedir. Toplumun yaşlılığa yüklediği anlam verdikleri değerlerin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bireylerin davranışları üzerinde kişisel faktörler, cinsiyet,

ırk, algılama, tutum ve kişilik özellikleri etkili olmaktadır. Y kuşak toplum içerisinde en büyük kuşak grubunu oluşturmakta ve yaşlılarla kuşak farkının sosyal hayat içerisinde en fazla hissedildiği nesildir. Aynı zamanda Y kuşak üyeleri önümüzdeki yıllarda değişik makamlarda karar alıcı pozisyonlarda yer almaları ve yaşam döngüsü içerisinde geleceğin yaşlıları olmaları beklenmektedir. Toplumsal değişim neticesinde yaşlılara ve yaşlılığa yüklenen anlamlar değişmekte ve kuşaklar arası ilişkiler farklılaşmaktadır. Y kuşağının yaşlı ve yaşlılık hakkındaki düşünceleri araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Problemi

Tüm dünyada meydana gelen demografik değişim neticesinde yaşlı ve yaşlılığın önemi her geçen gün artmaktadır. Demografik yapıdaki değişim, toplum ve aile yapısının, devletlerin politikalarının ve kuşaklar arasındaki ilişki biçimlerinin değişmesine neden olmaktadır. Teknolojik gelişmeler neticesinde toplumda hızlı bir sosyal değişim yaşanmaktadır. Modernleşmeyle birlikte gerçekleşen toplumsal değişimler kültür ve değerlerin yozlaşmasına neden olmaktadır. Değişen toplum düzeniyle birlikte yaşlılar yalnızlaşmakta ve toplum ve ailede içerisindeki konumlarını kaybetmelerine neden olmaktadır. Kuşaklar arasındaki diyalogların azalması, taraflar arasında sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Y kuşağı, yaşlılarla kuşak farklılıklarının en fazla hissedildiği kuşak olmakla birlikte nüfus grupları arasında en büyük bölümü oluşturmaktadır. Toplumsal değişim süreci içinde kuşaklar arasında meydana gelen farklılıklar temel varsayım olarak kabul edilerek, Y kuşağının yaşlılara ilişkin algı, tutum ve davranışlarında da bir takım farklılıklar görülmektedir. Bu farklılıklar bazen sorunlara neden olabilmektedir. Yaşlılığa yüklenen anlamın belirlenmesi, Y kuşak ile yaşlılar arasındaki farklılıkların sebeplerinin neler olduğunun anlaşılması ve bu konuda Y kuşağının ne/neler düşündüğünün bilinmek istenmesi araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Yaşlılık üzerine bir çok çalışma yapılmış olmasına rağmen Y kuşağının yaşlı ve yaşlılık hakkındaki düşünceleri üzerine literatürde araştırmaya rastlanılmamıştır. Araştırma kapsamında, Y kuşağının yaşlı ve yaşlılık hakkındaki düşüncelerinin, yaşlılarla ilişki boyutunun, yaşlılarla anlaşmazlık yaşanan konular ve gelecekteki yaşlılık hayalleri hakkındaki görüşlerinin belirlenmesinin toplum bilimciler için kaynak olması beklenmektedir. Araştırmanın başta sosyal çalışma alanı olmak üzere diğer sosyal bilim alanındaki akademisyenlere, yerel yönetimlere ve politika yapıcılara katkı sağlayacağını düşünülmektedir. Araştırma kapsamında kuşaklar arasında sağlıklı ve güçlü bağlar kurulmasına, yaşlı ve yaşlılık üzerine farkındalık yaratılmasına dikkat çekilmektedir. Araştırma, kuşaklar arasındaki sorunların tespiti ve çözümü için konusunda girişimler açısından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Y kuşağının yaşlı ve yaşlılık konusundaki düşüncelerinin belirlenmesidir. Bu genel amaç çerçevesinde Y kuşağının yaşlılığa yüklediği anlamın, yaşlılık hakkında farkındalık düzeyinin, kuşaklar arasındaki iletişim durumunun ve varsa aralarındaki sorunların neler olduğunun ve altında yatan nedenlerin, yaşlılık dönemine dair hayallerinin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Y kuşağının yaşlılığı nasıl tanımladığı, yaşlılığın başlangıcı hakkında düşünceleri, yaşlılığın olumlu ve olumsuz yönleri, yaşlıların sorunları hakkında farkındalık düzeyleri, yaşlılarla iletişim sıklığı ve biçimi, yaşlıların toplum ve ailedeki rolleri, kuşakların beklentileri ve yaşlılık döneminden beklentilerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Literatür İncelenmesi

Kuşak kavramı tarih, sosyoloji, psikoloji ve yönetim bilimi gibi birçok disiplinde önemli araştırma ve çalışma alanlarına konu olmuştur. Konu hakkında literatür incelemesinde Y kuşağın ya da gençlerin yaşlılık algısı üzerine herhangi bir çalışma yapılmadığı, yaşlılık algısı üzerine yapılan çalışmaların daha çok yaşlılar üzerinde yapıldığı görülmüştür. Gençler üzerinde ise yaşlı ayrımcılığı konusunda çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Ahad'ın (2016) “Yaşlıların Yaşlılık Algısının Yaşam Kalitesi Ve Depresyon İlişkisi” isimli İstanbul Büyükşehir Belediyesi Darülaceze Müdürlüğünde kalmakta olan 100 yaşlı ve kontrol grubu olarak evlerinde kalan 30 yaşlıyla gerçekleştirdiği çalışmasında yaşlılık algısı ve depresyon arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaşlıların yaşlılıkla ilgili sosyal alanlardaki olumsuz düşünceleri, fiziksel sağlıkları ve sosyal alanda yaşadıkları değişimler ile duyuşal işlevleri, kontrol duyguları, kişisel ilişkileri ve geleceğe bakış açıları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanılmıştır.

Akülkü'nün (2015) “Yaşlıların Yaşlılık Algısı: Antalya/Finike Ve Polonya/Rzeszow Örneği” isimli kültürel faktörlerin yaşlı algısını ne şekilde etkilediğini görebilmenin amaçlandığı çalışmasında yaşlıların gerek şehirlere göre gerekse cinsiyete göre vermiş oldukları cevaplar iki şehir arasında benzerliklerin de olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Şahin'in (2015) “Yaşlılık Algısı Ve Yaşlılara Sunulan Kurumsal Hizmetler Farkındalığı Üzerine Bir İnceleme: Erzurum İli Örneğinde” isimli araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu yaşlılığı sona yaklaşma, yalnızlaşma, düşkünlük, muhtaçlık, sevdiklerini kaybetme vb. kavramlarla tanımlanmaktadır. Yaşlıların huzurevinde kalmasından ziyade aileleriyle birlikte yaşamaları gerektiği, kendilerinin aileyi birleştirici rol oynadığı çoğunluğun benimsediği görüş olup; yaşlıların toplumdan yadsınmasına karşı çıkmaktadır. Yaşlıların sorunları ile ilgilenme konusunda başta ailesi, ardından devlet sorumlu yapı ve kurumlar olarak görülmektedir. Bununla beraber yaşlılara sunulan hizmetlerin yeterli olduğu düşüncesi hakimdir. Yaşlılara sunulan hizmet ve olanaklardan ise deneklerin büyük çoğunluğunun yeterince bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir.

Sözen'in (2014) “Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ve Yaşlılık Algısı: Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi Örneği” isimli çalışmasında, Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi polikliniklerine başvuran örnek bir yaşlı grubun yaşam kalitesi algısının ve yaşlanma algısının değerlendirilmesi hedeflenmiş ve yaşam kalitesi ve yaşlanma algısı arasında bir doğru orantı olduğu gözlemlenmiştir. Yaşam kalitesi ölçüleri ve yaşlanma algısı ölçüleri arasında da gözlemlenebilir bir ilişki vardır. Yaş ve cinsiyet psikososyal kayıp ölçütü için doğrudan etkiliyken, eğitim seviyesi ise psikososyal gelişmişlik, fiziksel değişiklikler ve total yaşlanma algısı skorlarında ciddi bir etkidir. Baysan'ın (2008) “Yaşlıların Yaşlılık Algısı Ve Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörler” adlı çalışması sağlık algılarını, yaşlılıkla ilgili algı ve tutumlarını tanımlamak ve yaşlılık algısını ve yaşlıların yaşam kalitelerini etkileyen değişkenleri ortaya koymaktadır. Araştırmada elde edilen sonuçlar ise, yaşlılarda, algılanan

sağlık ve yaşam kalitesinin sosyoekonomik, hastalanma ve sağlık hizmetleri ile ilgili değişkenlere duyarlı olduğudur. Daha alt sosyal sınıfta olmak, sağlık hizmetlerine daha güç ulaşabilmek ve sürekli evde ve sağlık kurumunda bakım ve hizmet alamamak yaşlılık tutumu ve algısı ve algılanan sağlık ve yaşam kalitesi üzerinde olumsuz etkisi bulunmaktadır. Taşkesen'in (2017) "Kırsal Ve Kentsel Alanlarda Yaşlanma, Yaşlılık Ve Yaşlılar: Denizli İli Örneği" isimli çalışmasında yaşlılığa yönelik değerlendirmelerin toplumun her yaş kesiminden bireyler tarafından nasıl şekillendiğinin; kırsal ve kentsel alanlar özelinde incelenmiş ve araştırmanın sonucunda Türkiye'de yaşlılığa yüklenen olumsuz anlam tespit edilmiştir.

Miller'in (1995) "Yaşlılık Algısı ile Yaşlıların Kendi Özbenlik Algılarının Karşılaştırılması" isimli çalışmasında genç yaşlılarda benlik algısı ile genç yaşlıların uyaranları algıladıkları diğerleri arasındaki ilişki; ve bu algılara ilişkin değişkenler incelenmiş yaşlı uyaranların yüzde doksan beşinin birey olarak kendilerini pozitif olarak algıladığını, yüzde yetmiş-yüzde ise yaşlıları genel bir grup olarak algıladığını göstermektedir.

Moeller'in (2018) "Yaşlanma Üzerine Olumsuz Algılar: Bir Kavram Çalışmasının Kanıtı" isimli 5 huzurevi sakini ile gerçekleştirdiği çalışmada katılımcıların yaşlanma üzerindeki olumsuz algılarını kabul ettiği ve müdahale sonucunda olumsuz algılarda değişimler gözlemlendiği sonucuna ulaşmıştır. Mapoma ve Masaiti (2012) "Zambiya'da Yaşlanmaya Yönelik Algı ve Tutumlar" Zambiya'da yaş ve yaşlanma ile ilgili algı ve tutumları araştırmak ve tanımlamak amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmada yaşlılara yönelik karamsar görüş, tutum ve algıların olduğu, yaşlı insanların ciddi sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını, yaşlanma sorununu nasıl ele alacakları konusunda politikalar ve programlar konusunda hiçbir fikirlerinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde kuşak kavramı açıklanmış, kuşak çeşitleri hakkında bilgi verildikten sonra kuşak teorisi açıklanmıştır.

İkinci bölümde, Dünya'da demografik değişim, yaşlılık ve yaşlılık çeşitleri başlığı altında, Dünya'da ve Türkiye'deki demografik değişim istatistiki bilgilerle açıklanmakta, tarihsel süreç içerisinde yaşlanma ve yaşlılık kavramları hakkında bilgi verilmekte, algı ve stereotip kavramları açıklanmakta ve tarihsel süreç içerisinde toplumlarda yaşlılık algısı hakkında bilgi verilmektedir.

Üçüncü bölümde Araştırma Yöntemi ve Araştırma Bulgularının Yorumlanması başlığı altında, öncelikle araştırmanın yöntemi, katılımcıların demografik bilgileri, veri toplama aracı, verilerin analizi ve çözümlemesi açıklandıktan sonra araştırmanın verilerinin çözümlendiği araştırmanın bulgularının yorumlanması yapılmıştır. Bu bölümün ardından sonuç, tartışma ve öneriler kısmı gelmektedir.

BÖLÜM 1: KUŞAK KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ VE TEORİSİ

Bu bölümde öncelikle kuşak kavramı açıklanmaktadır. Daha sonra kuşak çeşitlerinin neler olduğu, doğum aralıkları ve bazı özellikleri açıklanmakta ve son olarak kuşak teorisi hakkında detaylı bilgi verilmektedir.

1.1. Kuşak Kavramının Kapsamı

Kuşak olgusu tarihsel olarak bakıldığında insanlığın varoluşundan beri olduğu görülmektedir. 21. yy.'da yaşanan hızlı değişim ve insanları anlamak için bu alanda yapılan çalışmalar neticesinde günümüzde önceki yıllara göre daha fazla ele alınmaktadır.

Yaş kavramı, canlıları gruplaştırmada sık olarak kullanılmaktadır. Örneğin insanlarda çocuklar, gençler, yaşlılar olarak gruplara ayrılmaktadır. Bu grupların rolleri, sorumlulukları ve onlardan beklentiler kültürden kültüre göre değişiklik göstermektedir (O'Donnell, 2001; 1-2). Xavier Gaullier, kuşakların analiz edilmesi "kriz" düşüncesinden yola çıkarak başladığını düşünmektedir. Sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel ve teknolojik gelişmeler nesiller arasında işlerliliğin azalmasına yol açmakta ve bazı sosyal sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda yeni bir kuşak tanımlaması yapılmaktadır (Lüküslü, 2010; 47).

Kuşak kavramı, eski Yunan filozoflarına kadar uzanmaktadır (Nash, 1978; Pilcher, 1994). 20. yy.'da bu konuyla ilgili yapılan çalışmaların sayısında artış olmakla birlikte üzerinde tam olarak fikir birliğine varılamamıştır (Smola & Sutton, 2002). Kuşak kavramı, ilk olarak 1928 yılında Alman sosyolog Karl Mannheim tarafından ileri sürülmüştür (Taylor, 2008 Akt. Arslan ve Staub, 2015; 5). Kuşak kavramını sosyolojik bir bakış açısıyla sunan Mannheim, kuşak kavramını, belirli tarihler arasında dünyaya gelmiş, ortak sosyal, politik ve ekonomik olayların etkisinde kalmış, ortak değer, inanç ve beklenti içerisinde olan kişilerden meydana geldiğini belirtmektedir (Mannheim,1952; Wong, Gardiner, Lang & Coulon, 2008; Kupperschmidt, 2000; 66; Glass, 2007). Sonraki süreçte Strauss ve Howe tarafından geliştirilen kuşak kuramına göre benzer dönemlerde dünyaya gelen, benzer yaş grubu içerisinde yer alan kişilerin benzer davranış özellikleri gösterdiklerini ifade etmişlerdir (Moss, 2010, Akt. Arslan ve Staub, 2015; 5).

Kuşak konusunda bir çok farklı tanımlar mevcuttur. Örneğin; Kuşak kavramı, Tavistock'un Sosyal Bilimler Sözlüğünde "Kanla ilişkili olsun olmasın, yaklaşık olarak aynı zamanda doğmuş olan tüm toplum üyelerini kapsar" şeklinde tanımlanmıştır. Bu süre genellikle sosyal bilimciler tarafından 25-30 yıl olarak kabul edilmektedir (O'Donnell, 2001; 1-2). Başka bir tanımda kuşak, yaklaşık olarak benzer zamanlarda dünyaya gelmiş kişilerin oluşturduğu gruplardır. Aynı zamanda iki kuşak arasında geçen dönem içinde kuşak kavramı kullanılmaktadır (Marshall, 1999: 439). Kuşak, bütün üyelerin benzer kişilik özelliklerine sahip olduğu ve yaklaşık 22 yıl içerisinde doğmuş olan kişilerden meydana gelen grubu ifade etmektedir (Glass, 2007). McCrindle (2010), bir kuşağın benzer bir zamanda doğan ve benzer bir yaşta olan ve benzer olaylara maruz kalan birey grubu olduğunu belirtmiştir.

Kuşaklar, belli bir zaman çerçevesinde doğan bir grup insanın sosyal ve tarihsel süreç içerisinde ortak deneyimler elde ederek benzer davranış tarzının oluşması olarak tanımlanabilir (Jeffries & Hunte, 2003). Mannheim (1952) sosyal tabakalaşmayı incelemek için kuşak kavramını

kullanmaya başlamıştır. Bir kuşakta doğan bireylerin yaşadıkları deneyimlerin etkisiyle dünya görüşleri meydana gelmektedir. Aynı kuşakta yer alan kişiler arasında tarihsel, politik, ekonomik ve teknolojik gelişmelere dayanan ortak paylaşımlar neticesinde bir bağ oluşmaktadır (Mannheim, 1952; Reeves & Oh, 2008).

Bireylerin kişisel özelliklerinin oluşmasında eğitim seviyesi, kişisel tecrübeler, aile etkileşimi ve çevresi önemli rol oynamaktadır. Bireylerin doğmuş olduğu dönemdeki sosyo-ekonomik olaylar ve değişimlerin kuşaklar arasında farklılaşmalara yol açabilmektedir (Crumpacker ve Crumpacker, 2007; 351). Her kuşak bulunduğu zamanın özelliklerini içerisinde taşımaktadır. Her neslin eğilimini anlamak önemlidir. Kuşak, birbirlerine yakın dönemde dünyaya gelmiş kişilerden meydana gelen bir gruptur. Yakın dönemlerde dünyaya gelmenin yanı sıra benzer süreçlerden de geçmiş olmaktadır. Yaşanılan süreçler kişilerin yapılarını etkilemektedir. Bir kuşak, hayat içerisinde benzer tutum ve davranışlara neden olabilecek deneyimler ve olaylar paylaşan bir grup bireydir.

Sosyologlar genelde yaş gruplarının biyolojik ve sosyal faktörlerin etkileşiminin bir ürünü olduğunu kabul etmektedir (O'Donnell, 2001; 1-2). Bir nüfus grubunu diğerlerinden ayıran ortak tecrübeler paylaşılmasıdır (Bannon, Ford, & Meltzer, 2011). Strauss ve Howe (1991), bir kuşağın yaklaşık 22 yılda bir değiştiğini kabul etmişlerdir. Genel olarak kuşak kavramı, 20-25 yıllık süreci ifade etmesine rağmen, son yıllarda teknolojik gelişmelerin hızlılığı neticesinde bu süre azalma eğilimindedir (Crumpacker ve Crumpacker, 2007). Önceki nesiller daha az dış faktörün etkisine maruz kalırken, şimdiki nesiller iletişim araçlarının gelişmesi neticesinde çok fazla etkiye maruz kalarak değişiklik gösterebilmektedir.

Pilcher (1994) nesillerdeki özellikleri ve nitelikleri, toplumsal olarak insanları bir araya getiren kuşaklar arası bir döngüde belirli bir süre boyunca oluşan önemli çevresel olayların bir sonucu olduğu belirtmiştir. Her kuşak bulunduğu dönemin etkilerini üzerinde taşımaktadır. Bu durum kuşakların değer yargılarını, davranışlarını, beklentilerini şekillendirmektedir. Fakat herhangi bir kuşakta yer alan herkesin aynı özelliklere sahip olduğunu söylemek doğru olmamaktadır (Lower, 2008;81). Kuşak farklılıklarının, bireyin gelişim süreci içerisinde elde ettiği değer ve inançların gelişimini etkileyen çevre konusunun önemli etkilerinin sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir (Macky, Gardner, & Forsyth, 2008).

Aynı zamanda kuşakların üyeleri arasında benzer değerler oluşmaktadır. Bir kuşağın üyeleri tamamen aynı olmamasına rağmen çoğunluğu toplu yaşam deneyimlerine dayanan belirli niteliklere sahip olmaktadır. Paylaşılan duygular, tutumlar ve tercihler nesiller boyu bir kültür oluşmasını sağlar (Eyerman ve Turner, 1998). Bireylerin yaşadıkları çağda meydana gelen olaylar insanları etkileyerek farklı şekillenmelerine sebep olmaktadır. Dönemlerde yaşanan olayların etkisi her üye için aynı şekilde olmayabilir. Teknolojinin gelişmesi ile etkileşimin mesafesinde sınırlar ortadan kalkmıştır. Kuşakların geçirmiş olduğu ekonomik, sosyal ve politik süreçler bireylerin farklı özellikler göstermesine yol açmaktadır. Kuşakları sınıflandırmaya gidilirken yaşanan dönemdeki önemli olaylar, gelişmeler ve bunların toplumsal sonuçları dikkate alınmaktadır.

Aynı kuşakta yer alan kişilerin benzer durumlara maruz kaldıkları için benzer özelliklere sahip olması beklenmektedir. Queiri, Wan Yusoff ve Dwaikat (2014), belirli çevresel faktörlerin bireyleri şekillendirdiği gibi, belirli bir kuşakta doğan tüm bireylerin aynı özelliklere sahip

olmayabileceğini iddia etmiştir. Bir kuşak grubunda yer alan kişiler yaşadıkları dönemin öncesinden ve sonrasında etkilenebildiği gibi etkilenmeyen kişilere de sahip olabilmektedir (King, 2005). Bir neslin genç üyelerinde kendinden önceki neslin karakteristik özelliklerinin harmanlanması ya da örtüşmesi olabilir (Timmermann, 2007). Kronolojik yaş grupları birbirine bağlayan tek faktör olmayabilir. Kuşakların zaman içinde hareket ettikçe, her kuşak, tarihteki sosyal anlardan etkilenir (Strauss & Howe, 1991). Bu sosyal olaylar, çevreyi önemli derecede etkileyen tarihi olay olabileceği gibi bir kriz de olabilir.

Kuşaklar, uzun yıllar araştırma konusu olmuştur. Kuşak özelliklerini inceleyen araştırmacılar, bu özelliklerin, yaşamın şekillendirici bir aşamasında bireylerin maruz kaldıkları önemli olaylara dayandığını ve bu deneyimleri çevrelerindeki dünyayla gördükleri ve etkileşim kurduklarını belirttiler (Queiri ve ark., 2014). Önemli olayların kişi üzerindeki etkisi yaşına bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir (Howe & Strauss, 2007). Kişinin yaşamını etkileyen deneyimlerin 5-18 yaş aralığında olduğu düşünülmektedir (Glass, 2007). Bir kuşak üyeleri, bulunduğu kuşağın olaylarını yaşayıp, etkileşim içerisindeyken, aynı zamanda kendi kuşağının kimliğinin temeli oluşmaya başlamaktadır.

Kuşaklar arası farklılıklar, benzerlikler, işyeri etkileşimleri, teknolojilere uyum, iş performans üzerinde son yıllarda bir çok araştırma yapılmıştır (Reisenwitz & Iyer, 2007; Strauss & Howe, 1991; Zopiatı ve diğerleri, 2012). Her kuşağın önceki kuşaklara göre daha yavaş ve daha kendi merkezli olduğu fikri yaygın bir görüştür. Smola ve Sutton (2002), iş değerleri üzerine yaptıkları çalışmada işçilerin değerlerinin yaşla birlikte değiştiği sonucuna vardılar. Bulgular, çalıştıkları kuruma ve işe daha az sorumlu ve daha az idealize edilmiş bir iş görünümünü göstermektedir.

Kuşak kavramı zaman içerisinde farklı disiplinler tarafından ele alınmıştır. Sosyal bilimlerde, iş hayatıyla ilgili çalışanların özelliklerinin belirlenmesiyle ilgili olarak yapılabildiği gibi sosyoloji alanında demografik değişimlerin ve gelecekteki değişimler konusunda öngöründe bulunmak için yapılabilmektedir. Kuşak kavramı sosyoloji, psikoloji, işletme ve sosyal hizmet gibi birçok sosyal bilimlerin konusu olmuştur. Bir kuşağın üyeleri arasında benzerlikler, grubun benzer olaylara maruz kalmasıyla bağlantılıdır. Kuşaklar bir neslin akıl halini oluşturdukları için benzer tepkiler göstermesi beklenmektedir. Kuşaklar hakkında elde edilen bilgiler aynı zamanda ebeveynlerin çocuklarını nasıl yetiştirecekleri üzerinde de önemli etkileri olmaktadır.

1.2. Kuşakların Sınıflandırılması

Literatür incelendiğinde kuşakların sınıflandırılması konusunda tam bir fikir birliğine varıldığı söylenemez. Kuşakların isimleri konusunda çok farklılık görülmemekle birlikte kuşakların başlangıç ve bitiş tarihleri konusunda farklı düşünceler dikkat çekmektedir. Bu durumda ülkelerin yaşadıkları tarihsel süreçlerde iç faktörlerin etkisi söz konusu olabilmektedir. Örneğin ABD’de meydana gelen bir olayın tüm dünya üzerinde etkisi söz konusu olabilirken, Türkiye’de meydana gelmiş bir olay benzer etkiyi göstermeyebilir.

Kuşaklarla ilgili olarak farklı bazı sınıflandırmalar yapılmasına rağmen genel olarak kabul edilen kronolojik sıralamaya göre Sessiz kuşak, Baby Boomers (Bebek patlaması) kuşağı, X kuşağı, Y kuşağı ve Z kuşağı olarak kabul edilmektedir.

Tablo 1: Kuşakların Kronolojik Olarak Sınıflandırması

	Sessiz Kuşak	Bebek Patlaması	X Kuşağı	Y Kuşağı
Berk (2013)	1946 ve öncesi	1947-1965	1966-1981	1982-1996
Crumpacker ve Crumpacker (2007)	1929-1945	1946-1964	1965-1979	1980-1999
Fleschner (2007)	1925-1943	1946-1964	1965-1980	1981-2000
Howe ve Strauss (2000)	1925-1943	1943-1960	1961-1981	1982-2000
Kyles (2005)	1900-1945	1946-1964	1965-1979	1980-1999
Lancaster ve Stillman (2002)	1900-1945	1946-1964	1965-1980	1981-2000
Lyons (2007)	1945 ve öncesi	1945-1964	1965-1979	1980 ve sonrası
Salahuddin (2010)	1922-1943	1943-1960	1960-1980	1980-2000
Twenge ve diğerleri (2010)	1925-1945	1946-1964	1965-1980	1980-2000
Trower (2009)	1925-1945	1946-1964	1965-1980	1981-2000
Washburn (2000)	1926-1945	1945-1964	1965-1981	1982-2003
Williams ve Page (2011)	1930-1945	1946-1964	1965-1976	1977-1994
Yelkikalan ve Altın (2010)	1925-1945	1946-1964	1965-1979	1980-1994
Zemke ve diğerleri (2000)	1922-1943	1943-1960	1960-1980	1980-1999
Zhank ve Bonk (2010)	1946 ve öncesi	1946-1964	1965-1976	1977-1994

Kaynak: Berk (2013); Crumpacker ve Crumpacker (2007); Fleschner (2007); Howe ve Strauss (2000); Kyles (2005); Lancaster ve Stillman (2002); Lyons (2007); Salahuddin (2010); Twenge ve diğerleri (2010); Trower (2009); Washburn (2000); Williams ve Page (2011); Yelkikalan ve Altın (2010); Zemke ve diğerleri (2000); Zhank ve Bonk (2010)

Kuşakların kronolojik olarak herkes tarafından kabul edilen bir şablon oluşturması noktasında çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Berkup (2015), bu sorunları şu şekilde ifade etmiştir:

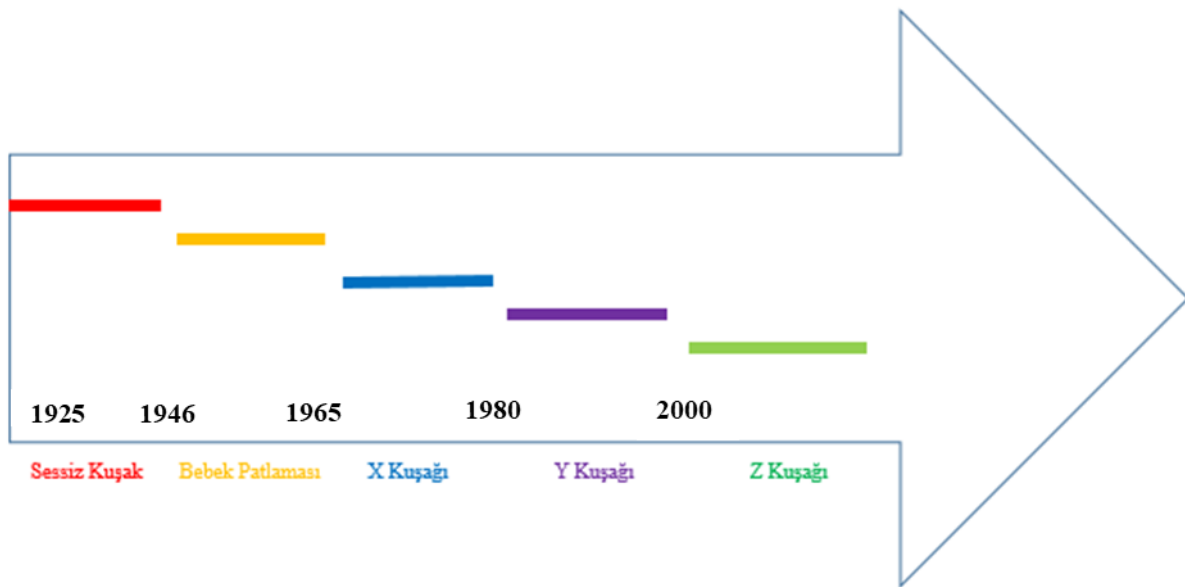
- Kuşaklar, oluştukları dönemin özelliklerini yansıttıklarından, tarihin aynı dönemlerinde farklı bölgelerde yaşanan farklı olayların bireyler üzerinde farklı etkiler oluşturması,
- Bir kuşak grubunun hangi yıllar arasında oluştuğu ve başlangıç ve bitiş tarihlerinin hangi olayla başlayıp sona erdiği,

- Kuşakların oluşmasında tarihsel olayların yanında coğrafi koşullarında etkili olması sonucunda aynı tarihte farklı yerlerde yaşayan bireylerin çok farklı olaylardan etkilenmiş olabilecekleri,
- Teknolojinin dünyadaki dağılımının farklılıklar göstermesi ile özellikle gelişmemiş ülkelerde kuşakların farklı sınıflandırılmasının mümkün olabilmesi,
- Kuşakların tarih aralıklarının yanında kuşak sayısında da anlaşmazlıkların olması gibi sorunlar kuşakların kronolojik olarak belirlenmesinde farklı görüş açlarına yol açmaktadır.

Türkiye’de yapılmış çalışmalar incelendiğinde dünyada izlenen yol izlenmiş ve siyasi, ekonomik, sosyal olaylar üzerinden değerlendirme yapıldığı ve tarih aralıkları konusunda tam bir fikir birliğinin olmadığı görülmektedir. Örneğin Bebek Patlaması kuşağına o dönemde tüm dünyada doğum artışlarından kaynaklı olarak bu ad verilmiştir. Türkiye için de 1960 yılına kadar doğum oranları artış göstermiş daha sonra düşme eğilimine geçmiştir. (Koç, 2010; 12-13). Yine aynı şekilde Türkiye açısından 1980 tarihinin öncesi ve sonrası önem teşkil etmektedir. Bu yüzden Y kuşağını tarihleri belirlenirken bu durum göz önünde bulundurulmuştur. 21. yy’ın ilk kuşağı olma özelliği açısından Z kuşağının başlangıcı olarak 2000 yılı kabul edilmiştir.

Siyasi, sosyal, ekonomik, demografik ve teknolojik değişimler gözönüne alınarak aşağıdaki kuşak çeşitleri ve tarihlerine ulaşılmıştır.

Şekil 1: Kuşak Çeşitleri

1.2.1. Sessiz kuşak

Gelenekselciler veya sessiz kuşak olarak adlandırılan kuşağın üyeleri 1925-1945 yılları arasında dünyaya gelmişlerdir (Eisner, 2005; Cary, 2008; Dwyer, 2009; Contanza & Finkelstein, 2015; Senbir, 2004: 20). Bu kuşak döneminde II. Dünya savaşı, soğuk savaş, büyük bunalım gibi tüm dünyada etkileri söz konusu olan büyük olaylar meydana gelmiştir (Pekala, 2001; Costanza & Finkelstein, 2015; Senbir, 2004; 20; Adıgüzel vd., 2014; 171). Günümüz

teknolojisinin temellerinden sayılacak radyonun icadı bu dönemde olmuştur (Heselbarth, 1999; 10). Türkiye açısından da kurtuluş savaşı, cumhuriyetin ilanı, çok partili hayata geçiş gibi önemli olaylar bu dönemde olmuştur.

Bu neslin üyelerinin önemli bir özelliği, değişiklik yapmaktan tereddüt ettikleri ve değişikliklere uyum sağlamayı sevmemeleridir. Gelenekselcilerin karakteristik özellikleri sadakat, otoriteye saygı, aşırı disiplin ve geleneksel bir iş perspektifinin varlığıdır (Kalleberg, 1977). Sessiz kuşak üyeleri, otoriteye ve hiyerarşiye saygı duyan, sadık, çalışkan kişiler olarak nitelendirilmektedir (Lavoie-Tremblay, Leclerc, Marchionni, & Drevniok, 2010; Weston, 2001). Sessiz kuşak, disiplinli, değerlere bağlı, kurallara karşı uyumlu, israfa karşı bireylerden oluşmaktadır (Kaiser 2005: 19). İdealist, tutumlu ve sahip oldukları konumu koruma davranışları göstermektedir (Heselbarth, 1999; 10).

Çağımızın en yaşlı üyesi olarak sessiz kuşak, günümüzün ananeleri ve dedelerinden meydana gelmektedir. Türkiye cumhuriyetinin ilk yıllarını görmüş bu kuşak, uzmanlar tarafından “uyumlu” sıfatıyla tanımlanmaktadır (Adıgüzel vd. 2014:171). Sessiz Kuşak Türkiye’de savaşın yıkıcı atmosferi içerisinde her şeyden önce hayatta kalmanın önemini öğrenerek büyümüşlerdir. Buna ilaveten soğuk savaş dönemi, dünyanın batı medeniyeti, Doğu Bloku, İslam dünyası ve Üçüncü dünya olarak parçalandığı dönemi oluşturmaktadır. Bu dönem Toffler’ın 3. Dalgasına doğru hızla ilerleyen dünyayı ve 3. Dalga’nın birebir içinde bulunduğu bugünü anlamak açısından son derecede önem teşkil etmektedir (Senbir 2004: 21-22). Hukuka, örf, adet kurallarına saygılıdır. Sessiz kuşak üyeleri, savaşlar ve ekonomik krizler gibi olumsuzlukların olduğu bir dünyaya gelmişlerdir. Türkiye’de sessiz kuşak üyelerinin yokluk, bilgisizlik ve çeşitli nedenlerden dolayı eğitilmiş oranları düşüktür. Okuma oranı kadınlara göre erkeklerde daha yüksektir.

1.2.2. Baby boomers kuşağı (Bebek Patlaması)

Baby boomers kuşağında olanların, 1946-1964 yılları arasında dünyaya geldikleri kabul edilmektedir (Strauss & Howe, 1991; Gaylor, 2002; Burch V & Strawderman, 2014; Harris, 2005; Reisenwitz & Iyer, 2007; Dohm, 2000, 17; Dixon, Mercado, & Knowles, 2013). II. Dünya savaşının ardından insanların refah seviyelerinin artmasıyla birlikte bebek sayısının bir anda artışıyla meydana gelmiştir (Eisner, 2005, Keleş, 2011; 131). Bu kuşağın sınırlarının belirlenmesinde ülkeler ve kültürlerarası farklılıklar bulunmaktadır (ERC Raporu, 2011 Adıgüzel vd. 2014:171). İkinci dünya savaşından sonra bolluk dönemiyle birlikte büyük bir nüfus artışı meydana gelmiştir. O yıllarda doğan 1 milyar bebekten dolayı bu kuşak “Baby Boomers” olarak adlandırılmıştır.

Baby boomers kuşağı, savaş sonrası bir dünyaya gelmiştir. Aydaki ilk insan, sivil haklar hareketleri, kadın hareketleri, Vietnam savaşı, soğuk savaş, uzay seyahati, savaş karşıtı hareketler dönemin önemli olayları olarak sayılabilir (Jeffries & Hunte, 2003; 45; Tolbize, 2008;). Baby boomers döneminin en önemli gelişmelerden birisi televizyonun icat edilmesidir (Lancaster & Stillman, 2002). Dünyada savaş sonrası gelişmelerin meydana geldiği ve fırsatların ortaya çıkmaya başladığı bu dönemde Türkiye’de 27 yıllık tek parti dönemi sona ermiş ve çok partili hayata geçiş dönemi yaşanmıştır (Gürsoy vd., 2008: 450; Senbir 2004:24; Özer, 2014; 57). Ayrıca Türkiye’de ilk askeri darbe 27 Mayıs 1960 yılında gerçekleşmiştir.

Baby boomers büyüdüğü yıllarda ailelerin zor zamanlar yaşamasına yol açan yaygın depresyon etkisi hakimdi. Baby boomers'dan önceki neslin yaşadığı kötü süreçten sonra refah dönemine girilmişti ve bu dönemin üyeleri aileleri tarafından değer verilen çocuklar olarak büyütülmüşlerdir. Bu dönemde boşanma olaylarında bir artış meydana gelmiştir (Gaylor, 2002; James, Swanberg & McKechnie, 2007). Baby boomers kuşağı, imkansızlıklar içerisinde oldukları için mücadeleci bir yapıya sahip kişilerden oluşmaktadır. Sessiz kuşağa göre sistemi sorgulayan ve hakkını arayan bir nesil olarak tanımlanmaktadır. Mütevazı bir yaşam tarzını tercih etmektedirler (Washburn 2000: 54 Akt. Erden, 2012; 12). Baby boomers kuşağının tipik özellikleri arasında iyimserlik, politik olarak muhafazakarlık, rekabetçi, idealist, kişisel başarı odaklı olmak sayılabilir (Frandsen, 2009). Baby boomers kuşağı, zengin fırsatların olduğu bir dünyada büyüdü ve bazı şeyleri elde etmek için savaşmak durumunda kalmışlardır.

Soğuk savaş döneminde dünyaya gelen bu kuşağın, mücadeleci, ahlakı kurallara önem veren, teknolojiye ve yeniliklere karşı mesafeli, idealist, materyalist, hırslı yapıları vardır (Rostant 2010: 10; Gaylor, 2002; Reeves & Oh, 2008). Bu kuşak genel özellikleri arasında kanaatkar ve duygusal olmaları, teknoloji kullanımının yanı sıra geleneklere ve kültürlerine bağlı bir kuşaktır (Benlisoy, 2008). Bir toplumun değer yargıları ve örf adetleri, toplumun temel karakteristiği kültürünü oluşturmaktadır (Arsenault, 2004: 128). Baby boomers nesil genellikle refah içerisinde ve ailelerinin ilgi odağı olarak büyümüşlerdir (Crumpacker & Crumpacker, 2007).

Baby Boomers kuşağı olumlu olarak ilkeli, kararlı ve yaratıcı (Strauss & Howe, 1991) olumsuz olarak da acımasız, bencil ve kibirli olarak nitelendirilmektedir. (Bartley, Ladd, & Morris, 2007). Boomers, işin, hayatın en önemli parçası olması gerektiğini düşünmektedir (Wey Smola & Sutton, 2002). Bu neslin çalışanları özenli, odaklanmış, bağlı, sadık özelliklere sahiptirler (Kupperschmidt, 2000). Ayrıca güçlü bir iş ahlakına sahiptirler (Angeline, 2010). Baby boomers, iş gücünü şekillendiren, işkolik, sadakat ve güçlü çalışma ahlakı nedeniyle saygı gören bir nesil olarak kabul edilmektedir (Wesner & Miller, 2008; Kyles, 2005; Wallace, 2006). Baby boomers genellikle işkolik olarak kabul edilir (Davis, Pawlowski & Houston, 2006). Örgüt bağlılığı oldukça yüksek olan baby boomers kuşağı için sıkça yapılan iş değişiklikleri olumsuz olarak görülür (Lancaster & Stillman, 2002). İşyerlerinde otoriteye ve hiyerarşiye saygı duymaktadırlar (Gürsoy, Maier, ve Chi, 2008).

Bu kuşak üyeleri, uyumlu, amaç odaklı, pozitif ve yeniliklere açık, kadın-erkek ilişkilerinde muhafazakar, toplum bilinci yüksek, üretken olarak nitelendirilmektedir (Altuntuğ, 2012; 205). Rekabetçi olma eğiliminde olan baby boomers çocuklarını bu düşünceyle büyütmüşlerdir. Çocukları için yüksek beklenti içerisinde olup, sürekli çocuklarını kendilerinden daha iyi bir yaşamları olmaları için çaba içerisinde. Bunun için kendileri maddi ve manevi fedakarlık yapmaktan çekinmemektedir (Gaylor, 2002). Baby boomer teknolojik olmayan bir çağda büyüdüğü için yüzyüze iletişimi tercih etmektedir.

1.2.3. X kuşağı

X kuşağının, Post-boomers, Xers, Baby-Bust Generation gibi farklı isimleri de vardır (Jennings, 2000; Haight & Belval, 2006). X kuşağının aralığının belirlenmesi konusunda birbirlerine yakın olmasına rağmen farklı tarihler belirtilmiştir. Örneğin, Jennings, (2000), Hernaus & Vokic (2014) ve Haight & Belval, (2006) 1960-1980, Eisner (2005), Bannor ve Ford ve Meltzer

(2011) 1965-1980, Gaylor (2002) ve Lancaster & Stillman (2002) 1965-1983, Wallis (2009) ve Twenge (2012) 1961-1981, Fogg (2009) 1960-1982 yılları arasında doğanları X kuşağı olarak tanımlamışlardır. Bu çalışmada X kuşağının doğum aralığı olarak 1965-1979 tarihleri kabul edilmiştir.

Kayıp kuşak olarak adlandırılan X kuşağı adını tıp alanında kullanılan “ex olmak” tabirinden almıştır (Bayhan, 2014;13; Altundağ, 2012). Bazı kaynaklarda İngiliz müzik grubunun ismi olarak ortaya çıkmış ve ilk defa 1989 yılında Kanadalı yazar Douglas Coupland tarafından “Generation X: Tales For An Accelerated Culture” adlı kitabında kullanılmıştır (Tolbize, 2008). Bu döneme ait önemli tarihi olaylar arasında, Sovyetler Birliği'nin çöküşü, internetin doğuşu, Watergate skandalı, enerji krizi, soğuk savaşın sona ermesi, petrol krizi, Berlin duvarının yıkılması, Münih olimpiyat saldırısı, Reagan yönetimi sayılabilir (Gaylor, 2002; Lancaster & Stillman, 2002; Altundağ, 2012; Eisner, 2005; 5; Zemke vd., 2000; Fogg, 2009; Becton, Walker & Jones-Farmer, 2014). Ayrıca 1981 yılında ilk kez New York ve Kaliforniya eyaletlerinde AIDS ortaya çıkmıştır (Aka, 2017). Dönemde yaşanan olaylar, kuşak üyelerinin bağımsız ve bireysel olmasına yol açmıştır. Bu nesil, bağımsız, pragmatik, çeşitliliği kabul eden, stresli, materyalist, şüpheli olarak nitelenmektedir (Gaylor, 2002; Spector, Merrill, Merrienbour ve Driscoll, 2007; Kupperschmidt, 2000).

Türkiye’de bu dönemde eğitim, sağlık ve demografik yapıda önemli değişimler meydana gelmiştir. Hayat standartlarının gelişmesi, önceki dönemlere göre farklılıkların belirgin şekilde görülmesini sağlamıştır (Erden Ayhün, 2013:100). Sağ-sol çatışmaları, üniversite olayları, Kıbrıs harekati ve 1970 ve 1980 askeri darbeleri dönemin önemli olayları arasında sayılabilir. Renkli televizyonların evlere girmeye başlaması bir diğer gelişme olarak söylenebilir.

Türkiye’de bu kuşak, o dönemde yaşanan hızlı değişimler nedeniyle ara kuşak anlamına gelen geçiş dönemi çocukları olarak kabul edilmiştir. X kuşağı, rekabetçi, toplumcu, çalışkan, gerçekçi, sadık, kanaatkar, motivasyonu yüksek, idealist, otoriteye saygılı olarak nitelendirilmektedir (Bayhan, 2014; 13; Keleş, 2011; 130; Senbir 2004; 24). Ekonomik ve sosyal krizlerin olduğu bir dönemde dünyaya gelen kuşak üyeleri kayıp kuşak olarak adlandırılmaktadır (İzmirlioğlu, 2008; 45).

Bu dönemin geçiş dönemi olarak kabul edilmesinin nedeni, dünyada önemli değişimler konusunda kırılma noktalarının yaşandığı bir dönem olarak kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır (Senbir, 2004; 24). X kuşak, etnik ve ırksal çeşitlilik, teknolojik ilerleme ve girişimci ruhla büyümüşlerdir (Casey & Denton, 2006). X nesil, bilgisayarlar ve teknolojik ilerlemeler de dahil olmak üzere birçok farklı etkenden etkilenmiştir (Tolbize, 2008). Teknolojinin gelişmeye başladığı bir dönemde dünyaya gelen X kuşağı, teknolojik gelişmelere adapte olmak açısından kendilerinden önceki kuşaklara göre önde yer alırken, kendilerinden sonraki kuşaklardan ise geride kalmaktadır (Elmore, 2014; Crumpacker & Crumpacker 2007: 354).

X nesil, genellikle yanlış anlaşılan nesil olarak kabul edilmektedir. Şüpheli, alaycı ve karamsar olarak nitelendirilen bireyler, medyada ve edebiyatta olumsuz ifadelerle nitelendirilmiştir (Morton, 2003; 43; O’Bonnon, 2001; 97). X nesil, e-postaya, anında mesajlaşmaya ve cep telefonuna maruz kalan ilk nesil olmuştur. X kuşağı, teknolojiye aşina olmasına rağmen Y kuşakla karşılaştırıldığında aralarında ciddi fark olduğu görülmektedir. Örneğin baby boomers

ve X kuşak, bilgisayar ve teknolojik gelişmelere sonradan dahil oldukları için yüzyüze sohbeti tercih ederlerken, bilgisayar teknolojilerine erkenden maruz kalan Y kuşağı, mesajlaşma ve e-sohbeti tercih etmektedir.

X kuşak, eğitilmiş olmayı ve herşeyden deneyim kazanmayı istemektedir. Bu gelişim isteği nedeniyle öğrenme fırsatları tükendikten sonra bir kaç yıl içinde daha iyi fırsatlar aramaya başlamaktadır (Tulgan, 1996; 49). X kuşağının çalışma değerleri, çalıştıkları kuruluşun hedeflerinin yanısıra kişisel hedeflere doğru çalışmaya eğilimlidir. X kuşağı Baby Boomer' a göre daha idealist bir yapıları vardır (Smola & Sutton, 2002; 368; Senbir, 2004; 24). X kuşak yaşamak için çalışanlar olarak nitelendirilmektedir (Zopiatis, Krambia-Kapardis, & Varnavas, 2012). X nesil mesleki gelişim fırsatlarından memnuniyet duymaktadır (Lancaster & Stillman, 2002).

1960'lı yıllarda, önceki yıllara göre evlilik ve doğum oranlarında azalmalar, boşanma oranlarında artış görülmeye başlanmıştır (Glass, 2007; 99; Senbir, 2004; 24). X kuşağı, çocuklarının deneyimlerini ve bilgilerini genişletmek için çocuklarını bir çok sosyal ve kültürel olaya maruz bırakarak aktif bir rol üstlenmişlerdir. Çocuklarının eğitimlerine önem veren ebeveynler için çocuklarının liseden sonra üniversiteye devam etmeleri onlar için önem teşkil etmektedir (Denham & Gadbow, 2002; Reeves & Oh, 2007). Kayıp kuşak olarak da adlandırılan bu kuşak üyeleri gelecek kaygısı yaşamışlardır (Altuntuğ, 2012; 205).

1.2.4. Y Kuşağı

Nexters, N-Geners, Generation www, Digital kuşak, Kuşak E, Echo Boomers ve Milenyum gibi farklı isimlerle de anılmaktadır (Glass, 2007; 99; Martin 2005; Fogg, 2009; Strauss & Howe, 1991; Twenge Vd., 2010). Y, İngilizce genç (youth) sözcüğünden gelmektedir. Bazı kaynaklarda ise X'den sonra geldiği için Y terimi kullanıldığından bahsedilmektedir. Teknoloji dünyasında dünyaya gelen dijital neslin ilk dalgası olarak kabul edilmektedir (Bencsik vd. 2016: 92). Y kuşağı kavramı ilk kez 1993 yılında ağustos ayında, X kuşağından farklı olduklarını belirtmek için o zamanki gençler tarafından kullanılmıştır (Straus ve Howe, 1992:54). Bu dönemde teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesinin yanısıra büyük kesimleri etkileyen siyasi ve ekonomik değişimlerde meydana gelmiştir. Dünya nüfusunun büyük bir kısmını Y kuşağının oluşturduğu ileri sürülmektedir (Tamer, 2013 Akt. Arslan ve Staub, 2015; 7). Türkiye nüfusunun büyük bir kısmını oluşturmaktadır.

Y kuşağının zaman aralığı konusunda tam bir fikir birliğinden söz etmek pek mümkün değildir. Örneğin, Glass (2007) 1980-1999, Gaylor (2002); Denham & Gadbow (2002); Reeves & Oh, (2007) 1981-2000, Twenge vd., (2012) 1982-1999, Bannon, Ford ve Meltzer (2011) 1980-1992, Burch ve Strawderman (2014) 1979-2000, Klyes (2005) 1980-1999, Eisner (2005) ve Hernaus & Vokic, 2014) 1980-2000, Fry (2015) 1981-1996, Tulgan (2009) 1977-2005, McCrindle (2010) 1980-1994, Fogg (2009) ve Lancaster (2004) 1979-2001, Swanson & Holton, (2005) 1977-1998 yılları arasında doğanları Y kuşağı olarak sınıflandırmıştır. Bu çalışmada Y kuşağı olarak 1980-1999 yılları arasında doğanlar kabul edilmiştir.

Y kuşağı için 1990 yıllarında yaşanan olaylar hem istikrar hem de güvensizlik dönemi olarak kabul edilmiştir. Körfez ve Irak savaşları, ortadoğudaki çatışmalar, Sovyetler birliğinin

dağılması ve petrol kıtlığı bu dönem yaşanan önemli olaylar olarak sayılabilir (Weiss, 2003; Gaylor, 2002; Denham & Gadbrow, 2002; Reeves & Oh, 2007). Küreselleşme olgusunun tüm dünyayı etkilemesi bu dönem içerisinde olmuştur. Y kuşağı dönemi, terörizm ve doğal afet gibi sorunların yanı sıra obezite ve aids gibi küresel rahatsızlıkların yaygınlaştığı bir dönem olarak kabul edilmektedir (Weingarten, 2009; 29). Y kuşağını etkileyen önemli sosyal ve siyasi olaylar, soğuk savaşın sonu, internetin ve cep telefonlarının yaygınlaşması, terorist saldırılar sayılabilir. 1980 darbesi ve etkileri, 1999 yılında meydana gelen marmara depremi, Turgut Özal'ın iktidara gelmesi ve 1993 yılında hayatını kaybetmesi dönemin Türkiye açısından önemli gelişmeleri olarak söylenebilir.

Y kuşağının diğer sosyal etkileri, boşanma olaylarının artışı, aşırı koruyucu aileler (Helikopter Ebeveyn), ekonomik genişleme, çocuk odaklı bir dünya sayılabilir (Thompson, 2011; 3; Fogg, 2009; Lancaster, 2004). Y kuşağı 1990'lı yılların aile planlaması, çok kültürlülük, terörizm, vatanseverlik, küreselleşme gibi trendlerinden oldukça etkilenmişlerdir (Eisner, 2005).

Y kuşağı teknolojiye önemli sıçramalar, siyasi ve ekonomik karışıklıkların olduğu bir döneme denk gelmişlerdir (Thompson ve Gregory, 2012). Teknolojiyi oldukça iyi bir şekilde kullanan Y kuşağı, teknolojiyi sadece boş zaman değerlendirmek için hayatlarının bir parçası olarak kabul etmektedir (Habib, 2013 Akt. Arslan ve Staub, 2015;7). Y kuşağı, teknolojinin kullanımının en yoğun olduğu dönemde dünyaya gelmişlerdir. Küreselleşmenin etkileri ve teknoloji kullanımının hayatın her alanında görülmeye başlandığı bir dönemdir (Senbir, 2004;25). Y kuşağından önceki kuşaklar teknolojiye karşı önyargıları olması ve teknolojiyi zorunluluktan ve çevre baskısı nedeniyle kullanmaları nedeniyle “dijital göçmen” olarak tanımlanırken, Y kuşağı ve sonrasındaki kuşaklar ise teknolojiye kolay uyum sağlamaları ve hayatlarında önemli bir yer tutmaları açısından “dijital yerli” olarak kabul edilmektedir (Türkoğlu, 2013, Akt. Bayhan, 2013; 15).

Y kuşağı, internet'in egemen olduğu, küresel, çokkültürlü ve zengin bir dünyada büyümüşlerdir (Wallis, 2009). İnternet ve teknoloji konusu Y kuşağının hayatlarında önemli bir yer tutmaktadır. Y kuşağı 7/24 erişimi olan bir dünyada büyümüşlerdir (Eisner, 2005; 6; Morton, 2001; 45; Zemke vd., 2000). Y kuşağı, teknolojiyi ve interneti çok erken yaşta tanıyan ilk kuşaklardan biridir. Modern teknolojileri hayatları için kaçınılmaz olarak görmekte ve günlük hayatlarında oldukça fazla kullanılmaktadırlar (Mangold & Smith, 2012, Akt. Krbová, 2016: 39; Gaylor, 2002). Y kuşak üyelerinin, bloglar oluşturmak, müzik indirmek ve çevrimiçi oyunlar oynamak için internet kullanımı eski kuşaklara göre anlamlı derecede daha yüksektir. İnternette sağlık bilgileri aramakta, iş araştırması yapmakta, çevrimiçi bankacılık işlemlerinde kullanmakta ve seyahat ederken konaklama rezervasyonu yapmaktadırlar (Djamasbi, Siegel & Tullis, 2010 Akt. Krbová, 2016: 39). Y kuşağı, teknolojik bir çağda büyümesinin sonucu olarak cep telefonları ve sosyal ağlar kanalıyla iletişim yolunu tercih etmektedir (Hershatter & Epstein, 2010; 61).

Y kuşağının temel özellikleri arasında, teknolojiyi yakından takip eden, internet üzerinden alışveriş yapan, aynı andan birden fazla işi yapabilen, yaratıcı, bağımsız, kendine güvenen, bencil, risk alabilen, sosyal bilince sahip, sabırsız, gelecekte ziyade şimdiye odaklanan, iş değiştirmekten çekinmeyen, esnek çalışmayı isteyen, sosyal iletişime önem veren sayılabilir (Yüksekbilgili, 2013; 346-347; Bayhan, 2014; 14). Y kuşağı, teknolojik gelişmeleri aktif olarak

takip etmesine rağmen geleneksel yönleri de vardır. Aile ilişkilerine önem vermekte, aileyi rol model olarak görmekte ve destek mekanizması olarak kabul etmektedirler (Ipsos, 2013).

Günümüzde Y kuşağı hakkında apolitik oldukları iddia edilmesine rağmen ülkenin sorunları hakkında farkındalıkları oldukça yüksek olduğu görülmüştür (Y kuşağı inavasyon araştırması, 2013;4). Geleneksel değerlere daha az değer verirler. Y kuşağının olumsuz özellikleri olarak sabırsız, savurgan ve bencil ifadeleri kullanılmaktadır (Pew Research Center, 2015, Akt. Gözükara ve Çolakoğlu, 2016: 604). Y kuşağı dünyada büyüyen ikinci büyük nesildir. (Martin and Turley, 2004 Akt. Krbová, 2016: 39). Genel olarak monoton metinsel bilgileri okumaktan ve anlamaktan hoşlanmazlar (Weiler, 2005, Akt. Krbová, 2016: 39). Kısa bir süre için dikkatlerini toplayabildikleri için bilgi kaynakları anlık olmalıdır (Jain and Pant, 2012 Akt. Krbová, 2016: 39).

Y kuşağı, bilgi ve teknoloji çağında büyümüş ve bu nedenle teknik açıdan meraklı, yaratıcı, hedef odaklı ve çoklu görev becerisini iyi bilmektedir (Twenge & Campbell, 2008). Y nesil, vatanseverlik, dürüstlük, hoşgörü ve ev ve ailenin değeri konusunda güçlü bir eğilime sahiptir. Y nesil digital dünyada sosyalleşmiştir. Sürekli sanal olarak bilgi akışına, eğlenceye, kişilerle iletişime bağlı bir hayat yaşama ihtiyacı duymaktadırlar (Eisner, 2005; 6-7). Y kuşak üyeleri, toplum odaklı, aktivist, önceki kuşaklarla ilgili üyelerden meydana gelmektedir (Twenge vd., 2012). Y nesil, zaman içerisinde bağımsızlaştı ve aynı zamanda kendi kaderlerinin kendi ellerinde olduğuna inanmaktadır (Atkinson, 2008). Y kuşağı, alt-üst ilişkisine göre saygı gösterilmesinin yerine, yetenek ve başarıya göre saygı gösterilmesini tercih etmektedir. Y kuşağı daha iyi fırsatlar karşısında işten ayrılmak konusunda X kuşağa göre daha eğilimlidir (Eisner, 2005).

Y kuşak üyelerinin kişilik özelliklerinin pozitif olması, akılcı, özverili ve yetkili olduğunu göstermektedir (Strauss & Howe, 1991). Öte yandan olumsuz özellikleri olarak, aşırı cesur, objektif olmamak ve duyarsız oldukları söylenebilir (Bartley ve ark., 2007). Rahat, eğlenceli, iyimser ve yaratıcı olma eğilimindedirler (Twenge & Campbell, 2008). Twenge ve Campbell'e (2008) göre Y kuşağı benlik saygısı, narsisizm, kaygı ve depresyona sahiptir. Toplumsal onay ihtiyaçları ebeveynlerinden daha az, ancak dış denetim odağı daha yüksektir. Bu nesildeki işçiler takım oyuncularıdır ve öğrenmeye isteklidirler (Angeline, 2010).

Y kuşağı dünya açısından her geçen gün önemi artmakta ve üzerinde daha çok çalışmalar yapılmaktadır. Demografik olarak nüfusun önemli bir kısmını oluşturan ve önümüzdeki yıllarda iş hayatında söz sahibi olacak olması ilginin nedeni olarak söylenebilir. Kuyucu (2014)'e göre Y kuşak 2018 yılından itibaren harcama gücüne sahip olacak ve 2025 yılından sonrada dünyada çalışan nüfusun % 70'ini oluşturacağını düşünülmektedir.

1.2.5. Z kuşağı

21. yy'ın ilk kuşağı olan Z kuşağı, M kuşağı, "Facebook nesli", "dijital yerli" veya bazen "iGeneration" olarak da adlandırılmaktadır (Benscik,2016:93; Glass, 2007). Z kuşağı 2000 yılından sonra dünyaya gelenleri ifade etmektedir (Hernaus & Vokic, 2014; Glass, 2007; Senbir, 2004; 27). Türkiye'de 2000'den sonra doğanlardan oluşan kuşak aynı zamanda 'Kristal Nesil' olarak da adlandırılmaktadır. Uzmanların 'derin duygusal' sıfatıyla nitelendirdiği bu

kuşak, Türkiye'nin %17'sini oluşturmaktadır. Bu yüzden kuşağın dönem aralığı henüz tamamlanmadığı için nüfus artış oranına göre bu kuşaktakilerin sayısının değişiklik göstermesi beklenmektedir (Adıgüzel vd. 2014:174).

Z neslinin normları önceki neslin normlarından farklıdır. Z nesli tarafından kullanılan sözcükler, slanlar ve ifadeler ebeveynleri tarafından yadırganmaktadır (Benscik, 2016: 93). Teknolojik gelişmeleri yakından takip etmekte ve yeni çıkan teknolojik cihazlara uyum konusunda diğer kuşaklara göre daha yatkındırlar. Bu sürecin normal bir süreç olduğunu kabul etmektedirler (Senbir 2004: 27-28). Teknolojinin hayatın her alanında aktif olarak kullanıldığı bir dönemde dünyaya gelen Z kuşak, sosyal medyayı iletişim aracı olarak yoğun olarak kullanmaktadır. Teknolojiye bağımlılık düzeyinde bağlı olan Z kuşağının temel değerleri ise öğrenmek, paylaşmak ve üretmektir (Mengi, 2012 Akt. Gökteş ve Çarıkçı, 2015; 9).

Z kuşağı dünya zevklerine düşkün, tatminsiz, dikkatsiz, aşırı tüketici ve bağımsız ruhlu olarak nitelendirilmektedir (Yıldırım, 2013; Williams, 2010; 12). Bilgisayarda aynı anda birkaç eylemi birlikte yapabilmektedir. Müzik dinlerken, oyun oynamak ve sohbet etmek gibi. Bu yüzden el, göz ve kulak vb. motor becerilerinin senkronizasyonu en yüksek nesil olarak kabul edilmektedir (Keleş, 2011; 132). Kendilerini rahatça ifade edebilen, yüksek eğitim seviyeli, bir kaç yabancı dil konuşabilen, azimli ve hırslı olmayan, iş hayatında sadakatsiz, çabuk vazgeçebilen kişiler olarak görülmektedir (Mutlu,2014). Dikkat süreleri kısa ve odaklanma sorunu yaşamaktadırlar (Mengi, 2009). Z kuşağı, oldukça gelişmiş dijital kaynaklı "net nesil" özelliklerine sahiptir. Bu yüzden yanlarında sürekli tablet, MP3 çalar, İ-Pod, cep telefonu gibi teknolojik cihazlar bulunmaktadır.

Bazı araştırmacılar Z kuşağının hayal güçlerinin güçlü olmasının yaratıcı olmalarına katkı sağlayacak bir faktör olarak kabul etmektedir (Matthews 2008: 50). Teknolojik gelişmeleri yakından takip eden ve değişimlere çabuk uyum sağlayan Z kuşağının bu durumundan sosyal ilişkileri de etkilenmektedir. Z kuşağı genellikle sanal platformlardaki arkadaşlık ilişkilerini tercih etmektedir (Levickaitė 2010: 173).

Tablo 2: Kuşakların Temel Özellikleri

Kuşaklar	Tanımlayan Sıfat	Genel Özellikleri	Karakteristik Özellikleri
Sessiz Kuşak	• Uyumlu	• Pratik, rasyonel	• Otoriteye saygı ve bağlılık • Tutucu • Disiplinli ve itaatkar • Resmîyet ve vatanseverlik • Ahlak kurallarına saygı • Kurallara uyum
Bebek Patlaması Kuşağı	• Kuralcı	• İyimser, pozitif	• Otoriteye şüpheyle yaklaşma • Kuralcı • Katılım ve müdahale • Rasyonellik • Bencillik • Hırslı olma
X Kuşağı	• Rekabetçi	• Şüpheci, dikkatli	• Otoriteye şüpheyle yaklaşma • Resmi olamama • Duygusalılık ve rasyonellik dengesi • Değişime açık olma • Farklılıklara karşı hoşgörü • Yaratıcı yetenek sahibi olma • Bağımsızlık
Y Kuşağı	• Yaratıcı	• Umutlu, güvenli	• Otoriteye güvensizlik • Sorgulayıcı • Kendinden emin • Çekinmeden tartışabilme • Gerçekçilik • Sosyal bilinç • Sonuç odaklı • Digital yatkınlık • Değişim ve farklılık • Fark yaratma • Küresel bakış açısı • Sorumluluk alma isteği • Aynı anda birden fazla konuyla ilgilenme • Sabırsızlık
Z Kuşağı	• Derin duygusal	• 7/24 çevrim içi olma	• Yaratıcı • Teknolojik bağılılık • Küresel dünya vatandaşlığı • Sürekli bağlı olma • Sabırsızlık, hemen isteme • Aynı anda birden fazla konuyla ilgilenme • Bilgisayarı kitaba çevirme • Dışarıda fazla zaman geçirmeme • Yalnız yaşamayı tercih etme

Kaynak: Robbins ve Judge, 2013; 148; Öz, 2015; 14-17; Berkup, 2015; 115; Kuyucu, 2014; 58; Ayvaz, 2013; Akt. Aka, 2017; 59.

1.3. Kuşak Teorisi ve Y kuşağı

Kuşak Teorisi, kuşakların seksen veya yüz yılda bir sosyolojik olarak yineleniğini varsaymaktadır. Teorinin tohumlarının, 14.yy.'da yaşamış olan, çağdaş iktisat ve ekonominin öncülerinden olan İslam felsefecisi İbn-i Haldun tarafından ortaya atıldığı düşünülmektedir. Geçmişini kavrayarak geleceği tahayyül etme maksadı güden kuramın, yaşayan kuşakları anlamak ve çalışma hayatındaki beklenti, uyum ve davranışları anlamlandırmak açısından rehber olabileceği düşünülmektedir (Acılioğlu, 2015: 19).

Bir görüşe göre kuşakların oluşumunun temelinde ünlü fütürist Alvin Toffler'in üç dalga başlığı altındaki teorisi bulunmaktadır. Toffler'a göre bugüne dek insanlık üç büyük değişim dalgası geçirmiştir. Bunlardan her biri daha önceki kültürleri ve uygarlıkları yok edip, yerlerine daha öncekilerinin akıllarına gelmeyecek yeni yaşam türleri koymuşlardır. Birinci dalga 10 bin yıl önceki tarım toplumu ve çok uzun bir dönemi kapsamaktayken, ikinci dalga 300 yıl önceki sanayi toplumunu, üçüncü dalga ise dijital çağla başlayan bilgi toplumunu temsil etmektedir (Toofler, 1981; 28).

Auguste Comte, 1830-1840 yılları arasında kuşak çalışmalarıyla ilgili ilk bilimsel çalışmaları yapmıştır. Comte, kuşaksal değişikliklerin tarihsel süreç içerisinde hareket eden kuvvetler olduğunu, sosyal olarak ilerlemenin ancak kuşaklar arasında birikimlerin aktarımıyla mümkün olacağını belirtmiştir (Yüksekbilgili ve Duman, 2015; İşçimen, 2012: 2).

Kuşak teorisi ilk olarak bir Alman olan Sosyolog Karl Mannheim'ın 1928 yılında yazdığı bir kitapta ileri sürülmüştür (Taylor, 2008). Aynı zamanda kendisi sosyal bilim araştırmalarında metodlarını kuşak araştırmalarında kapsamlı ve sistematik olarak kullanan ilk kişidir (Daloğlu, 2013; 31). Karl Mannheim, 1952 yılında "The Problem of Generations" (Kuşaklar Sorunu) adlı makalesi ile kuşağın sosyolojik tanımını yapmıştır. Mannheim, 20. yüzyılda gelişen sosyal bilim yöntemlerini kullanarak sosyolojik açıdan kuşak kavramına sistematik olarak yaklaşan ilk kişidir (Jaeger, 1985; 278). Mannheim'ın yaptığı çalışmalar kuşak kavramının sosyolojik olarak ele alınması gerekliliğini doğurmuştur (Özer vd., 2013; 125).

Mannheim kuşakları ortak alışkanlıkları ve ortak kültürü paylaşan insanlar topluluğu kabul etmektedir (Mannheim, 1952). Mannheim'ın araştırmalarından yola çıkarak, kuşak olgusunu şekillendiren iki unsurun varlığından söz edilebilir. Birincisi, tarihsel süreç içinde ortak konum, ikincisi ise tarihsel süreç içerisinde yaşanan olaylar ve deneyimler etrafında biçimlenen ortak bilinçtir (Özer vd., 2013; 125).

Mannheim (1952) bir toplumda kuşak olgusundan söz edebilmek için beş unsurun oluşması gerektiğini belirtmiştir. Bunlar;

- Kültürel süreç içerisinde devamlı yeni katılımcıların ortaya çıkması
- Eski katılımcıların sürekli kaybolması
- Herhangi bir kuşağın üyelerinin tarihsel sürecin zamansal olarak belirli bir bölümüne katılabilmesi
- Birikmiş kültürel mirasın aktarılması için nedenlerin varlığı
- Kuşaktan kuşağa geçişin sürekli olması.

Kuşak araştırmaları Strauss ve Howe (1991) tarafından yazılan kitap ile ivme kazanmıştır. Strauss ve Howe'un gerçekleştirdikleri araştırmalar sonucunda 1991 yılında yayınladıkları "Generations" (Kuşaklar) isimli kitapla kuşak tartışmaları hız kazanmaya başlamıştır (Howe ve Strauss, 1992;67-89). Kuşak teorisi, 1584'ten 2069'a kadar olacak kuşakları araştıran Strauss ve Howe (1991) tarafından geliştirilmiştir. Kuşak, benzer yıllarda dünyaya gelmiş, benzer politik ve sosyal olaylar yaşamış, benzer değer yargılarına sahip, benzer kişilik yapılarına sahip kişilerden meydana gelen topluluğu ifade etmektedir (Lamm, Meeks, 2009; 615 Akt. Erden, 2012; 6). Strauss ve Howe, kuşakların, nesiller arasındaki etkileşim ya da ebeveyn etkileşiminin yanı sıra döneminde yaşanan tarihsel, sosyal, ekonomik vb. olaylardan etkilenildiğini iddaa etmişlerdir. Kuşak teorisi, nüfusun temsili bir örneğinin cevaplarına bakılarak popülasyon hakkında genel bir düşünceye varılmasını mümkün kılmaktadır.

Kurama göre, toplumlarda meydana gelen olaylar toplum üyelerinin değerlerini, tutum ve davranışlarını etkileyebilmektedir. Bu nedenle benzer dönemde dünyaya gelmiş kişiler için benzer özelliklerden bahsedilebilir (Moss, 2010, Akt. Arslan ve Staub, 2015; 5). Strauss ve Howe (1991) kuşaklar hakkında elde edilen bilgilerin gelecek kuşaklara özgü davranış ve özelliklerin tahmini konusunda yardımcı olacağını düşünmektedir. Kuşaklar hakkında bilgi aynı zamanda iş hayatında kurum ve kuruluşların personel özellikleri hakkında bilgi edinerek, onların motivasyonu konusunda kararlar almalarını sağlamaktadır. Kuşak teorisi toplum gruplarının sınıflandırılmasında kullanılan önemli bir terminoloji olarak kabul edilmektedir. Her kuşak kendi içerisinde karakteristik özellikler ve değerlerini barındırdığı için diğer kuşaklardan farklılık göstermektedir (Chen 2010: 132).

Wyatt (1993) bir kuşağın oluşmasında etkili olan faktörleri şu şekilde belirtmiştir (Arsenault, 2004, 128 Akt. Erden, 2012; 7):

- Politik nedenlerden meydana gelen ve toplumun büyük bir kesimini etkileyen olaylar
- Toplumun nüfus yapısındaki önemli değişimler
- Toplumun yaşamış olduğu önemli başarı ve/veya başarısızlık
- Toplumun liderlerinin davranışları
- Teknoloji alanındaki değişimler

Kuşak teorisi, nesiller kavramını soy açısından değil, zaman içindeki tarihi anları paylaşarak varsaymaktadır (Dulin, 2005). Kuşak teorisi, biyolojik, tarihsel ve sosyal faktörlerin birleşiminden meydana gelmektedir. Bireyler, aynı tarihsel ve kültürel bağlamda doğduklarında, belirgin sosyo-kültürel olaylara maruz kaldıklarında, bir nesil boyunca sosyolojik olarak anlamlı bir paylaşım içerisinde olmaktadır (Pilcher, 1994; 490). Kuşak teorisinin, iş yerindeki insanların gruplarını anlamaya en iyi yaklaşım olup olmamasına bakılmaksızın bazı yazarlar işyeri deneyimini ve üretkenliğini en üst düzeye çıkarmak için böyle bir çerçevenin kullanılmasının güvenilirliğini ve uygunluğunu tartışmışlardır. Her kuşak grubunun geliştiği sosyal bağlam, bir kişinin çalışma değerlerini, beklentilerini, davranışlarını ve tutumlarını etkileyebilir (Smola & Sutton, 2002).

Araştırmacılar, kuşaklar arasında karakteristik benzerlikler ve farklılıklar tespit etmişlerdir. Bu durum, kişilerin davranışlarını, iş performansı ve yönetim tarzı konularını etkilemektedir (Hernaus & Vokic, 2014; Twenge & Campbell, 2008). Gibson ve ark. (2009) kuşakları, "aynı genel kronolojik, sosyal ve tarihsel bağlamda doğup büyümüş" kişilerden oluşan nesiller grubu

olarak tanımlamıştır. Bu kişilerin maruz kaldıkları olaylar önemlidir ve hayatın erken döneminde meydana gelmiştir (Strauss & Howe, 1991). Bu paylaşılan etkinlikler, her kuşağın üyelerinin benzer davranış özellikleri göstermesine neden olmaktadır.

Kayacan (2016) kuşakları etkileyen etmenleri şu şekilde açıklamıştır.

- Sosyo-kültürel değişimler: Tüketim alışkanlıkları, aile ve evlilik yapılarındaki değişimler, popüler kültür yaygınlaşması, kentleşme.
- Ekonomik değişimler: Küreselleşme ve liberal politikalar.
- Örgütsel değişimler: Üretim ve işletme ölçeklerinde değişimler, çalışma hayatında değişim.
- Siyasal değişimler: Kimlik siyasetinin yaygınlaşması.

İnsan davranışlarının sosyal, psikolojik ve biyolojik etkenlerini açıklamaya çalışan davranış bilimleriyle ilgili çalışmalar, 1950'li yıllardan sonra ABD'de başlamıştır (Zencirkıran, 2017; 5). Sosyolojinin kurucularından Emile Durkheim, demografik değişimlerin toplumun yapısını etkileyen değişkenlerden biri olduğunu ifade etmiştir. Kuşak teorisi, benzer yıl aralıklarında doğmuş olan kişilerin politik olaylar, sosyo-ekonomik değişimler, endüstri eğilimleri, işsizlik oranları, güvenlik sorunları gibi durumları yaşamış olan kişilerin benzer değer yargıları ve kişilik özellikleri göstereceklerini ileri sürmektedir. Farklı tarihsel koşullar altında, farklı kuşakların farklı çıkarlara sahip olabilecekleri açıktır. Yapısal-işlevselcilik yaklaşımı, toplumu, birbirleriyle bağlantılı bir sistem olarak kabul etmekte ve sistemi oluşturan öğelerin sistemin bütününden bağımsız tutulamayacağını savunmaktadır.

Sosyoloji araştırmalarında, toplumdaki değerlerin ekonomi tarafından değil, kültür tarafından şekillendirildiği konusuna vurgu yapıldığı, kuşak kavramının ulusal sınırlar bağlamında incelenmesi gerekliliği konusunun ön planı çıktığı görülmektedir. Bu görüşün aksine dünyanın küresel bir köye dönüştüğü ve bu yüzden insanların birbirlerine çok benzediğini düşünen görüşlerde mevcuttur (Özer vd., 2013; 125).

Strauss ve Howe'nin (1991) teorisi, nesiller boyunca yapılan çağdaş araştırmalar için bir temel oluşturdu ve her kuşak, gözlemlenebilir davranışsal niteliklerle sonuçlanan oluşum yıllarındaki deneyimleriyle karakterize edildiğini ortaya koydu. Bir kuşağın davranış biçimini belirleyen eşzamanlı yaşanan deneyimlerdir (Dotson vd., 2008). Strauss ve Howe (2000) bir kuşak uzunluğunu 22 yıl olarak belirlemiştir. Bu bakış açısı daha çok biyolojik bir bakış açısı sunmakta ve son yıllarda teknolojinin hızlı gelişmesi neticesinde bu zaman aralığının azalacağı belirtilmektedir (McCrindle, 2010). Kuşak teorisine göre toplulukların benzer davranış ve his eğilimine sahip olma nedenleri olarak benzer tarih aralıklarında dünyaya gelmeleri, benzer toplumsal olayları yaşamaları, belli zaman aralığında gerçekleşen sosyal değişimlerin etkisi söylenebilir (Yi vd., 2010; 602).

Kurama göre, benzer yıllarda doğan kişilerin benzer değer ve yaşam biçimlerine sahip olması beklenmektedir. Yalnız olaydan sonra değil, olaylar meydana geldiği yıllar süresince biçimlenmenin olacağı belirtilmektedir. Bu nedenle benzer yaş grubu içerisinde yer alan kişilerin benzer eğilimler ve bilişsel davranışları paylaşabilmektedir (Arslan & Staub, 2014). Araştırmalara göre, sosyo-kültürel çevrenin zaman içerisindeki değişimine bağlı olarak, farklı kuşaklarda doğan bireylerin davranışlarının değişebileceğini ifade etmektedir (Twenge 2001:

133). Her kuşak kendi bünyesinde birtakım karakteristik özellikler ve değer yargıları barındırmaktadır. Bu nedenle aynı dönemde doğmuş olanlar benzer davranışlar, farklı zaman diliminde dünyaya gelenlerde farklı davranışlar sergilemektedir (Karaaslan, 2014; 31).

Kuşaklar arasındaki davranış kalıplarının farklılık gösterdiğine dair bazı araştırma bulguları elde edilmiştir. Amerika'da 1915 yılından önce doğan kişilerden % 2'si hayatlarında boyunca depresyon geçirmiş iken, günümüzde bu oran % 20 oranında yaşanmaktadır. Ayrıca 1990 yılında gençlerde yaşanan endişe ile ilgili bir çalışmada 1950'li yıllara göre % 85'lik bir artış olduğu ve intihar oranlarının da iki kat arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Twenge, 2013; 22).

Strauss ve Howe (1991) üç yüz yıllık kuşak araştırmalarına dayanarak, kuşak teorisinin iki ayrı teorisinin birleşiminden meydana geldiğini iddia etmiştir. Almanya'dan Karl Mannheim ve İspanyol kökenli Jose Ortega Y Gasset, kuşaklar yaklaşımına öncülük etmiştir (Strauss & Howe, 1991). Strauss ve Howe, 1584'lü yıllara kadar uzanan 18 nesil incelemiştir.

Yaş ve sosyal anlar arasındaki bağlantı, ortak karakter olarak bilinen şeyi oluşturur. Bir ortak karakterin üç ana özelliği vardır: (Strauss & Howe, 1991)

- Kronolojik yaş,
- Paylaşılan inanç ve davranışlar,
- Kuşak iletişimi.

Kuşak yerleşimi, doğum gününe ve ortak karakter özelliklerine dayanmaktadır. Sosyolojik tutumlardaki değişiklikler, sosyal politikalardaki değişiklikler ve savaş zamanları önemli faktörler olarak kabul edilebilir. (Kupperschmidt, 2000; Strauss & Howe, 1991). Bu kuşak toplulukları benzer değerleri, tutumları, tercihleri ve davranışları paylaşma eğilimindedir. Bir kuşaktan diğerine aktarılan deneyimler, yeni kuşak için ancak şahsen bunları etkileyebiliyorsa faydalı olarak algılanır. Bu nedenle, bir kuşağın deneyimleri, ilk elden olay yaşamayan yeni kuşak için daha az etkindir. Bir başka deyişle, aynı olay, olay anındaki kuşağın yaşına dayalı olarak farklı öznel deneyimler kazanmasına neden olmaktadır. Kuşakların eşsizliğini kullanmanın ilk adımı, farklılıklarını anlamaktır.

Küreselleşme olgusunun varlığına bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik ve kültürel entegrasyon sürecinin kişilerin dünya algıları ve hayat tarzları üzerinde önemli etkileri söz konusu olmuştur. Ayrıca demokratikleşme süreci, sivil toplum hareketleri kuşakların birbirlerinden farklılaşmalarına neden olmuştur (Marshall, 2008: 5-6).

Bireyler içinde bulundukları dönemin etkilerinden etkilenmekte, değer yargıları ve karakteristik özellikleri bu etkilere göre şekillenmektedir (Bennet ve Rademacher, 1997). İnsanların karakterleri üzerinde içinde yetiştikleri ailelerinden ziyade doğmuş olduğu toplumun etkileri daha büyük olmaktadır. Bir atasözüne göre “İnsan, içinde yaşadığı çağa babasına benzediğinden daha çok benzemektedir” (Twenge, 2013; 15). Kuşaklar arasında oluşan ortak bilinç ve algı, davranış, tutum, eğilim ve tercihlerin şekillenmesini sağlamaktadır. Kuşaklar arasındaki bu farklılıklar bazı durumlarda anlaşmazlıklara ve çatışmalara yol açabilmektedir. Kuşaklarla ilgili yapılan çalışmalar, bireylerin algı, tutum ve davranışlarını belirlemede önemli etkileri söz konusu olmaktadır.

Kuşak teorisi, psikolojik bir teoriden ziyade sosyolojiktir. Kişilik profilleri, cinsiyet, kültür, din, ırk gibi faktörlerle insan davranışlarının analizinde faydalı olabilir (Codrington, 2008; 6). Kuşak teorisi alt grupların kimliğini tanımlamada kullanılan önemli bir terminolojidir. (Chen 2010; 132). Kuşak teorisi, her neslin belli bir yaşam süresi sonunda sona ererek yeni bir neslin kendi karakteristik özellikleri ile başlayacağını söylemektedir.

Kuşak teorisine göre toplumdaki önemli tarihsel olaylar ve sosyal değişimler bireylerin değerlerini, tutumlarını, inançlarını ve eğilimlerini etkilemektedir. Bu olaylar, savaşlar olabileceği gibi toplum üzerinde önemli etkisi olan ekonomik krizlerde olabilir (Sessa, Kabacoff, Deal ve Brown, 2007). Kuşak teorisi, aynı zaman diliminde doğmuş olan kişilerin benzeyen değer yargıları, davranış biçimlerinin benzer dönemde dünyaya gelmiş olmalarından kaynaklandığını söylemektedir (Chen, 2010; 132). Teori, kuşaklar arasındaki değişimlerin biyolojik süreçlerden ziyade sosyal olayların bir sonucu olduğu savunmaktadır (Sessa, Kabacoff, Deal ve Brown, 2007). Her kuşağın bünyesinde birtakım karakteristik özellikleri ve değer yargılarını barındırmasından dolayı, bireyler doğmuş oldukları kuşak grubunun davranışlarına benzer özellikler gösterirlerken, diğer kuşak grubunun davranışlarından farklı özellikler sergilemektedirler. (Chen 2010: 132).

Toplumsal değişim bir sosyal yapıda zaman içinde meydana gelen farklılaşma anlamına gelmektedir (Sunar, 2014: 2). Belli bir zamanda doğan ve belirli bir döneme denk gelen bireylerin genellikle özel bazı eğilimlere ve bilişsel algılayış şekillerine sahip olması beklenmektedir (Moss, 2010). Kuşakların özelliklerinin belirlenerek anlaşılmasına çalışılması değerlerinin keşfedilmesine yardımcı olmaktadır.

Günümüzde teknolojik vb. gelişmelerin varlığına bağlı olarak toplumsal değişimler yaşanması, temel tutumların kazanıldığı dönemin koşullarının bir kuşaktan diğerine önemli derecede farklılaşmasını ve kuşaklararası birtakım farklılıkları gündeme getirmektedir. Genç kuşakların enerjileri, yeni koşullara çabucak adapte olabilmelerini beraberinde getirirken, genç kuşak grubunda yer almayan bireyler, yenilikçi davranışlara direnç göstermekte, zorluk yaşayacakları koşullardan tedirginlik duymakta ve tutucu davranışlar sergilemektedirler (Kışlalı 1976: 129-130).

Aynı dönemde doğmuş kişilerin kuşak olgusuna uyumları için; dönemin sosyal ve tarihsel koşullarından kaynaklanan aynı karakteristik özelliklere ve bu özelliklere dayanan değer yargılarına sahip olmaları gerekmektedir. Burada önem taşıyan konu dönemin sosyo-kültürel ve tarihi koşullarının bireylerde yarattığı etkinin sonucunda ortaya çıkan karakteristik ve diğer kuşaklarda bulunmayan özelliklerdir (Berkup, 2015; 52).

Ebeveynler, akranlar, medya ve popüler kültür gibi değişkenler, belirli bir zamanda büyüyen insanlar arasında, onları farklı zamanlarda büyüyen insanlardan ayıran ortak değer sistemlerini meydana getirmektedir (Twenge & Campbell, 2008, s. 863). İnsanların algıları, zaman kavramına bağlı olarak değişmektedir. Birbirleriyle benzer dönemde dünyaya gelen kişilerin benzer özelliklere sahip olması beklenmektedir. Bu durum sosyal bilimlerde kuşak konusuna ilgiyi arttırmıştır. (Adıgüzel vd., 2014; 165).

İletişim teknolojilerinin gelişimi sayesinde aynı olaylardan etkilenen ve benzer deneyimleri paylaşan benzer sorunlarla karşılaşan, aynı yaşta insanlar, ülkelerine veya doğum topluluğuna

bakılmaksızın, benzer temel değer sistemlerine sahip olabilirler (Codrington, 2008; 3). Değer sistemleri davranış ve tutumların itici gücüdür ve davranış ve beklentilerin iyi bir göstergesidir (Codrington, 2008; 4) Kuşaktan kuşağa farklılaşan değer yargılarının, davranışların ve kişilik özelliklerinin anlamlandırılması önem kazanmıştır (Vengerfeldt, 2006; 304).

Gençler, ebeveynlerden ve toplumdan gelen değerleri öğrenirler. Ancak, çevrelerindeki dünyayı fark ettiklerinde, genç kuşak üyeleri toplumu farklı bir şekilde deneyimlemektedir. Mannheim bu durumu “bireyin bilincinin görünür ve çarpıcı bir dönüşümü” olarak nitelendirmektedir. Mannheim, bir kimsenin “diğer nesillerden farklı olan” bir toplumsal bağlamda kişisel deneyimlere dayanarak nasıl bir anlam geliştirdiğini açıklamaya çalışmıştır (Codrington, 2008; 4). Bireylerin kişiliklerinin oluşmasında sözkonusu zaman diliminde meydana gelen önemli sosyal olaylar ve değişimler bireyin davranış özelliklerini farklılaştırmaktadır. Değişim olgusunun toplumsal değerler üzerinde etkisi söz konusu olmaktadır (Crumpacker, Crumpacker 2007: 351).

Her kuşağın kendine özgü değerleri, algıları, görüşleri, yargı ve tutumları, güçlü ve zayıf yönleri bulunmaktadır. Bu durumlar kuşak çatışmasına neden olabilmektedir (Lower, 2008: 80). Y kuşağı, teknoloji olmadığı zaman zihinsel güçlerini kullanmayan bir kuşak olarak kabul edilmektedir. Teknolojiye adaptasyon konusunda önceki kuşaklara göre iyi konumda olan Y kuşağı, etkin iletişim kurabilme ve yüksek eğitilmiş olma özellikleriyle dikkat çekmektedir (Washburn, 2000; 54; McCann, Sullivan, 2010; 67). Y kuşağı eşi görülmemiş çeşitlilik ve başka kültürlerle maruz kalma çağında yaşamaktadır. Tarihin en korunan çocukları olarak kabul edilmektedir. Zaman içerisinde hayat standartlarında meydana gelen değişim ve dönüşümler, Y kuşağını özgüveni yüksek, bağımsız ve teknoloji tutkunu bir kuşak olmalarını beraberinde getirmiştir.

Y kuşağı küreselleşmenin etkisiyle teknolojik gelişmelerin insanların yaşamına etkisinin artmaya başladığı bir dönemde dünyaya gelmişlerdir. Diğer kuşakların yaşadığı gibi yokluk görmemeleri ve bolluk içinde büyümeleri sabırsız kişilik yapılarında olmalarına neden olmuştur (Acılıoğlu, 2015; 28). Güçlü bir özerklik ve özgürlük duygusuyla kendine güvenen ve inanan kişilik yapısına sahiptir. Y Kuşağı bireyleri açık fikirli, iyimser, hedef odaklı, başarıyı algılama konusunda yüksek motivasyonludur (William ve Page, 2011; 8).

Y kuşağı özgürlüğüne düşkün, kolay adapte olabilen, çabuk vazgeçen, iyi eğitilmiş, otoriteye meydan okuyan, teknoloji hayranı olan gençlerden oluşan bir nesil olarak nitelendirilmektedir (Türk, 2013). Çekirdek aile yapısının içinde yetişen Y kuşağı üyeleri, aile bireylerine bağlı, dostlarını diğer kuşaklara göre daha fazla arayan kuşak olarak kabul edilmektedir. Onlar için toplumda saygı ve kabul görmek önemlidir (Kurtoglu, Sönmez ve Temiz, 2016: 420).

Topgöl (2015), Y neslini farklı yapan özellikleri şu şekilde açıklamıştır.

- Büyük toplumsal olaylardan uzak kalmak.
- Küreselleşmenin TV, internet gibi araçlarını etkin kullanmak.
- Doğumdan itibaren sosyal mühendislik çalışmalarına maruz kalmak.
- Yoğun etnik farklılıkların içinde doğup büyümek.
- Ekonomik potansiyelleri değerlendirilerek, hedef tüketici konumunda olmak
- Yüksek teknoloji ürünleri günlük hayatta kullanılabilir düzeyde yetişmek.
- Öz saygının yüksek olduğu ve özel olduğunu düşündüğü eğitim sisteminde yetişmek.

Bazı toplumlarda eski kuşaktan insanların tutumlarına adapte olan, onları değiştiren, uyumlu hale gelen nesiller olabilir. Bu durum üzerinde kişilik, cinsiyet, kültür ve din etkili olabilmektedir (Codrington, 2008; 5). Toplumsallaşmanın tam anlamıyla gerçekleşmeme durumunda yabancılaşma olgusu görülmekte ve kuşaklar arasında çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Tezcan, 1981; 18). Karl Mannheim, genç kuşakların, daha önceki nesillerden öğrendikleri idealler ve yaşadıkları gerçeklikler arasındaki uçurum nedeniyle kusurlu bir şekilde sosyalleştikleri fikrini ortaya koymuştur (Codrington, 2008; 4). Kuşaklar arasında kültürel farklılıklar nedeniyle iletişim kuramama, birbirini anlamama gibi durumlar kuşaklar arasında sorun yaşanmasına neden olabilmektedir (Deal, 2007; 11). Kuşaklar arası çatışma olgusu genç kuşakların değer yargılarının sorgulanmadığı ve olduğu gibi kabul ettiği ilkel toplumlarda görülmemektedir (Goertzel 1972; 328-329).

Fonksiyonalist teori; kuşaklararası çatışma kavramını yaş grupları ile toplum arasındaki zayıf bütünleşmenin bir nedeni olduğunu iddia etmektedir. Fonksiyonalist modele göre yaş grupları arasındaki kişilik farklılıklarının nedeni farklı toplumsallaşma koşullarının nedeniyle ilişkilendirilmektedir (Tezcan, 1981; 14). Aynı zamanda yaşanan sorunların gençlerin ergenlik döneminde gerçekleşeceği ve bu dönemin sonra ermesiyle ortadan kalkacağını belirtmektedir (Goertzel 1972; 328). İşlevselci modele göre, kuşak çatışması yaş grupları ve toplum arasındaki zayıf bütünleşmenin sonucunda meydana gelmektedir. Fonksiyonalizme göre kuşakların birbirini anlamama nedeni, kişilik gelişmesinin aşamalarında yaşadıkları olayların, durumların farklılıklarından kaynaklanmaktadır (Doğan vd., 2009; 182).

BÖLÜM 2: DÜNYADA DEMOGRAFİK DEĞİŞİM, YAŞLILIK VE YAŞLILIK ALGISI

Bu bölümde dünyada ve Türkiye'deki demografik değişim istatistiki verilerle sunulmakta, tarihsel süreç içerisinde yaşlanma ve yaşlılık kavramları açıklandıktan sonra kavramların anlamlarında meydana gelen değişimlerden bahsedilmekte, yaşlanma çeşitleri açıklanmakta, algı kavramı hakkında bilgi verildikten sonra tarihsel süreç içerisinde toplumlardaki yaşlılık algısı hakkında bilgi verilmekte ve son olarak stereotip kavramı açıklanmaktadır.

2.1. Dünya'da Demografik Değişim

Dünya nüfusunun her geçen gün küresel olarak artış göstermesi demografik dönüşüm olarak adlandırılmaktadır. Yaşam beklentisi bu yüzyılda ortalama 30 yıl artış göstermiştir. Dünya nüfusu 6 milyarın üzerine çıkmış ve yüzyılın ortasında 9 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir (Bloom ve Canning, 2004; 3). Demografik dönüşüm kavramı ilk kez 1929 yılında Amerikalı demograf Warren Thomson tarafından kullanılmıştır. Demografik Değişim Modeli, sanayileşme öncesi dönem, 18. yy'dan 19. yy. sonuna kadar olan dönem, 19. yy'dan 20. yy'a kadar olan ve II. Dünya savaşı sonrası dönem olmak üzere dört aşamada ele alınmaktadır (Şentürk, 2018; 81-82).

Küresel nüfus 1950 ile 2015 arasında yüzde 174 artarak 2,5 milyardan 6,9 milyara yükseldi ve bugün neredeyse 7,3 milyar oldu (Word Bank, 2017; 139). Sağlık alanındaki gelişmeler ve yaşam beklentisindeki artış, geçen yüzyılın en dikkate değer demografik değişimleri arasındadır. Dünya geneli açısından yaşam beklentisi 1900'lü yılların başında 30'larda iken, 2000'li yıllara gelindiğinde 2 kattan daha fazla bir artış durumu olmuştur. Bu yüzyılın sonunda 81'e yükseleceği tahmin edilmektedir (Lee, 2003; 90).

1900'lü yıllardan önce dünya nüfusunun büyümesi yavaş olmasına rağmen nüfusun yaş yapısı nispeten sabitti. O yıllarda çok az insan 65 yaşın üzerinde hayatına devam edebiliyordu. Bu durum 20 yy.'ın ilk yarısında nüfus artışının artmasına rağmen değişmeye başladı (Batini vd. 2006; 4). Tüm dünya demografik bir değişim yaşamaktadır. Nüfus artış hızları azalmakta, gençlerin oranları azalmakta ve yaşlı nüfus oranları artmaktadır. Gelişmiş ülkelerde bu değişim daha hissedilebilir aşamada iken gelişmekte olan ülkelerde ise yavaş yavaş bu dönüşüm içine girmektedir. Demografik değişim bu hızla devam ederse ilk kez 2050 yılında yaşlı nüfus oranının genç nüfus oranını geçmesi beklenmektedir.

Yıllık % 1,7 bir büyüme hızına sahip olan Dünya nüfusu, 1950 yılından 2000'e kadar 2,6 milyardan 6 milyara çıkmıştır. Birleşmiş milletler tarafından önümüzdeki yarım yüzyılda nüfus artışı % 0,8'in altına düşeceği tahmin edilmesine rağmen yine de 3 milyar insan dünya nüfusuna eklenecektir (Bloom ve Canning, 2004; 6). 1980 yılında dünyada 60 yaş üzerinde 382 milyon kişi yaşarken, 2017 yılında bu sayı 2 kat artarak 962 milyona çıkmıştır. (Şentürk, 2018; 3). Küresel düzeyde, 2005 ile 2030 yılları arasında 85 yaş üzeri nüfusun % 151, 65 yaş ve üzeri nüfusun % 104 ve 65 yaş altı nüfusun ise sadece % 21 artması beklenmektedir (Powell, 2011; 32). Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) demografik değişim yavaş seyir gösterirken, II. Dünya savaşı'nı izleyen bebek patlaması olgusu bir çok dengeyi bozmuştur. İnsanların savaş ve ekonomik krizler nedeniyle çocuk yapmalarını ertelemeleri bebek patlaması

ile sonuçlanmıştır. AB ülkelerinde, yaşlılık bağımlılık oranı, 2006'da %23,6'iken 2014 yılında % 28,1'e yükselmiştir. 2030 yılında %39'a 2050 yılında ise %50'ye çıkacağı tahmin edilmektedir (Glöersen vd. 2016; 5). Bağımlılık oranının artmasının, iş gücü piyasası, sermaye birikimi, verimlilik ve dayanışma üzerinde etkisinin olması beklenmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde doğurganlık oranlarının bir süre daha yüksek kalacağı beklenmektedir. Ancak önceki yıllara göre düşüş eğilimdedir. Doğurganlık oranları, neslin devamı ve aile büyüklüğü gibi nedenlerle başlangıçta yüksek kalmaktadır (Schultz, 1997; 143). Düşük gelirli ülkelerde doğurganlığın azalmasının nedenleri olarak, kadınların eğitimi, kadınların iş gücüne katılımı, bebek ölüm hızlarının düşmesi, aile planlama hizmetlerinin yaygınlaşması sayılabilir. Birleşmiş milletlerin tahminlerine göre düşük doğurganlık oranlarının ılımlı bir şekilde toparlanacağı ve yaşam beklentisinin daha da artacağı tahmin edilmektedir. Dünya nüfusunun yaşlanması ekonomi, iş piyasası, tüketim durumu, sağlık hizmetleri ve eğitim sistemleri üzerinde etkisi olması beklenmektedir.

Çalışma çağındaki nüfusun payı gelişmiş ülkelerde düşmeye devam etmesine rağmen birçok gelişmekte olan ülkede artış olacaktır. Japonya ve bazı Avrupa ülkelerinde bu düşüş zaten başladı ve hızlanması beklenmektedir. ABD'de yüksek göç oranı ve daha yüksek doğurganlık oranları sayesinde 2025 yılına kadar düşüşün devam edeceği tahmin edilmektedir (Batini vd. 2006; 4-6). 19.yy'da zengin ve fakir ülkeler arasında ölüm oranlarında çok az fark varken 20. yy'ın ilk yarısından itibaren fark ortaya çıkmıştır. Zengin ülkeler düşük bebek ölüm oranlarına sahip iken fakir ülkelerde bu oranlarda büyük artışlar olmuştur (Bloom ve Canning, 2004; 3-4).

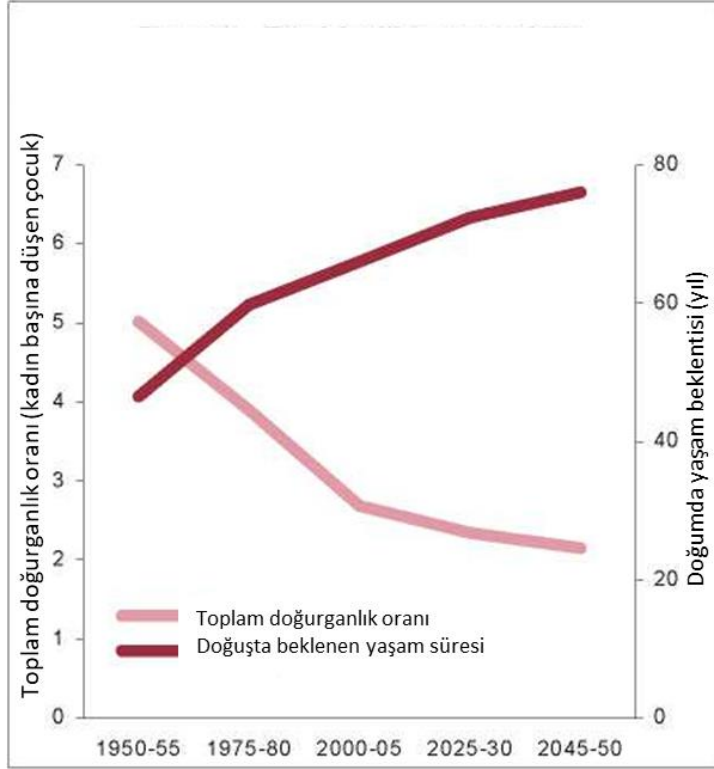
Ortalama ömür beklentisindeki artışta, gelişmemiş ülkelerde temiz içme suyu sağlanması, halk sağlığı sorunlarının çözümü, aşılamanın yaygınlaştırılması ve antibiyotik kullanımı gibi gelişmeler etkili olurken, gelişmiş ülkelerde ise tıp teknolojisinin gelişmesi, yaşam tarzı değişiklikleri ve gelir artışı gibi faktörler etkili olmaktadır. Bu aradaki fark gelir ve sağlık arasındaki bağlantıdan kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda yeterli beslenme, bulaşıcı hastalıkların yayılmasının önlenmesi gibi gelişmeler arada farkın oluşmasına yol açmıştır.

Bugüne bakıldığında kimi gelişmiş ülkeler açısından nüfusun yaşlanmasının işgücü açısından sorun oluşturmaya başladığı ortadadır (ILO, 2015: 20). Demografik değişimin tasarruf, yatırım, sermaye akışları üzerinde de etkisi olacaktır (Batini vd. 2006; 3). Yaşlı insanların daha uzun yaşamaları, emeklilik yaşı, emekli maaşları ve diğer sosyal yardımların gözden geçirilme gerekliliğini doğurmuştur. Sosyal güvenlik sisteminin devamı için devletler demografik değişimlere göre değişime gitme durumunda kalmaktadır. (UN, 2001; 45).

Nüfusların yaşlanması, ekonomik, politik ve sosyal konular üzerinde derin bir etkiye sahiptir. Örneğin, hem yaşlı hem de genç jenerasyonun refahı için kritik olan kuşaklararası sosyal destek sistemlerinin uzun vadeli devamı için kaygılar artmaktadır (Cliquet ve Nizamuddin, 1999; 86). Yaşlıların bakımında geleneksel bakıcı konumundaki kadının ev dışında iş imkanlarının yaygınlaşması, yaşlıların evde bakımını zorlaştırmıştır (UN, 2001; 45). Son birkaç on yıl içinde demografik özelliklerin en belirgin özelliği, doğurganlık oranında dünyanın hemen hemen her ülkesindeki keskin düşüştür.

Dünya’da etkileyici demografik değişimi göstermek için Dünya’da toplam doğurganlık hızı ve yaşam beklentisi, doğumda yaşam beklentisi, 60 yaş ve üzerindeki nüfus, nüfusun medyan yaşı, yaşlılık bağımlılık oranı tablolarından faydalanılacaktır.

Tablo 3: Dünya’da Toplam Doğurganlık Hızı ve Yaşam Beklentisi: 1950-2050

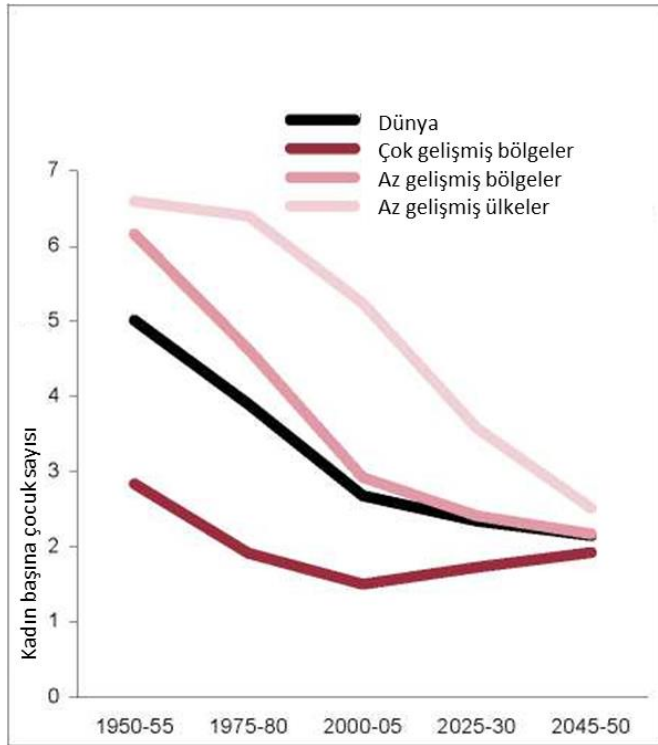
Kaynak: UN (2001: 5)

Doğurganlık ve ölüm oranları bir popülasyonun doğal büyümesini belirlemede kullanılmaktadır. Aynı zamanda yaş yapısının zaman içerisinde nasıl değişiklik göstereceği konusunda bilgi vermektedir. Ölüm oranları, bulaşıcı hastalıklar ve sağlık hizmetlerinin kullanılabilirliğinden etkilenirken, doğurganlık sağlık hizmetlerinin yanısıra eğitim ve gelir düzeylerinden de etkilenmektedir (Word Bank, 2017; 148). Yaşam beklentisinin uzaması ve doğurganlığın azalması nüfus yaş yapısının değişmesine yol açmıştır. Doğurganlığın düşüşü, nüfusun yaşlanmasının birinci belirleyicisi olmuştur. Son yarım yüzyılda, toplam doğurganlık oranı, dünya çapında 5’ten 2,7’e düşerek neredeyse yarıyarıya azaldı. Önümüzdeki yarım yüzyılda kadın başına doğumun 2,1 olması beklenmektedir (UN, 2001; 5).

Aynı zamanda doğumda beklenen ortalama yaşam beklentisi, 1950 yılında 46,8 yıldan 2015 yılında 71,7’ye yükselmiştir. Yaşam beklentisindeki artışın hızının yavaşlamasıyla birlikte artmaya devam edeceği öngörülmektedir (Word Bank, 2017; 141). Dünyanın ortalama yaşı her geçen gün artmaktadır. 1950 yılında 23.5 iken 1999 yılında 26.4 yaş olmuştur (UN, 1998; 9). Doğurganlık oranları düşmesine rağmen doğumda beklenen ömür beklentisi sürekli artış eğilimi göstererek 80 yaşa ulaşmıştır.

Yaşlı nüfus oranının artmasının temel nedenleri olarak ortalama ömrün uzaması ve doğum oranlarının düşmesi yaşlı nüfus oranının artmasını sağlayan nedenler arasında yer almaktadır. doğum kontrol yöntemleri ve kadının toplum içerisindeki rollerinin değişmesi neticesinde doğum oranları düşme eğilimi göstermektedir. Belli bir süre daha düşmesi beklenmekte ve daha sonra az da olsa artış olacağı öngörülmektedir. Sağlık hizmetlerinin gelişimi, barınma koşullarının gelişmesi, koruyucu sağlık hizmetleri, sağlıklı beslenme gibi gerekçelerle ortalama ömür beklentisinin de önümüzdeki yıllarda tüm dünyada artmaya devam etmesi beklenmektedir.

Tablo 4: Toplam Doğurganlık Hızı: Dünya Ve Gelişmiş Bölgeler, 1950-2050

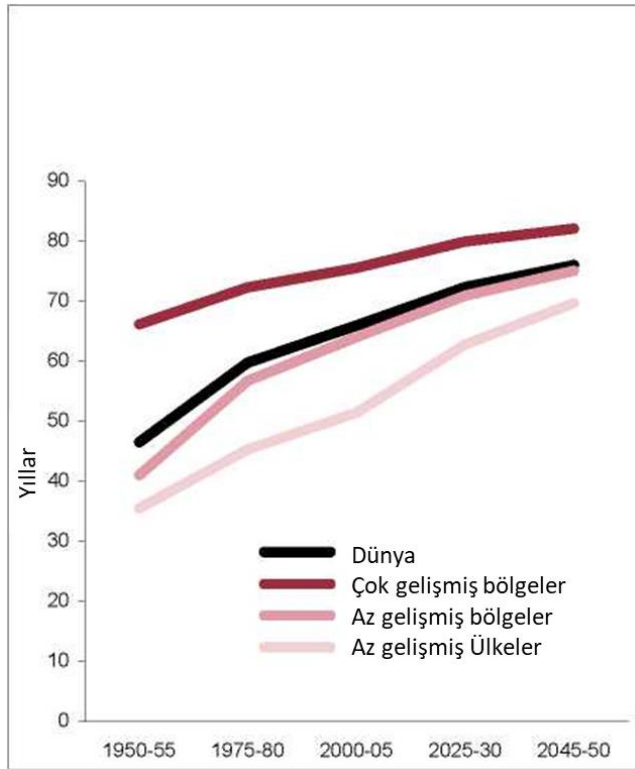
Kaynak: UN (2001: 5)

Doğuştaki beklenen yaşam süresi, yaşa bağlı spesifik mortalite oranlarının devam etmesi durumunda yeni doğmuş bir çocuğun yaşayacağı ortalama yılı ifade etmektedir (UN, 2015; 16). Gelişmiş ülkelerde doğurganlık oranı, ikame seviyesinin oldukça altındadır. 1950-1955 yıllarında kadın başına 2,8 çocuk iken, 2000-2005 yıllarında ise 1,5 çocuk seviyesine düşmüştür. Az gelişmiş bölgelerde doğurganlık düşüşü 20. yy'ın son çeyreğinde başlamış ve hızlı bir şekilde ilerlemiştir. Bu bölgelerde doğurganlık oranı 1950-1955'te 6,2 iken, 2000-2005'te 2,9 çocuğa düşmüştür. En az gelişmiş ülkelerde ortalama doğurganlık oranı kadın başına 5,2'dir (UN, 2001;5-6). Yapılan araştırmalarda, kadınların eğitim, iş hayatı ve kariyer gibi nedenlerle çocuk sahibi olmayı ileri yaşlara ertelediği sonucuna ulaşılmıştır. Doğurganlık hızları çok gelişmiş ülkelerde dünya ortalamasının altında seyretmektedir. Az gelişmiş ülkelerde doğurganlık hızları düşmesine rağmen dünya ortalamasını yükselttiği görülmektedir.

2045 yılına gelindiğinde tüm bölgelerde doğurganlık hızının aynı seviyelere gelmesi beklenmektedir.

Bölgeler arasında doğurganlık oranları farklılık göstermesine rağmen bu farklılığın önümüzdeki yıllarda azalacağı tahmin edilmektedir. Az gelişmiş bölgelerde doğurganlık oranının 2025-2030'da 2,4'e, 2045-2050 yılında ise 2,2'ye düşmesi beklenmektedir. Gelişmiş bölgelerdeki ortalama doğurganlık oranının ise 1,5'tan kadın başına 1,7-1,9'a yükselmesi öngörülmektedir. En az gelişmiş ülkelerde ise 2025-2030'da 3,6'ya 2045-2050'de kadın başına 2,5 çocuğa düşmesi beklenmektedir (UN, 2001; 5-6). Afrika'da doğan her 1000 çocuktan 52'si ölmektedir. Ortalama ömür beklentisi de 60.98 yıldır. Bu oran gelişmekte olan Asya ülkelerinde bebek ölüm hızı 31.4 ve ortalama yaşam beklentisi 70.6 yıldır (Word Bank, 2017; 142).

Tablo 5: Doğumda Yaşam Beklentisi: Dünya Ve Gelişmiş Bölgeler, 1950-2050

Kaynak: UN (2001: 6)

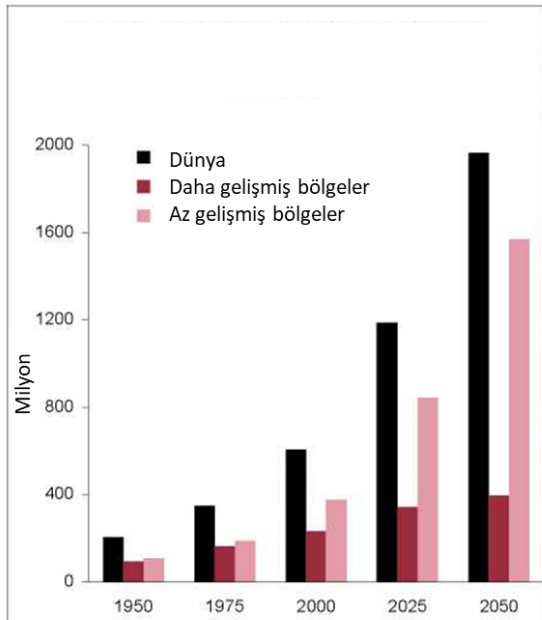
Doğumda beklenen yaşam beklentisi, 1950-1955 yıllarında 46,5 iken, 2000-2005 yıllarında 66'ya yükselerek 20 yıl artmıştır. Ortalama yaşam beklentisi artışı az gelişmiş bölgelerde 23,1 iken, gelişmiş bölgelerde bu artış 9,4 olmuştur. Gelişmiş bölgelerde doğan bireylerin az gelişmiş bölgelerde doğmuş birisinden neredeyse 12 yıl daha çok yaşaması beklenmektedir. (UN, 2001; 6).

Az gelişmiş ülkelerde ise bu fark 24 yıldan fazladır. Çin ve İsrail gibi daha az gelişmiş bölgelerdeki bazı ülkelerde doğumda yaşam beklentisi 79 yıl iken, Mozambik gibi bazı Afrika ülkelerinde ise 39 yılı geçmez. Ayrıca gelişmiş ülkelerde yaşam beklentisi son yarım yüzyılda 16 yıl uzamıştır. (UN, 2001; 6). Bir çok az gelişmiş ülkede HIV rahatsızlığından kaynaklı

ölümler yaygın olarak görüldüğü için doğumda beklenen yaşam beklentisi gelişmiş ülkelere göre düşük seyretmektedir. Bir çok Afrika ülkesinde temiz su kaynaklarına ulaşım konusunda zorluk yaşanmaktadır. Ayrıca açlık ve kıtlık nedeniyle insanların beslenme imkanlarının dahi olmadığı söylenebilir. Gelişmiş ülkelerle aradaki bu fark bu nedenlerle açıklanabilir.

Gelecek yıllarda doğumda beklenen yaşam süresi küresel olarak artmaya devam edeceği ve 2045-2050 yıllarında 76 yıla ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2045-2050 yılları arasında çok gelişmiş bölgelerde 82 yıla, daha az gelişmiş bölgelerde ise 75 yıla çıkması beklenmektedir (UN, 2001; 6). Az gelişmiş ülkelerdeki olumlu gelişmeler neticesinde aradaki büyük farkın kapanması ve doğumda beklenen yaşam beklentisinin tüm dünyada belli bir seviyeye çıkması öngörülmektedir.

Tablo 6: 60 Yaş Ve Üzerindeki Nüfus: Dünya Ve Gelişmiş Bölgeler, 1950-2050

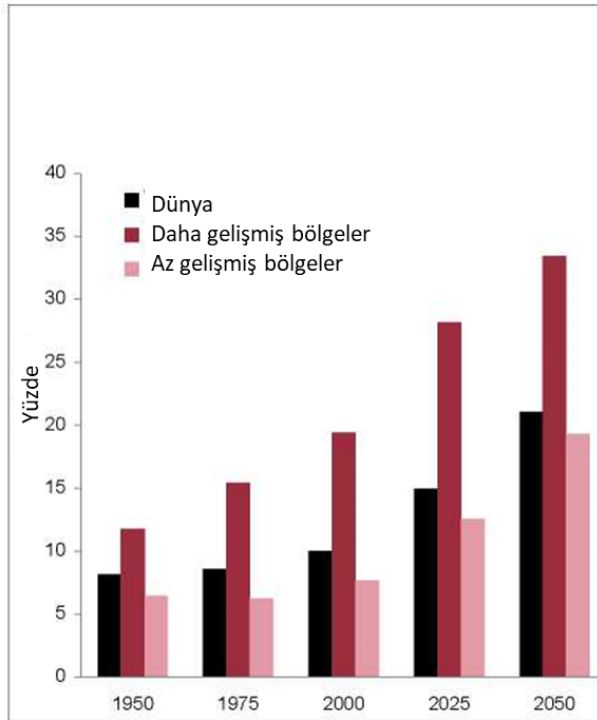

Kaynak: UN (2001: 11)

1950'de dünya çapında 60 veya daha yukarı yaştaki 205 milyon kişi vardı. O zaman, 60 yaş üzerinde 10 milyondan fazla yaşlıya sahip sadece 3 ülke (Çin, Hindistan ve ABD) vardı. Elli yıl sonra, 60 yaş ve üzeri kişi sayısı üç kat artarak 606 milyona çıktı. 2000 yılında, 10 milyonun üzerinde yaşlının olduğu ülke sayısı 12'ye, 20 milyonun üzerinde yaşlıya sahip ülke sayısı 5'e (Çin, Hindistan, ABD, Japonya, Rusya) yükselmiştir (UN, 2001; 11). Dünyadaki 60 yaş ve üzerindeki kişi sayısının, 2015 yılından 2030 yılına kadar, % 56 artarak 901 milyondan 1.4 milyara çıkması beklenmektedir. 80 yaş üzerindeki kişi sayısının 2015 yılında 125 milyon iken, 2050 yılında iki katından fazla artış göstererek 434 milyon kişiye ulaşması tahmin edilmektedir (UN, 2015). Günümüzde dünya nüfusunun ortalama % 13'ünü, 65 yaş üstü insanlar oluşturmaktadır. Avrupa % 25 ile en fazla yaşlı oranına sahip iken Avrupa'yı % 22 ile Kuzey Amerika takip etmektedir (Şentürk, 2018; 3).

2006 ile 2030 yılları arasında az gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfus oranının % 140 artması, gelişmiş ülkelerde ise % 51’lik bir artış olacağı tahmin edilmektedir (Krug, 2002). Mevcut yüzyılın ilk yarısında, küresel nüfusun 60 ya da daha fazlasının 2050 yılında yaklaşık 2 milyara ulaşması için üç kattan fazla genişlemesi beklenmektedir (UN,2001; 11). Gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfus oranı ileri düzeydedir. Sırasıyla Japonya’da % 33, Almanya’da % 28 ve Finlandiya’da % 27’dir. (UN, 2015). Dünya ortalamasını, gelişmiş ülkelerin yaşlı oranlarının yükselttiği, az gelişmiş bölgelerin ise süreç içerisinde artış görülmesine rağmen gelişmiş ülkelerin çok uzağında kalacağı söylenebilir.

Tablo 7: 60 Yaş Ve Üzerindeki Nüfusun Oranı: Dünya Ve Gelişmiş Bölgeleri, 1950-2050

Kaynak: UN (2001: 12)

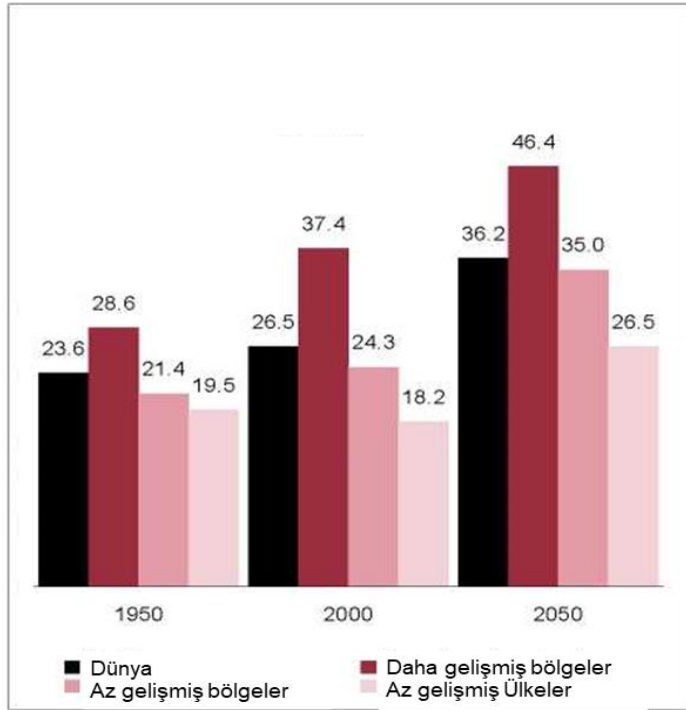
Yaşlı nüfus toplam nüfustan daha hızlı büyüdükçe, yaşlı kişilerin nüfusun geri kalanına göre oranı önemli ölçüde artmıştır. Küresel düzeyde, 1950 yılında her 12 kişiden 1’i en az 60 yaşındayken, her 20 kişiden 1’i 65 yaşındaydı. 2000 yılına kadar bu oranlar 60 yaş ve üstünde her yaş aralığında 1 yükselmiştir. 65 yaş ve üzerinde ise her 14 yaşta 1 yükselmiştir. (UN, 2001; 14). 2015 yılında dünya genelinde 8 kişiden biri 60 yaş üzerindiyken 2030 yılına gelindiğinde 6 kişiden biri olacağı tahmin edilmektedir. (UN, 2015; 16).

Yaşlı insanların yüzdesindeki bölgesel farklılıkların önümüzdeki 50 yıl içinde azalması beklenirken, aradaki fark yüzyıl ortasına kadar artacaktır. Avrupa şu anda dünyanın en büyük yaşlı nüfusa sahip bölgesidir ve en az önümüzdeki 50 yıl boyunca bu şekilde kalması öngörülmektedir. Yaşlı nüfus oranlarının artışına çoğu toplumda gençlerin oranındaki düşüşler eşlik etmiştir. (UN, 2001; 14). Önümüzdeki 15 yıl içerisinde yaşlı sayılarında Afrika’da % 66,

Okyanusya’da % 47, Kuzey Amerika’da % 41 ve Avrupa’da % 23 artış olacağı tahmin edilmektedir (UN, 2015; 17).

Son 50 yılda, 60 yaş ve üzerindeki kişilerin 15 yaşın altındaki çocuklara oranı yaklaşık yarı yarıya arttı, 1950’de yüz çocuk başına 24 iken, 2000’de 33’e yükseldi. Önümüzdeki 50 yıl içinde, bu oran üç katına çıkacak. 2050 yılına kadar Dünyadaki 0-14 yaş arası her yüz çocuk için 60 yaş ve üstü 101 kişi olacaktır (UN, 2001; 14). 2000-2015 yılları arasında küresel düzeyde 60 yaş ve üzeri insan sayısı kırsal alanlarda % 25 artış göstermiş iken kentsel alanlarda ise % 68 artmıştır. Yaşlı insanlar kentsel alanlarda daha fazla yoğunlaşmaktadır. 80 yaş ve üzeri yaşlılarda kentsel bölgelerde yaşama durumu 2000 yılında % 56 iken 2015 yılında % 63’e yükselmiştir (UN, 2015; 17).

Tablo 8: Nüfusun Medyan Yaşı: Dünya Ve Gelişmiş Bölgeleri, 1950-2050 (Yıllar)

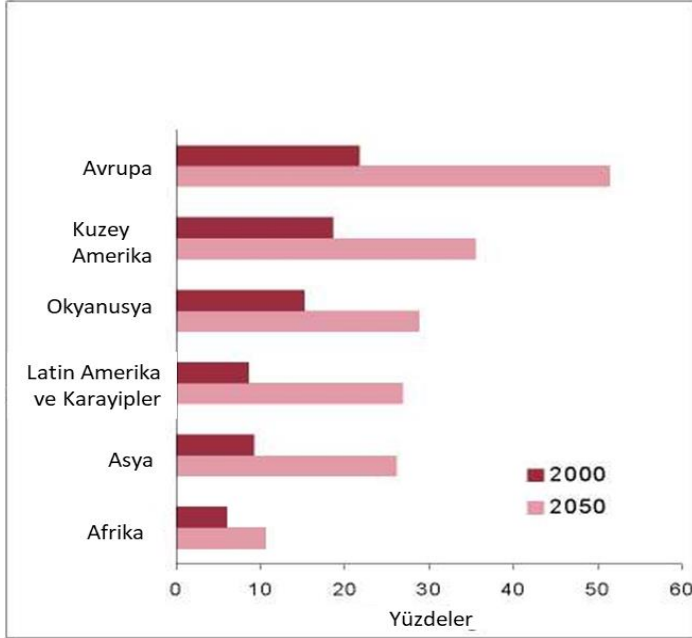
Kaynak: UN (2001: 17)

Dünya nüfusunun ortanca yaşının önümüzdeki yarım yüzyılda yaklaşık 10 yıl artacağı tahmin edilmektedir. Nüfusun ortanca yaşı, bir popülasyonu aynı büyüklükteki iki gruba bölen yaş olarak kabul edilmektedir. Toplam nüfusun yarısı medyan yaştan daha genç ve diğer yarısı daha yaşlı olmaktadır (UN, 2015; 18). 1950’de dünya nüfusunun ortanca yaşı 24 iken, 2000 yılında 3 yıl artarak 27 olmuştur. 2050 yılına kadar, dünya nüfusunun yarısının 36 yaşından büyük olacağı tahmin edilmektedir. Avrupa’nın ortanca yaşı, Afrika’nın iki katıdır. 2000 yılına gelindiğinde, Avrupa’da ortanca yaş ortalama 38 ile, ortalama 18 olan Afrika’dan iki kat fazladır (UN, 2001; 17).

Dünyanın medyan yaşı 1950 yılında 23.6 iken 2050 yılında 36.2’ye çıkması tahmin edilmektedir. Gelişmiş bölgelerde ise 1950 yılında 28.6 iken 2050 yılında daha büyük bir artışla

46.4'e çıkması öngörülmektedir. Az gelişmiş bölgelerde, 1950 yılında 19.5 iken 2000 yılında düşerek 18.2'ye düşmüştür. 2050 yılında ise gelişmiş ülkelerin yaklaşık 1950 yılındaki seviyesi olan 26.5'e çıkması beklenmektedir.

Tablo 9: Yaşlılık Bağımlılık Oranı: 2000 ve 2050

Kaynak: UN (2001: 19)

Toplam bağımlılık oranı, potansiyel destek ihtiyaçları için yaygın olarak kullanılan bir ölçüttür. Toplam bağımlılık oranı, 20 yaşın altındaki çocuk ve gençlerin sayısının 65 yaş ve üzeri kişilerin sayısına oranı olarak tanımlanmıştır. Bu oran, çalışma yaşındaki her bir kişi tarafından kaç tane bağımlıya ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesidir (UN, 2015; 19). Küresel nüfus içerisinde çocukların oranı 1960 yılında % 38 iken, 2050 yılında % 21'e düşmesi beklenmektedir. Aynı zamanda yaşlı nüfus oranı 1960 yılında % 5'ten % 16'ya çıkacağı tahmin edilmektedir. Toplam bağımlı nüfus oranlarında da 1965 yılında % 75,4'ten 2010 yılında % 52,2'ye düşmüştür. Ancak 2050 yılına kadar % 59,6'ya çıkması beklenmektedir (World Bank, 2017; 140).

Yaşlı bağımlılık oranı, 65 yaş ve üstü yaşında olan her 100 kişiye karşılık 15-64 yaşlarında düşen kişi sayısını ifade etmektedir. Yaşlı kişi başına düşen çalışma çağındaki insan sayısının, önümüzdeki 50 yılda küresel olarak yüzde 50'den fazla düşüş göstermesi bekleniyor. Şu anda, Avrupa'da 65 yaş ve üzeri herkes için çalışma çağında 5 kişiden az kişi vardır; 2050 yılına kadar 2'den az olacak. İstihdam oranı Avrupa'da en düşük ve Afrika'da en yüksektir (UN, 2001; 20). Avrupa İstatistik Birimi tahminlerine göre günümüzde bir çalışana 4 yaşlı düşerken, 2060 yılında 2 çalışana 1 yaşlı düşmesi tahmin edilmektedir (European Commission, 2012). Yaşlı bağımlılık oranının her geçen yıl artış göstermesi, ülkelerin sağlık ve sosyal güvenlik harcamalarının sürdürülebilir durumda kalmasını tehdit etmektedir.

Mevcut demografik eğilimler, her bir yaşlı birey grubunun daha uzun yaşayabileceğini ve muhtemelen daha az yetişkinin yaşlılara potansiyel destek kaynağı olabileceğini göstermektedir. 2015 yılında, 65 yaş ve üzerindeki her yaşlı kişi için 20-64 yaşlarında, geleneksel çalışma çağında 7 kişi vardı. 2050 yılına gelindiğinde, Dünyadaki her yaşlı kişi için 3.5 çalışan kişi olması beklenmektedir. (UN, 2015; 19). 1960'lı yıllardan bu yana istikrarlı bir şekilde yükselişten sonra, 2012 yılında çalışma çağındaki nüfus toplam nüfusun % 65,8'ine ulaşmış ve % 62,7'ye gerilemesi beklenmektedir (Word Bank, 2017; 139). Neredeyse tüm dünyada yaşlı birey sayısının çalışma çağındaki birey sayısına oranı artış göstermektedir. Brezilya'da her 100 çalışma çağındaki yetişkin için 18 yaşlı birey var iken Japonya'da bu sayı 53'tür. 2050 yılında ise Brezilya'da bu rakam 59'a Japonya'da ise 109 yaşlı bireye çıkması beklenmektedir (Libicki vd., 2011; 2).

2.2. Türkiye'de Demografik Değişim

Günümüzde teknolojik gelişmelerin hızlanması toplumsal değişimlerin yaşanmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Demografik dönüşümle birlikte geniş aileden çekirdek aileye geçişle birlikte yaşlıların toplumda ve aile içerisindeki rollerinde de değişimler meydana gelmiştir. Aile yanında veya ayrı olarak yaşlılık sürecinin geçirilmesi kişilerin yaşam kalitelerinde farklılıklara neden olmaktadır. Türkiye demografik dönüşümle birlikte aynı zamanda toplumsal, iktisadi ve kültürel bir dönüşüm içerisinde. Bu dönüşümle birlikte yaşlının aile ve toplum içerisindeki konumunun nasıl olacağı? sorusunun cevabı merak edilmektedir.

Türkiye'nin nüfusu 1927 yılında 13,6 milyon olarak belirlenmişken 1950 yılında binde 28 artış ile 24 milyon'a ulaşmıştır. 1960 yılından itibaren artış hızı azalmaya başlamış, 1970 yılında binde 25, 1980 lerde binde 20 ve 2000'lerde binde 15'e düşmüştür (Günsoy ve Tekeli, 2014; 2). Günümüzde Türkiye Endonezya'dan sonra dünya'da en hızlı yaşlanan ikinci ülke konumundadır (Saygılı, 2015;14).

Dünya nüfusunun 2017 yılında %8,9'unu yaşlı nüfus oluşturmaktadır. En yüksek yaşlı nüfus oranına sahip ilk üç ülke sırasıyla %32,2 ile Monako, %27,9 ile Japonya ve %22,1 ile Almanya oldu. Türkiye bu sıralamada 167 ülke arasında 66. sırada yer aldı. Yaşlı nüfus 2013 yılında 5 milyon 891 bin 694 kişi iken son beş yılda %17 artarak 2017 yılında 6 milyon 895 bin 385 kişi oldu. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2013 yılında %7,7 iken, 2017 yılında %8,5'e yükseldi. Yaşlı nüfusun %44'ünü erkek nüfus, %56'sını kadın nüfus oluşturdu. Nüfus projeksiyonlarına göre, yaşlı nüfus oranının 2023 yılında %10,2, 2030 yılında %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağı öngörülmektedir (TÜİK, 2018).

Türkiye'de 15-64 yaş grubunun oranının 2041 yılına kadar artmaya devam edeceği, bu yıldan sonra ise düşmeye başlayacağı tahmin edilmektedir (Hoşgör ve Tansel, 2010). Birleşmiş Milletlerin Dünya nüfus raporuna göre Türkiye nüfusunun 2050 yılında 95 milyonu geçeceği ve daha sonra azalma eğilimine gireceği, 2100 yılında 85 milyona düşeceği beklenmektedir.

Tablo 10: Türkiye’de Yıllara Göre Nüfus Oranları, 1935-2017

Yıl	Toplam nüfus	0-14 yaş grubu (%)	15-64 yaş grubu (%)	65 + yaş grubu (%)
1935	16.158.385	41,4	54,7	3,9
1945	18.790.174	39,5	57,1	3,3
1955	24.064.763	39,3	57,3	3,4
1965	31.391.421	41,9	54,1	4,0
1975	40.647.719	40,6	54,8	4,6
1985	50.664.458	37,6	58,2	4,2
2000	67.803.927	29,8	64,5	5,7
2011	74.724.269	25,3	67,4	7,3
2016	78.468.357	23,8	67,9	8,3
2017	80.810.525	23,1	68,5	8,4

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Türkiye ilk nüfus sayımının yapıldığı 1935 yılında 16 milyon nüfusa sahipti. Nüfusunun % 41.4’ü 0-14 yaş grubu oluştururken sadece % 3.9’u 65 yaş ve üzeri kişilerden meydana gelmekteydi. 1945 ve 1985 yıllarında bir önceki yıla göre azalma durumu söz konusu olmasına rağmen diğer yıllarda toplam nüfus içerisindeki oranı her geçen yıl artarak 2017 yılında % 8.4’e ulaşmıştır. 0-14 yaş grubunun oranı da 1935 yılından 2017 yılına kadar % 41.4’ten % 23.1’e neredeyse yarıyarıya düşmüştür. Bu durumda kadınların iş hayatına eskisinden daha fazla katılması, eğitim ve kariyer sürecinden sonra çocuk sahibi olmaları etkili olmaktadır.

Türkiye’de Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2001 yılında 26.2 olan annenin doğum yaş ortalaması 2016 yılında 28.1’e yükselmiştir. Türkiye’de 1960 yılında kadınlar ortalama 6 çocuk doğururken, 2007 yılında bu oran 2,5’a düşmüştür (Tufan, 2007). 2016 yılında kadınların doğurabileceği ortalama çocuk sayısı 2,1 olarak tespit edilmiştir. Bu oranın nüfusun genç dinamik yapısını korumak için yeterli olmadığı belirtilmektedir.

Türkiye’de kaba doğum hızı 2013 yılında 16,5 iken 2020 yılında 14,58, 2023 yılında ise 14,1 olacağı öngörülmektedir (TÜİK, 2017). Doğurganlık hızı, bir kadının doğurgan olduğu dönem içerisinde (15-49) doğurabileceği çocuk sayısını veya kadın başına düşen çocuk sayısını ifade etmektedir.

Gelişmekte olan bir ülke olan Türkiye’nin nüfusu kurulduğu günden bu yana sürekli artış eğilimi göstermesine rağmen son yıllarda nüfus artış hızı düşmektedir. 1935-1945 yılları arasında % 16, 1945-1955 yıllarında % 28, 1955-1965 yıllarında % 30, 1965-1975 yıllarında % 29, 1975-1985 yıllarında % 24 artış olmuştur. 2017 yılında ise bir önceki yıla göre % 2,98’lik bir artış söz konusu olmuştur.

Doğurganlığın azalması sonucunda ileriki yıllarda yaşlı bireylerin akraba desteğinden uzak kalma durumları söz konusu olabilecektir. Sosyal destekten uzak kalınmasının yaşlıların refahı üzerinde olumsuz bir etkisi olacaktır. (UN, 2001; 15).

Tablo 11: Yaş Aralıklarına Göre Türkiye Nüfus Yapısı

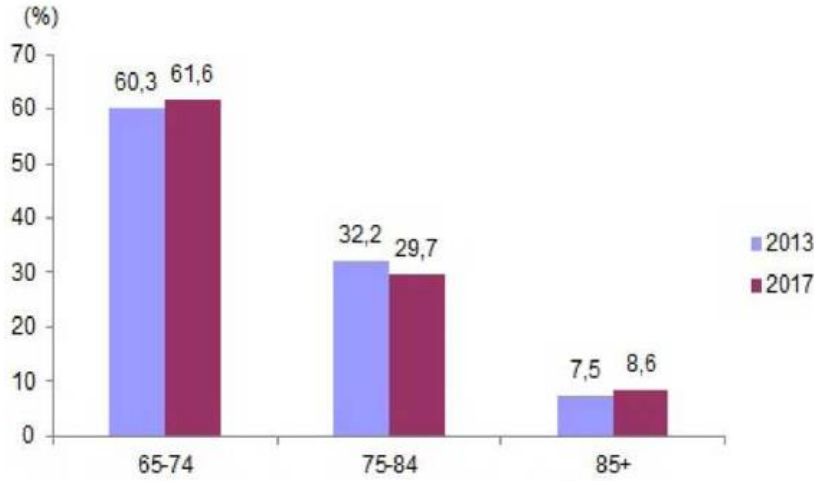
0-4	6 544 781
5-9	6 336 787
10-14	6 322 223
15-19	6 402 806
20-24	6 523 846
25-29	6 256 609
30-34	6 319 097
35-39	6 563 350
40-44	5 836 212
45-49	5 302 832
50-54	4 693 555
55-59	4 163 996
60-64	3 437 773
65-69	2 604 978
70-74	1 849 910
75-79	1 257 817
80-84	790 992
85-89	484 644
90-94	146 412
95-99	23 611
100+	4 990
Toplam	81 867.223

Kaynak: www.tuik.gov.tr

2018 yılı itibariyle Türkiye'nin nüfusu 81.867.223 rakamına ulaşmıştır. 40 yaş grubuna kadar 6 milyon seviyesinde seyreden nüfus grupları daha sonraki gruplarda yavaş yavaş düşmeye başlamaktadır. Türkiye'de 100 yaşını geçmiş 4990 kişi mevcuttur. 65 yaşın üzerinde ise toplam 7.163.354 kişi hayatını devam ettirmektedir. Bu rakam toplam nüfus içerisinde %8.7'ye tekamül etmektedir.

Yaşlılık konusu ile ilgilenen Gerontologlara göre bir ülkenin nüfusunun %14'ünden fazlası 65 yaş ve üzeri bireylerden oluşuyorsa o toplumlar yaşlı toplum olarak nitelendirilebilir (Abay, 2007; 272).

Tablo 12: Türkiye'de Yaş Gruplarına Göre Yaşlı Nüfus Oranı, 2013-2017

Kaynak: TÜİK (2018)

Yaşlı nüfus yaş grubu 2013 ve 2017 yılları karşılaştırıldığında, 2013 yılında yaşlı nüfusun %60,3'ü 65-74 yaş grubunda, %32,2'si 75-84 yaş grubunda ve %7,5'i 85 ve daha yukarı yaş grubunda iken, 2017 yılında %61,6'sı 65-74 yaş grubunda, %29,7'si 75-84 yaş grubunda ve %8,6'sı 85 ve daha yukarı yaş grubunda yer aldığı görülmektedir (TÜİK, 2018).

Tablo 13: Türkiye'de Yaşa Ve Cinsiyete Göre Beklenen Yaşam Süresi, 2014-2016

YAŞ	TOPLAM	ERKEK	KADIN
0	78	75,3	80,7
65	17,8	16,1	19,3
70	14,1	12,7	15,3
75	10,8	9,7	11,7
80	8,1	7,2	8,7
85	6	5,2	6,4

Kaynak: TÜİK (Hayat Tabloları, 2014-2016)

Yaşlı kişilerin sayısındaki artış kendi içinde önemli bir eğilim olsa da, nüfusun yaşlanma süreci tanım olarak, bir popülasyondaki yaşlıların artan oranını ifade etmektedir. Böylece yaşlanma sadece yaşlı nüfusun büyüme hızıyla değil, aynı zamanda bu hızın diğer yaş gruplarının büyüme oranlarıyla nasıl kıyaslandığıyla da belirlenir. Hayat Tabloları 2014-2016 sonuçlarına göre, doğuştan beklenen yaşam süresi Türkiye geneli için 78 yıl, erkekler için 75,3 yıl ve kadınlar için 80,7 yıl oldu. Genel olarak kadınlar erkeklerden daha uzun süre yaşamakta olup, doğuştan beklenen yaşam süresi farkı 5,4 yıl oldu.

Ülkemizde 65 yaşına ulaşan bir kişinin kalan yaşam süresi ortalama 17,8 yıl oldu. Erkekler için bu sürenin 16,1 yıl, kadınlar için 19,3 yıl olduğu gözlemlendi. Diğer bir ifade ile 65 yaşına ulaşan kadınların erkeklerden ortalama 3,2 yıl daha fazla yaşayacağı tahmin edildi. Beklenen yaşam süresi 75 yaşında 10,8 yıl iken 85 yaşında 6 yıl oldu. (TÜİK, 2018). Önümüzdeki yıllarda yaşam süresinin artmaya devam edeceği ve gelişmiş ülkelerdeki rakamlara ulaşılacağı öngörülmektedir.

Çalışma çağındaki yüz kişiye düşen yaşlı sayısını ifade eden yaşlı bağımlılık oranı, 2013 yılında %11,3 iken bu oran 2017 yılında %12,6'ya yükseldi. Nüfus projeksiyonlarına göre, yaşlı bağımlılık oranının 2023 yılında %15,2, 2030 yılında %19,6, 2040 yılında %25,3, 2060 yılında %37,5 ve 2080 yılında %43,6 olacağı öngörüldü (TÜİK, 2018). Bağımlılık oranının her geçen gün artması öngörülmektedir.

Çalışma çağında yer alan 15-64 yaş grubundaki nüfus oranının 2018 yılında %67,8, 2023'te %67,2, 2040'da %64,4, 2060'ta %60,4 ve 2080'de %58,7 olması beklenmektedir. Çocuk nüfus olarak tanımlanan 0-14 yaş grubundaki nüfusun oranının ise, 2018 yılında %23,5, 2023'te %22,6, 2040'da %19,3, 2060'ta %16,9 ve 2080'de %15,7 olacağı öngörülmektedir (TÜİK, 2018). Çalışma çağında kişilerin oranı sürekli düşme eğilimindeyken, çocuk nüfus oranının da 2080 yılına kadar düşme eğiliminde olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 14: Türkiye’de Yıllara Ve Yaş Gruplarına Göre Öngörülen Nüfus Ve Oranları

Yıl	Toplam	0-14	15-64	65+	0-14 (%)	15-64 (%)	65+ (%)
2018	81.867.223	19.203.792	55.500.077	7.153.354	23,5	67,8	8,7
2023	86.907.367	19.601.384	58.438.033	8.867.951	22,6	67,2	10,2
2040	100.331.233	19.333.893	64.623.369	16.373.971	19,3	64,4	16,3
2060	107.095.998	18.126.086	64.727.126	24.242.787	16,9	60,4	22,6
2080	107.100.904	16.813.783	62.873.761	27.243.359	15,7	58,7	25,6

Kaynak: TÜİK (2018)

Ülkemizde doğuştan beklenen yaşam süresi artmakta ve nüfusumuz yaşlanmaya devam etmektedir. Nüfusun yaş yapısının önemli bir göstergesi olan ortanca yaşın 2018 yılında 32, 2023'te 33,5, 2040'da 38,5, 2060'ta 42,3, 2080'de ise 45 olması beklenmektedir. Yaşlı nüfus olarak tanımlanan 65 yaş ve üzerindeki nüfusun oranının 2018 yılında %8,7, 2023'te %10,2, 2040'da %16,3, 2060'ta %22,6 ve 2080'de %25,6 olacağı öngörülmektedir (TÜİK, 2018).

TÜİK (2018a)'a göre Türkiye nüfusu 2040 yılında 100 milyonu geçecek, 0-14 yaş grubu % 19,3'e düşerken, 65 yaş üstü kişilerin oranı ise 16,3'e çıkacaktır. Nüfusun net yenilenme hızı Türkiye'de % 1'in üzerindedir ve bu şekilde nüfus artışının devam edeceği ve 2050 yılında bile az da olsa artışın devam edeceği tahmin edilmektedir (Hoşgör ve Tansel, 2010). TÜİK (2013)'e göre binde 11.2 olan nüfus artış hızının 2020 yılında binde 9'a ineceği öngörülmektedir.

Türkiye’de genç nüfusun ve çalışma çağındaki nüfusun artışının halen gelişmiş ülkelere göre yüksek olduğunu göstermektedir.

Son yarım yüzyılda, çocukların (0-14 yaş) oranı, dünya genelinde 1950’de % 34 iken 2000 yılında % 30’a gerilemiştir. Önümüzdeki 50 yılda, çocukların oranının neredeyse üçte bir oranında düşeceği tahmin edilmektedir (UN, 2001; 14). 15-64 yaş grubu üretken nüfus olarak kabul edilmekte ve bu grup nüfus oranı yüksek olanların ekonomik gelişme fırsatı olduğu belirtilmektedir. Türkiye’de bu oran yavaş yavaş düşerek 2040 yılında 19,3, 2080 yılında ise 15,7’e düşeceği tahmin edilmektedir. Buna karşın yaşlı nüfus oranı ise hızlı bir şekilde artarak 2040 yılında 16,3 ve 2080 yılında 25,6’ya çıkacağı öngörülmektedir. 15-64 yaş grubu ise azalarak 2040 yılında 64,4’e 2080 yılında ise 58,7’ye düşeceği tahmin edilmektedir.

Genç yaş bağımlılık oranı 2013 yılında %36,2 iken 2020 yılında % 32,5’e 2023 yılında % 30,9’a düşmesi beklenmektedir. Yaşlı bağımlılık oranı ise 2013 yılında %11,3 iken 2020 yılında % 14,1 ve 2023 yılında %14,9’a çıkması tahmin edilmektedir (TUIK, 2017).

Bugün Avrupa Birliğinde yaş ortalaması 40,9’dur ve Birliğin 2050 yılına gelindiğinde çalışma çağındaki nüfusundan 32 milyon kişiyi yitirmesi beklenmektedir. 65 yaş üstü nüfusun çalışma çağındaki nüfusa oranlandığı yaşlı bağımlılık oranının ise 2025 yılında %34,5 olacağı tahmin edilmektedir. AB ile kıyaslandığında 29,2 olan yaş ortalaması ve %14,4 olarak hesap edilen yaşlı bağımlılık oranıyla Türkiye daha genç ve dinamik bir tablo ortaya koymasına rağmen ülkemizde mevcut yaşlı nüfusun ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda aktif katılımlarının yeterli olmadığı görülmektedir. (AB bakanlığı, 2011). Türkiye’de yaşlı bağımlılık oranı 2010 yılında % 10.2’dir. gelişmiş ülkelerde ise bu oran % 23.8’dir. az gelişmiş ülkelerde ise bu oran % 9.8’dir (UN, 2013). Yaşlı bağımlılık oranının sosyal güvenlik sistemi üzerindeki yükünü hafifletmek için çalışma çağındaki nüfusun oranının artırılması yoluna gidilmektedir.

Demografik değişim beraberinde sosyal dönüşümleri de getirmektedir. Birey, aile, toplum, ekonomi, politika ve sağlık açısından ortaya çıkacak sonuçların öngörülmesi ve buna göre bir hazırlık içerisinde olunması gerekliliği doğmaktadır.

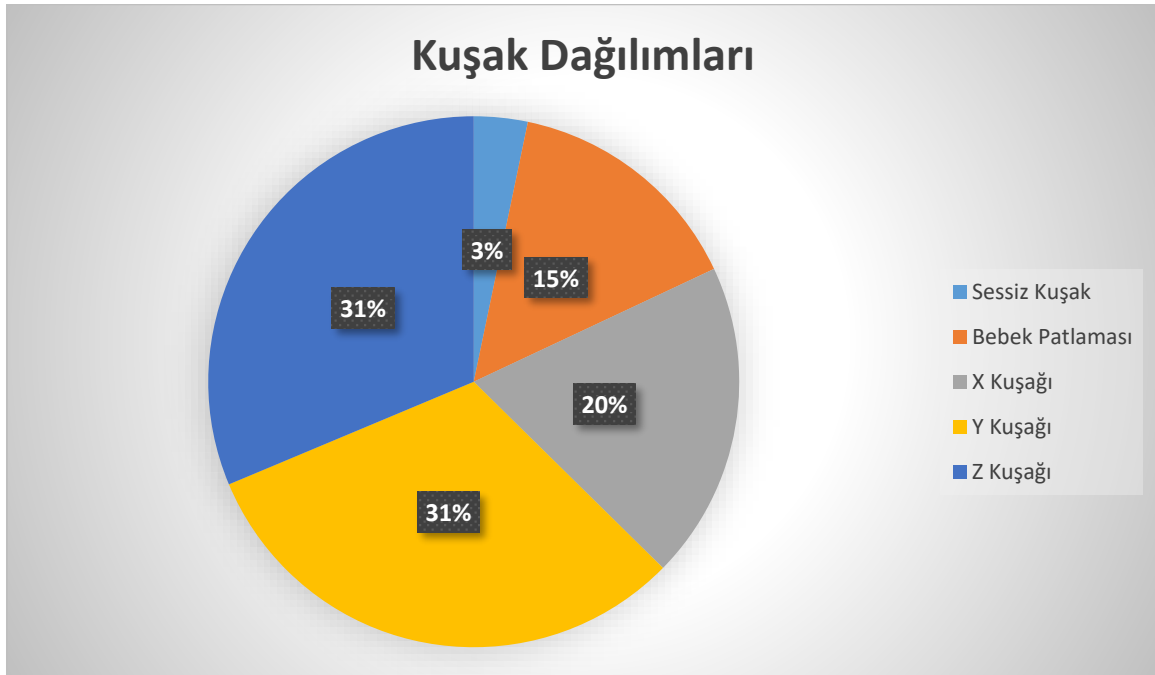
2.2.1. Türkiye’de kuşakların nüfus yapısı

Araştırmada kuşakların sınıflandırması Sessiz kuşak (1925-1945), Bebek patlaması kuşağı (1946-1964), X kuşağı (1965-1979), Y kuşağı (1980-1999) ve Z kuşağı (2000 ve sonrası doğumlular) olarak yapılmıştır. Türkiye’de 2018 yılı adrese dayalı nüfus bilgilerine göre kuşakların yaklaşık olarak dağılımları hesaplanmış ve aşağıda belirtilen dağılımlara ulaşılmıştır.

Tablo 15: Türkiye’deki Kuşakların Yaş Aralığı Ve Nüfus Miktarları

Kuşak	Dönemi	Yaş Aralığı	Nüfus Miktarı
Sessiz Kuşak	1925-1945	73-93	2.679.453
Bebek Patlaması	1946-1964	72-54	12.056.657
X Kuşağı	1965-1979	39-53	15.832.599
Y Kuşağı	1980-1999	19-38	25.662,902
Z Kuşağı	2000-	18-0	25.610.597

Sessiz kuşak, 73 ve 93 yaş aralığındaki kişilerden meydana gelmektedir ve nüfus miktarı olarak 2.679.453 kişi ile en küçük kuşağı ifade etmektedir. Bebek patlaması, 72-54 yaş grubundan oluşmakta ve Türkiye’de 12.056.657 kişi bu kuşakta yer almaktadır. X kuşağı, 39-53 yaş aralığındaki kişilerden meydana gelmekte ve 15.832.599 kişiden meydana gelmektedir. Türkiye’nin en geniş kuşağını oluşturan Y Kuşağı, 19-38 yaş aralığındaki kişilerden oluşmakta ve 25.662.902 kişi bu kuşakta yer almaktadır. Z kuşağı, Y kuşağına büyüklük anlamında en yakın kuşaktır. 0-18 yaş grubundan oluşmakta ve toplam 25.610.597 kişi bu kuşakta yer almaktadır.

Tablo 16: Türkiye’de Kuşakların Oran Dağılımları

Kuşakların oransal dağılımlarına baktığımızda şu sonuçlara ulaşılmaktadır. TÜİK 2018 verilere göre Türkiye’de Sessiz uşak %3, Bebek patlaması %15, X kuşağı %20, Y ve Z kuşakları ise nüfusun %31’ini oluşturmaktadır. Z kuşağın son yıllarda doğum teşvikleriyle güçlü tutulmaya çalışıldığı ancak önümüzdeki yıllarda oranının düşeceği söylenebilir. Bebek patlaması ve Y kuşağının oranlarının artış göstermesi beklenmektedir. Y kuşağının önümüzdeki yıllarda diğer kuşaklara göre oranının daha büyük fark oluşturması tahmin edilmektedir.

2.3. Tarihsel Süreç İçerisinde Yaşlanma ve Yaşlılık Kavramları

Yaşlılık kavramının tanımlamalarına bakıldığında zamana göre farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Eski zamanlarda savaşlar ve salgın hastalıklar neticesinde çok az insan ileri yaşlara ulaşabiliyordu. Bu duruma sağlık olanaklarının gelişmemesi de eklendiği zaman insanlar erken yaşlarda hayatlarını kaybetmekteydi.

Demir ve bronz çağında ortalama insan ömür beklentisi 18 yıl civarındaydı. Eski Roma’da MÖ yıllarda yaklaşık 22 yıldır. Ortaçağda 33 yıla, 17. yy.’da 34 yıla yükselmiştir. 19 yy.’da 37 ve 20. yy.’da ise 47 yıla çıkmıştır. Ancak 1960’lı yıllarda 70 yıla yükselmiştir (Böger ve Kanowski 1995; Akt.Tufan, 2016; 18).

Örneğin antik çağda sadece 100 insandan bir kişi 60 yaşına ulaşabiliyordu. Romalı askerin ortalama yaşam süreci 22 idi. Avrupa genelinin ortalama yaşam süresi ise 50’ydi. O dönemde sadece devlet adamları, krallar ve filozof gibi üst düzey kişiler yaşlılık dönemini yaşayabiliyordu (Kutsal, 2005; Akt. Kalıncaya, 2011; 3-4). Eski Yunan’da ömür beklentisi 18 iken 1600’lerde ABD’de 33, 1900’de 47, 1970’de 70’e 1987’de 75’e yükselmiştir (Koşar, 1996).

Seneca, yaşlılığın diğer dönemler gibi değerli olduğunu ve bu dönemi sakinlikle karşılayarak tadına varılması gerektiğini ifade etmiştir. Kişinin dönemi nasıl yaşayacağını bilmesi durumunda dönemin tüm hazzını yaşayabileceğini öne sürmüştür (Seneca, 1969; XII). Seneca ayrıca yaşlılığı tedavisi mümkün olmayan bir hastalık olarak kabul etmiştir. Onun bu düşüncesine Galen karşı çıkmış, gerekçesi olarak da hastalıkların belli bir insan grubunu etkilerken yaşlanmanın tüm insanlarda görüldüğünü belirtmiştir (Tufan, 2016; 42).

Hipokrat (M.Ö 460-377), ortalama yaşam beklentisinin 20-30 yıl olduğu bir dönemde, yaşlılığı bir hastalık değil doğal bir süreç olarak tanımlamıştır. Egzersiz konusundaki tavsiyeleri, modern tıp önleyici çalışmalarının öncüsü olarak kabul edilmesine neden olmuştur (Wahl ve Heyl, 2015; 749). Yaşlılıkla ilgili en eski kaynaklardan biri Hipokrat’ın “yaratılıştan gelen ısı” kuramında rastlanılmaktadır. Kurama göre, her insanın belli bir miktar enerjiye sahip olduğu ve bu enerjinin yıllar içerisinde azalmasıyla birlikte kişilerin yaşlılık ve ölüme yaklaştığı düşünülmektedir (Yazıcı, 2014; 26). Cicero (İ.Ö.44) ahlakın düşüşte olduğu bir dönemde yaşlılığa ilişkin dönemin yaygın yanlışlarına değinerek yaşlılıkla içinde yaşadığı çevre arasında ilişki kurma yanında kişisel farklılıklara açıklama getirmeye çalışmıştır (Şentürk, 2018; 70).

Yerleşik yaşama geçilmesiyle birlikte yaşlılar saygın bir konum elde etmiştir. Yaşlılar, bilgi ve tecrübeli kişiler olarak kabul edilmekte ve aileden başlayarak bu deneyimlerini topluma aktarmaya başlamıştır. Bir çok yerde devlet yönetimlerinde söz sahibi olmaya başlamış ve bu

durumda gerontokrasi denen yönetim biçiminin oluşmasını sağlamıştır (Hançerlioğlu, 2007; 29).

Platon (İÖ 400-350), yaşlılığı, gençlik özelliklerinin devamı ve gençlikteki sorumluluklarından kurtulma olarak görerek pozitif bir bakışı sunmuştur. Cicero (İÖ 106-43) yaşlılığın kötü olarak görülmesinin nedenleri olarak insanı işlerden uzaklaştırması, bedeni zayıflatması, hemen hemen tüm zevklerden uzaklaştırması ve ölüme yaklaştırması olarak açıklamıştır (Yazıcı, 2014; 27). Platon devlet adlı eserinde yaşlılığı, bilge ve tecrübeyi ifade eden bir yaşam evresi olarak tanımlamıştır. Bir yargıcın veya yöneticinin gençlerden değil, yaşlılar arasından seçilmesi gerektiğini savunmuştur (Şentürk, 2018; 20). Roger Bacon (1210-1292), yaşlılık döneminde kişilerin deneyimleri sayesinde yaşamın pek çok alanda kolaylaşabildiğini öne sürmüştür (Minois, 1989; 175). Bacon ayrıca yaşlılığı bir hastalık olarak görmekte ve yaşam koşullarının iyileştirilmesiyle ömürleri uzatmanın mümkün olduğunu ifade etmiştir (Lazda-Cazers, 2007; 398). Aristoteles ise yaşlılık konusuna verdiği önemi “ilişkilerinde ve yaşamlarında ‘hoş’u önceleyen gençlere karşı faydalıyı önceleyen ya da faydalıyı önemseyen kimse olarak ifade etmiştir (Şentürk, 2018; 20).

Ortaçağ’da insanları yaşa göre sınıflandırma sıklıkla kullanılmaktaydı. Bazı kanun metinlerine göre yaşlılık sınırı 60 ya da 70 olarak belirlendiği görülmektedir. Yaşlılıkla birlikte kişiler ordudaki görevlerinden ayrılmakta, vergiden muaf olmakta ve zorunlu görevlerinden ayrılmaktaydı (Shahar, 2002; 4).

Ayrıca yaşlı insanların öldürülmesini bir doğa kanunu olarak gören bazı ilkel topluluklar, güçsüzlerin güçlüler yanında yaşamayacaklarına inandıkları için yaşlıları öldürmektedirler. Sürekli göç halinde olan topluluğun aktivitesine de ayak uyduramayan yaşlılar kendi hallerine de terk edilmektedirler. Bir başka sebep de bazı ilkel topluluklarda yaşlılara bakmak zorunluluğunu içeren, bir toplumsal düzen de olmadığından yaşlıyı görmezden gelerek ihmal yöntemini tercih etmektedirler (Abay, 2007; 272).

Japonya’da ilkel toplumlardan olan Ainu’larda yaşlı kadınlar, değersiz yaratıklar olarak kabul edilmiş, Güney Amerika’da Arawaks’larda çok yaşlı kişiler çevrelerindeki toplum üyeleri tarafından terk edilmiştir (Tezcan, 1990; 238). Farklı ya da benzer gerekçelerle de olsa “Kamitok” adı verilen yaşlı insanların öldürülmesine bir çok ilkel toplumda rastlanmaktadır. Kamitok’un farklı uygulama biçimleri bulunmaktadır; diri diri gömülme, açlığa terk edilme, boğularak öldürülme veya kaba kuvvete başvurulmasıyla öldürülme gibi (Tufan:2002:43).

İslam dünyasında yaşlılık konusunu inceleyen kişilerin başında islam filozofu ve fizikçi İbn-i Sina (980-1037) gelmektedir. Yaşam evrelerini gelişme dönemi, gençlik dönemi, yetişkinlik ve yaşlılık dönemleri olarak dört grupta ele almıştır. Lamba benzetmesi yapan İbn-i Sina, vücudun neminin tıpkı lambanın yağı gibi insanın yakıtı olduğunu, alevi, yani vücudun neminin kurumaya başlamasıyla yaşlı vücudun soğuyup kurumaya başladığını varsaymaktadır (Gruman, 2003; 23).

Rönesans döneminde kişilerin 40-60 yaş aralığında emekli oldukları düşünüldüğünde, bu yaş aralığında kişilerin yaşlı olarak nitelendirilebileceği söylebilir. Rönesans döneminde yaşlılık kronolojik yaştan ziyade kişilerin dış görünüşüne ve içinde bulundukları psikolojiye bağlı olarak belirlenmekteydi (Gilbet, 1967; 13).

Günümüzde çoğu insan 60'lı yaşları ve daha ileri yaşları yaşabilmektedir. Bu durum, sağlık alanındaki gelişmeler ve sağlıklı beslenmenin bir sonucudur. Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde 50 yıl öncesine göre ortalama ömür beklentisi 20 yıl civarında artmıştır. Yaşlılık kavramı, yaşlı nüfus oranının sayısının artışıyla birlikte daha çok ele alınmaya başlanmıştır.

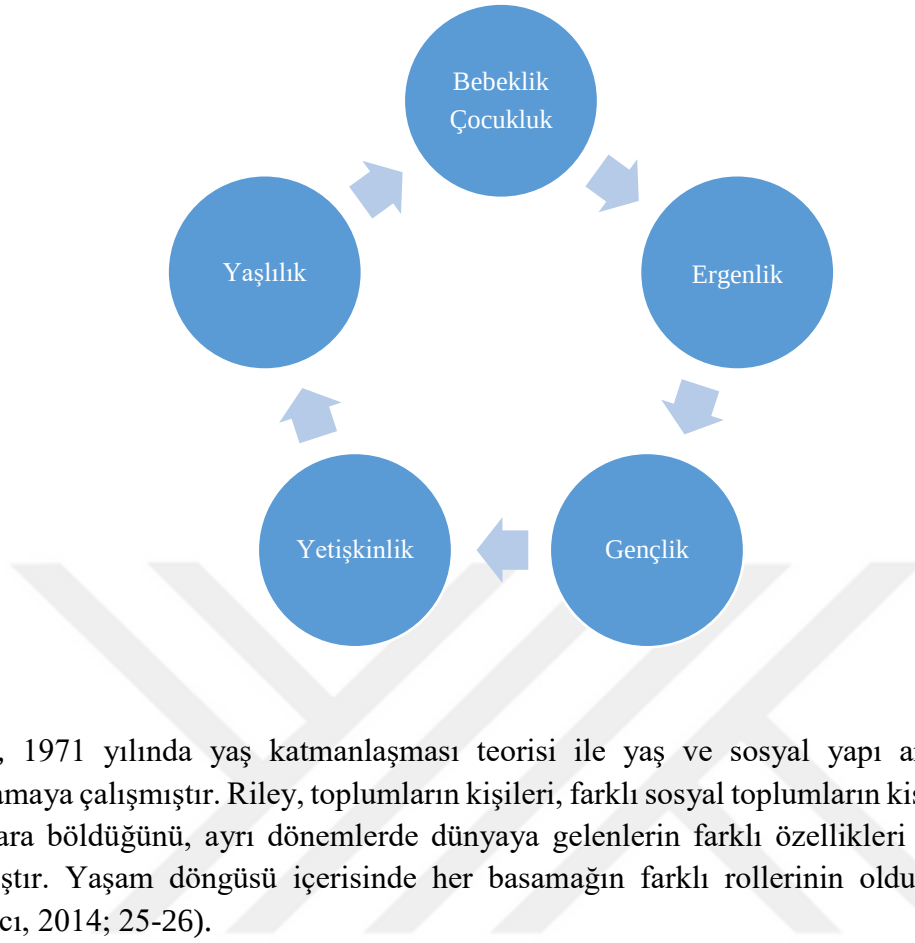
Yaşlılıkla birlikte insanların organizma, doku, hücre ve organlarında geriye dönüşü mümkün olmayan yapısal ve fonksiyonel değişiklikler meydana gelmektedir. Yaşın ilerlemesiyle kalp, dolaşım, boşaltım, solunum ve bağışıklık sistemlerinin işlevlerinde olumsuz anlamda değişimler söz konusu olmaktadır (Arpacı, 2016; 3). Yaşlanma çok boyutlu gelişen bir süreçten meydana gelir (Martin ve Kliegel, 2005; Wahl ve Heyl, 2006 Akt. Tufan, 2014; 14). Yaşlanma, psikolojik, zihinsel ve sosyal ilişkilerde değişikliklerin meydana geldiği kaçınılmaz bir süreçtir.

John Hopkins Üniversitesinin Psikoloji Bölüm kurucusu P.G. Hall, 1922 yılında “Yaşlılık, yaşamın ikinci yarısı” adlı kitabı yazmış ve insanların gençlik dönemine göre yaşlılık döneminde daha fazla farklılaştıklarını ifade etmiştir (Yazıcı, 2014; 27). Yaşlanma, kronolojik olarak belli bir yaşı geride bırakmış olmak ve biyolojik kayıpların görülmeye başlanmasından ziyade, roller ve sosyal konumlarda kaymaların, yakın ilişkilerde meydana gelen kayıplarla başa çıkmada yetersizliklerin ve bakım ihtiyacının belirginleşmesi gibi durumları içermektedir (WHO, 2015; 25).

Yaşlılıkla birlikte insanların fonksiyonlarında ve davranışlarında değişiklikler meydana gelmekte, uyum konusunda sorunlar yaşanabilmektedir (Demirbilek, 2005; 210). Yaş hem biliş hem de sosyal yapıda önemli boyutlardan oluşmaktadır. Bilişsel olarak, yaşam deneyimleri ve rolleri ile ilgili olarak sosyal ve kültürel beklentilerin belirlenmesinde önemli işlev görmektedir. Yaş kategorileri, benlik tanıma ve algılamaları için önemlidir. Yaş aynı zamanda aile, eğitim ve meslek için belirlenmiş yaş aralıkları çerçevesinde ele alınmaktadır. Her toplumun yaşla ilgili farklı bakış açıları söz konusudur. (Kertzer, 1989, 5). Bu durumda rollerin toplumdan topluma göre değişiklik göstermesini sağlamaktadır.

Yaşlılık, doğumdan itibaren başlayan bebeklik, çocukluk, ergenlik, gençlik, yetişkinlikten sonra gelen yaşam döngüsünün son basamağıdır. Canatan (2016)'ya göre yaşam döngüsünün ilk evrelerinde bireyler başkalarının yardımına ihtiyaç duymakta, ergenlik döneminden sonra kendi kendine yaşamını sürdürebilen bireyler, yaşlılık dönemiyle birlikte tekrar başkalarının yardımına gereksinim duymaktadır.

Şekil 2: İnsanın Yaşam Döngüsü

Riley, 1971 yılında yaş katmanlaşması teorisi ile yaş ve sosyal yapı arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmıştır. Riley, toplumların kişileri, farklı sosyal toplumların kişileri farklı sosyal gruplara böldüğünü, ayrı dönemlerde dünyaya gelenlerin farklı özellikleri olduğundan yola çıkmıştır. Yaşam döngüsü içerisinde her basamağın farklı rollerinin olduğunu belirtmiştir (Yazıcı, 2014; 25-26).

Yaşlılık ile ilgili tanımlara bakıldığında zaman genellikle kronolojik bir tanımlama yapıldığı görülmektedir. DSÖ yaşlılığı, 65 yaşında başlatmış ve çevresel faktörlere uyum sağlayabilme yeteneğinin azalması olarak tanımlamıştır. UN ise yaşlılık döneminin başlangıcı olarak 60 yaşını kabul etmiştir.

Her ne kadar DSÖ yaşlanma ile ilgili olarak kronolojik bir ölçüt koymuş olsa da yaşlanmanın bütün insanlık için geçerli olan ortak ve objektif bir ölçütünün olduğunu söylemek doğru olmaz (Abay, 2007; 275).

Yaşlanma ve yaşlılık kavramları genellikle karıştırılmaktadır. Yaşlılık insan yaşamının son evresi olarak kabul edilirken, yaşlanma doğum ile başlayan ve ölüme kadar devam eden süreç olarak kabul edilir (Kalınkaya, 2011;6-7). Koşar (1996) yaşlanmayı biyolojik olarak döllenmeyle başlayan ve ölüm ile sona eren bir süreç olarak tanımlamaktadır. Yaşlılık, yaşlanma halini ifade eden bir kavramdır. Yaşlanma ise kronolojik, biyolojik, ekonomik, patolojik, psikolojik ve sosyal boyutu olan süreçleri ifade eder (Abay, 2007; 275).

Yaşlılık bireysel, ailevi ve sosyal boyutu olan çok boyutlu biyo-psiko-sosyal bir olgudur (Abay, 2007; 276). Yaşlılık biyolojik, sosyal, psikolojik, ekonomik boyutları olan bir kavramdır. Yaşlılıkla birlikte bireylerde sosyal ve fizyolojik bazı değişiklikler meydana gelmektedir. Fizyolojik olarak, kardiyovasküler sistemde, solunum sisteminde, sindirim sisteminde, boşaltım sisteminde, kas-iskelet sisteminde, sinir sisteminde, işitme ve görme sisteminde,

bağışıklık sisteminde değişiklikler görülmektedir. Sosyal olarak da, kişinin rol ve statüsünde, gelirinde değişiklikler olmaktadır.

Doğumdan itibaren gelişim süresi içerisinde bireyler farklı kategorilerde sınıflandırılırlar. Bu genellikle çocuk, genç, orta yaş ve yaşlı kategorilerinde olmaktadır. Genellikle yaşlılık 65 yaş üstü olan kişiler olarak tanımlanarak kronolojik bir tanım yapılmaktadır. Oysa her kişi biyolojik, psikolojik, sosyal ve çevresel faktörlerin etkiyle birbirlerinden farklı olarak gelişim göstermektedir. Yaşlılık her toplumda görülmekle birlikte etkileri aynı şekilde görülmemektedir. Stres, hayat tarzı, beslenme, ekonomik ve genetik faktörler gibi sebeplerle farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin gelişmiş bir ülkede 70 yaşındaki bir yaşlıyla, gelişmekte olan bir ülkedeki aynı yaştaki kişinin yaşlılık deneyimleri aynı olmayabilir. Kimileri her türlü ihtiyacını kendisi karşılayabilirken kimisi daha erken yaşlarda bağımlı duruma gelebilir.

19. yy'da sanayileşme ve teknolojinin gelişmesinden yaşlılar olumsuz etkilenmişlerdir. İşgücünün tarlalardan ve köylerden büyük şehirlerde kurulan fabrikalara kayması yaşlıların hayatlarını olumsuz etkilemiştir. Aileler iş için şehirlere göç etmeye başlamışlar ve yaşlılar sanayi üretiminde kendilerine yer bulmakta zorlanmışlardır (Burgess, 1960; 5; Myles, 1989; 162; Harper, 2003; 161). Yüksek verimlilik ve kar düşüncesine sahip sanayi kuruluşları, yaşlıların yerine gençleri tercih etmeye başlamışlardır.

Erken bilimsel dönem olarak adlandırılan, 1600-1800 yıllarında yaşı ilerlemesiyle birlikte ortaya çıkan yetersizlikler ve yaşam süresinin uzatılmasıyla ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Birren, 2007; 691). İkinci dünya savaşından sonra refah seviyesinin gelişmesi, penisilin ve antibiyotiklerin kullanımının yaygınlaşması neticesinde ölüm oranları düşmüş ve insan ömrü ciddi oranda uzamaya başlamıştır.

Sanayileşmeyle birlikte yoksulluğun artması aile bağlarının zayıflamasına yol açmış ve yaşlıların bakım ve destek açığının oluşmasına neden olmuştur. Yaşlıların bağımlılıkları artarak aile dışında destek ihtiyaçları doğmuştur. Yaşlılar bir kamusal sorun haline gelmiştir (Burgess, 1960; 9). Yaşlı nüfus oranlarının artışı refah rejimlerinin yükünde ciddi artışa yol açmıştır. Sağlık hizmetleri ve işsizlik yardımları, emeklilik ücretleri ve sosyal destek ihtiyacı sorun yaşanmasına yol açmıştır. Bütün bu gelişmeler yaşlıların rolsüzlük rolüne bürünmelerine yol açmıştır. Yaşlılar bağımsızlıklarını yitirip bağımlı duruma gelmişlerdir (Kohli, 2000; 275; Walker, 2009; 81). Geniş aileden çekirdek aileye dönüşüm yaşlıların aile içerisindeki rollerini kaybetmelerine neden olmuştur

Havinhurst (1968)'e göre yaşlıların sağlıklı bir yaşam için, destekleyici bir sosyal çevreye sahip olmaları gerekmektedir. Yaşlılık süresince güzel kombine edilmiş iç ve dış ortamlar arasında etkileşimin yaşlılık üzerinde pozitif etkisi olacaktır. Kendini yaşlı olarak kabul etmek kişinin bağımlılık ve düşük statüye sahip bir konumda yer almasına neden olmaktadır (Baum, 1983). Genellikle yaşlılık, ekonomik güvensizlik, yalnızlık, değişime direnme, zayıf sağlık ve başarısız zihinsel ve fiziksel güçlerle karakterize edilen bir yaşam dönemi olarak görülmektedir.

Yaşlılık dönemiyle ilgili olarak önemli bir faktör kişinin yaşlılık rolünü nasıl algıladığıyla ilgilidir. Yaşlılığın tanımlanması ve algılanması kişilerin davranış, tutum ve sosyal uyumları üzerinde etkisi olmaktadır. Rol teorisinin temel önermesi benliğin ve rolün sürekli etkileşim

halinde olmasıdır. (Peters, 1971). Kişinin kendi imajı toplumda oynanan rolleri ve benlik tutumları rol performansını etkilemektedir. Yeni bir ben imajlarının ortaya çıkışı olmadan herhangi bir rol geçişinin gerçekleşmesi olası değildir. Yaş kişilerin yaşa bağlı olarak davranışlarını ve rollerini de etkilemektedir. “Bunu yapacak kadar genç misin?, Artık senden geçmiş” gibi ifadeler yaşlı kişilerden beklenen davranışların sınırlarını belirlemek için kullanılan ifadelerdir.

Geleneksel aile kurumu içerisinde, yaşlının konumu ve statüsü aile tarafından garanti altına alınmıştır. Yaşlı birey, aile içerisinde en bilgili ve deneyimli kişi olarak kabul edilir ve saygı duyulan, ihtiyaçları karşılanan ve yardım edilen kişi olarak kabul edilmektedir (Altan, 2006; 270). Sanayileşmeyle birlikte geniş aileden çekirdek aileye dönüşüm, kadının iş hayatına daha çok katılması gibi nedenlerle yaşlıların evlerde yalnız kalma ve sosyal destekten mahrum kalma durumları ortaya çıkmıştır.

Bir çok çalışma düşük sosyo-ekonomik statüye sahip yaşlıların kendilerini daha yaşlı görme ve yaşlılığın başlangıç yaşının orta sınıf insanların başında ortaya çıktıkları algılama olasılığı yüksek olduğunu doğrulamaktadır (Markides&Boldt, 1983; Peters, 1971). Yaşlılık döneminin koşullarını, kişinin sağlık durumu ve sosyo-ekonomik düzey özellikleri belirlemektedir.

Sefalı (2015) sağlıklı ve başarılı bir yaşlanma için şu faktörlerin olması gerektiğini öne sürmüştür;

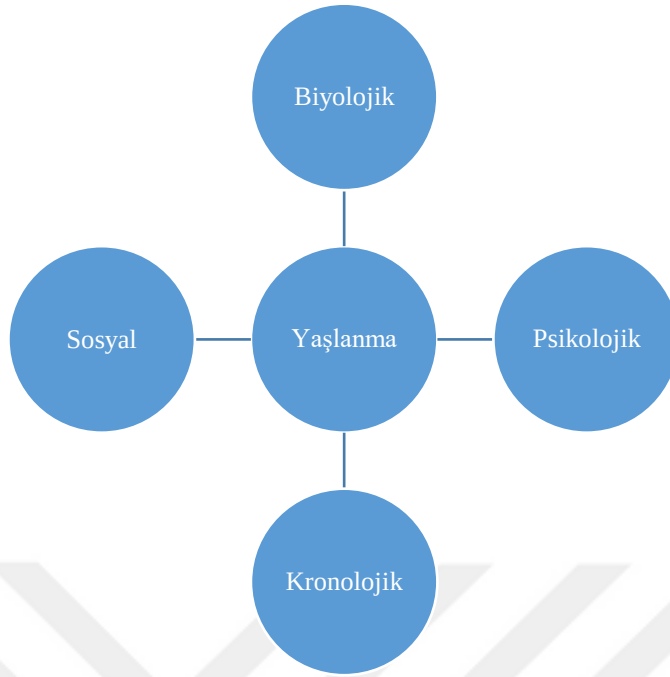
- Düşük hastalık ve hastalığa bağlı özürllülük ihtimali
- Hastalık için düşük risk faktörü
- Yüksek derecede fiziksel ve bilişsel kapasite
- Sosyal hayata aktif katılım, bağımsızlık, aile ve arkadaşlık bağlarının sürdürülmesi
- Pozitif maneviyat

Yaşlılıkla birlikte yaşama enerjisinde azalma, yalnızlık hissi, uyku bozukluğu, eskiye bağlılığın artması, maddiyata bağlılık, huy değişimi gibi değişimler meydana gelebilmektedir (Sefalı, 2015; 34-35).

2.3.1. Yaşlanma çeşitleri

Yaşlılık, biyolojik, fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutları olan bir kavramdır. Bu boyutlarından birinin ve birkaçının göz ardı edilmesi yaşlılık kavramının eksik olmasına neden olmaktadır. Yaşlılık kavramı önceleri fizyolojik açıdan ele alınırken ilerleyen zamanla birlikte psikolojik ve sosyal etkileri üzerine durulmaya başlanmıştır. Yaşlanma; kronolojik, biyolojik, psikolojik ve sosyal yaşlanma olarak sınıflandırılmaktadır.

Şekil 3: Yaşlanma Çeşitleri

2.3.1.1. Kronolojik yaşlanma

Yaş en temel sosyal ve evrensel kategorilerden biridir (LaFontaine, 1978). Takvim yaşı olarak da nitelendirilen kronolojik yaşlılık genellikle 65 yaş üstü olarak kabul edilir (Kalıncaya, 2011;8). Kronik yaşlılık, bireyin dünyaya geldiği tarih itibariyle bulunduğu yaşı ifade etmektedir (Akçay, 2011;13). Kronolojik yaş insanları kategorize etmek için uygun bir yol olsa da bireyin fiziksel ve zihinsel durumlarının doğru bir göstergesi değildir (Plawecki & Plawecki, 1981). Kronolojik yaş kullanılması aynı zamanda o yaşa yaklaşan kişilerde basmakalıp düşüncelere sahip olunmasına neden olmaktadır (Peters,1971). Kronolojik yaş tanımı aynı zamanda kişilerin kendilerine bakışını ve diğer insanların kendilerine yönelik tutumlarını etkilemektedir (Peters, 1971). Kronolojik yaş, bireyin dünyaya geldiği gün başlayarak, her yıl bir yaş olarak hesaplanan yaşı ifade etmektedir. İnsanlar kendilerini yaşlı olarak hissetmese bile yaşının getirdiği role bürünme durumları söz konusu olabilmektedir.

Kronolojik yaş, insanları kategorize etmek için sıklıkla kullanılan bir yol olmasına rağmen, kişinin fiziksel ve zihinsel durumlarını gözardı ettiği için eleştirilmektedir (Plawecki & Plawecki, 1981). Sadece kronolojik yaş, kişinin yaşlı olarak kabul edilip edilmeyeceğini belirlemek konusunda yeterli değildir (Brubaker & Powers, 1976; 443). Kişilerin birbirlerinden farklı olarak yaşadıkları bazı deneyimler bu düşüncüyü desteklemektedir. Zayıf sağlık, düşük gelir, emeklilik, bağımsızlığını kaybetme, eşin kaybı gibi olaylar örnek olarak verilebilir. Kronolojik yaş belirlenmesi, aynı zamanda bireylerden beklenen davranışlar hakkında ipucu vermekle birlikte kişisel yaşam durumuna genel bir bakış açısı sunmaktadır. Eğer kişi kendisini yaşlı olarak kabul ederse yaşlılardan beklenen davranışları göstermeye başlanması beklenmektedir.

2.3.1.2. Biyolojik (Fizyolojik) yaşlanma

Bedendeki bazı organların fonksiyonlarının kaybı ve azalması, cildin kırıışması, kamburlaşma fiziksel yaşlanma olarak tanımlanabilir (Koşar, 1996). İnsan vücudunun yapısal ve işlevsel olarak değişimini ifade etmektedir (Kalınkaya, 2011;8). Biyolojik yaşlanma, kişinin bedeninin ve organlarının işlevlerini yerine getirme durumuna göre sağlık durumunu göstermektedir (Akçay, 2011;13). Genellikle yaşlılarda kalp-damar sisteminde, sindirim sisteminde, sinir sisteminde, kas ve iskelet sisteminde, endokrin sisteminde, üreme sisteminde ve hormonal sistemlerde değişiklikler meydana gelmektedir (Arpacı, 2005;123 Akt. Ceylan, 2016;34).

Biyolojik yaşlanma, çok çeşitli moleküler ve hücrel hasarların kademeli olarak birikmesiyle ilgilidir. Zamanla bu hasarlar, bir çok hastalığa yakalanma riskinin artmasına ve bireyin kapasitelerinde bir düşüşe neden olmaktadır (WHO, 2015; 25). Biyolojik yaşlanma, bir organizmada zamana bağlı olarak ortaya çıkan değişiklikler neticesinde ortaya çıkmaktadır. Biyolojik yaşlanma neticesinde kas ve kemik yoğunluğunda düşüş, bilişsel işlevsellikte azalma, kalp rahatsızlıkları, uyku bozuklukları gibi sağlık problemlerinin görülme sıklığında artış meydana gelmektedir. Ayrıca ciltte kırışıklıklar, saç dökülmesi, görme, işitme, koku alma his kayıpları ile sık bir şekilde karşılaşmaktadır (Arking, 1991; 118).

Biyolojik yaşlanma ile sosyal yaşlanma arasında uyumsuzluk olabilir. Örneğin bir kişi, 45 yaşında evlenebilir ve o yaşta çocuk sahibi olabilir. Aynı zamanda yaşa bağlı olarak işitme kaybı yaşayabilir. Oysa benzer yaşta kişilerin çocukları evden ayrılmış, kendi hayatlarını kurmuş olabilir ve sağlıklarında herhangi bir problem olmayabilir. Bu nedenle kronolojik yaş bir çok konuda baz alınmaktadır. Bir kişinin potansiyel ömrüne göre şimdiki konumunu ifade eden biyolojik yaşı kronolojik yaşından daha genç veya daha yaşlı olabilir.

2.3.1.3. Psikolojik yaşlanma

Bireylerin zihinsel süreçlerinde yavaşlama, geçmişe özlem, geçmişteki pişmanlıklar, geleceğe karşı güvensizlik gibi özelliklerin varlığı psikolojik yaşlanma olarak kabul edilmektedir (Koşar, 1996). Yaşla birlikte, davranış değişikliklerinin ve davranışsal uyum yeteneğinin bazı değişiklikler meydana gelmesiyle ortaya çıkmaktadır (Kalınkaya, 2011;9). Kişinin hissettiği yaş olarak da nitelendirilen psikolojik yaşlılık, problem çözme ve bellek gücü gibi kişinin bilişsel özelliklerin işlevselliğinde görülen değişimlerdir (Görgün baran ve ark. 2005; 27-28 Akt. Ceylan, 2015; 34). Psikolojik yaşlanma, kişilerin yaşlılığın sorunlarına başarılı uyum sağlama sürecidir. “İnsan hissettiği yaştadır” diye bilinen söz kişinin psikolojik yaşını göstermektedir (Akçay, 2015: 11).

Yaşlanmanın psikolojik yönünün başarılı yönetilmediği durumlarda, yaşlılık çevreye karşı ilgisizlik, içe kapanma, yaşanılanlardan zevk almama gibi değişimler kendini göstermektedir. Yaşamın bundan sonraki bölümünü iyi değerlendirme çabası, kişiyi hayata bağlamakta itici bir güç olmaktadır (Akçay, 2011; 18). Psikolojik yaşlanma, insanın bilişsel düzeyde meydana gelen değişimler neticesinde meydana gelmektedir. Psikolojik yaş, bireylerin değişen taleplere uyum sağlamadaki davranışsal kapasiteleri ile ilgilidir. Yaşlılık dönemiyle birlikte, bireylerin hafıza, öğrenme kapasitesi ve hızı, algılamada aşamalı olarak gerilemeler meydana gelmekte ve bu durum kişilerin sorunlar yaşamasına neden olabilmektedir.

2.3.1.4. Sosyal yaşlanma

Bireyin toplum yaşamındaki fonksiyonlarını yitirerek, çalışma ve sosyal yaşama uyum yeteneğinin bozulması ya da asosyalleşmesi de sosyal yaşlanma olarak ele alınabilir (Koşar, 1996). Bireyin toplumsal rol ve statüsünde değişimlerin yaşanması, topluma uyum sağlayamama durumunu ifade etmektedir (Kalinkaya, 2011;9). Yaşlı bireylerin emeklilikle birlikte iş hayatından ayrılması, yeni rollere uyum sağlamada sorun yaşanması gibi durumlarla karşılaşabilmektedir. Sosyal statü kaybı dönemler arasında geçişte yaşanmaktadır. Yaşlılık döneminde meydana gelen emeklilik en önemli sosyal statü kaybı olarak kabul edilmektedir (Blau, 1956).

Sosyal açıdan yaşlanmak, yaşama yaşayarak yıllar katmak, öğrenmek, kültürleşmek, kültürlenmek ve deneyim sahibi olmaktır (Baran, 2016; 77). Sosyal yaşlanma, o kişinin yaşının ilerlemesiyle bağlantılı olarak bireyin sosyal rolleri ve statülerindeki değişiklikler anlamına gelmektedir. Sosyal yaşlanma neticesinde maddi ve sosyal kaynaklarda azalma durumu söz konusu olabilmektedir. Sosyal yaşlanma bir dizi geçiş olarak kabul edilmektedir. Öğrencilikten iş hayatına, evliliğe, ebeveyn olmaya, emekli olmaya vb.

2.4. Algı Ve Algıyı Etkileyen Faktörler

Günümüzde algılamanın farklı düzeylere sahip olan karmaşık bir işleme karşılık geldiği kabul edilmektedir. Birinin "algı" ile ne anlama geldiğini, birinin ifade ettiği sürecin seviyesine göre farklılık gösterebilir (Sandıkcıoğlu, 2013; 61). Algı, çevre, görme, işitme, dokunma, koku ve tat alma yoluyla oluşmaktadır (Unumeri, 2009; 25). Algı, duyu organları tarafından uyarılan, nesneler ve ilişkiler hakkında düşüncelerin oluşması şeklinde tanımlanabilir (Robinson, 1972; 135). Algılama, çevremizdeki dünyayı yorumladığımız süreçtir (Unumeri, 2009; 28). Forgas ve Melamed (1976) algılamayı "bilgi çıkarma süreci" olarak tanımlamışlardır.

Algı, duyularımız aracılığıyla elde ettiğimiz verilerden toplumsal dünyamız için anlamlar çıkarmamızı ifade eder (Michener, DeLamater ve Myers, 2004: 106). Algı, duyularla elde edilen bilgilerden oluşan bir dünya anlayışıdır (Shaver & Tarpy; 1993: 476). Forgas ve Melamed (1976) algılamayı bilişsel yapılara dayandırmışlardır ve onlara göre "algılamalar insanların çevrelerini nasıl yorumladığını belirleyen süreçlerdir". Algı kişilerin uyarıları anlamlı ve tutarlı bir hale getirildiği, duyu izlenimlerini yorumlama sürecidir (Schiffman & Kanuk; 2004; 45).

Nelson ve Quick (1997: 83-84)'e göre toplumsal algılama, başka bir kişi hakkında bilgileri yorumlama sürecidir. Yorumlama süreci için önemli olan husus ise bilgi miktarıdır. Bilgi için ise kişinin sosyal öğrenmeyle elde ettiği bilgiler önemlidir. Elde edilen bilgiler kişisel faktörlerin etkisiyle farklı şekilde yorumlanabilmektedir. Algı genellikle, dış dünyayla ilgili inanç ve yargıları şekillendirdiğimiz ya da onunla uyumlu davranışlar ürettiğimiz için çevreye ilişkin bilgi (ve bazen yanlış bilgi) elde etmenin yolu olarak düşünülmektedir. (Kim 1996: 128). Algı, kişilerin geçmişteki deneyimleri ve arzu, istek ve beklentiler çerçevesinde şekillenen bir süreçtir.

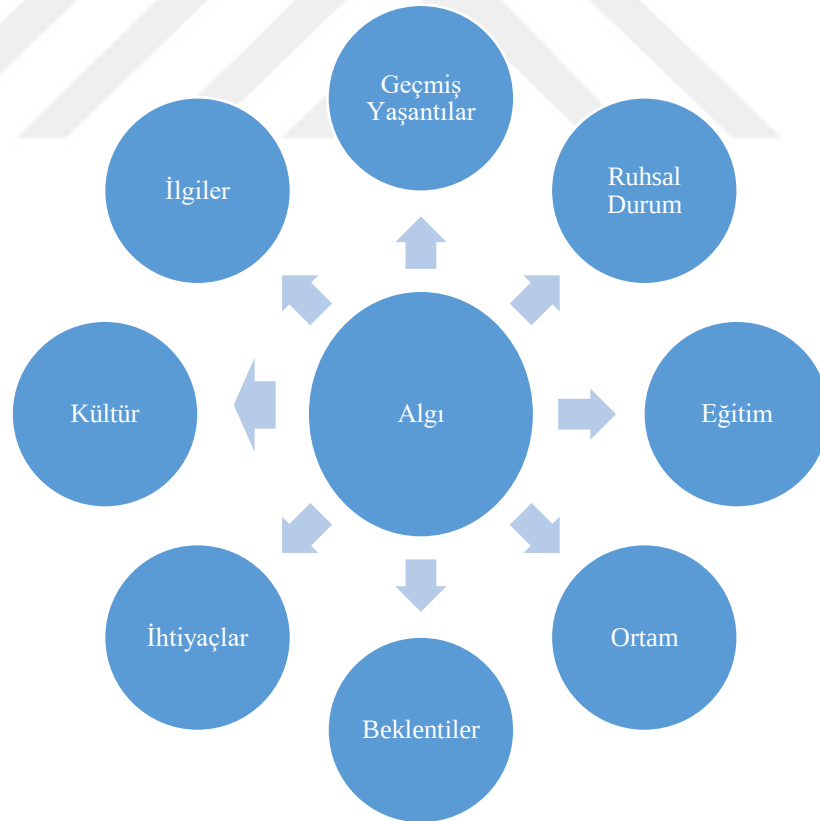
Temel olarak algılama 3 adımdan meydana gelmektedir. Algılama, bir beklenti veya hipotezle başlar. Varsayımların içleri boş değildir, varsayımlar elde edilen tecrübeler ve içgüdüyle

oluşturmuştur. Algılama sürecindeki ikinci adım çevreye ait bilgilerin girilmesidir. Üçüncü adımı ise kontrol ve doğrulama aşamasıdır. Elde edilen bilgiler ile varsayım sonucu uyumlu olup-olmadığına karar verilmektedir (Allport, 1952; 368). Algılar, statik ve değiştirilemez değildir. Zaman içerisinde elde edilen tecrübeler sayesinde yeniden oluşabilir. Kişisel algıların yaşla yakından ilgili olduğu görülmektedir. Kişisel algılarda, çevre ve ailenin etkili olduğu belirtilmektedir (Hilgard, 1967). Bireylerin fizyolojik farklılıkları onların algılarının farklı olmasına neden olacaktır.

Rao ve Narayan (1998: 329-330) algı süreciyle ilgili unsurları şu şekilde belirtmiştir:

- Duygularımız ve davranış biçimimiz çevremizden etkilenir.
- Algı, çevrenizdeki verileri toplamanıza, verileri işlemenize ve bunun dışında anlamlı hale getirmenize yardımcı olur.,
- Algıda, bilgiyi eylemden ayırmak bazen zordur,
- Bu temelde zihinsel anlayış kazanma sürecidir.
- Algılama, algılayıcıyı, algılayıcının gereksinimlerini yerine getirmek için ilgili bilgiyi işleme, işleme ve kanalize etme konusunda yönlendirir.

Şekil 4: Algıyı Etkileyen Faktörler

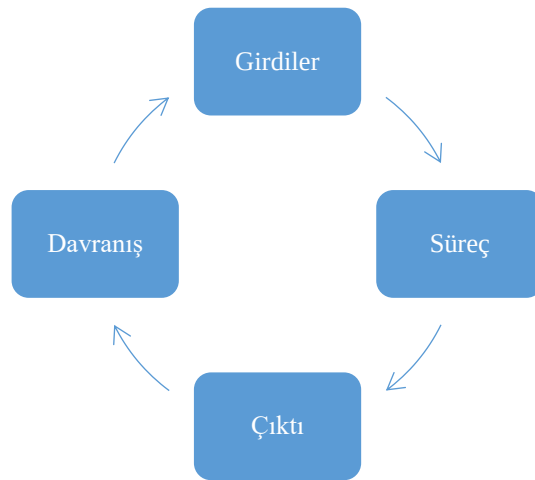
İnsanların algılarını etkileyen faktörler arasında, bulundukları ortam, eğitim, ruhsal durum, geçmiş yaşantılar, ilgiler, kültür, ihtiyaçlar ve beklentiler sayılabilir. Bu faktörlerin algıların

hangi yöne doğru eğilim göstereceği üzerinde doğrudan etkisi olmaktadır. Örneğin kişilerin yaşlılarla bulunma ortamları, vakit geçirme durumları, yaşlılara yönelik ilgileri ve bağlı bulundukları toplumda kültürlerinde yer alan yaşlı ve yaşlılık olgusuna göre olumlu veya olumsuz yaşlılık algısı oluşabilmektedir. Abay ve Demir (2014)'e göre çevresel etmenler bireylerin algılamalarında önemli rol oynamaktadır.

Bir kişinin davranışını anlamak için kişinin kendisini nasıl algıladığına bakmak gerekmektedir. İnsanların davranışları algılamalarının bir sonucudur (Combs vd. 1976). İnsan davranışları karmaşıktır, zaman içerisinde farklılıklar göstermekle birlikte kültürler ve deneyimlerle şekillenmektedir. (Unumeri, 2009; 28). İnsan algılamaları kültürel çevrelerimizle ilişkili olarak değişiklik göstermektedir. İlk zamanlarda insanlar çok az dış faktörlere maruz kalırken 21 yy'da internetin hızlı bir şekilde yayılmasıyla daha çok dış etkenlere maruz kalınmaktadır.

Rao ve Narayan (1998: 329-330) algılamının insan davranışının önemli bilişsel faktörleri arasında yer aldığını vurgulamaktadır. Kişilik algısı, insanların, diğer insanların davranışlarını ve yargılarını gözlemlemesi sonucunda oluşmaktadır (Warr & Knapper, 1968). Toplumlar, insan etkileşimlerinin bir sonucu olarak oluşmuştur. Toplum içerisinde yaşayan insanlar birbirlerine bağımlı oldukları sürece karşısındaki insanları iyi olarak kabul etmek durumunda kalmaktadır. Algılamalar deneyimlerimizin bir ürünüdür. Çevre algılamalarda olumlu yada olumsuz rol oynamaktadır. İnsanlar algılamalar yoluyla kendilerini ve insanları anlamaya çalışırlar.

Şekil 5: Algısal Süreçteki Değişkenler

Girdiler, algılayıcı tarafından alınan nesneler, olaylar, insanlar vb. girdilerdir. Süreç, alınan girdiler seçim, organizasyon ve yorum yoluyla işlenir. Çıktı, işlem mekanizması aracılığıyla çıktı (duygular, eylemler, tutumlar, vb.) türetilmiştir. Davranış, algılanan çıktıya bağlıdır. Algılayanın davranışı, algılananlardan tepkiler üretir ve bu tepkiler yeni bir dizi girdiye neden olur (Rao ve Narayana, 1998).

Kendileri hakkında olumsuz algılar var olduğunda bu kişilerin hayat kalitesini düşürmekte ve yapabileceği şeyleri yapamaz duruma gelmesine yol açmaktadır. İnsanların toplum içerisinde, sevilen, aranan, değer gören kişiler olarak görülmeye ihtiyacı vardır. Olumlu benlik algısı, kişilere yeterlilik ve güven duygusu vermektedir. Olumlu benlik algıları, olumsuz düşünceler karşısında bir hazne işlevi görür. Böylece olumsuz düşünceler kişiye zarar vermesinin önüne geçilecektir.

2.4.1. Tarihsel süreç içerisinde toplumsal yapılara göre yaşlılık algısı

Önceleri yaşlılar, tecrübeli ve bilge insan olarak değerlendirilerek saygı gösterilirken, modernleşmeyle birlikte yaşlılara karşı tutumlar değişmeye başladı. Her ne kadar doğu toplumlarında hala bu gelenek sürdürülse de batı toplumları için aynı şeyi söylemek pek mümkün değildir. Hızlı teknolojik değişimlerin yaşandığı bu dönemde toplumların yaşlılık algılarında da bazı değişiklikler olmuştur. Herhangi bir grup algısının incelenmesi, stereotip oluşumunun altında yatan değişkenlerin görülmesine katkı sağlamaktadır. Genellikle algılayıcının yaşı algılama sürecini etkilemektedir. Yaşın algılayanın kararlarının çoğunu etkilediği söylenebilir. Yaş aynı zamanda geçmiş deneyimlerle ilgili belirleyiciden biridir.

Yaşlılar önceden deneyimi ve yaşı nedeniyle saygı duyulan, ailenin akıl, güç-otorite kaynağı olarak görülen yaşlının moderniteyle birlikte statüsünde değişme görünmektedir. Düşük gelire sahip olmak ve üretimde yer almamak yaşlı bireylerin kendilerini değersiz hissetmelerine ve toplumdan kendilerini çekmelerine yol açmaktadır (Mavili, 2015; 9). İnsan yaşamının bir dönemi olan yaşlılık, yakın bir zamana kadar az sayıda insanın deneyimleme imkanı elde ettiği bir değer olarak algılanırken, günümüzde sağlıklı olan herkesin erişebileceği muhtemel olan sorunlarla anılan bir yaşam dönemi haline gelmiştir. Tarım toplumunda bilginin ve tecrübenin sembolü olan yaşlılar, modernleşmeyle birlikte bu özelliklerini kaybetmişlerdir (Ceylan, 2015; 25-27). Modern toplumda yaşlıların statüsü üzerinde ekonomik ve teknolojik değişimler etkili olmuştur (Şentürk, 2018; 76).

Kuşaklar arasındaki çalışmalar çok eskilere kadar gitmektedir. İnsanlığın her döneminde kuşaklar arasında çeşitli anlaşmazlıkların var olduğu söylenebilir. Tarafların dünya görüşü, değerler, iş yapış tarzı, yaşam tarzı vb. konulardaki farklılıkları birbirlerini beğenmeme ve eleştiride bulunma durumları söz konusu olmaktadır. Literatür incelendiğinde her dönemde kuşakların kendilerinden sonraki kuşağı eleştirdiği görülmektedir.

Sümerlerin (M.Ö.3500- M.Ö.2000) çivi yazıtlarında “Şu gençliğin hali ne olacak? Sözü (Önder, 2012;4), İslam dünyasında Eflatun olarak bilinen Yunan filozofu Platon’un (M.Ö.427- M.Ö.347) “Bugünkü çocuklar lükse düşkünler, büyüklerine karşı saygısızlar ve çok fazla konuşuyorlar. Büyükleri odaya girdiğinde ayağa kalkmıyorlar. Ebeveynleri ile çatışıyorlar ve toplum içinde herkesten önce konuşuyorlar, bacak bacak üstüne atıyorlar, öğretmenlerine kötü davranıyorlar.” Sözleri (tez), Felsefenin kurucularından olan Sokrates’in (M.Ö 469-399) “Bugünün gençleri lüks ve gösteriş düşkünü, saygısız, başkaldıran, geveze ve doyumsuzdur” sözleri (Önder, 2012;4) yaşlıların gençlere yönelik olumsuz algısına örnek olarak verilebilir.

Toplumların yaşlılığa bakış açısı sosyal yaşlanmayı belirlemektedir. Yaşlılıkla ilgili, yargılar ve değerler kişilerin yaşlılık dönemine girmeden etkisinin hissedileceği bir durumdur. Örneğin,

Cicero, çocuklarda zayıflığı, yetişkinlikte taşkınlığı, orta yaşlılarda ağırbaşlılığı ve yaşlılarda olgunluğu doğal saymıştır. Yaşlılığı yaşamın son perdesi olarak kabul etmiştir.

Yaşlılığın doğru algılanması için olumlu ve olumsuz yönlerinin farkında olunması gerekmektedir. Genellikle gençlik yaşamın mutlu dönemi, yaşlılık ise mutsuz dönemi olarak kabul edilmektedir. Sosyal çevrenin yaşlılık ve yaşlılık algısı üzerinde önemli etkileri vardır.

İnsan davranışlarını anlama konusunda sosyoloji, antropoloji ve sosyal psikoloji çok önemlidir. Sosyoloji toplumsal faktörler üzerine yoğunlaşırken, antropoloji kültür ve davranış ilişkisini ele almakta ve sosyal psikoloji ise grup birey etkileşimi üzerine odaklanmaktadır (Zencirkıran, 2017; 4).

Merril Silverstein ve Vern Bengtson, 1997 yılında Amerikan ailelerindeki yetişkin, çocuk ve ebeveyn ilişkilerinin yapısının temel boyutlarını 6 maddede açıklamışlardır (Özmete, 2014; 211-237)

- Yapı (kuşaklararası dayanışmayı güçlendiren ya da sınırlayan coğrafi yapı)
- Normlar (diğer aile bireylerine karşı sorumlu hissetme duygusunun güçlü olması)
- Fonksiyon (aile bireyleri arasındaki yardım ve destek kaynaklarının karşılıklı değişimi)
- İşbirliği (sosyal etkileşim sıklığı, aile bireyleri arasında paylaşılan aktiviteler)
- Etki (aile bireyleri arasındaki duygusal yakınlık, onay ve samimiyet)
- Fikir birliği (aile bireyleri arasında değerlerde, fikirlerde ve yaşam biçiminde gerçek ya da algılanan fikir birliği)

Modern toplumlarda yaşlılık kavramına daha çok ekonomik yönüyle bakılması ve emeklilik dönemiyle birlikte üretimden uzaklaşan yaşlıların değersiz bir duruma gelmesine yol açmıştır. Yaşlılıkla ilgili tanımlara bakıldığında genellikle olumsuz ifadeler kullanılmaktadır. Bu durum aslında yaşlılık sürecine bakışın bir göstergesidir. Yaşlılık hastalıklarla bağdaştırılan, işitme kayıplarının yaşandığı, yürümeye ve anlama sorunlarının yaşandığı bir dönem olarak kabul edilmektedir. Genellikle doğu toplumlarında yaşlılığın bilgeliği ve tecrübeleri ön planda ele alınmaktadır.

Sanayileşme ve şehirleşmeye bağlı olarak geniş aileden çekirdek aileye dönüşme sürecine girilmesi, kırsal bölgelerden kentsel bölgelere göç, kadının çalışma hayatına girmesi, geleneksel kültür ve değerlerdeki değişimler yaşlının aile içindeki eski rolünü yitirmesine sebep olmakta ve yaşlı olmak prestij sağlayan bir öge olmaktan çıkmaktadır (Abay, 2007; 275).

Literatüre göre yaşlılık konusunda olumsuz görüşlerin yaygın olduğu ve toplumlar tarafından oluşturulmuş basmakalıp düşüncelerin var olduğu görülmektedir (Peters, 1971; 70). Yaşlanmayla ilgili olumsuz tutumların yaşamın erken dönemlerinde aile ve çevre sayesinde edinilmektedir. Çocuklar 12 ya da 13 yaşına geldiğinde, yaşlılıkla ilgili olumsuz tutumları kazanmış olmaktadır (Tuckman, Lorge ve Zeman, 1961; 319).

Zaman içerisinde yaşlılık olgusuna değişik anlamlar yüklenmiştir. Yaşlılık olgusunu etkileyen değişimler arasında bilim ve teknolojiye gelişmelerle ölüm oranlarının düşmesi, göç ve kentleşme, doğum oranlarının azalması ve geniş aileden çekirdek aileye dönüşüm sayılabilir (Akçay, 2015; 20-21).

Yaşlılara yönelik tutumlar, hayatın erken dönemlerinde ortaya çıkmaktadır (Marcoen, 1979; 94). Herhangi bir grup üyelerinin rolü, başkalarının belli bir zamanda kendilerine karşı toplumsal tutumlara büyük ölçüde bağlıdır (Austin, 1983; 432). Çocukluk döneminde elde edilen tutumlar ve değerler, yaşam döngüsü boyunca etkili olmaya devam etmektedir. Erken yaşlarda elde edilen deneyimlerin, daha sonraki davranış sistemlerinin gelişimini önemli ölçüde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Kişiler genellikle yaşlılık dönemiyle ilgili olarak, yaşlılık dönemi rolleriyle varsayımda bulunmaktadır (Bloom, 1961; 535). Yaşlılık genellikle statü kaybı, kişisel temaslarda ve gelirden azalma, üretkenlik bakımından yaşlanmayı korku ve hoşnutsuzluk olarak algılanmaktadır. Bu durumda onların toplumda önceki yıllardan daha pasif bir davranış içerisinde bulunmalarını beklemektedir. Genel olarak insanlar yaşlılar arasında var olan bireysel farklılıklara duyarlı görünmemektedir. Popüler bilgide yaşlıların çoğu sağlık, mali problemler ve yalnızlıktan ibarettir ve yaşlılar kendilerini verimsiz toplum üyeleri olarak kabul ederler. Genellikle huysuzluk yaşlılığa atfedilirken oysa 30 yaşındayken de huysuz olunabilmektedir.

Orta yaşlılar mevcut yaşlıların ihtiyaçlarının karşılanması için mevcut hizmetlerin ve kaynakların belirlenmesinde aktif konumda yer almaktadır. Aynı zamanda kendi çocukları gelişimleri sırasında onların yaşlılara yönelik tutumlarının oluşmasını sağlamaktadır (Bader, 1980; Green, 1981; McTavish, 1971).

Yaşlılar, gençler tarafından artan oranda pasif, bağımlı, katılımcı olmayan bir konumda görülmeye başlandı (Burgess, 1960; 16). Yaşlılık algısında genellikle olumsuz düşünceler yer almaktadır. Bu olumsuz düşünceler nesilden nesile aktarma ile taşınmaktadır. Öz (2002) yaşlılıkla ilgili yargıları şu şekilde belirtmiştir.

- Yaşlı üretken bir birey olmayıp, tüketicidir.
- Yaşlanma önlenemez bir durumdur.
- Yaşlılar gençlerle anlaşamaz, o yüzden yaşlılarıyla birlikte olmak isterler.
- Yaşlılar, hoşgörü değildir.
- Yaşlılık durağan ve değişmez bir dönemdir.
- Yaş sağlıklı olmak için bir engel teşkil eder.

Yaşlılık algısı, gençlerin yaşlılık dönemiyle nasıl başa çıkabileceklerini belirlemektedir. Gençler yaşlılarla olan etkileşimlerinden etkilenmektedir. Stereotiplerin insanların algılanışı ve nasıl davranış sergiledikleri konusunda güçlü bir etkisi vardır. Çocukluk döneminde içselleştirilen tutum ve inançlar, yaşam boyunca kişinin hayatı üzerinde etkisi söz konusudur (Thompson, 1962; Newcomb, 1960). Gençlerin yaşlılık algısı, onların ileriki yaşamlarını da etkilemektedir. Kişilerin yaşlılık hakkındaki düşünceleri onların yaşlı olduğunda insanlardan beklentilerini ve kendilerini nasıl konumlandıklarını etkilemektedir.

Başkalarının yaşlılık algısının yanısıra yaşlıların yaşlılığı nasıl algıladıkları da önemlidir. Yaşlılık dönemiyle birlikte meydana gelen çeşitli değişimlerin kabul edilememesi durumları sık sık olabilmektedir (Plawechi & Plawewski, 1981). Yaşlıların, yaşlılığı nasıl tanımladıklarının tutum ve psikososyal uyum için önemli sonuçları vardır (Peters, 1971).

Toplumsal yaşama dair kavramların doğru algılanması ve bu algıların doğru tespiti sosyal hayatı çözümlemede önemli bir role sahiptir (Abay ve Demir, 2014; 148).

Palmore (1971) toplumun yaşlılara yönelik tutumlarını değerlendirmek için yaşlılara yönelik esprileri incelemiştir. Analiz sonuçlarının % 56'sının olumsuz olduğunu göstermiştir. Palmore bir toplumun mizah anlayışının tutumlarının bir göstergesi olduğunu ileri sürmüştür. Demir (2017) Türkiye’de 2015-2016 yıllarında en çok satan Penguen ve Uykusuz isimli karikatür dergileri üzerinde bir çalışma gerçekleştirmiş ve yaşlılarla ilgili uykusuz dergisinde 48 ve penguen dergisinde 46 karikatür yayınlanmıştır. Burada yaşlıların, eski, yıpranmış kıyafetler kullanan, saçları beyazlamış veya dökülmüş, yüzleri kırışmış, hasta, çirkin, boş zamanları olan, ucuz ve kalitesiz ürünlerin satıldığı mağazaları tercih eden, yoksul ve eskiyi tercih ederek yeniliğe direnen kimseler olarak resmedildiği görülmüştür.

Gençliğe yüksek bir değer verilmesi yaşlılığın kötü bir durum olarak algılanmasına neden olmaktadır. Gençler verimlilikle eş değer tutulurken yaşlılık ise daha çok hastalıklarla birlikte anılmaktadır. Bu yüzden gençler yaşlılar gibi olmak istememektedir. Yaş gruplaması ile tanımlama, bir bireyin gerçekleştirmesi beklenen davranışlara ipucu verirken, kişisel yaşam durumuna genel bir bakış sunar. Eğer bir kişi kendini eski olarak tanımlarsa, o kişi, yaşlı bir kişinin beklediği davranış tanımlarını algıladıkça, en azından yaşlı bir kişi olarak davranmaya ve düşünmeye eğilimli olacaktır.

Sembolik etkileşimcilik, kimliğin ve benliğin sosyal etkileşim tarafından belirlendiğini ifade etmektedir. Kişilerin benlik saygısının karşısındaki insanlar tarafından nasıl değerlendirildikleriyle yakından ilgilidir (Knox, Mooney & Schacht, 2000; 10). Yaşlılık algılarının incelenmesi, stereotip oluşumunun altında yatan değişkenlerin tespit edilmesini sağlamaktadır. Yaşlılara yönelik tutumlar değiştikçe yaşlıların yaşam kalitelerinde artış meydana gelecektir (Miller, 1995; 36).

Sosyal bir varlık olan insanı toplumdan bağımsız düşünmek mümkün değildir. Doğduğu andan itibaren önce aile ile başlayan sosyalleşme, okul ve iş hayatı ile devam etmektedir. Gelişim dönemi içerisinde kişinin toplumsal rollerinde değişiklikler meydana gelmektedir. Modernleşmeyle birlikte, yaşlı ve yaşlılık hakkındaki olumsuz algıların etkisiyle yaşlıların toplumdaki rolü “rolsüzlük” olarak kabul edilmeye başlanmıştır.

Durkheim hızlı toplumsal değişimin ve toplumsal bütünleşmenin bu değişime ayak uyduramamasının Anomi’ye yol açacağını belirtmiştir. Çünkü hızlı değişim dönemlerinden kültürel yapı ile fiziksel yapı arasındaki değişim hızları birbirleriyle aynı olmamaktadır (Abay ve Demir, 2014; 127). Hızlı toplumsal değişim, kuşakların birbirlerinden farklılaşmasına ve birbirini anlamamalarına neden olmaktadır (Canatan, 2016).

Toplumsal yaşlanma, başta sosyal güvenlik ve emeklilik sistemleri üzerinde baskı yaratmaktadır. Ayrıca sosyal destek modellerinin üzerinde de etkisi söz konusudur. Genç kuşakların yaşlılık hakkındaki algıları bu sistemler üzerinde etkileri söz konusu olmaktadır. Yaşlı ve yaşlılık üzerine farkındalık yaratma, kuşaklar arası dayanışmayı arttırmak için ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli etkinlikler organize edilmiştir.

1999 yılı Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından “Uluslararası Yaşlılar Yılı” olarak ilan edilmiştir. Ana tema olarak da “bütün yaşlar için bir toplum” olarak belirlenmiştir. Bu tema

kapsamında yaşam boyu bireysel gelişim, kuşaklar arası ilişkiler, toplum yaşlanması ve toplum kalkınması ve yaşlıların durumu konuları olmak üzere dört konu belirlenmiştir. Yaşlıların ailelerine ve topluma katkıda bulunmayan insanlar olarak algılanmalarının yanlış olduğu vurgulanarak aktif ve üretken bir yaşlılık sürecinin önemi üzerinde duruldu. Uluslararası yıl kapsamında yaşlanma konusunu üzerinde bütün sektörlerin dikkatinin çekilmesi, olanakların geliştirilmesi, farkındalık yaratılması, araştırma ve politik eylemlerin arttırılması konularında katkı sağlamıştır.

ABD’de 1960’lı yıllarda “Başarılı Yaşlanma” 1980’li yıllarda “Üretken Yaşlanma” olarak ortaya çıkan “Aktif Yaşlanma” kavramı 1990’lı yıllarda DSÖ tarafından gündeme getirilmiş ve dünyada yaygınlık kazanmıştır (Özaydın, 2018; 170).

2002 yılında Madrid’te gerçekleştirilen II. Dünya Yaşlılık Asamblesinde “her yaş için toplum” fikrine vurgu yapılmıştır. Asamblenin temel amacı olarak yaşlıların yaşam kalitelerini güvenlik, itibar ve katılım temelinde iyileştirmek olduğu belirtilmiştir. Kuşaklar arası dayanışma, sosyal birlik beraberliğin, toplum refahının bakım sistemlerinin temeli olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle belirtilen amaçların gerçekleştirilmesinde kuşaklar arasında karşılıklı ilişki ve etkili iletişim kurulması büyük önem taşımaktadır.

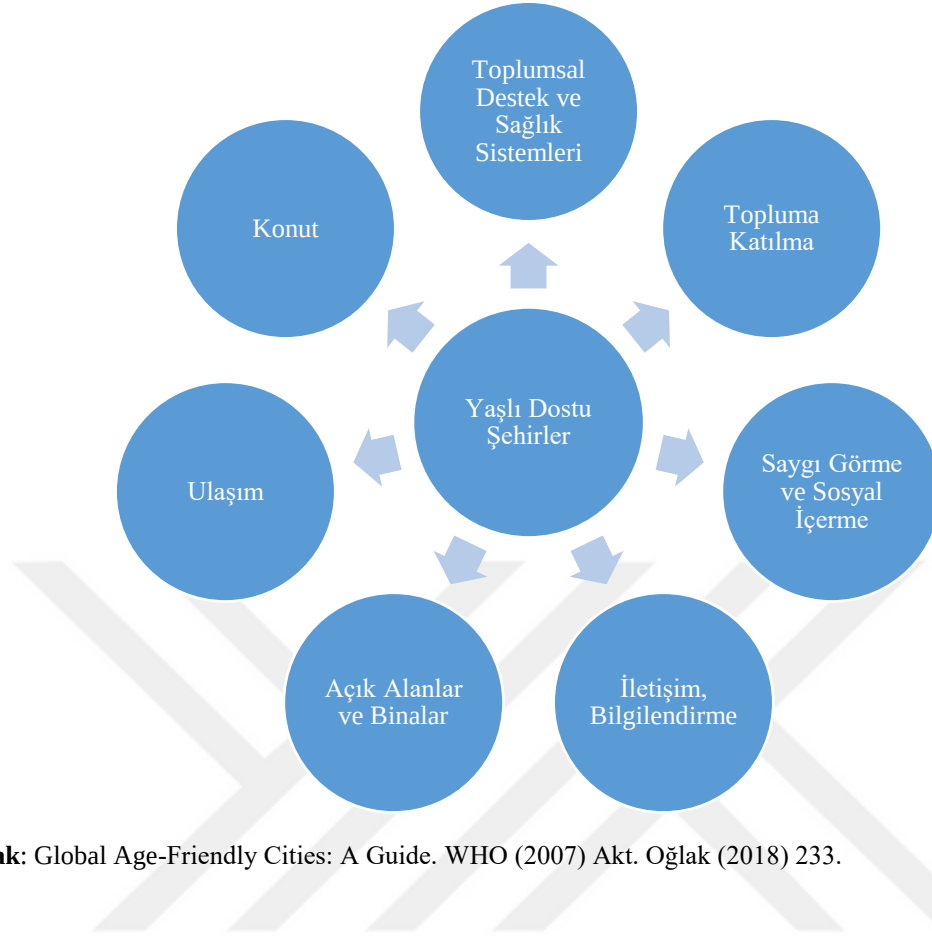
DSÖ 2006 yılında “Yaşlı Dostu Kent” temasını hayata geçirmiş ve “Yaşlı Dostu Şehirler Programı” kapsamında yaşlı bireylerin toplumda aktif ve sağlıklı yaşam sürmeleri için çevresel ve sosyal faktörlerin gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Yaşlı dostu kent hizmetleri içerisinde bulunan unsurlar şunlardır (Ersoy, Ergen ve Dede, 2011; 23-24)

- Yaşlı bireylerin toplumsal yaşama katılımı
- Yaşlı bireylerin sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi
- Yaşlıların kentte güvenliğinin sağlanması ve özgür yaşayabilmelerinin temin edilmesi.

Literatür incelendiğinde, yaşlı dostu çevre kavramının aktif yaşlanma, yaşlılıkta yaşam kalitesi, yaşamsal doyum veya kişinin kendisi tarafından algıladığı sağlık durumu çerçevelerinden değerlendirildiği görülmektedir (Tiraphat vd. 2017; 2). Yaşlılığı ekolojik model açısından değerlendirildiğinde yaşlı dostu çevre kavramına ulaşılabilir. Yaşlıların çevresi ihtiyaçlarına cevap verecek düzeye getirildiğinde yaşlıların da yaşam kalitesine erişebildikleri ve adaptasyon sorunu yaşamadıkları görülmektedir (Görgün-Baran ve Sarıtaş, 2018; 140).

Şekil 6: Yaşlı Dostu Şehirler İçin Temel Alanlar

Kaynak: Global Age-Friendly Cities: A Guide. WHO (2007) Akt. Oğlak (2018) 233.

Yaşlıların topluma katılımının sağlanması, olumlu yaşlılık algısının oluşturulmasında yaşlı dostu şehirler oldukça önemli rol oynamaktadır. Günümüzde yaşlıların topluma katılımı konusunda yaşanan sorunlar, sosyal izolasyon yaşamalarına neden olmaktadır. Yaşlı dostu toplum oluşturulmasının bu sorunun çözümünde faydalı olacağı düşünülmektedir. Bunun için sağlık, katılım ve güvenlik konularında koşulların uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Fiziksel ve sosyal çevre, yaşlılık döneminde sağlıklı, bağımsız ve otonom/kendi kendine yetebilen şekilde hayatlarını sürdürmelerinde DSÖ temel belirleyicileri arasında kabul edilmektedir. DSÖ tarafından yaşlı dostu çevre, erişilebilir, adil, sosyal olarak içermeci, emniyetli, güvenli ve destekleyici fiziksel ve sosyal ortamlar olarak tanımlanmaktadır (WHO, 2016).

Avrupa Parlamentosunu (AP) ve Avrupa Birliği (AB) Konseyinin önerisi, 6 Eylül 2010 tarihinde onaylanarak, aktif yaşlanma konusunda farkındalık yaratma, karar alıcıların ve paydaşların aktif yaşlanma konusunda cesaretlendirilmesi amacıyla 2012 yılı “Aktif Yaşlanma ve Kuşaklar Arası Dayanışma” yılı olarak kabul edilmiştir. İstihdam, sosyal koruma ve içerme, halk sağlığı konularına vurgu yapılarak, araştırmalar ve çeşitli etkinlikler organize edilerek bu konularda farkındalık yaratılması istenmiştir.

Ulusal düzeyde “Türkiye’de Yaşlıların Durumu Ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı” çalıştayında eylem planı üç başlık çerçevesinde hazırlanmıştır. Yaşlılar ve kalkınma başlığı altında kuşaklar arası dayanışma ve topluma aktif katılım konularına vurgu yapılmıştır. Olanaklar sunan,

destekleyici ortamlar sağlanması başlığı altında ise yaşlanmaya bakış açısının önemi vurgulanmıştır (Devlet Planlama Teşkilatı, 2007).

Sosyal bir varlık olan insan doğumla birlikte başlayan sosyalizasyon süreci ile çeşitli konularda algılama süreci başlar. Sosyalizasyon süreci ile birlikte elde edilen bilgiler çerçevesinde zaman içerisinde bireylerin algıları oluşmaya başlar. Bu algıların oluşmasında en önemli faktörlerden biri kişilerin doğduğu ve yaşadığı toplumdur. Antonnucci vd (2016)'a göre toplum, içinde yaşayanların algılarını ve yaşama şekillerini etkileme gücüne ve potansiyeline sahiptir. Sosyal değerler algıların biçimlenmesinde önem arz etmektedir.

Kuşaklar arası dayanışma, çeşitli aktivitelerle gençler ve yaşlıların birbirlerini daha iyi anlamalarına, karşılıklı sevgi ve saygının ve toplumda iyi ilişkilerin gelişmesi yoluyla uyumlu bir toplum oluşturulmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (McNair, Flynn, Worman ve Willmott, 2012; 18). Kuşaklar arası dayanışma sadece aile içinde değil toplumda yaşlıların konumlarının iyileştirilmesi, geliştirilmesini sağlamaktadır.

Geçmiş zamanlarda yaşlılar tecrübelerinden her alanda faydalanan, devlet işlerinde önemli konumlarda bulunan, aile ve toplum içerisinde saygın bir konumları mevcutken, günümüzde “zamanın koşullarına ayak uyduramayan,” fiziksel sınırlılık nedeniyle “üretmekten ziyade tüketen”, “modası geçmiş,” ve “sağlıksız” bireyler olarak nitelendirilmektedir (Öz, 2002).

Yaşlıların toplumda konumlarını, sağlık durumları, genetik miras, ekonomik durum, eğitim seviyesi, stresli yaşam olaylarına maruziyet gibi durumlar etkilemektedir (WHO, 2017). Genç kuşakların yaşlılık konusunda algısının tespiti, kuşaklar arasında oluşabilecek sorunların önlenmesi veya çözümlenmesi için önem taşımaktadır (Abay ve Demir, 2014; 148).

Yaşlılık konusunda her yaş grubunda önyargılar bulunabilmektedir. Bu önyargılar bazen yanlış bilgilerden kaynaklı olabilmektedir. Yaşlılık konusundaki olumsuz algılar, tutumlara dönüşebilmektedir. Yaşlılık konusundaki olumsuz tutumlar stereotip olarak adlandırılmaktadır. Stereotipler, olumsuz olabildiği gibi olumlu da olabilmektedir ve zaman içerisinde değişim gösterebilmektedir. Olumsuz stereotipler, bazen olumsuz eylem ve ifade şeklinde olabildiği gibi bazen de esprili şeklinde de olabilir. Önyargıların bir kısmı biyolojik gerilemelerinden kaynaklanmaktadır. Yaşlılık konusundaki bir çok olumsuz algı, küçük yaşlarda çevreden öğrenilerek elde edilmektedir. Olumsuz algıların oluşmasında kişilerin çocukluk zamanında çevresindeki rol modeller de etkili olmaktadır.

2.5. Stereotip ya da Olumlu Ve Olumsuz Tutum Ve İnançlar

Stereotip, bazı sosyal grup ya da kategorilerle ilgili beklenen davranışlarla ilgili görüş birliği şeklinde tanımlanabilir (Kafer, 1981). Stereotipler bir kategoride yer alan insanın, nesnenin veya düşüncenin tipik üyelerini tanımlamak için kullanılan inanışlar dizisidir. Algıları ve davranışları etkileyen zihinsel yapıların deneme yanılma ya da toplumsallaşma süreciyle öğrenildiği düşünülmektedir. Bu nedenle tutum ve stereotiplerin algı ve davranış üzerinde güçlü bir etkisi olduğu düşünülmektedir (Seltzer & Atchley, 1971). Bir çok stereotipin, hayatın erken döneminde öğrenildiği varsayılmaktadır. Stereotipler olumlu veya olumsuz olabilmesine rağmen insanlarda genellikle yaşlılara yönelik olumsuz stereotip, tutum ve inançlar vardır (Sherman & Gold, 1979; Brubaker & Powers, 1976; 443; Botha ve ark. 1993: 60).

1922 yılında Lippmann, kalıplaşmış kalıpları doğrudan tanımlamak ve yorumlamak için stereotip terimini kullanmıştır. Stereotipler, kişilerin algılanan özellikleri (kişilik özellikleri, fiziksel özellikler) temelinde sınıflandırılmasını ve böylece kişilere anlamlı tepki vermeyi kolaylaştıran sosyal öğrenimin kaçınılmaz bir sonucudur (Brigham, 1971). Stereotip, bireylerin ait oldukları gruba yada sınıfa ait tüm üyeleri hakkında genelleştirilmiş varsayımdır (Tyson, 1987: 341; Johnson 1994: 482). Bu algılar daha sonraki süreçte eylemleri yönlendirmek için kullanılır.

Sosyal psikolojinin temel kavramlarından biri olan tutum, kişinin düşünce, duygu ve davranışlarını bir cisim, olay veya kişi hakkında düzenleyen bireysel eğilim olarak tanımlanmaktadır (Eagly & Chaiken, 2007; 588). Pek çok davranış bilimci, çocukluk döneminde içselleştirilen değer, tutum ve stereotiplerin ömrü boyunca bazı değişiklikler olmasına rağmen genel itibariyle korunduğu görüşünü desteklemektedir. Bugünkü çocukların yaşlılara yönelik tutumlarında, yetişkinlerin yaşlılara karşı tutumlarının güçlü bir etkisi vardır (Hickey, Hickey & Kalish, 1968). Stereotipler pozitif veya negatif olabilir (Botha ve ark. 1993: 60). Yaşlılık stereotipleri genellikle olumsuzdur. Yaşlılık döneminde karşılaşılan durumlar neticesinde böyle bir algı oluşmuştur. Genellikle yaşlılık hakkında düşük sosyo-ekonomik seviye, kötü sağlık ve yalnızlık düşünceleri akla gelmektedir.

Akçay (2015) toplumların yaşlılara yönelik tutumlarına ilişkin araştırma sonuçlarından elde edilen sonuçları şu şekilde ifade etmiştir:

- Genellikle olumsuzdur.
- Bilimsel gerçeklere uymayan genellemeler vardır.
- Yaş artışıyla birlikte olumlu tutumlar artmaktadır.
- Yaşlılarla birlikte yaşayanların tutumları daha olumludur.
- Hayata karşı olumlu tutum içinde olanların yaşlılara karşı tutumları olumludur.

Stereotipler genellikle çocukluk zamanında öğrenilen ve yetişkinlik döneminde pekiştirilerek kalıp yargı haline dönüşmekte ve içselleştirilmektedir (Levy, 2003). Toplum içerisinde bir kategoriyle ilgili abartılı inanışlardır. Yaşlanmayla ilgili sağlık sorunları, bağımlılık, zayıf işlevsellik vb. olumsuz düşünceler hakimdir. Ancak bu durumlar bütün yaşlılar için geçerli olmayabilir. Bu yüzden yaşlılıkla ilgili stereotipler negatif olabildiği gibi pozitif veya nötr de olabilmektedir. Yaşlanmayla ilgili stereotipler, kültürel ve tarihsel olarak toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir.

Günümüzde yaşanan hızlı değişim kuşaklar arasındaki diyalogun azalmasına ve çatışma olgusunun varlığının yaşanmasına yol açmaktadır. Kuşaklar arasında sosyalleşmenin azalması toplumdaki sürekliliğinin ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Yeni kuşakların kendilerinden önceki yaşantıları koşulsuz benimsemeye çalıştıkları zaman sosyalleşme tam olarak gerçekleşmiş olmamaktadır (Türkdoğan, 1996: 69-70).

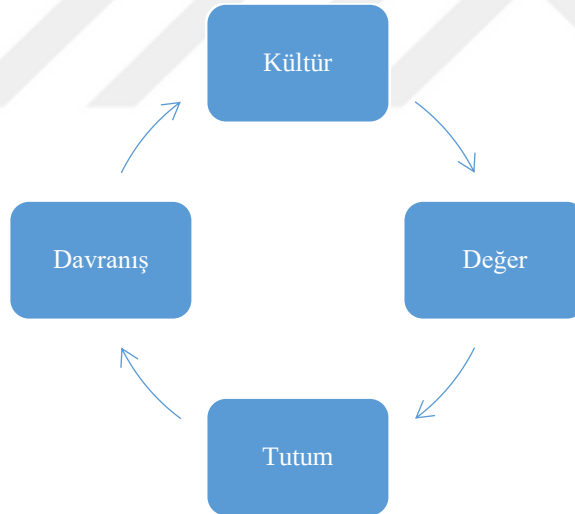
Değişim sosyal yaşam için kaçınılmaz bir durumdur. Ancak değişimin doğru tanımlanması ve değişimin hızının topluma uygun olması toplumsal yapının düzeni için önem arz etmektedir. Değişimin kuşaklar arasında iletişimi engelleyici boyutta gerçekleşmesi çeşitli sosyal sorunlara neden olabilmektedir (Abay ve Demir, 2014; 148).

Toplumların olaylara olguları yükledikleri anlamlar kültürel norm ve değer yargılarına göre farklılık göstermektedir. Bireylerin davranışları, doğuştan getirdikleri özelliklerinin yanısıra sosyolizasyon sürecinde arkadaş, okul, iş gibi sosyal çevresinin etkileriyle şekillenmektedir. Bireyler, kültürel değer yargıları ve normları bu süreç içerisinde öğrenmekte ve içselleştirmektedir. Öğrenilen değerler zamanı geldiğinde diğer kuşaklara aktarılmakta ve bu süreç sürekli tekrarlanmaktadır (Dessi 2008: 534).

İnsanoğlu değer, inanç ve sosyal ilişkileri öğrenerek toplumsal bir varlık haline gelmektedir (Özalp, 2014; 85). Bireylerin kişiliklerinin gelişme sürecinde değerler önem arz etmektedir. Toplumsal değerler, bireylere nasıl davranmaları ve davranmamaları gerektiğini belirtmektedir. Değerler her toplumda aynı olmamakta ve toplumdan topluma göre farklılık göstermektedir (Cowperthwaite 2010: 178). Özlalp (2014) değerleri, hangi toplumsal davranışın iyi, doğru ve arzulanan olduğunu belirten, paylaşan ölçüt veya fikirlerdir şeklinde tanımlamıştır.

Tutumlar, bireylerin belirli bir obje veya kimseye karşı zihinsel açıdan hazır oluş durumu veya belirli bir biçimdeki vaziyet alışlarıdır. Bireylerin geçirdikleri deneyimler neticesinde belirli objelere karşı tavır alışları, hisleri ve davranış biçimleri de tutum kavramını açıklamaktadır (Özkalp, Kırel 2005: 119-120). Davranışların belirleyicisi olan değerler bireylerin, olaylar, insanlar ve durumlar hakkındaki görüşlerini de etkilemektedir (Yücel & Karataş, 2009, s. 72).

Şekil 7: Kültür, Tutum, Davranış ve Değer İlişkisi

Kaynak: Adler (1991).

Endüstrileşmeyle birlikte yaşlılıkla ilgili olumsuz görüşlerde artış olduğu belirtilmiştir. Çoğu araştırma, yaşlılara yönelik tutumların ilkel toplumlarda daha olumlu yönde olduğunu göstermektedir. (Burgess,1960; Streib, 1968; Harlan, 1968; McTavish, 1971). Ortalama ömürlerin uzaması, kronik hastalıkların görülme sıklığını arttırmakta ve yaşlıların sağlık hizmetlerini daha çok tüketmesine neden olmaktadır. Araştırmalar, gençlerin yaşlanmanın olumsuz bir stereotipi benimsediğini göstermektedir.

İbn-i Haldun'un yaklaşımı ile toplumlar da bir canlı organizma gibidirler, gelişirler ve değişirler. Yaygın bir söyleyişle ifade edecek olursak, sanayi devrimin olduğu yüz yıl en çok değişen ve en çok değiştiren yüz yıldır (Abay, 2007; 275).

Yaşlı ve yaşlılıkla ilgili bazı önyargılı düşünceler zaman içerisinde kalıplaşarak toplum genelini etkilemiştir. Öz (2002) bazı önyargılı düşünceleri şu şekilde belirtmiştir: Yaşlılık üretici değil, tüketici olunan bir dönemdir, yaşı kronolojik artmasıyla yaşlılık önlenemez bir gerileme dönemidir, yaşlıların akrabalarını gençlere tercih etme eğilimleri vardır, yaşlılar hoşgörülü ve esnek değildir, yaşlılar aileleri için birer yüküdür.

Yaşlılarla ilgili bazı kalıp yargılar arasında edilgen ve tüketici, mantıklı ve yeni şeyler düşünmeye kapalı, sorumluluk gerektiren işleri yürütme becerisinden yoksun, başkalarına bağımlı, sıkıcı ve yalnız sayılabilir (Santrock, 2012). Mizah, toplumun kültürel değerlerinin ve tutumlarının bir yansımasıdır. Yaşlanmayla ilgili esprilerin çoğunluğu, fiziksel zayıflık, zihinsel bozulma, cinsel inaktivite, mutsuzluk, tecrit ve yararsızlığı yansıtan olumsuz ifadeler olmaktadır (Palmore, 1971). Araştırmalar, olumsuz stereotipler, yaşlıların yaşama isteğinin azaltılabileceğini sonucunu göstermiştir (Levy, Ashman ve Dror, 2000).

Yaşlılara karşı oluşan olumsuz düşünceler ileriki aşamada ayrımcılığa dönüşebilmektedir. Yaşlı ayrımcılığı, yaşlarından dolayı bireylere veya gruplara karşı ayrımcılık uygulanmasıdır. Önyargılı tutumlar, ayrımcı uygulamalar, politikalar olmak üzere birçok şekilde yapılabilmektedir. Her toplumda yaygın bir şekilde görülen yaşlı ayrımcılığı, araştırmalara göre cinsiyetçilik ve ırkçılığa göre daha yaygın olabileceğini göstermektedir. Bu durum ileriki süreçte hem yaşlılar hemde toplum üzerinde olumsuz etkileri olabilmektedir.

Yaşlılar, önyargılı ve ayrımcı tutumlara maruz kalmaktadır (Palmore, 1999; 10). Yaşlı nüfus oranının artışı, yaşlı ayrımcılığıyla damgalanmaya neden olmaktadır (Phillipson, 1998). Yaşlı ayrımcılığı çoğunlukla çalışma hayatında, sağlık hizmetlerinde ve sosyal hayattaki ön yargılarda kendini göstermektedir (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004; 228). Yaşlı ayrımcılığın altında yaşlıların bir yük olarak görülmesi düşüncesi hakimdir. İleri boyutlarda pasif bir ayrımcılık söz konusu iken ileriki aşamada bir eyleme geçiş söz konusu olabilmektedir.

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE ARAŞTIRMA BULGULARININ YORUMLANMASI

Bu araştırma, Y kuşağının yaşlı ve yaşlılık hakkındaki düşüncelerinin derinlemesine görüşme yoluyla belirlenmesi üzerine tasarlanmıştır. Bu bölümde öncelikle araştırma amacına ulaşmak için araştırma yöntemine dair bilgilere, araştırma desenine, araştırmaya katılan katılımcıların demografik özelliklerine, veri toplama araçlarına, verilerin işlenmesi ve çözümlenmesine, tanımlara yer verilmiştir. Daha sonra araştırma kapsamında elde edilen bulguların yorumlanması başlığı altında bulgular sunulmuştur. Bulgular sunulurken yeri geldikçe bulgulara ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Toplumu ve insan gruplarını anlamaya yönelik kuşaksal bir yaklaşımın, bilimsel olarak kabul edilebilir olduğunu ve sosyal bilimlerde iyi bir temele oturduğunu gösteren çok sayıda çalışma mevcuttur (Codrington, 2008; 4). Sosyolog Karl Mannheim, sosyal bilimsel araştırma metotlarını kuşak araştırmalarında kullanmış ve kuşakların sosyal durumu ile duruma uygun davranış biçimleri arasındaki bağlantıları ortaya koymuştur (Berkup, 2015; 51). Kuşaklar, nesillerin farklı değer sistemlerinin nasıl geliştirdiğini ve genç ve yaşlı insanların çevrelerindeki dünyayla ve birbirleriyle nasıl etkileşim kurduklarını açıklamak için kuşak teorisinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Codrington, 2008; 2). Her kuşak belli karakteristik özellikleri ve değer yargılarını içinde barındırdığından kuşak teorisi, kuşakları anlamak, beklenti ve davranışlarını anlamlandırmak açısından yol gösterici olmaktadır. Parsons, gençleri tanımak için onların aile yapıları, değerlerini, ilişkilerini belirlemek gerektiğini öngörmektedir. Gençlik yetişkin rollerin kazanılmasında bir geçiş dönemi olarak kabul edilmektedir. Sembolik etkileşimci teoriler, kişiliğin gelişiminde kültür ve toplumun rolünün önemli olduğunu belirtmekte ve gencin davranış ve duygularının gelişmesinde önemli rol oynadığını savunmaktadır.

Y kuşağının yaşlı ve yaşlılık hakkındaki düşünceleri üzerine daha önce bir çalışma yapılmadığı ve daha derin veri elde etme olanağı olduğu için araştırmada nitel yöntem tercih edilmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle araştırma amaçlarına ulaşabilmek için nitel araştırmanın nicel araştırmaya göre daha yararlı olacağı düşünülmüştür. Nitel yöntem kullanılarak, katılımcıların anlama ve düşüncelerini tam olarak aktarılması amaçlanmıştır. Nitel araştırmaların temel özelliği, araştırmaya katılanların anlam dünyalarını ortaya koymaktır.

Nitel araştırma, sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde gerçekçi ve bütünsel bir biçimde irdelemeyi ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013; 39). Nitel araştırmada, nicel araştırma olduğu gibi araştırmanın sınırları keskin bir şekilde belli değildir. Araştırma sürecinde şekillenen ve keşfetmeye öncelik veren bir yöntemdir. Bu vesile ile nitel araştırmalar hakkında kısa bilgiler verilmesi uygun olacaktır.

Nitel araştırmacılar, yapılandırmacılık, fenomenolojik ve sembolik etkileşimciliğin felsefesinden yola çıkarak insanların deneyimlerini nasıl yorumladıkları, dünyalarını nasıl şekillendirdiklerini ve anlamlandırdıklarıyla ilgilenir (Merriam, 2015; 14). İnsanların algıları bilgileri, ön yargıları, deneyimleri ilişkili oldukları için birbirinden farklılık göstermektedir.

Bazen aynı manzaraya veya nesneye bakan kişilerin birbirinden farklı şeyler görmeleri bunun bir göstergesidir. Gördüklerimiz kültürümüzü şekillendirir, erken çocukluk deneyimlerimiz dünyaya nasıl baktığımızı biçimlendirir (Patton, 2014; 260). Nitel araştırmaların temel özelliği, bireylerin sosyal dünyalarıyla etkileşimleri içinde nasıl inşa ettikleri üzerine yoğunlaşmasıdır (Merriam, 2015; 22). İnsan davranışlarını anlamak için temel olan etkileşimlerin altında yatan sembollerin önemine ilişkin yaptığı vurgu, nitel araştırmalarda sembolik etkileşimin önemini göstermektedir (Patton, 2014; 113).

Son 10-20 yıllık zaman dilimi içerisinde, nicel araştırma yerine nitel araştırmaya yönelmede artış söz konusu olmuştur (Mayring, 2011, 17). Nitel araştırmalardaki amaç, araştırılan konu hakkında ilgililere betimsel ve gerçekçi bir resim sunmaktır. Bu yüzden araştırmaya katılan kişilerin görüş ve deneyimleri mümkün olduğunca doğrudan verilmesi önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013; 53). Nitel araştırmalar, eğitimden sosyal hizmetlere, antropolojiden yönetim bilimine kadar bütün alanlarda sıklıkla kullanılmaktadır (Merriam, 2015; 21).

Nitel araştırma, nicel araştırma ile karşılaştırıldığında konunun derinlemesine incelenerek, yüzeyin altındakileri çıkarmak esastır. Görüşme yapılan kişiler nicel araştırmalarda sadece verileri depolayan ve aktaran konumundaki iken, nitel araştırmalarda ise verilerin kaynağını oluşturmaktadır (Mason, 1996; Kuş 2003). Nitel araştırmalarda genellikle test edilmek üzere önceden belirlenmiş bir kuram ya da hipotez yoktur (Yıldırım ve Şimşek, 2013; 53). Nicel araştırmalarda elde edilen veriler belirli aralıklarla test edildiğinde tekrarlanma durumu olduğunda genelleme yapılırken, nitel araştırmalarda genelleme yapılmaz, katılanların bakış açılarının derinlemesine bir betimlemesi yapılır. Nicel araştırmalarda ilk elden veri toplama önem arz etmezken, nitel araştırmalarda alana ve konuya hakim olması açısından önemlidir.

Nüfusla ilgili yapılan sosyoloji, sosyal politika ve sosyal hizmet araştırmalarında iki yaklaşım özelliğinden bahsedilebilir. Makro açıdan yapılan toplumsal araştırma, bireylerin, ailelerin veya çeşitli nüfus gruplarının (yaşlı, genç, çocuk, kadın, erkek, vb.) toplumsal yapıdaki yerleri ve fonksiyonları ile yapısal değişim özellikleri tespit edilip incelemektir. İkinci tip araştırmalar ise aile, birey veya çeşitli nüfus gruplarını (çalışan ve okuyan gençler vb.) anlamaya yönelik, bireylerin aile üyelerinin rolleri, ilişkileri üzerinde yoğunlaşarak özel ve kamusal alanlardaki yaşamlarının anlamaya çalışıldığı kısmen daha derinlikli çalışmalardır (Mavili, 2015; 3).

3.1.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada Y kuşağının yaşlı ve yaşlılık hakkındaki düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, Y kuşağının yaşlılığı nasıl anlamlandırdığı, yaşlılık hakkındaki farkındalık düzeyleri, kuşaklar arasındaki ilişki düzeyleri, yaşlılarla anlaşmazlık yaşanan konular ve yaşlılık hayalleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Öncelikle literatür taraması yoluna gidilmiş ve bu çerçevede yapılmış çalışmalar incelenmiştir. İnsanlar, duyuları aracılığıyla elde ettiği verileri bilişsel dünyasında edinmiş olduğu imgeler üzerinden algılamaktadır. Katılımcılarının yaşlılığı nasıl anlamlandırdıklarını ortaya çıkarma olanağı sunması nedeniyle bu çalışmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Belli bir konu hakkında kişilerin görüşlerini kendi ifadeleriyle alınması nitel araştırmaların tercih edilme nedenleri arasında yer almaktadır. Aynı

zamanda görüşme sırasında kişilerin jest, mimik ve tonları dikkate alınabilmektedir. Nitel araştırmalar kişilerin bakış açılarını, dünya görüşlerini, tespit etme olanağı sunmaktadır.

Araştırma deseni olarak, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız deneyimler, algılar ve yönelimler gibi olguları araştırmak için kullanılan olgubilim (fenomenoloji) seçilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013;75-78). Bireylerin algılarının belirlenmesi konusunda nitel araştırma yöntemi çerçevesinde olgubilim (fenomenoloji) yaklaşımı ile derinlemesine bir anlayış sunulabileceği düşünülmektedir. Herhangi bir konuda kişilerin algısının belirlenmesi konusunda nicel araştırmalar yerine nitel araştırmaların tercih edildiği görülmektedir. Nitel araştırmalarda kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya koyması beklenmemektedir.

Araştırmada sosyal bilimlerde nitel araştırma tekniklerinden olan “görüşme” kullanılmıştır. Görüşme tekniklerinden olan derinlemesine mülakatın araştırmanın uygulama kısmında kullanılması uygun görülmüştür. Araştırma amaçlarına ulaşmak için araştırmacı tarafından kapsamlı literatür taraması yapıldıktan sonra araştırma soruları hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun birinci bölümünde araştırmaya katılanların yaş, cinsiyet, eğitim durumları bilgilerinin yer aldığı demografik bilgiler, ikinci bölümde ise yaşlılık hakkındaki görüşlerini içeren sorular bulunmaktadır.

Araştırma için görüşme yapılacak katılımcılar seçilirken amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Böylece katılımcılar araştırmanın amaç ve kapsamına uygun kriterlere göre seçilmiştir. Katılımcılar Anadolu Üniversitesinde meslek yüksekokulu, fakülte ve enstitüde öğrenci olan ve Y kuşakta yer alan kişiler arasında araştırmaya katılmayı kabul etmiş öğrencilerden meydana gelmektedir.

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013)’e göre içerik analizinde, elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ulaşmak ve ilişkilerini açıklamak temel amaçtır. İçerik analizinde, birbirlerine benzeyen kavramlar bir araya getirilerek çeşitli temalar oluşturmak ve bunları düzenleyerek yorumlama sürecinden meydana gelmektedir.

3.1.2. Araştırmanın katılımcıları

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü konusunda bir kural yoktur. (Patton, 2014; 244). Araştırma kapsamında derinlemesine bilgi toplanmaya çalışıldığı için çok kişiyle görüşme yapılması güç olmaktadır. Araştırmanın katılımcıları, Anadolu üniversitesinde ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde eğitim alan Y kuşağı kapsamına giren toplam 35 öğrencidir. Katılımcılara araştırma hakkında bilgi verildikten sonra katkı verip-vermeyecekleri sorulmuş, gönüllü katılım gösteren kişilerle üniversite içerisinde çeşitli yerlerde görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.1.3. Veri toplama aracı

Öncelikle araştırmacı tarafından ulusal ve uluslararası konuyla ilgili literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Literatür taramasından sonra araştırmacı tarafından araştırma soruları

oluşturulmuştur. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Örneklem grubuna, araştırmacı tarafından yaşlılık algılarını belirlemeye yönelik çeşitli sorular sorulmuştur. Araştırma kapsamında veri toplama işlemi Ocak-Haziran 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Çalışma grubu ile görüşmelere başlamadan önce iki katılımcıyla pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Görüşme formunda yer alan soruların katılımcılar tarafından anlaşılma durumunun tespiti ve araştırmacının görüşme pratiği elde etmesi için pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma, mülakat sorularının gözden geçirilmesini ve gerekli düzeltmelerin yapılmasını sağlamıştır.

Görüşmelerden önce araştırmaya katılan kişilere araştırma hakkında bilgi verilmiş, etik prensipler ortaya konulmuş ve gizlilik taahhüdünde bulunularak gönüllü katılma durumları sorulmuştur. Katılmayı kabul eden kişilere randevu verilerek Yunus Emre Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu toplantı odasında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye gelen katılımcılara Araştırma Gönüllü Katılım Formu (EK 1) imzalatılmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcılardan ses kayıt cihazı kullanımı konusunda izin istenmiş, bütün katılımcıların onay vermesiyle görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler 25 ile 75 dakika aralığında sürmüştür.

Görüşmeler bittikten sonra öncelikle ses kayıt cihazına kaydedilmiş olan görüşmeler kelimesi kelimesine deşifre edilerek bilgisayar ortamında yazılı hâle getirilmiştir. Daha sonra görüşme metinleri nitel veri analiz programı Nvivo 11 programına aktarılmıştır. Nvivo program yardımıyla veriler temalara ayrılmıştır.

3.1.4. Verilerin işlenmesi ve çözümlenmesi

Veri analiz süreci verilerden anlam çıkarmayı içermektedir. Nitel veri analizi, elde edilen verilerden anlamlı ve sembolik bir yapı oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç sistematik ve dinamik bir yapıya sahiptir. Araştırmanın en zorlu aşaması olarak görülmesinin yanısıra aynı zamanda keyifli ve gizemli bir yolculuktur (Yurdakul, 2016; 2). Nitel veri analizinde araştırmacının elde edilen verilere yaratıcılığı ölçüsünde anlam verme sürecidir. Kodlama yapılırken kullanılan kavramların kodlaması yapılan bölümdeki anlamı en iyi şekilde yansıtabilmesine özen gösterilerek, ilgili kavramın diğer benzer bölümlerde kullanılması sağlanmıştır.

Nitel veri analizinde standart bir formül ve tek bir doğru yolu yoktur. Verilerin toplanma sürecinde aynı zamanda analiz de gerçekleştirilmektedir. Analiz aşaması, betimleme, sınıflama, ilişkilendirme ve yorumlamadan meydana gelmektedir (Yurdakul, 2016; 3-8). Nitel veri analizlerinde QSR Nvivo, AnSWR, QSR NUD*IST, TextSmart, winMAX, C-I-SAID, CDC EZ-Text, HyperRESEARCH, QCA, Atlas.ti ve MAXQDA gibi programlar kullanılmaktadır (Patton, 2014; 444). Nitel veri analiz programları, veri depolamayı, kodlamayı, geri çağırma ve birleştirmeyi kolaylaştırır ama analizi araştırmacı yapar (Patton, 2014; 442).

Verilerin çözümlenmesinde içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizde, betimsel analize göre veriler daha derin bir işlemde geçirilir. İçerik analizinde, benzer verileri bir tema çerçevesinde bir araya getirme ve yorumlama işlemi yapılmaktadır. Nitel araştırmalarda veriler;

verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde 4 aşamada analiz edilir (Yıldırım ve şimşek, 2013; 259-260). Görüşme yöntemiyle elde edilen verilerin analizi Nvivo 11 programı ile yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler sık sık doğrudan aktarımlar yapılmış ve bulgular açıklanarak yorumlarla desteklenmiştir.

3.2. Araştırma Bulgularının Yorumlanması

Araştırma kapsamında görüşülen kişilerin demografik bilgiler bölümünde cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları, eğitim aldıkları bölümler ve doğum yerleri bilgileri yer almaktadır. Bulguların yorumlanmasında bu değişkenler dikkate alınmıştır.

Yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler “Yaşlılık Algıları”, “Yaşlılarla Görüşme Sıklıklığı ve İletişim Biçimleri”, “Yaşlılarla Anlaşmazlık Yaşanan Konular”, “Kuşakların Birbirlerine Karşı Tutumları Hakkındaki Görüşleri”, “Yaşlıların Roller Hakkındaki Görüşleri”, “Kuşakların Karşılıklı Beklentileri Hakkındaki Görüşleri”, “Yaşlılık Hayalleri” başlıkları altında ele alınmıştır. Elde edilen verilere göre temalar (örneğin olumlu-olumsuz gibi) ortaya çıkmıştır. Bu alt temalar gözden geçirildikten sonra ortak ifadeler doğrultusunda alt temalar altında yeniden alt temalar oluşturularak çözümlemeler yapılmıştır.

Araştırma kapsamında, 16 erkek ve 19 kadın olmak üzere toplam 35 kişiyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kişiler önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde eğitimlerine Anadolu Üniversitesinde devam eden kişilerdir. Katılımcıların yaşları 19 ile 37 arasında değişiklik göstermektedir. Araştırmaya katılan kişilerle görüşmeler 2017 yılında gerçekleştirildiğinden katılımcıların o zamanki yaşları ele alınmıştır. Katılımcıların tamamı çekirdek aile yapısına sahiptir. Katılımcıların demografik özellikleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 17: Araştırma Verileri Doğrultusunda Oluşturulan Kategoriler

Kategori	Alt Tema	Kavramlar
Yaşlılık Algıları	Yaşlılığın Tanımlanması	Olgunlaşma Emeklilik Deneyim Bağımlı Olmak Fonksiyon Kaybı Sağlık Problemleri Yaşamın Son Evresi
	Yaşlılığın Başlama Yaşı	65 yaş altı 65 yaş üstü
	Yaşlıların Sorunları	Bakım İhtiyacı Ekonomik Sorunlar Sağlık Sorunları Yalnızlık
	Yaşlılığın Olumlu Yönleri	Ailenin Genişlemesi Boş Zaman Artışı Saygı Görülmesi Deneyim
	Yaşlılığın Olumsuz Yönleri	Bağımlı Olmak Ölüme Yaklaşmak Sağlık Problemleri Yalnızlık
Görüşme Sıklığı ve Şekli	Görüşme Sıklığı	Haftada bir İki haftada bir Yılda 1-2 Yılda 3-4 Yılda 5-6 Yılda 7-8 Yılda 9-10 Yılda 11-12
	İletişim Şekli	Sohbet Alışveriş yapmak Pikniğe gitmek
Anlaşmazlık Yaşanan Konular	Eve Geliş Saati Aşırı Eleştiri Giyim Tarzı Para Harcama Siyaset	

	Teknoloji Kullanımı Toplu Taşıma Araçlarında Yer Verme	
Kuşakların Karşılıklı Tutumları	Y Kuşağının Yaşlılara Karşı Tutumu	Saygılı Yardımsaver Saygısız Umursamaz İlgisiz
	Yaşlıların Y Kuşağına Tutumu	Anlayışlı Destekleyici Hoşgörülü Eleştirel Hoşgörüsüz Önyargılı
Yaşlıların Roller	Toplum İçinde	Bakım veren Öğretici Birleştirici Yol gösterici
	Aile İçinde	Birleştirici Danışılan Karar verici Otorite sağlayıcı Yol gösterici
Kuşakların Beklentileri	Yaşlıların Beklentileri	Hoşgörü İlgi Kendileri gibi olmak Sevgi/saygı Vakit geçirmek
	Y kuşağının Beklentileri	Anlayış Harçlık Müdahale edilmemek Manevi destek Paylaşımçı olmak Sevgi/saygı
Yaşlılık Hayalleri	Aktif Yaşlılık Kitap Okumak Seyahat Etmek Sağlıklı Olmak Çağa Ayak Uydurmak Sevdikleriyle Vakit Geçirmek Deniz Kıyısında Yaşamak	

Tablo 18: Görüşülen Kişilerin Demografik Özellikleri

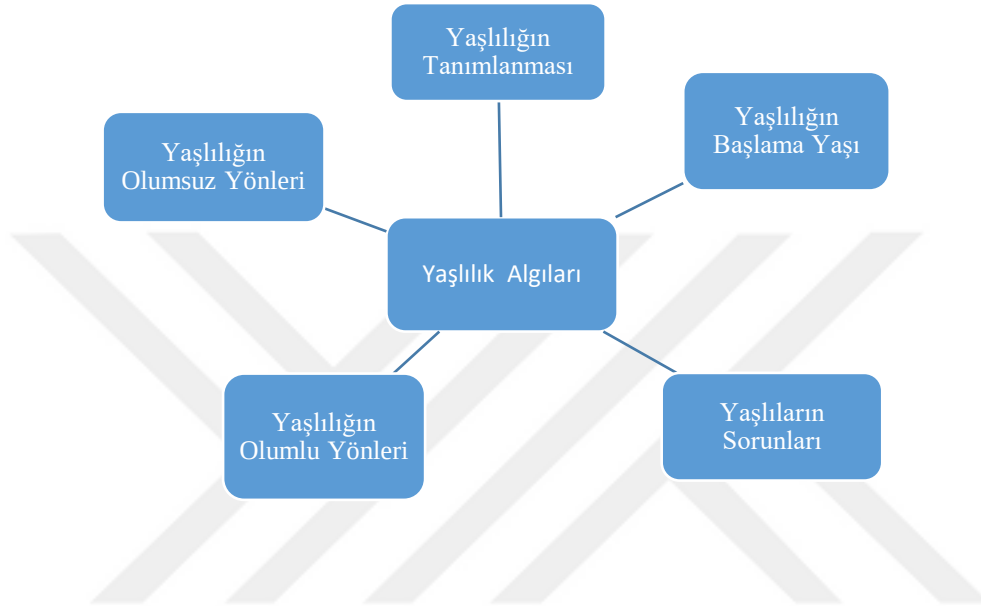
Görüşmeci	Cinsiyet	Yaş	Bölüm	Seviye/Sınıf	Doğum Yeri
G1	Erkek	24	Biyoloji	Lisans/ 4. Sınıf	İstanbul
G2	Erkek	26	Eczacılık	Yüksek Lisans	Mersin
G3	Kadın	26	İktisat	Doktora	Ankara
G4	Kadın	21	Hukuk	Lisans / 2. Sınıf	Edremit
G5	Kadın	23	İşitme Engelliler Öğretmenliği	Lisans / 3. Sınıf	Ankara
G6	Erkek	22	İşitme Engelliler Öğretmenliği	Lisans / 3. Sınıf	Konya
G7	Erkek	27	Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri	Lisans/ 4. Sınıf	İstanbul
G8	Kadın	20	Matematik	Lisans / 1. Sınıf	Kars
G9	Kadın	23	Gastronomi Ve Mutfak Sanatları	Lisans / 3. Sınıf	Siirt
G10	Kadın	21	Moda Tasarımı	Lisans / 3. Sınıf	İstanbul
G11	Kadın	24	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	Lisans / 3. Sınıf	Ankara
G12	Kadın	23	Elektrik-Elektronik Mühendisliği	Lisans / 4. Sınıf	Bursa
G13	Kadın	23	Gastaronomi ve Mutfak Sanatları	Lisans / 3. Sınıf	Elazığ
G14	Erkek	24	Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri	Lisans / 4. Sınıf	Aydın
G15	Erkek	25	Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri	Lisans / 4. Sınıf	Hatay
G16	Kadın	22	Elektrik –Elektronik Mühendisliği	Lisans / 4. Sınıf	Ankara
G17	Kadın	21	Elektrik-Elektronik Mühendisliği	Lisans / 2. Sınıf	Eskişehir
G18	Erkek	20	Elektrik-Elektronik Mühendisliği	Lisans / 2. Sınıf	İstanbul
G19	Erkek	37	Kimya	Doktora	Afyon
G20	Erkek	20	Tarih	Lisans / 1. Sınıf	Bursa
G21	Kadın	22	Sınıf Öğretmenliği	Lisans / 3. Sınıf	Ankara
G22	Kadın	19	Çocuk Gelişimi	Önlisans / 2. Sınıf	Eskişehir
G23	Kadın	21	Çocuk Gelişimi	Önlisans / 2. Sınıf	Adana

G24	Erkek	21	Sınıf Öğretmenliği	Lisans / 3. Sınıf	Muğla
G25	Erkek	22	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	Lisans/ 3. Sınıf	Adana
G26	Kadın	21	Sınıf Öğretmenliği	Lisans / 3. Sınıf	Lüleburgaz
G27	Erkek	32	Analitik Kimya	Doktora	Eskişehir
G28	Kadın	23	Eczacılık	Lisans / 3. Sınıf	Ankara
G29	Kadın	19	Sosyal Hizmet	Lisans/ 2. Sınıf	Bursa
G30	Kadın	23	Sosyal Hizmet	Lisans / 3. Sınıf	Malatya
G31	Erkek	22	Basın-Yayın	Lisans/ 1. Sınıf	İstanbul
G32	Erkek	20	Basın-Yayın	Lisans / 2. Sınıf	Ankara
G33	Kadın	21	Çocuk Gelişimi	Önlisans/ 2. Sınıf	Eskişehir
G34	Erkek	20	Basın-Yayın	Lisans/ 2. Sınıf	Adana
G35	Erkek	21	Türk Dili Ve Edebiyatı	Lisans / 3. Sınıf	Van

3.2.1. Yaşlılık algıları

Araştırma kapsamında, yaşlılığın algılanması teması altında “Yaşlılığın Tanımlanması”, “Yaşlılığın Başlama Yaşı”, Yaşlıların Sorunları”, “Yaşlılığın Olumlu Yönleri”, “Yaşlılığın Olumsuz Yönleri” alt temalarına ulaşılmıştır. Alt temalar kendi içlerinde alt temalara ayrılmıştır.

Şekil 8: Yaşlılık Algıları

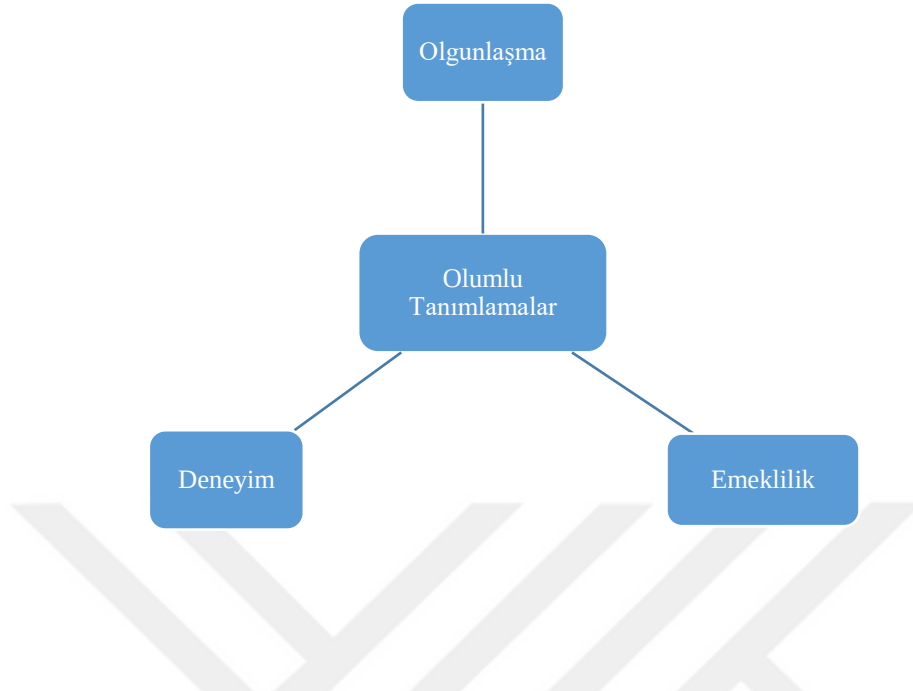
3.2.1.1. Yaşlılığın tanımlanması

Katılımcıların yaptıkları yaşlılık tanımları “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki alt tema çerçevesinde ele alınmıştır. Olumsuz tanımlama yapan katılımcıların sayısının olumlu tanımlama yapan katılımcıların sayısından fazla olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılanların dördü erkek ve dokuzu kadın olmak üzere onbir kişi yaşlılıkla ilgili olumlu bir tanım yaparken, onbiri kadın, onüçü erkek olmak üzere yirmidört kişi olumsuz bir tanım yapmıştır.

3.2.1.1.1. Olumlu tanımlamalar

Araştırma kapsamında katılımcıların yaşlılık ile ilgili yaptıkları olumlu tanımlamalar olgunlaşma, emeklilik, deneyim olmak üzere üç kategoride gruplandırılmıştır. Olgunlaşma kategorisinde, yaşlanmayla birlikte kişilerin yaşadıkları acı-tatlı tecrübeler neticesinde olgunlaştıkları konusu üzerinde durulmuştur. Katılımcıların bazıları, yaşlılığı genellikle emeklilik ile bağdaştırdıkları görülmektedir. Emeklilik zamanı ile yaşlılık döneminin birbirleriyle paralel bir süreç düşüncesi yaygın bir görüş olarak belirtilmiştir. Deneyim ise yaşlılık döneminde kişilerin bir çok konuda tecrübe sahibi oldukları, bunun neticesinde çevresi tarafından saygı gördüğü ve aldıkları kararlarda az hata yapması gibi olumlu sonuçları olduğunu belirtmişlerdir.

Şekil 9: Yaşlılığın Olumlu Tanımlamaları

3.2.1.1.1. Olgunlaşma

Katılımcıların araştırma kapsamında yaşlılığı tanımlamalarında olgunlaşma ifadesine vurgu yapmışlardır. Olgunlaşma, kişilerde meydana gelen biyolojik değişikliklerin tanımlanmasında kullanılmaktadır. G10, yaşlılığı olumlu olarak görmekte ve elde edilen deneyimler neticesinde yaşlılığın insanların en olgun oldukları zaman olarak tanımlamaktadır. G10, ailesindeki yaşlılarla yakın ilişki içerisinde bulunmakta, yaşlılarla sohbet etmenin dışında çeşitli aktivitelerle yaşlılarla vakit geçirmektedir. G28, yaşlılığı yaşı ilerlemesini olarak görmemekte olgunlaşmanın arttığı bir dönem olarak kabul etmektedir. Yaşlıların hayatta tecrübelerinden faydalanılması gereken kişiler olarak görmekte ve fırsat verildiğinde topluma önemli katkılar yapabildiklerini düşünmektedir. G7, yaşlılığı insanın belli bir olgunluğa erişmesi olarak nitelendirmektedir. G7, akrabalık ilişkilerinin iyi olduğu bir ailede yetişmiştir. Yaşlılığa bakışının yıllar itibarıyla değiştiğini, üniversitede aldığı bir dersten yaşlı ve yaşlılık konusuna farklı bakmaya başladığını dile getirmiştir. Yaşlılarla vakit geçirmek ya da bu konu hakkında ders veya bir etkinliğe katılmak kişilerde yaşlı ve yaşlılık konularında farkındalık yaratılmasında etkisi olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

G10 (Kadın, 21, Lisans, Moda Tasarımı)

“Yaşlılık olgunlaşmadır bence. Bir çok şey yaşamış, görmüş oluyorlar. Artık en olgun zamanın denebilir. ”

G28 (Kadın, 23, Lisans, Eczacılık)

“Yaşlılık olgunlaşmaktır. Yanii yaşı ilerlemesinden ziyade olgunlaşmanın artmasıdır aslında. ”

G7 (Erkek, 27, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Yaşlılık insanın belli bir olgunluğa erişmesi ya da yaşamdan nasibini alması diyebiliriz.”

3.2.1.1.1.2. Emeklilik

Görüşmeciler tarafından emeklilik, yaşlılığın bir göstergesi olarak kabul edilmekte ve yapılan tanımlarda emeklilik ifadesine yer verilmiştir. İş hayatının sona ermesi katılımcılar tarafından olumlu bir durum olarak kabul edilmektedir. Sosyal güvenlik sistemindeki yaş tanımlamasından ve yaşlılarla ilgili sosyal hakların genellikle emeklilere verilmesi nedeniyle yaşlılığın emeklilik ile bağdaştırıldığı görülmektedir. Aynı zamanda emekli olunduğunda zaman açısından yeterli vakitleri olmasına rağmen sağlık ve enerji açısından herhangi bir etkinlik yapabilecek durumlarının olmadığı konusunda görüş belirtilmiştir. Yaşlılık döneminde kişilerin emekli olduğu ve emekli olduklarında kişilerin herhangi başka bir işte çalışmadıkları ama yaşlıların genellikle torunlarının bakım görevini üstlendikleri ifade edilmiştir. Yaşlılık tanımlarında emeklilik ifadesine yer veren görüşmecilerin görüşleri şu şekildedir.

G12 (Kadın, 23, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Yaşlılığı ben kafamda daha çok emeklilikle bağdaştırıyorum. Bir kişi emekli olduğu zaman bence yaşlı olmuştur. Emeklilikten öncesi ve sonrası farklı oluyor çünkü. Emekli olunca genellikle sağlık sorunları başlıyor, pek birşey yapmaya halleri kalmıyor.”

G26 (Kadın, 26, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Yaşlılık herhalde bütün dünyadaki işlerinin bitirilip, kenara çekebileceğimiz bir zaman. Yaşlılık hem dinlemektir hem de yaşlı olduğun için dinlenemektir. Çünkü belki çalışmazlar ama torunlara bakarlar genellikle.”

Bazı katılımcılar, yaşlılık dönemini emeklilikle bağdaştırırken aynı zamanda bu dönemde kişilerin toplumla bağının kalmadığını düşünmektedir. G4’ün, babasına “emekli olduktan sonra işinin bittiğini” söylemesi aslında toplumda yaşlılık hakkındaki olumsuz algıların bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Emeklilik kavramına olumlu olarak belirten katılımcıların yanı sıra olumsuz anlam kullanan katılımcıların olduğu söylenebilir.

G4 (Kadın, 21, Lisans, Hukuk)

“Ben yaşlılığı emeklilikle başlatırım. O yüzden hatta babama da emekli oldun artık senin işin bitti yaşlı oldun diye söylerim. Yaşlılık bence yapabileceğin her şeyi yaptıktan sonra dinlenme dönemidir. Ununu eleyip eleğin asıldığı dönem denebilir.”

3.2.1.1.1.3. Deneyim

Görüşmecilerin bir kısmı yaşlılık ile ilgili tanım yaparken yaşlılığın tecrübe yönü üzerine vurgu yapmışlardır. Tecrübe kavramı, görmüş, geçirmişlik kavramlarıyla açıklanmaktadır. Yaşlılık,

olumlu/olumsuz yaşadıklarından dolayı kişilerin hayat tecrübelerinin olduğu, çeşitli birikimlerinin olduğu bir dönem olarak tanımlanmıştır. G11, yaşlılığı tecrübe olarak en son seviyede olunduğu dönem olarak kabul ederek yaşlılığa olumlu anlam yüklediği görülmektedir. G2, yaşlılığı tanımlarken hayat tecrübesi olarak ifade etmiştir. Yaşanmışlıkların yaşlıları tecrübeli yaptığını ve bu nedenle yaşlılığı hayat tecrübesi kavramıyla açıkladığı görülmektedir. G20, yaşlı ve yaşlılık kavramlarını karıştırdığı görülmektedir. Bazı kavramların anlamlarını ifade etmekte zorlanılmakta ve bize anlamının dışında çağrışımlarda bulunulmasına neden olmaktadır. Yaşlı, yaşlılık ve yaşlanma kavramları genel olarak karıştırılan kavramlar olmaktadır. Katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

G11 (Kadın, 25, Lisans, Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri)

“İlk aklıma gelen tecrübe. Öğrendiklerini öğrenmiş, son raddeye gelinmesidir yaşlılık.”

G2 (Erkek, 26, Yüksek Lisans, Eczacılık)

“Ben yaşlılığı tecrübe olarak görüyorum. Hayat tecrübesidir yaşlılık. Acısıyla tatlısıyla hayat tecrübesi.”

G20 (Erkek, 20, Lisans, Tarih)

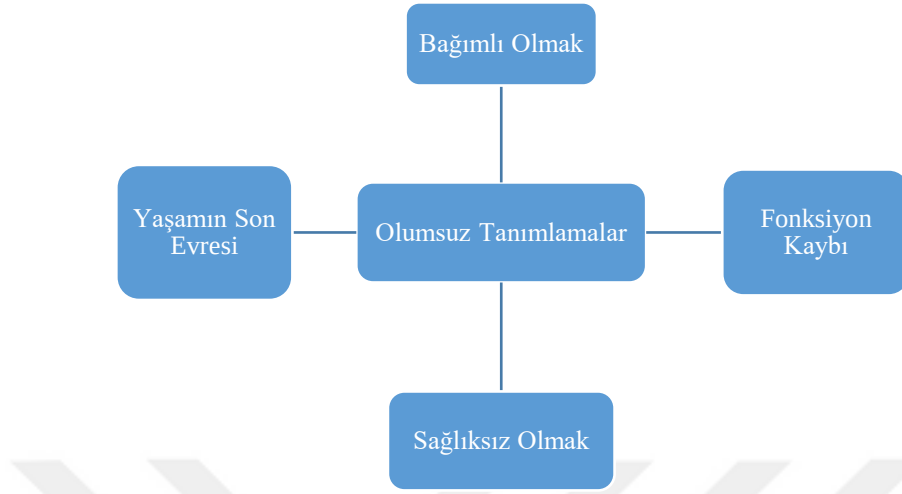
“Yaşlılık belli bir yaşa gelinmiş, belli bir şeyler yaşamış insanlara denir.”

3.2.1.1.2. Olumsuz tanımlamalar

Toplumsal yaşlanmanın temel unsuru, toplumların artan oranda daha fazla yaşlanmasıdır. Bu durum yaşlıların sağlık, bakım, barınma ve emeklilik gibi alanlarda taleplerin artmasına yol açması beklenmektedir. Araştırmaya katılanların yaşlılık tanımı yaparken bu hususlardan bazılarını dile getirdikleri söylenebilir. Yaşlılığa yüklenen anlamlar kültürel faktörlerden doğrudan etkilenmektedir. Kültürümüzde yaşlı ve yaşlılık önemli bir yer elde ederken katılımcıların yaşlılık tanımlamalarının çoğu olumsuz tanımlamalardan meydana gelmektedir.

Yaşlılığı olumsuz olarak tanımlayan katılımcıların görüşlerinden bağımlı olmak, fonksiyon kaybı, sağlıksız olmak ve yaşamın son evresi kategorileri oluşturulmuştur. Bağımlı olmak temasında, kişilerin daha çok yapabildikleri şeyleri yapamadıkları ve başkalarına bağımlı hale geldikleri dönem olarak tanımlama yapılmıştır. Fonksiyon kaybı temasında, biyolojik olarak organların işlevlerini kaybetmeye başlaması ve çeşitli yetersizlikler üzerine vurgu yapılmıştır. Bir kısım katılımcının ise, yaşlılığı hastalıklarla bağdaştırdığı görülmüştür. Yaşlılık sağlık problemlerinin artış gösterdiği bir dönem olarak tanımlanmıştır. Yaşlılığı, yaşamın son evresi olarak gören katılımcılar, yaşlılığı bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlikten sonraki yaşamın son dönemi olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Şekil 10: Yaşlılığın Olumsuz Tanımlamaları

3.2.1.1.2.1. Bağımlı olmak

Katılımcılar, yaşlılık ile ilgili tanım yapmaları istendiğinde yaşlılığı bağımlılık ile bağdaştırmışlardır. Katılımcıların bazıları yaşlılık ve yaşlanma kavramlarını karıştırdıkları yaşlılık sorusuna daha çok yaşlı kişiler üzerinden gittikleri görülmüştür. Yaşlı olunduğu zaman kişilerin kendi ihtiyaçlarını karşılayamadıkları ve ihtiyaçlarını karşılamak için çevresindeki kişilerin yardımına ihtiyaç duydukları bir dönem olarak kabul edildiği belirtilmiştir. G21, yaşlılığı zor durumda olan kişiler olarak tanımlamaktadır. G21, sadece otoriter olarak nitelendirdiği, çocuklarına ve torunlarına sevgisini çok fazla göstermeyen dedesiyle iletişim halindedir. Astım rahatsızlığı olan G21, yaşlılık döneminden korktuğunu, başkalarına bağımlı hale gelmek istemediğini belirtmiştir. Yaşlılık dönemini olumsuzlukların olduğu bir dönem olarak kabul etmesi yaşlılık dönemini yaşamak istememesinin nedeni olarak söylenebilir. G24, yaşlılığı bebeklik dönemi olarak kabul etmektedir. Yaşlıların yaşlılık dönemiyle bebeklik dönemine dönüş içerisinde olmasını tekrar başkalarına bağımlı hale gelmeleri olarak düşünmektedir. G8 ise yaşlılığı kendi ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlamaktadır. Aslen Karslı olan G8, akrabalık ilişkilerinin iyi olduğu, yaşlılara önem verilen ve yaşlıların söz sahibi olduğu bir ailede yetişmiştir. Yaşlılık döneminde insanların başkalarına ihtiyaç olma durumlarının olduğunu düşünmektedir. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir.

G21 (Kadın, 22, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Ben yaşlılığı zor durumda olan kişiler olarak görüyorum. Yardım edilmesi gereken kişiler olduğunu düşünüyorum. Ben açıkçası biraz kendi adıma yaşlılıktan korkuyorum sanırım. Yapabildiği şeyleri yapamamak, başkalarına ihtiyaç duyulması kötü bir şey.”

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Yaşlılık bence fiziksel olarak ve davranışlarda değişimlerin meydana gelmesi, daha narin olma durumu, hatta bebeklik dönemine dönüş durumu olarak nitelendirebiliriz. Açmam gerekirse fiziksel olarak yapmak istedikleri şeyleri yapamama durumu, ahireti düşünmeye başlama artık diğer insanlardan beklentilerin değişmesidir.”

G8 (Kadın, 20, Lisans, Matematik)

“Yaşlılık artık insanların kendi ihtiyaçlarını karşılayamama durumudur. Genç kuşaklara, çocuklarına, yanından geçenlere ihtiyaç duyma durumudur. Tuvalet, yeme ihtiyacı gibi ihtiyaçlarını kendi kendine karşılamama ve başkalarına ihtiyaç duyma durumudur.”

Bazı katılımcılar, yaşlılığı tanımlamakta zorlandıkları ve yaşlılık üzerine daha önce hiç düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak da yaşlılık kavramının kendilerine uzak gelmesi ve çevrelerinde yaşlıların olmaması olarak açıklamışlardır. G27, babaannesiyle haftalık olarak görüştüğünü belirtmesine rağmen yaşlılık kavramını hiç düşünmediğini ifade etmiştir. Yaşlılığı insanların ihtiyaçlarının zor görebildiği bir dönem olarak tanımlamaktadır. Tanımı yaparken babaannesini düşünerek çıkarımda bulunduğunu ifade etmiştir. Bu noktada kişilerin çevrelerindeki yaşlı profillerinin onların yaşlılık algısı üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. Keza benzer şekilde G9, çevresinde yaşlıların bulunmadığı için yaşlılık kavramının kendisine uzak geldiğini ifade etmiştir. Yaşlılarla etkileşimde bulunmamak, yaşlılar ve yaşlılık hakkında olumsuz algıların oluşmasına neden olabilmektedir.

G27 (Erkek, 32, Doktora, Analitik Kimya)

“Yaşlılık tanımını, yaşlılığı hiç düşünmediğimi farkettim şuan, nasıl desemm, şöyle söylebilirim belki yaşlılarla konuştuğum zaman onlardan hissettiğim tanımlı yapacak olursam kendi ihtiyaçlarını karşılayamayacak korkusu olma diyebilirim. İnsanların kendi ihtiyaçlarını zor görebildiği bir dönem diyebiliriz.”

G9 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Yaşlılık bana oldukça uzak geliyor. Çevremde çok yaşlı yok belki ondan da olabilir. Düşündüğüm zaman yani genellikle kendi işlerini yapmakta zorlanan başka insanlara muhtaç olunan bir dönem gibi.”

Yaşlılık nüfusun büyük bir kesimi için, azalan gelir ve sağlıkla ilgili artan bağımlılık, bakım ve destek ihtiyacının artışı olarak görülmektedir (UN, 2015). Bağımlılık, kişilerin yaşam gereksinimlerinin karşılanmasında başkalarına ihtiyaç duyması şeklinde açıklanabilir. Yaşlılık döneminde 4 bağımlılık türünden bahsedilebilir. Bunlar; ekonomik, fizyolojik, ruhsal-zihinsel ve sosyal bağımlılıktır (Akçay, 2015; 93).

3.2.1.1.2.2. Fonksiyon kaybı

Katılımcılar, yaşlılık tanımını yaparken biyolojik açıdan yaklaşım göstererek fonksiyon kaybı konusu üzerine vurgu yapmışlardır. Katılımcılar, yaşlılık dönemiyle birlikte kişilerde fizyolojik açıdan gerilemelerin olduğu, organların artık eskisi gibi işlevlerini yerine getiremediklerini belirtmişlerdir. Yaşlılık dönemiyle birlikte kişilerin duyu organlarında, kas iskelet sisteminde, sinir sisteminde, kardiyovasküler sisteminde, solunum sisteminde, sindirim sisteminde, üriner sisteminde, bağışıklık sisteminde fizyolojik değişiklikler meydana gelmektedir. G3, fonksiyon kayıplarının organlarda çeşitli sorunlar çıkmasına neden olduğunu ifade etmiştir. G3, babaanne, dede gibi akrabalarının hayatta olmadığını ancak nişanlısının akrabalarının olduğunu ve ancak onlar üzerinden çıkarım yaparak cevap vermiştir. Nişanlısının akrabalarında karşılaştığı durumlar üzerinden hafıza kayıpları, organların işlev kayıplarının olduğu yanıtı vermiştir. G16 da yaşlılığı işlev kayıplarıyla tanımlamaya çalışır. G16 ‘ın çeşitli rahatsızlıkları nedeniyle evden dışarı çıkamayan anneannesi hayattadır. Belirli aralıklarla onunla görüşmekte onun dışında çevresinde yaşlı bulunmamaktadır. Genel olarak bakıldığında katılımcılar yaşlılığı kayıpların olduğu bir dönem olarak tanımlamıştır. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Yaşlılık bence artık vücudun eskisi gibi çalışmadığı, gerilemelerin olduğu bir dönem. Beyin fonksiyonları yavaşlıyor, hafıza kayıpları oluyor, çeşitli organlarda sorunlar çıkmaya başlıyor.”

G12 (Kadın, 23, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Yaşlılık döneminde zihinsel anlamda bir kayıp oluyor. Benim için yaşlılık daha önce yapılan işlevlerin veya sorumlulukların yerine getirememesidir. Bu kişiye göre değişebilir. Bazen 65 yaşında görünüp hiç göstermiyor diyebiliyoruz veya 45 yaşında olup yaşlı da diyebiliyoruz.”

G16 (Kadın, 22, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Yaşlılık organların işlevlerinin yavaşlamaya başladığı dönem olarak tanımlanabilir. Artık eskisi gibi çalışmaması.”

Yaşlılık döneminde meydana gelen fonksiyon kayıpları yaşlılarda yaşam kalitesini etkileyen en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir. Fonksiyon kayıpları kişilerin bağımsızlıklarının yitirilmesine, çevresindeki insanlara bağımlı hale gelmelerine ve aynı zamanda sosyal ilişkilerin azalmasına ve kişilerin evlerine kapanmasına neden olmaktadır. G18, yaşlılığı fizyolojik değişimler üzerinden ele almış ve yaşlılık döneminde meydana gelen değişimler üzerinden yaşlılığı tanımlamıştır. G14 ise yaşlılığı bedenin zayıflaması olarak tanımlaması yaşlılık konusunda olumsuz bir algısının olduğunu göstermektedir. G30, yaşlılığı çeşitli fonksiyon kayıplarının yaşandığını ve bunların yerine yenilerinin kazanılmadığı bir dönem olarak tanımlamaktadır. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G18 (Erkek, 20, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Yaşlılık vücut fonksiyonlarının görevlerini yerine getirememesi, hücrelerin zayıflaması, rahat solunum yapamaması, rahat yürüyememesi durumu diyebiliriz. Ben biraz biyolojik olarak yaklaştım sanırım.”

G30 (Kadın, 23, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Literatür görüşünde bakmadan eğer cevap verecek olursam belli fonksiyonların zaman içerisinde kaydedilip, yenilerinin kazanılmamasıdır. Tabiki de eskisi kadar sağlıklı fonksiyonların olmayıp, bazı becerilerin yavaş yavaş azaldığı bir dönemdir. Ben böyle görmekteyim.”

G14 (Kadın, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Yaşlılık, basite indirgeyecek olursak bedenin zayıflaması, eskiden yerine getirdiği işlevleri yerine getirememesi diyebiliriz galiba.”

3.2.1.1.2.3. Sağlıksız olmak

Araştırmaya katılan bazı katılımcılar, yaşlılığı, yaşlılık döneminde artan sağlık problemlerine vurgu yaparak açıklamaya çalışmışlardır. Yaşlılığın, sağlık problemlerinin ve ilaç kullanımının arttığı bir dönem olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Yaşlılıkla birlikte özellikle kronik hastalıkların görülmesinde ciddi artışlar söz konusudur. G1, yaşlılık dönemini çok fazla ilaç içilen ve her hafta hastaneye gidilen bir dönem olarak görmektedir. G1, memletinden uzakta üniversite okumasına rağmen aile büyükleriyle ilişkileri iyidir. Çevresindeki yaşlıların sağlık problemlerinin olması kendisinde olumsuz bir yaşlılık algısının oluşmasına neden olmuş olabilir. G19’un 82 yaşındaki babaannesiyle çocukluğundan beri yakın ilişki içerisinde olduğu söylenebilir. Yakın ilişki içerisinde olması çeşitli sağlık sorunları hakkında bilgi sahibi olmasına neden olmuştur. Yaşlılığı hastane ihtiyaçlarının arttığı bir dönem olarak kabul etmektedir. G5, yaşlılığın yaşla ilgili olmadığını, kişinin kendine bakması ve hissetmesiyle alakalı olduğunu düşünmektedir. Yaşlılık dendiğinde aklına olumsuz durumların gelmesi olumsuz yaşlılık algısının olduğu söylenebilir. Yaşlılık döneminde kronik hastalıklarda artış görülmektedir. Bakımı uzun süren hastalıklar olan kronik hastalıklar yaşlılık döneminin hastalıkların olduğu bir dönem olarak kabul edilmesine neden olmaktadır.

Yaşlılık döneminde görünen kronik hastalıklar, morbidite, mortalite ve engellilik bakımından risk faktörü olarak kabul edilmektedir (Bilir, 2006). Kronik hastalıklarda bakım süresi uzun süren hastalıklardır. Yaşlı nüfus oranlarının artışı sağlık hizmetlerine ve bakım merkezlerine olan talebinde artması anlamına gelmektedir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

G1 (Erkek, 24, Lisans, Biyoloji)

“Yaşlılık genellikle hastalıkların arttığı, her hafta hastaneye gidildiği, bir sürü ilaç içildiği bir dönem geliyor aklıma. Çevremdeki yaşlılar böyle belki ondan böyle söyledim.”

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Yaşlılık deyince yürümekte güçlük çekilmeye başlandığı, hastane ihtiyaçlarının arttığı bir dönem geliyor aklıma.”

G5 (Kadın, 23, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Yaşlılık ben de şunu çağrıştırıyor: hastalıklar, kırıksıklıklar, işlerini düzgün bir şekilde yapamamak, başka hastalıkların olması gibi. Yaşlılığın yaşla ilgili olduğunu düşünmüyorum aslında.”

Ortalama yaşam beklentisi yükseldikçe kronik hastalıkların yaygınlık göstermesi, bakım hizmeti veren kuruluş sayılarının artması ve bu hastalıklardan ölümlerin artış göstermesi beklenmektedir (Word Bank, 2017; 150). İnsanların ömürlerinin uzamasıyla, kronik hastalıkların görülme sıklığında artış meydana gelmiştir. Tüm dünya ölümlerinin %63’ü kronik hastalıklardan kaynaklı olmaktadır. Kronik hastalıklar genellikle tek olmakta ve bir çok kronik hastalık bir arada olabilmektedir. Bu durum “komorbidite” olarak adlandırılmaktadır (Demirbaş, 2018; 8-9).

3.2.1.1.2.4. Yaşamın son evresi

Katılımcılar, yaşlılığı bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlikten sonra gelen yaşamın son dönemi, ölüme en yakın dönem olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Yaşlılığın ölümden önceki dönem olarak kabul edilmesi yaşlılığa olumsuz bir anlam yüklendiğini göstermektedir. G29, yaşlılığı artık bazı aktivitelerin sona erdiği dönem olarak kabul etmektedir. G29, göçmen bir ailenin çocuğu olduğu için aile üyelerinin bir kısmı yurtdışında yaşamaktadır. G6, yaşlılığı ölümden önceki dönem olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle insanlar yaşlanmak istememekte ve genç kalabilmek için bazı girişimlerde bulunmaktadır. G22 ise yaşlılığı yaşamın son evresi olarak kabul etmekle birlikte insanın kendini dinlediği, huzura çekildiği bir dönem olarak da tanımlamaktadır. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G6 (Erkek, 22, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Yaşlılık, bebeklik, çocukluk, ergenlik ve olgunluktan sonraki en son dönemdir. Ondan sonra ölüm gelir.”

G22 (Kadın, 19, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Bence yaşlılık ömrün son evresidir. Yaşantının bitip, huzura çekildiği, insanın kendini dinlediği bir dönemdir.”

G29 (Kadın, 19, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Bir takım aktivitelerimizin, bilgilerimizin artık son dönemine gelindiği dönemdir. Fiziksel, ruhsal olarak bazı şeylerin sonuna gelinmesidir.”

G31 ise sona yaklaşmak olarak görmekte ve mutlu bir ailenin olmaması durumunda yaşlılığın hüzünden başka bir şey olmadığını düşünmektedir. Yaşlanmak istemeyen, oldukça karamsar bir yapıya sahip olan katılımcı yaşlılığı hayatın bitme noktasına gelmesi olarak kabul etmektedir. G32, yaşlılığı yaşamın son dönemi olarak kabul etmekte ve bu dönemde çevresindeki yaşlıların agresif tepkiler vermeye başladığını belirtmiştir. Yaşamın son dönemi

olmasının insanların tepkilerinin değişmesine ve çevresine agresif tepkiler vermesine neden olduğunu düşünmektedir. Konuyla ilgili görüşler şu şekildedir.

G31 (Erkek, 22, Lisans, Basın-Yayın)

“Yaşlılık artık benim için sona yaklaşmak gibi bir şey. İnsanın hayatının bitme noktasına gelmesi. Hayatın sonuna gelmiş olmak. Mutlu bir ailen yoksa hüzünden başka bir şey değil.”

G32 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Yaşlılık çok zor bir süreç. İnsanlar agresifleşir. O dönemde çok gördüm ben bunu en ufak bir şeyde kızabiliyorlar. Yaşamın son dönemidir yaşlılık.”

Yaşlılık tarih boyunca insanlar tarafından olumsuz bir durum olarak kabul edilmiş ve ölümün bir habercisi olarak görülmüştür. Bu nedenle insanlar yaşlılıktan korkmuş ve etkilerini azaltmak için arayışlar içerisinde olmuşlardır (Lehr, 1994;11). Önceki zamanlarda çok az insan şimdiki yaşlılık yaşlarına erişebilmekteydi. Zamanla birlikte insanlar daha uzun yaşamaya başlamış, bu durum bir yandan insanları daha çok yaşamaktan dolayı mutlu ederken bir yandan da yaşlılık dönemin bazı zorluklarıyla karşılaşılması korku duyulmasına neden olmuştur.

3.2.1.2. Yaşlılığın başlama yaşı

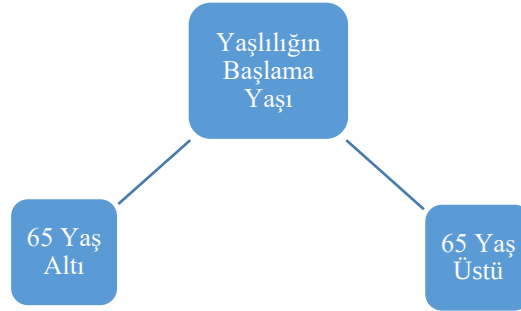
Yaşlılığın ne zaman başladı ve belirtileri nelerdir soruları yıllardır insanoğlunun merak ettiği sorular olmuştur. Yaşlılığa genel perspektiften bakıldığı zaman yaşlılık olgusunun bulunduğu dönemin ekonomik, sosyal ve kültürel koşullarından etkilendiği söylenebilir. Y kuşağı için yaşlılığın başlangıç yaşının belirlenmesi onların yaşlılık algısının tespiti için önemli bir veri oluşturmaktadır. Y kuşağının kaç yaşındaki insanları yaşlı olarak kabul ettiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Kronolojik olarak yaş tespiti yaşlılık için önemli parametrelerden birisi olarak kabul edilmektedir.

Kronolojik yaş, kişinin geride bıraktığı seneleri temsil etmektedir (Yazıcı, 2014: 21). Fizyolojik yaş, organ fonksiyonlarında gerileme, metabolizma hızının yavaşlaması gibi durumlara göre değerlendirme yapılmaktadır.

Yaşlılık döneminde ortaya çıkan vücudun normal işlevlerinin yavaşlaması, fiziksel gücün yavaşlaması gibi fizyolojik değişimler yaşlılık döneminin başlangıcı olarak kabul edilen 60 veya 65 yaşından önce başlamaktadır (Akçay, 2015: 11). Dünyada genellikle yaşlılık için 60 veya 65 yaş kullanılmasına rağmen yaşlılık bulunduğu dönem ve kültüre göre toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Savaşlar ve salgın hastalıklar nedeniyle bir dönem 40'lı yaşlar yaşlı olarak kabul edilirken şu anda 60 ve 65 yaşları kabul edilmektedir. Önümüzdeki yıllarda insan ömrünün uzamasıyla birlikte yaş sınırının daha da yukarı çıkması kaçınılmazdır.

Yaşlılığın başlangıcının ifadesinde çevrelerindeki ya da televizyonlardan gördükleri yaşlıları düşünerek karar vermişlerdir. Yaşlılık mevzuatlarda 65 yaş olarak kabul edilmesi nedeniyle gruplandırmayı 65 yaş üstü ve altı şeklinde gruplandırılmıştır. Yaşlılığın başlangıcını 65 yaş ve üzeri olduğunu on katılımcı belirtirken yirmibeş katılımcı 65 yaşın altında gördüklerini ifade etmiştir.

Şekil 11: Yaşlılığın Başlama Yaşı

3.2.1.2.1. Altmışbeş (65) yaş altı

Bir çok yerde yaşlılık başlangıcı olarak 65 yaş kabul edilmesine rağmen bazı görüşmeciler çeşitli nedenlerle bu yaş sınırının 65 yaşın altında olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar, önceki yapabildiği şeyleri yapamama, sosyal etkinliklerden uzaklaşma, çevrelerinden duydukları yaş sınırları, sağlık problemlerinin başlangıcı gibi nedenlerle yaşlılığın başlangıcını 65 yaş altı olarak belirtmişlerdir. Konu hakkındaki görüşler şu şekildedir:

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Bence 50’den sonra başlıyor diyebiliriz. Babam şu an 50 yaşında. Demirci, çok ağır işlerde, yüksek yerlerde çalışıyor. Ben babama yardım ederim. Çok rahat yaptığımız şeyleri şimdi babam artık zor yapıyor. Korktuğunu söylüyor. Ben babamdan artık korkma kelimesini duymaya başladım. O yüzden 50 yaşından sonra sanki birşeyler değişiyor.”

G30 (Kadın, 23, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Literatürde 65 yaş üstü diyoruz ama kişinin kendine istediği anda başladığını düşünüyorum. Sağlık problemleri başladıysa kişi kendisini yaşlı hissedebilir ama bazısı çok yaşlı olduğu halde kendisini yaşlı hissetmeyebilir. Mesela babam daha 50 yaşında ama artık hani otobüslerde kendisine yer vermeye başladıktan sonra bana ‘Ayşegül artık ben yaşılanıyorum galiba’ demişti. Onların ne hissettiği önemli ama genellikle 60 yaşın üzerinde kabul edebiliriz.”

Katılımcılar yaşlılığın başlangıç yaşını belirtirken kişilerde meydana gelen değişimleri göz önünde alarak cevap verdikleri farkedilmiştir. G24, babasında daha önceden yaptığı işleri artık yapamadığı durumdan itibaren yaşlı sınıfına girdiğini ifade etmiştir. G30 ise çeşitli sağlık problemlerinin başlamasının yaşlılık için bir kıstas olarak kabul edilebileceğini belirtmiştir. G16, yaş aralığını belirtirken Türkiye şartları ile Avrupa’nın farklılık gösterdiğini, Avrupa’nın gelişmişlik ve refah seviyesi açısından Türkiye’den daha ileri seviyede olduğunu ifade etmiştir. G22, Türkiye standartları gözönüne alındığında 50 yaş olarak kabul edilebileceğini düşünmektedir. Katılımcılar, ülkelerin

refah seviyesinin yaşlılar üzerinde de etkisi olduğunu düşünmektedir. Gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında ülkemiz yaşlılarının daha çok yıprandığını ve hayat standartlarının onlara göre düşük olduğunu düşündükleri söylenebilir.

G16 (Kadın, 22, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Yaşlı olarak genellikle 60 yaşın üstüdür. Sanırım o yaşlarda emekli olunuyor. Bir de ülkeden ülkeye göre de değişir sanırım. Avrupa’daki yaşlılarla bizim ülkemizdeki yaşlılar aynı değil bence. Onlar daha iyi konumdalar.”

G22 (Kadın, 19, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Türkiye standartlarında 65 yaş ama bence 50 yaşın üstü yaşıdır. Çünkü 65 olmadan insanlar zaten çökmüş oluyor.”

G25, yaşlılığın kişileri kendilerine bakmalarıyla ilgili olduğu ve kişiden kişiye göre değişiklik gösterebileceğini ifade etmiştir. Sağlıksız beslenme, stres, ekonomik yetersizlikler kişilerin yaşam kaliteleri üzerinde etkisi söz konusu olmaktadır. G33, insan vücudunda gerilemelerin 30’lu yaşlarda başladığını ve gerilemelerin başlamasının yaşlılık başlangıcı olarak kabul edilebileceğini ifade etmiştir. Metabolizma hızının yavaşlaması gibi değişimler 30’lu yaşlarda başlamaktadır ama yaşlılığın başlangıcı olarak 33 yaşın ifade edilmesi ortalama ömrün hızlı bir şekilde yükselerek 90’lı yaşlara geldiği günümüzde söylemek pek doğru olmayabilir.

G25 (Erkek, 22, Lisans, Zihinsel Engelliler Öğretmenliği)

“Bir kişi 40 yaşında da yaşlı kavramını karşılayabilir 70 yaşında da karşılayabilir. Örneğin Ajda Pekkan dışarıdan bakıldığı zaman yaşlı denemez ama yaşlı. Kişinin kendine bakmasıyla alakalı. Türkiye standartlarında 55 yaşın üstünde yaşlı olarak kabul edebiliriz.”

G28 (Kadın, 23, Lisans, Eczacılık)

“Benim kendi düşüncemi söyleyecek olursam 33 yaşın üstü bence yaşlı olarak kabul edilir. Çünkü artık gerileme başlıyor bence. Genç olmuyor artık, kilo alımı falan başlıyor, vücut eskisi gibi çalışmıyor.”

3.2.1.2.2. Altmışbeş (65) yaş ve üstü

Yaşlılık döneminin başlangıcını, 65 yaş ve üstü olarak kabul eden katılımcıların bazıları, mevzuatlarda belirtilen bazı sosyal haklar için belirlenmiş yaş sınırını dikkate alarak cevap verdiklerini ifade etmişlerdir. Toplu taşıma araçlarında indirimli yada ücretsiz ulaşım imkanlarının 65 yaşın üzerindeki kişilere verildiği için ve bu nedenle kendilerinin de bu cevabı verdiklerini ifade etmişlerdir. Yasal indirimler için belirlenmiş yaş aralığı, toplumda yaşlılık algısının oluşmasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

G12 (Kadın, 23, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Benim için 65 yaşın üstü yaşıdır. Zaten indirimler falan da 65 yaş üstü diye söylenir.”

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Yaşlılık belediye otobüslerinde yasal indirimlerde genellikle 65 olarak kabul ediliyor. 65 diyebiliriz o yüzden.”

G8 (Kadın, Lisans, Matematik)

“Bence 65 yaşında üstü yaşlı olarak kabul edilir. Genellikle hep 65 denir ya, indirimlerde falan 65 üstü diye.”

Bazı katılımcılar, ortalama ömrün uzaması nedeniyle yaşlılık sınırının da artış eğiliminde olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların verdikleri cevaplar bulundukları bölgelere göre değişiklik göstermektedir. G14, Aydın’lı olduğunu ve bulunduğu bölgede insanların uzun yaşadığı için 70 yaşını yaşlılığın başlangıcı olarak gördüğünü ifade etmiştir. G27, insanların daha uzun yaşadıklarını ve babaannesini düşündüğünde, onun fiziksel durumunu gözönüne aldığıda 75 cevabını vermiştir. Katılımcıların, sevdiklerini düşünerek, onları yaşlı olarak nitelermek için başlangıç yaşını yüksek söyledikleri görülmektedir.

G17 (Kadın, 21, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“70 yaşın üzeri yaşlı olarak kabul edilebilir bence. Çünkü insan ömrü uzuyor artık, eskisi gibi değil yani.”

G14 (Erkek, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Bana göre yaşlılık 68-70 yaşında başlar. Bizim orada insanlar çok fazla uzun yaşar. O yüzden bana göre 70 yaşına gelmiş kişi yaşlı olarak kabul edilebilir.”

G26 (Kadın, 26, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“70 yaşın üstünü yaşlı olarak kabul edebiliriz. Artık insanlar daha uzun yaşıyor, 70 yaşında gayet genç gibi olan yaşlılar olabiliyor.”

G27 (Erkek, 32, Doktora, Analitik Kimya)

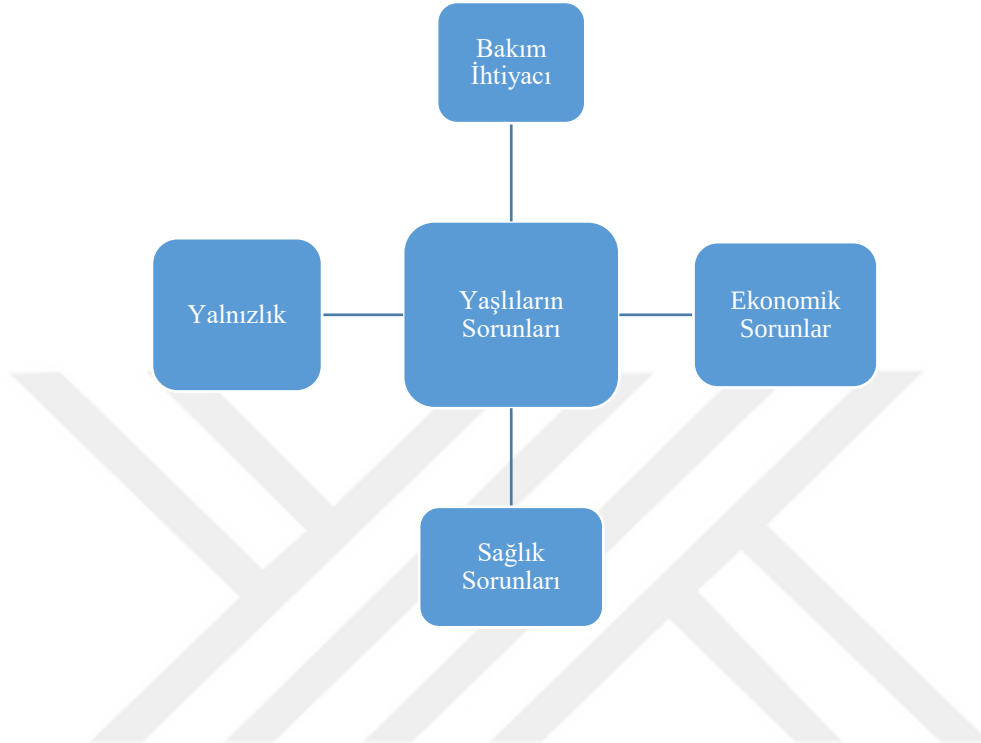
“Bence yaşlılık 75 yaşın üstüdür. İnsanlar daha çok yaşıyor, önceki gibi değil o yüzden yaşlılık yaşı da yukarı çıkar diye düşünüyorum. Bir de babaannemi düşünüyorum. O yüzden 75.”

3.2.1.3. Yaşlıların sorunları

Katılımcılara yaşlıların sorunları hakkındaki farkındalığını belirlemek için “Yaşlıların yaşadıkları sorunlar nelerdir?” diye soru sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplardan bakım ihtiyacı, ekonomik sorunlar, sağlık sorunları, yalnızlık temalarına ulaşılmıştır. Katılımcılar yaşlıların bakım konusunda sorun yaşadıklarını, kendi özbakımlarını ve ihtiyaçlarını karşılayamadıkları ve bunlar için başkalarına ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar için emeklilik ile birlikte yaşlıların ciddi gelir kayıpları olduklarını ve aldıkları emekli maaşlarının rahat bir hayat yaşayabilmek için yetersiz olduğunu ve bu durumun onlar için önemli bir sorun olduğunu ifade etmişlerdir. Genel olarak bakıldığında kuşaklar kendilerinden sonra gelen kuşakları bazı konularda duyarsız olarak nitelendirmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen verilerden Y kuşağının yaşlıların sorunları hakkında farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Şekil 12: Yaşlıların Sorunları

Yaşlılık döneminde karşılaşılan en sık sosyal sorunların sebepleri arasında emekliliğe uyum, gelirdeki azalma, eşin vefatı, rol ve statü değişiklikleri gelmektedir (İçli, 2008; 33). Yapılan araştırmalarda, 65 yaş üstündeki bireylerin % 70'inde, 80 yaş üzerindeki bireylerde ise % 90'ında çeşitli düzeylerde sosyal destek ve bakım ihtiyacının varlığı tespit edilmiştir (European Commission, 2013). Dünya genelinde emeklilik, sağlık bakım hizmetleri ve sosyal hizmetlerden devletler sorumludur. Devletlerin yaşlılığa bakış açıları verilen hizmetlerinde çeşitlenmesine yol açmaktadır. Şüphesiz ki yaşlı nüfus oranı arttıkça devletler bu konudaki politikalarını güncelleme yoluna gitmeleri gerekmektedir.

Klie (2006), altı aydan uzun süreli olmak şartıyla, günlük temel ihtiyaçlarını tek başına karşılayamayan ve bunun için başkasının yardımına ihtiyaç duyan kişinin bakıma muhtaç olduğunu ifade etmiştir (Tufan, 2016; 108).

İstanbul'da yapılan bir araştırmaya göre, yaşlı bireylerin yaşamlarında en çok zorluk çektiği konular arasında % 23,8 ekonomik, % 17,4 sağlık, % 11,8 yürümek, % 6 yalnızlık yer almaktadır (İBB, 2004; 29). Endüstrileşmeyle birlikte yaşlıların iş bulma olasılıkları ciddi oranlarda düşmüştür. Endüstrileşmiş ülkelerde işten çıkma yaşı düşmüş ve orta yaşlı kişilerin çalışması bir ayrıcalık haline gelmiştir (Gullette, 2013; 124).

Türkiye'de geniş aileden çekirdek aileye dönüşüm sürecinin yaşlılar üzerinde üç temel etkisi olmuştur. Birincisi aile içindeki iş bölümünde yaşlıların işlevsiz kalması, ikincisi, yaşlıların iç göç sürecinin dışında kalarak yalnızlaşması ve son olarak ailenin yaşlının bakımı ve korunması konusundaki özelliğini yitirmesidir (Gözübüyük Tamer, 2014; 10-11).

Von Kardoff (2005)'e göre 65 yaş üzerindeki kişilerin % 23'nün ruhsal bir rahatsızlığı vardır. Depresyon en çok görülen rahatsızlıklardan biridir (Tufan, 2016; 104). İleri yaşlarda yaşamı tehdit eden hastalıklar arasında kanser, kalp yetmezliği, böbrek yetmezliği, anemi, akciğer hastalıkları, diyabet ve demans sayılabilir. Yaşamsal öneminin yanında yeti kaybına neden olan hastalıklar ise kognitif bozukluk, inme, diyabet, koroner arter hastalığı, hipertansiyon sayılabilir (Gökçe Kutsal ve Aslan, 2013; 17).

Danış (2015), yaşlıların yoksulluğu ve yalnızlığı üzerine yaptığı çalışmada, eş kaybı, emeklilik, çocukların evden ayrılması, sağlık sorunlarının yaşlıları yalnızlaştırdığı sonucu varmıştır. Ayrıca huzuevinde kalan kişilerin bir kısmının kendilerini terk edilmiş ve yalnızlık duygusu içinde olduğunu belirtmiştir. Dereli vd.(2010) çalışmalarında ise huzuevinde kalanların kendilerini yalnız hissetmedikleri sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan çalışmalar, yaşlıların kendi yaşam alanlarından uzaklaştırıp, çocuklarının evlerinde yaşadıklarında yaşam tatminlerinin düştüğünü göstermektedir. Aile değerlerinden uzaklaşılması, sosyal normların erozyona uğraması yaşlıları rahatsız eden durumlar olarak görülmektedir (Kalıncaya, 2016; 32-33). Yaşlılarda yalnızlıkla ilgili yapılan bir çalışmada, yaşlıların yalnızlığı normal karşıladıkları, bunun kişinin kendi tercihi olduğunu, çocukları ve torunlarıyla birlikte yaşamayı rahat edemedikleri için istemedikleri görülmüştür (Aközer, 2011; 215).

Baran (2005)'in çalışmasına göre Türkiye'de aile yapısının güçlü olması ve işlevselliğini koruması nedeniyle yaşlıların ihtiyaçları aile tarafından karşılanmaktadır. Yaşlılık sorunları sadece yaşlıların değil bütün toplum üzerinde etkileri olan bir durumdur. Toplumda yaşlılık hakkında farkındalık çalışmalarının yapılması, kuşaklar arasında ilişkilerin yaygınlaştırılması için ortak bir paydada bir araya gelmelerini sağlamak gerekmektedir.

Özalp (2014), insanların bakım, sevgi, onay ve kendini değerlendirme olmak üzere dört temel ihtiyacı olduğunu belirtmiştir.

3.2.1.3.1.Bakım ihtiyacı

Bakıma muhtaçlık, Almanya Sosyal Yasa Yönetmeliğinde “Bedensel, zihinsel veya ruhsal hastalık veya engellilik sebebiyle günlük yaşamda alışlagelmiş veya düzenli olarak tekrarlanan işlerde sürekli veya muhtemelen en az altı ay boyunca önemli ölçüde veya yüksek düzeyde yardıma ihtiyacı olan fertler bakıma muhtaçtır.”(Klie, 2006; 290; Akt. Tufan, 2016; 39). Bakıma muhtaçlık, bireyin günlük temel ihtiyaçlarını (yeme, içme, tuvalet, banyo vb.) karşılaması için başkalarına desteğine geçici veya sürekli gereksinim duymasıdır.

Yaşlıların barınma ihtiyaçları üç grupta ele alınmaktadır. Bunlar, konutu olmayan dar gelirli yaşlılar, konutu olan, evin giderlerini karşılayamayan orta gelirli yaşlılar, konutu ve yeterli geliri olan kentsel hizmetlerden yararlanamayan yaşlılardır (Kalaycıoğlu ve ark.2003; 23).

Aile, sosyal destek görevinin yanı sıra en büyük ve güçlü bakım kurumudur. Aile desteğinin ortadan kalkması bakım hizmetlerini sektöre uğratacaktır. Aile yaşlısına bakarak toplumun da büyük bir maddi-manevi kaynak harcamasının önüne geçmiştir. Bakım sorununun sadece kişinin ve ailesinin sorunu olarak görülmemesi, toplumsal bir sorun olarak ele alınması

makro çözümlere ulaşılmasını sağlayacaktır. Aynı zamanda bakım sorunu aileler üzerinde bir yük oluşturmakta ve çoğu zaman tek başlarına bu yükün üstesinden gelmekte zorlanmaktadır. Önceki yıllardaki geniş aileler yerini çekirdek ailelere bıraktı. Çekirdek bir ailede yaşlının bakımının üstlenilmesi daha zor olmaktadır.

Bakım konusunda eşler arasında farklılıklar söz konusu olmaktadır. Kadın, erkek için en önemli bakım desteği pozisyonuna sahip iken aynı şeyi erkek için söylemek çok doğru olmamaktadır. Bunun nedeni ya erkeğin kadından büyük olduğu için ondan önce hayatını kaybetmiştir ya da erkeğin yetiştirilme tarzı nedeniyle bakım konusunda yatkınlığı yoktur (Arben ve Ginn, 2005; 535; Canatan, 2016; 146). Yaşlıların bakımı konusunda aileler büyük görevler üstlenmektedir. En fazla yardım alınan kişiler sırasıyla eşler, kız çocuklar, gelinler, erkek evlatlar gelmektedir. Aile bireyleri dışında destek alımı çok düşük seviyededir (Aközer vd. 2011; 161).

Yaşlıların yaşam koşulları için sosyal desteğin önemi yadsınamaz. Sosyal destek bazen aynı evin içerisinde yaşayarak olabildiği gibi ayrı evlerde de olabilmektedir. Günümüzde yaşlıların ayrı yaşamayı tercih etme oranları önceki yıllara göre artmaktadır. Önceleri yalnız yaşamak ailenin istememesiyle ilişkilendirilirken günümüzde bu düşüncenin var olmakla birlikte azaldığı görülmektedir.

Yaş ilerledikçe çocuklarıyla birlikte oturma isteği de artmaktadır. 40-50 yaş aralığında % 17 iken, 55-64 yaş aralığında % 23 ve 65 yaş üzeri grupta ise % 30'dur (Aközer vd. 2011; 127). Huzurevlerindeki bakımdan ziyade yaşlı bireylerin kendi evlerindeki koşulların iyileştirilmesi yaşlıların daha çok tercih edecekleri bir durumdur. Önceleri çocukları ve torunlarıyla birlikte hayat sürmek isteyen yaşlıların istekleri zaman içerisinde değişmiş ve artık ailelerine yakın yerlerde kendi evlerinde yaşamayı talep etmeye başlamışlardır.

Aile yapısı araştırması sonuçlarına göre, 2016 yılında kendilerine bakamayacak kadar yaşlandıklarında çocuklarının yanında yaşamak isteyen yaşlı bireylerin oranı %40,2, evde bakım hizmeti almak isteyenlerin oranı %38,6, huzurevine gitmek isteyenlerin oranı ise %7,7 olarak gerçekleşti. Fikri olmayan yaşlı bireylerin oranının ise %12,9 olduğu görüldü.

Aile yapısı araştırması sonuçlarına göre, 2016 yılında yaşlı bireylerin kendilerine bakamayacak kadar yaşlandıklarında huzurevinde kalmayı istemelerinin en önemli nedeni %48,9 ile çocuklarına yük olmayı istememeleri oldu. İkinci en önemli neden %20,2 ile huzurevlerindeki imkanların daha rahat olması, üçüncü en önemli neden ise %11,2 ile çocuklarının kendileriyle birlikte yaşamayı istememeleri oldu.

Kendi bakımlarını gerçekleştirmekte zorluk yaşayan yaşlılar başkalarının yardımlarına ihtiyaç duymaktadır. Bakım ihtiyaçlarının genellikle aile üyeleri tarafından gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Yemek yeme ihtiyacı, tuvalet ve kişisel bakım ihtiyaçları ve sağlık hizmetlerine erişim konusunda yaşlıların yakınlarının yardımına ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G23 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Bakımla ilgili sorunlar olabiliyor hatta o yüzden evlerini böyle çocuklarına daha yakın yerleri taşıyorlar. Hani bana bir şey olursa bana baksınlar, yardım etsinler diye düşünüyorlar.”

G26 (Kadın, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Yaşlıların en büyük sorunu evlatları tarafından bakılmaması. Etrafında evlatları yok, sevdikleri yok. O yüzden sevgiye ilgiye çok fazla ihtiyaç duyuyorlar. Temizlik sorunlardan birisi. Birçok yaşlı kendi kişisel bakımlarını yapabilecek yetileri kalmıyor.”

G27 (Erkek, 32, Doktora, Analitik Kimya)

“Yaşlıların bence bakım hizmetleri ile ilgili sorunları var. Çocukları ve torunları olanların bakım sorunu belki olmayabilir ama kimsesi olmayan yaşlıların bakımla ilgili sorunları var. Hastaneye gidip gelmek veya evde bakım hizmetinin verilmesi gibi sorunlar var toplumumuzda. İlgisizlik var. Çok da fazla farkında olmadığımı gördüm yaşlılığın yani hiç bu pencereden bakmamıştım aklıma pek bir şey gelmiyor o yüzden.”

G6 (Erkek, 22, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Fizyolojik olarak kendi bakımını kendi yapamaması bir sorun olabilir. Başkalarının yardımına ihtiyaç duyuyorlar, banyo yapamıyor, bazılarını yemek yapamıyor gibi.”

G23, yaşlıların bakımla ilgili sorunlarının çözümü için genellikle çocuklarına yakın evlerde oturmak istediğini ifade etmiştir. G27, torunu ve çocukları olanların bakım sorunun olmayacağını, aslında bakım sorununun daha çok kimsesizlerin bir soru olduğunu düşünmektedir. Ancak sadece kimsesizlerin değil, herhangi bir yakını olan kişilerinde çeşitli gerekçelerle bakım konusunda sorun yaşadıkları görülmektedir. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre, 65 yaş üzerindeki bireylerin % 70’inde, 80 yaş üzeri yaşlıların ise yaklaşık % 90’ında çeşitli seviyelerde sosyal destek ve bakım ihtiyacı vardır (Sefalı, 2015; 17). Bu noktada kuşaklar arası dayanışmanın da önemi ortaya çıkmaktadır. Küçük yaşlarda bu dayanışmanın sağlanmaması ileriki yıllarda bakım konusunda kişilerin davranışları üzerinde etkisi söz konusu olacaktır. Dayanışmanın olmadığı bir toplum düzeni içerisinde yaşlıların bakımı konusunda ailenin devre dışı kaldığı başka sistemler üzerine yönelme durumu ortaya çıkmaktadır.

3.2.1.3.2. Ekonomik sorunlar

Ekonomik koşullar yaşlılık döneminin yaşam kalitesini etkilemede önemli bir yere sahiptir (Danış, 2009). Yaşlılar, rahat bir yaşam sürmesini sağlayabilecek düzeyde bir sosyal güvenceye sahiplerse yaşam doyumu ve sosyal katılımları artmaktadır (İlgar, 2008; 81). Gelir ve yaşam koşulları araştırması sonuçlarına göre, eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %60’ına göre hesaplanan yoksulluk oranı, 2012 yılında Türkiye geneli için %22,6 iken 2016 yılında %21,2 oldu. Bu oran, yaşlı nüfus için 2012 yılında %18,7 iken 2016 yılında %16 oldu (TÜİK, 2018).

Katılımcılar, Türkiye’deki emeklilerin aldıkları ücretlerin yeterli olmaması nedeniyle yaşlıların ekonomik sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Emeklilikle birlikte maaşlarında önemli bir azalma olması ayrıca çalışmak istediklerinde iş bulma konusunda ciddi sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G4 (Kadın, 21, Lisans, Hukuk)

“Çoğu emekli olduğu için bence az ücret alıyorlar. Geçim ile ilgili sıkıntıları var. Geçinmekte çok zorlanıyorlar. Bence yaşlıların desteklenmesi gerekiyor. O ücretlerle hem faturalarını ödeyip sağlıklı beslenmelerinin çok zor olduğunu düşünüyorum. Bir çok yaşlı bu yüzden bir çok şeyi yiyemiyor.”

G16 (Kadın, 22, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Yaşlılara genel olarak baktığımızda fakir ve muhtaç durumunda olduklarını görüyoruz. Ekonomik sorun yaşıyorlar.”

G17 (Kadın, 21, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Ekonomik sorunları olabilir çünkü hani artan sağlık sorunlarına çok fazla para harcıyorlar diye biliyorum.”

G33 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Maddi sorunları olabilir. Maaşları yetersiz oluyor. Televizyonlardan hep duyuyoruz, emeklilerin durumlarını, maaşları yetersiz galiba.”

Katılımcıların genel olarak emekli maaşlarının miktarı konusunda bir bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Televizyondan duydukları bilgiler çerçevesinde yanıt veren katılımcılar emekli maaşlarının düşük olduğunu ve yaşlıların ekonomik sorunlar yaşadığını düşünmektedir. G4, yaşlıların emekli maaşlarının ihtiyaçlarını karşılamak için yetersiz olduğunu ve bu nedenle bir çok yaşlının sağlıklı beslenemediklerini ifade etmiştir. 2018 yılı itibariyle en düşük emekli maaşı 1400 TL olduğu düşünüldüğünde ve yaşlıların ihtiyaçları göz önüne alındığında emekli maaşlarının yeterli olduğunu söylemek doğru olmaz. 2018 yılında yapılan düzenleme ile 65 yaş üzeri kişilere verilen yaşlı aylığı ise aylık 500 TL olarak belirlemiştir. Gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığı zaman bu miktarın yaşlıların yaşamlarını rahat bir şekilde idame ettirebilmeleri için yeterli olduğu söylenemez. G16, emeklileri fakir ve muhtaç olarak nitelendirmekte, G17 ise artan sağlık masrafları nedeniyle maaşlarının yetersiz olduğunu düşünmektedir.

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Ekonomik sorunları olabiliyor. Çünkü insanlar yaşlandıktan sonra emekli oluyor. Çalışırken aldığı ücretin yarısına yakın ücret almaya başlıyorlar. Aldıkları yetmiyordur. O yüzden ekonomik sorunları vardır.”

G29 (Kadın, 19, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Geçim kaynakları olmayabilir. Ekonomik anlamda bazı sorunları olabilir. Emekli maaşları şu an tam olarak ne alıyorlar bilmiyorum ama ihtiyaçları fazla olduğu için bakıcı tutması gerekebilir, yettiğini sanmıyorum açıkçası.”

G31 (Erkek, 22, Lisans, Basın-Yayın)

“Ekonomik sıkıntılar olabiliyor. Geçim sıkıntısı yüksek olan bir ülkeyiz. Emekli maaşları çok düşük bizim ülkemizde. O yüzden birçok yaşlı emekli olduktan sonra

çalışmak istiyor. Devlet belki bunu planladığı zaman gençlerinde önü kapanmamış olacak.”

G34 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Bence en büyük sorunları ekonomik sorunlardır çünkü çoğu yaşlı geçim sıkıntısı yaşıyor. Emekli olduklarında gelirlerinde büyük bir düşüş oluyor. Ekonomik sorunlar da aslında birçok başka sorunları tetikliliyor.”

G24, yaşlıların emekli olduktan sonra maaşlarının yarıya düştüğünü, G24, yaşlıların bakımla ilgili ihtiyaçlarının ortaya çıktığını ve bakıcıya ihtiyaç duyacakları için ekonomik sorun yaşayabildiklerini düşünmektedir. G34, yaşlıların ekonomik sorunları olduğunu ve bu sorunların da bir çok başka soruna neden olduğunu ifade etmiştir. G31, yaşlıların emekli olduktan sonra çalışmaya ihtiyaç duyduklarını ve bu durumun gençlerin önünü kapattığını düşünmektedir. Yaşlıların ileri yaşlara kadar çalışması, genç istihdamın önünde bir engel olarak kabul edilmektedir. TÜİK (2018) hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre, istihdam edilen yaşlı nüfusun sektörel dağılımı incelendiğinde, 2016 yılında yaşlı nüfusun %70,2’sinin tarım sektöründe, %22,8’inin ise hizmet sektöründe yer aldığı görüldü.

G1 (Erkek, 21, Lisans, Biyoloji)

“İş bulma konusunda da sorun yaşanabilir. Çünkü yaşlı kişilerin işe alınmama durumları söz konusu oluyor. İşe yerleştirme konusunda sıkıntı yaşayabilirler.”

G35 (Erkek, 21, Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı)

“Maddi sorunlar olabilir çünkü çoğu yaşlı işsiz durumda. Çalışmak isteselerde iş bulmaları zor, kim yaşlı birini çalıştırmak ister ki.”

G15 (Erkek, 25, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Ekonomik olarak bazı sorunları var. Yaşlılar pek gelir elde edemiyorlar çünkü istihdam sorunu var. Maaşları düşüyor emekli olunca, aldıkları da yetmiyor diye düşünüyorum.”

Katılımcılar, yaşlıların gelir yetersizliğinden kaynaklı emekli olduktan sonra da çalışma ihtiyacı duyduklarını ancak istihdam konusunda sorun yaşadıklarını düşünmektedir. G1 ve G35, yaşlıların yaşlarından dolayı isteseler bile iş bulmakta sorun yaşadıklarını belirtmiştir. TÜİK (2018) hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre, 2016 yılında 15-64 yaş grubunda işgücüne katılma oranı %57 iken yaşlı nüfusun işgücüne katılma oranı %11,8’dir. Yaşlı erkek nüfusta bu oran %19,9 iken yaşlı kadın nüfusta %5,5’dir. Yaşlı nüfustaki işsizlik oranının ise %2,6 olduğu görülmektedir. Yaşlılarda işsizlik oranını değerlendirirken yaşlıların iş arama durumlarının gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

3.2.1.3.3. Sağlık sorunları

Yaşlılık döneminde vücut fonksiyonlarında değişimler meydana gelmekte ve çeşitli sağlık problemleri ortaya çıkabilmektedir. İlerleyen yaşla birlikte kemik dokusunun hem miktarı hem de yapısında zayıflama durumu söz konusu olmaktadır. Yaşlanmayla birlikte oluşan kemik kaybı senil osteoporoz olarak adlandırılmaktadır. Kadınlarda menopoza sonrasında osteoporoz

görülmektedir (Dikmenoğlu, 2000; Özaras ve Yalçın, 2001; Akçay, 2015; 102). Yaşlılık dönemiyle birlikte omurgadan kaynaklanan duruş bozuklukları meydana gelmektedir. Boy kısaltmakta, yürüme yavaşlamakta, gövde öne doğru eğilmekte, kollar öne sarmakta ve vücut ağırlığı önde toplanmaktadır (Dikmenoğlu, 2000; Özaras ve Yalçın, 2001; Akçay, 2015; 102). Yaşlılarda tepki süresi azaldığı için daha yavaş hareket etme durumları söz konusu olmaktadır. Kemik yapısında zayıflama ve eklemlerde kireçlenme sıklıkla görülmektedir. Akut hastalıklar yerini koroner kalp hastalıkları, şeker, tansiyon gibi kronik hastalıklara bırakmaktadır (Akçay, 2015; 125).

Yaşlılık süresince görme keskinliğinde azalma, gözyaşı kuruluğu, işitme kayıpları, koku ve tat alma duyusunun azalması durumları kişilerde görülebilmektedir (Barut, 2008: 20). Duyu organları arasında yaşa bağlı en çok değişim gösteren organ gözdür. 40 yaşına kadar değişim belli belirsiz iken, 40 yaşından sonra belirginlik artmakta ve 65 yaşından sonra keskinlik iyice azalmaktadır (Kılıç, 1981; 20; Onur, 1986; 75). Tat alma 50 yaşından sonra azalmaya başlamaktadır (Kılıç, 1981; 21). Koku ayırt etme yeteneği 60'lı yıllarda 20 yaşına göre % 50 oranında azalmaktadır. Dokunma duyusu da 50'li yıllarda duyarlılığı azalmaktadır (Akçay, 2015; 124). İşitme yeteneğinde tiz seslere karşı duyarlılık 40 yaşlardan sonra azalırken, 60'lı yaşlardan sonra pes seslere karşı duyarlılık azalmaktadır (Kılıç, 1981; 20; Onur, 1986; 75).

OECD ülkelerinde, 65 yaş üstündeki sağlıklı yaşlı nüfus ortalaması %43.7 iken, Türkiye'de bu oran % 20.2'dir (OECD, 2011). Yapılan araştırmada yaşlılıkta en fazla görülen sağlık problemlerinin kolesterol, şeker, tansiyon ve romatizma gibi kronik hastalıklar olduğu ortaya çıkmıştır (Yapıcıoğlu, 2009: 60). 60 yaş üzeri yaş grubunda en sık rastlanan ölüm nedeninin kronik hastalıklardan kaynaklı olduğu görülmektedir. En fazla kayıp yaşanan hastalıklar kalp hastalıkları, beyin-damar hastalıkları, akciğer hastalıkları, kireçlenme, akciğer kanseri ve diyabettir (Bilir, 2004: 3).

Alzheimer hastalığından ölen yaşlıların oranı cinsiyete göre incelendiğinde, her iki cinsiyette de artış olduğu görülmüştür. Alzheimer hastalığından ölen yaşlıların oranı 2012 yılında erkeklerde %2,7, kadınlarda %4,2 iken bu oranlar 2016 yılında erkeklerde %3,5'e, kadınlarda ise %5,4'e yükselmiştir (TUİK, 2018).

Ölüm nedeni istatistiklerine göre, Alzheimer hastalığından hayatını kaybeden yaşlıların sayısı, 2012 yılında 7 bin 524 iken 2016 yılında 12 bin 900'e yükseldi. Alzheimer hastalığından ölen yaşlıların oranı 2012 yılında %3,4 iken bu oran 2016 yılında %4,5'e yükseldi (TUİK, 2017).

Ölüm nedenleri cinsiyete göre incelendiğinde, cinsiyetler arası en önemli farkın iyi huylu ve kötü huylu tümörlerde olduğu görüldü. İyi ve kötü huylu tümörler nedeniyle hayatını kaybeden yaşlı erkeklerin oranı yaşlı kadınların oranının yaklaşık iki katı oldu. İyi ve kötü huylu tümörler nedeniyle hayatını kaybeden yaşlı erkeklerin oranı %21,4 iken yaşlı kadınların oranı %11,3 oldu.

Yaşlıların yaşadıkları sorunlar arasında bir çok katılımcı yaşlıların sağlık sorunlarını dile getirmiştir. Yaşlılıkla birlikte ortaya çıkan sağlık problemleri arasında görme ve işitme problemleri, tansiyon, kalp, kolestrol, şeker, romatizmal rahatsızlıklar sayılmıştır. Bazı rahatsızlıkların kronik rahatsızlık olması, tedavi ve bakımın uzun süreli olmasına neden olmaktadır. Bu durumda yaşlıların hastalıklarla uzun süreli yaşamayı öğrenmesine yol

açmaktadır. Aynı zamanda hastalıklarla mücadele etmek maddi ve manevi olarak kişilerin hayatlarını etkilemektedir. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G14 (Erkek, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Sağlık sorunları da diyebiliriz. En çok göz ve ayak problemleri oluyor. Romatizma oluyor. Kulakların da işitme kaybı oluyor. Şeker, kalp, böbrek problemleri, kadınlarda meme kanseri erkeklerde prostat kanseri görülüyor.”

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Genellikle sağlık problemleri oldukça fazladır. Kalp nefes darlığı gibi, 70 yaşın üzerindeki de hafıza kayıpları başlayabiliyor. Bir soruyu sürekli tekrar tekrar sorabiliyorlar. Psikolojik olarak daha hassas oluyorlar. Çocuk haline geliyorlar. Belli bir noktadan sonra saçların dökülmesi, dişlerin dökülmesi, yürümenin yavaşlaması ile birlikte bebeksi bir hal alıyorlar. 0-2 yaş aralığında görülen birçok şeyi yaşlılarda yaşıyor. Bazı yaşlarda bıkınlık yılgınlık oluyor Bir an önce ölsem gitsem düşüncesi olabiliyor. Birinci dereceden yakınları öldükten sonra özellikle bu acıya dayanamayıp hayatla bağlantıları kopabiliyor.”

Ölüm nedeni istatistiklerine göre 2016 yılında ölen yaşlıların %45,6’sı dolaşım sistemi hastalıkları nedeniyle hayatını kaybetti. Bu hastalığı ikinci sırada %16,3 ile iyi huylu ve kötü huylu tümörler, üçüncü sırada ise %13,9 ile solunum sistemi hastalıkları takip etti (TUIK, 2017). Katılımcılar, yaşlıların yaşadıkları sağlık problemleri hakkında genel bilgi sahibi oldukları, bilgi sahibi olarak çevrelerindeki yaşlılardan çıkarım yaptıkları görülmüştür. Çevresinde herhangi bir yaşlı olmayan kişilerin cevap vermekte zorluk yaşadıkları söylenebilir. Kuşakların etkileşim halinde bulunması tarafları birbirlerini iyi tanımalarına ve sorunları hakkında bilgi sahibi olunmasına katkı sağlayabilmektedir. G4, yaşlılık döneminde yaşlıların büyük bir kısmında kolesterol, tansiyon ve şeker rahatsızlığını olduğunu ifade etmiştir. G7 yaşlıların en temel sorunlarının tansiyon, kalp rahatsızlıkları gibi sağlık problemleri olduğunu, ayrıca depresyon durumlarına rastlanıldığını ifade etmiştir. Barut (2008)’e göre yaşlılarda en sık rastlanan psikolojik sorunlardan birisi depresyondur. Araştırmalar, yaşlı bireylerin % 10-25’i gibi yoğun bir kısmında önemli düzeyde depresyon yaşadığını göstermektedir. Huzurevinde kalanlarla yapılan bir çalışma sonucunda ise depresyon oranı % 76 olarak bulunmuştur (Bahar, 2005; 53). Konu hakkında katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

G4 (Kadın, 21, Lisans, Hukuk)

“Sağlık problemleri sayılabilir. Ameliyat olduktan sonra sürekli bakıma ihtiyaçları olabiliyor ve onların bu durumda kendilerini çok kötü hissedebiliyorlar. Yaşlıların yüzde doksanın şeker hastalığı olduğunu düşünüyorum. Kolesterol, tansiyon yaşla birlikte sanki bir paket olarak üçlü olabiliyor. Başka başka duyma ve işitme problemi yaşıyorlar. Görme problemleri olabiliyor. Unutkanlık olabiliyor. Yürümede problemler olabiliyor.”

G7 (Erkek, 27, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“En temel sorunları hastalıklardır. Tansiyon, kalp rahatsızlıkları, eklem rahatsızlıkları, safra kesesi, göz problemleri, böbrek rahatsızlığı olabilir. Depresyon durumları olabiliyor.”

G9 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Hastalık ve bakıma muhtaç olma en büyük sorunlarıdır. Hastalık olarak kolesterol, tansiyon, şeker ve sigara kullanılırsa onların etkileri olabilir. Genellikle bir doktora gittiklerini zamanın kolay kolay çıkamıyorlar. Dişle ilgili problemler ve saç dökülmesi olabiliyor.”

3.2.1.3.4. Yalnızlık

Bazı Avrupa ülkelerinde 65 yaş ve üzeri kadınların % 40'tan fazlası yalnız yaşamaktadır (Walker ve Neaghele, 2000; 57). Aile yapısı araştırması sonuçlarına göre, 2016 yılında çocukları ile aynı evde yaşamayan yaşlı bireylerin, çocukları tarafından her zaman veya sıklıkla ziyaret edilme oranının %71,7, bazen ziyaret edilme oranının %20, nadiren ziyaret edilme ya da hiç ziyaret edilmeme oranının ise %8,3 olduğu görüldü. (TUİK, 2017). Yaşlıların yaşadıkları yalnızlık duygusunda toplumun onlara biçtikleri rolün önemi vardır. Toplumdan önce aile üyelerinin tutumları yalnızlık duygusu yaşamalarına yol açabilmektedir.

Evden en son çocuğun okul yada evlilik gibi bir nedenle evden ayrılmasıyla “boş yuva dönemi” olarak adlandırılan bir dönem başlamış olur. Eşler giden çocuklarının ardından kendilerini terk edilmiş olarak hissetmektedir (Ward vd.,1992; 209). Aidiyet bağlarının zayıflaması modern dönem yaşlanma sürecinde karşımıza çıkan önemli psiko-sosyal sorunlardan biridir. Aranmak, önemsenmek, saygı duyulmak yaşlanma döneminde birey olarak yalnız bırakılma ve yok sayılma korkularının önüne geçen önemli destek mekanizmalarındadır (Mavili, 2015; 9).

Akçay (2015) yaşlıların yalnızlık duygusu yaşamalarında beklentilerin, hareketsizliğin ve bağımlılığın etken olduğunu belirtmiştir. Hareketsizlik neticesinde kişiler evden çıkamamakta ve sosyalleşememektedir. Kişi yapmak istediği şeyleri kendi kendine yapamadığı için başkalarının rızası doğrultusunda yapabilmektedir. Çoğu zamanda yük olmamak için herhangi bir talepte bulunmamaktadır.

Türkiye’de yaş yükseldikçe arkadaş sahibi olma durumları azalmaktadır. 40-54 yaş grubunun %85.8’i, 55-64 yaş grubunun % 78.9’u, 65 yaş üzerinin ise %72.2’si arkadaşına sahiptir (Aközer vd. 2011; 137). Kadınlar uzun süreli arkadaşlık yapma ve yeni arkadaşlar edinme konusunda erkeklerden daha başarılıdır. Yaşlılarda arkadaşlık ilişkileri emekli ve evlilerde, bekar ve çalışmayanlara göre daha yüksektir. Mesafe ilişkide bir sorun olarak görüldüğü için genellikle komşularla tercih edilir (Canatan, 2016; 150).

Yaşlılıkta erkeklerde eşin ölümü arkadaş çevresini daraltan bir faktör iken fiziksel sağlığı yerinde olan kadınlar için olumlu etkisi olmaktadır (Canatan, 2016; 151). Boşanmış veya hiç evlenmemiş yaşlı erkeklerin sosyal izolasyona maruz kalma olasılıkları daha yüksektir.

Yaşlılık dönemiyle birlikte kişilerin eşlerini, arkadaşlarını, dostlarını ve akrabalarını kaybetme durumları söz konusu olabilmektedir. Çevresindeki insanların hayatlarını kaybetmesinin yanısıra çocuklarının da evlenerek yanlarından ayrılmaları onların yalnız kalmalarına yol

açabilmektedir. Katılımcılar, yalnızlık olgusunu aileleri tarafından aranıp-sorulmamakla ilişkilendirmekte ve bu durumda yaşlıların kendilerini yalnız hissetmelerine neden olduğunu düşünmektedir. G13, yaşlılık dönemiyle kişiler sosyal hayata sınırlı ölçüde katılabildiğini ve yaşlıların en büyük sorunlarının yalnızlık olduğunu düşünmektedir. G3, yaşlıların yakınları tarafından yalnız bırakıldığı gibi toplum içerisinde de yalnız kaldıklarını düşünmektedir. G9, yalnızlık konusuna farklı bir açıdan yaklaşarak, yaşlıların çeşitli etkinliklere katılma temposuna ayak uyduramadıkları için yalnızlık durumuyla karşı karşıya kaldıklarını düşünmektedir. Yaşlılık dönemiyle birlikte yaşlılarda toplumdan bir geri çekilme durumu söz konusu olmaktadır. Yaşamdan geri çekilme kuramına göre yaşlılık fiziksel, toplumsal ve psikolojik açıdan geri çekilme dönemi olarak kabul edilmektedir ve bu geri çekilme sürecine uyum sağlayabilen yaşlıların mutlu olacağını iddia etmektedir. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G13 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi Ve Mutfak Sanatları)

“Bence en büyük sorunları yalnızlık. Bu da tabi ki ruhsal bazı sıkıntılara yol açıyor. Üzüntü ve stresten dolayı. Tabi ki sosyal etkinlikleri sınırlanıyor. Sınırlı alanı gezabiliyorlar, çok sevdiği yiyecekleri yiyemiyor. Bunun haricinde toplumsal açıdan da var tabi ki. Genelde yaşlıların çevremde gördüğüm kadarıyla yaşama standardını idame ettiremediği için başkalarından yardım bekliyorlar. O da olmazsa devletten yardım bekliyorlar.”

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Yaşlıların en temel sorunu yalnızlık bence. Beni en fazla üzen etkileyen onların yalnız kalması. Onları dışarıda gördüğüm zaman yanlarına gidip konuşmak isterim. Hikâyelerini dinlemek isterim.”

G9 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Etkinliklerden uzak kalabiliyorlar çünkü o tempoya ayak uyduramıyorlar. Kendilerini işe yaramaz hissediyor olabilirler. Belki bazıları saygı görmediğinde hissediyor olabilir. Yakınları tarafından aranıp sorulmama durumları olabilir.”

Sosyolojik ve psikolojik bir durum olarak kabul edilen yalnızlık, kişinin sosyal ilişkilerinin zayıflığından kaynaklanan olumsuz bir durum olarak kabul edilmektedir (Görgün-Baran, 2016). Yalnız insanlarda depresyon görülme oranı artış göstermektedir (Hablemitoğlu, 2016). Katılımcılar, yalnızlık durumu ve huzurevine yaşamak arasında bağlantı olduğunu ifade etmişlerdir. Yaşlıların çocukları olmasına rağmen yalnızlık duygusu yaşadıklarını, aile üyeleri yanında olmadıkları için yaşlıların huzurevlerine gitmek zorunda kaldıklarını düşünmektedir. G4, yaşlıların huzurevine bırakıldıklarını belirterek bu durumun onların bir tercihi olmadığını ifade etmektedir. Ailenin yaşlının bakımı konusunda sorumluluğu olduğunu düşünmesi kültürel değerlerine bağlı oldukları sonucuna varılabilir. G8, kültürel olarak Türkiye’de yaşlıların belli yaştan sonra kenara atıldığını, çocukların hayatlarından uzaklaştıklarını ve bu durumun yaşlıları çok fazla üzdüğünü düşünmektedir. G21, çocukları olmasına rağmen huzurevinde kalan yaşlıların olduğunu dile getirmesi çocukların bakım konusunda sorumlulukları olduğunu düşündükleri sonucu çıkarılabilir. Katılımcıların, huzurevlerinin kimsesiz yaşlıların kalacakları

yerler olduğunu düşündükleri ve çocukları olan yaşlıların kalmaması gerektiği yönünde görüşleri olduğu söylenebilir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G4 (Kadın, 21, Lisans, Hukuk)

“Yalnız kalmak ve huzurevine bırakılma durumları olabiliyor. Mesela iki tane oğlu var ikisi de bakmak istemiyor ve onlar annelerine götürüp huzurevine bırakıyorlar. Çok kötü bir durum bu bence.”

G8 (Kadın, 20, Lisans, Matematik)

“Türkler belli bir süreden sonra yaşlıları bir köşeye atıyorlar. Hayatlarından uzaklaştırıyorlar. Bence bu yaşlıları çok fazla etkiliyor. Buna çok üzüyorlar. Düşünsenize çocuklarına ömürlerini veriyorlar ama belli bir süre sonra etraflarında çocukları olmuyor. Bazı yaşlılar yalnız kalmaktan korktukları için iş aramaya başlıyorlar.”

G21 (Kadın, 22, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

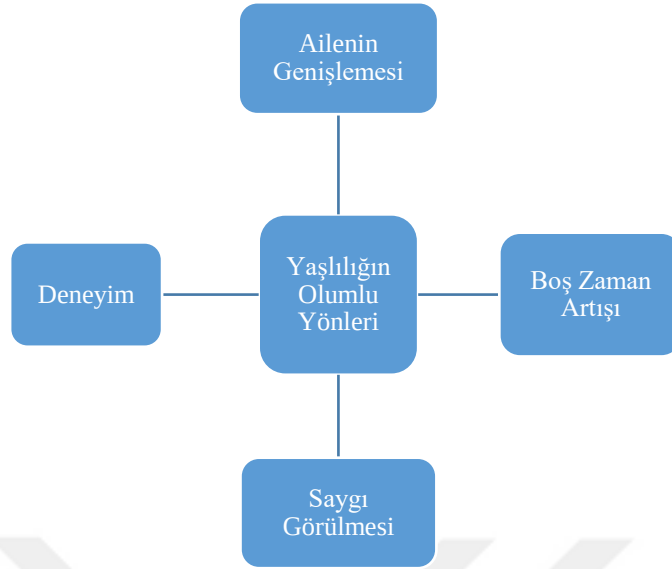
“Açıkça konuşmak gerekirse yeterince değer gösterilmiyor. Yaşlı maaşı diye bir şey var ama yeterli değil. Huzurevleri, bakım merkezleri var ama onlar ücretsiz olan kısımları çok az, genelinde ücretli oluyor. Duygusal sorunları da var. Çocuğunun kendisiyle ilgilenmemesi olabiliyor, huzurevlerinde kalanlar var çocukları olmalarına rağmen.”

3.2.1.4. Yaşlılığın olumlu yönleri

Katılımcıların yaşlılık döneminin olumlu yönleri konusundaki görüşleri ailenin genişlemesi, boş zaman artışı, saygı görülmesi, deneyim temaları altında toplanmıştır. Katılımcılar tarafından torun sahibi olarak ailenin üye sayısının artışı, geniş bir aileye sahip olunması yaşlılığın olumlu yönü olarak belirtilmiştir. Çalışma hayatı sona erdikten ve emekli olunduktan sonra kişilerin kendilerine ayırabileceği boş zamanlarda bir artış meydana gelmektedir.

Yaşlı olunmasıyla birlikte toplumda büyüklere saygı gösterilmesinin küçük yaşlarda öğretilmesi nedeniyle toplumun her kesimi tarafından saygı görülmesi katılımcılar tarafından olumlu bir yön olarak belirtilmiştir. Katılımcılar, yaşlılık döneminde kişilerin birçok tecrübe sahibi olduklarını ve bunun da yaşlılık döneminin olumlu bir yönü olduğunu belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar ise yaşlılık döneminin herhangi olumlu bir yönü olmadığını belirtmişlerdir. Yaşlılığın olumlu bir yönünün olmadığını ifade eden katılımcıların çevrelerin herhangi bir yaşlı profili (anane,dede vb.) olmaması dikkat çekmektedir. Bu durum yaşlılığın olumsuz bir durum olarak kabul edilmesinde etken olduğu düşünülmektedir.

Şekil 13: Yaşlılığın Olumlu Yönleri

3.2.1.4.1. Ailenin genişlemesi

Y kuşak aile ilişkilerine önem veren kuşak olarak nitelendirilmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların ailenin genişlemesini yaşlılığın olumlu bir yönü olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar yaşlılık hayallerinden bahsedilirken geniş aile hayallerinin olması aile ilişkilerine önem verdiklerini göstermektedir. Yaşlılar için ailenin genişlemesi torunların dünyaya gelmesiyle artış göstermekte ve bu durumun yaşlıları mutlu ettiğini düşünülmektedir. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G10 (Kadın, 21, Lisans, Moda Tasarımı)

“Kalabalık bir aile olması olumlu yönlerindendir. Çocuklarının, torunlarının etrafında olması güzeldir onlar için.”

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Aile hayatına önem veren bir yaşlı için ailenin büyümesi torunlarının gelmeye başlaması, seni ziyaret emeleri, etrafında toparlanmaları güzel tarafları sanırım.”

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Torunları olması yine olumlu olabilir. Ailen genişliyor. Ailenin en büyüğü sen olacaksın. Bizde mesela önemli günlerde hep babaannemin evinde toplanırız. Onun evinde yenilir, içilir.”

Ailenin büyümesi ve bayram gibi özel günlerde yaşlıların etrafında toplanılması katılımcılar tarafından yaşlılığın olumlu bir yönü olarak görülmektedir. G3, aile hayatına önem veren bir yaşlı için ibaresi kullanması, bu durumdan rahatsız olabilecek kişilerinde olabileceğini düşündüğünü söylenebilir. Özel günlerde etrafında toplanılması ve küçüklerin sevgi ve saygı göstermesi katılımcılar tarafından olumlu bir yön olarak ifade edilmiştir. Her ne kadar katılımcılar tarafından ailenin genişlemesi olumlu bir yön olarak ifade etmelerine rağmen

toplum olarak geniş aile düzeninden çekirdek aileye dönüşüm içerisinde. Ayrıca katılımcıların, aile içerisindeki yaşlılarla görüşme sıklıkları aslında olumlu bir yön olarak belirtilmesine rağmen gençler için olumlu olmadığı söylenebilir.

Yaşlı bireylerin sosyalizasyon sürecinin içerisinde yer alması yaşam kalitesini ve memnuniyetini artmasında önemli rol oynamaktadır (Baran, 2008; 90). Türkiye’de aileler duygusal, finansal, fiziksel destek görevi görmektedir. Yaşam memnuniyeti araştırması sonuçlarına göre, yaşlı bireylerin 2017 yılında en önemli mutluluk kaynağı %65,8 ile aileleri oldu. İkinci sırada gelen mutluluk kaynağı ise %16,5 ile çocukları oldu. (TÜİK, 2018).

3.2.1.4.2. Boş zaman artışı

Yaşlılık dönemiyle emeklilik dönemleri genellikle aynı döneme denk gelmektedir. Emeklilik döneminde, iş hayatının sona ermesiyle birlikte kişiler kendilerine ayırabilecekleri oldukça fazla zamana sahip olmaktadır . Bu zamanları nitelikli olarak değerlendirebilmek kimi zaman sorun olarak görülmesine rağmen katılımcılar tarafından boş zaman artışı yaşlılığın olumlu bir yönü olarak kabul edilmektedir. Konuyla ilgili görüşler şu şekildedir.

G14 (Erkek, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Olumlu yönü artık çalışmaması diyebiliriz. Biraz daha kendime vakit ayırmak durumu olabiliyorum. Çünkü insanlar 25 yaşından sonra hayatlarını devam ettirebilmek için çalışmak durumunda kalıyorlar. Emekli olunca kendilerine ve sevdiklerine vakit ayırabilirler.”

G15 (Erkek, 25, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Yaşlılığın olumlu yönü çok fazla düşünme fırsatınız oluyor. Bir rahatlama dönemi olabilir. Dinlenmek için zaman olabiliyor. Özeleştiriyi yapabiliyor.”

Katılımcılar, yaşlıların boş vakitlerinin fazla olduğunu düşünmektedir. Boş vakit fazlalığını, emeklilik dönemiyle birlikte yaşlıların iş hayatlarının sona ermesi, yani emekli olmalarına bağlamaktadırlar. Katılımcılar, emeklilik dönemiyle kendilerine ve sevdiklerine vakit ayırabilecekleri zaman miktarının arttığını ve bu durumunda yaşlılığın olumlu bir yönü olduğunu düşünmektedir. G15, boş zaman fazlalığının aynı zamanda kişilerin özeleştiriyi yapabilmeleri için bir fırsat olduğunu ifade etmiştir. G29 yaşlılık dönemini yaşlıların dinlenebilecekleri veya sevdiklerine vakit ayırabilecekleri bir dönem olarak görmektedir. G20 ise emeklilikten sonra çalışmak durumunda olmamaları nedeniyle ailelerine yeterince vakit ayırmalarının yaşlılığın olumlu bir yönü olarak kabul etmektedir.

G29 (Kadın, 19, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Olumlu olarak artık bir yorgunluk sürecinden çıkılıp dinlenme sürecine giriliyor. İş hayatı falan artık bitiyor sadece evinde oturuyor veya geziyorlar. Eğlence odaklı olabiliyorlar. Zamanlarının büyük çoğunu kendilerini ayırıyorlar.”

G20 (Erkek, 20, Lisans, Tarih)

“Olumlu tarafı belli bir yaştan sonra emekli oluyolar. Daha severek geçireceği işleri yapabiliyorlar. Bir yerde çalışmak zorunda değiller. Torunlarıyla vakit geçirebiliyorlar. Aile ile yeterince vakit geçirebiliyor.”

3.2.1.4.3. Saygı görülmesi

Kültürümüzde büyüklere saygı, küçüklere sevgi gösterilmesi yer almakta ve küçük yaşlardan itibaren herkese öğretilmektedir. Özellikle belli bir yaştan sonra kişiler toplumun her yaş grubu tarafından saygı duyulan bir konuma gelmektedir. Japonya gibi doğu toplumlarında yaşlıya saygı batı toplumlarına göre kültürel farklılıklardan kaynaklı daha fazladır. Yaşlıya saygı toplumdan topluma değişiklik gösterdiği gibi zamana göre de değişiklik göstermektedir. Modernleşmeden önceki zamanlarda toplumlarda yaşlılar bilge insan olarak kabul edilmekte, önemli konularda yaşlılara danışılmaktaydı. Katılımcılar günümüzde yaşlıların saygı görmesini olumlu bir yön olarak kabul etmiştir. G2 güzel bir hayat yaşadıktan sonra çevresinde bulunan insanlar tarafından saygı duyulmasının yaşlılığın olumlu bir yönü olarak görmektedir. Mersin’li olan G2, memleketinde yaşlılara çok fazla saygı duyulduğunu, onlara özel davranıldığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G2 (Erkek, 26, Yüksek lisans, Eczacılık)

“Yaşlının olumlu tarafı güzel bir hayat sürdüysen, çocuklar yaptıysan, onları güzel bir şekilde yetiştirdiysen çevrendeki insanların sana saygı duyması, torunlarının seni sevmesi yaşlılığın olumlu tarafı olarak sayılabilir.”

G31 (Erkek, 22, Lisans, Basın-Yayın)

“Olumlu yönleri çok fazla yer veriliyor. Toplu taşıma araçlarında herkes saygı gösteriyor. Çünkü biz sürekli yer veriyoruz, yorgun olsak bile çünkü örf adetlerimiz de bize böyle öğretili.”

G32 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Size karşı gözle görülür bir şekilde saygılı oluyolar. Yemeğe oturduğunda mutlaka büyük gelmeden yemeye başlanmaz.”

Katılımcılar, yaşlılık dönemiyle birlikte hem aile üyeleri tarafından hem de toplum içerisinde saygı görmenin yaşlılığın olumlu bir yönü olduğunu kabul etmektedir. Katılımcıların aile içerisinde özellikle torunlara vurgu yapması dikkat çekici noktalardan biridir. G31, saygı görülmesinin toplu taşıma araçlarında yer verme üzerinden ele almıştır. Büyüklere yer vermenin toplumumuzda örf adetlerde yer aldığını ve yorgun olsa bile mutlaka yaşlılara yer verildiğini belirtmiştir. Saygı ifadesinin sadece toplu taşıma araçlarında yer verme üzerinden ele alınması dar bir görüş olarak kabul edilebilir. G32, yaşlılara saygı gösterildiğini ve bunu da aile içerisinde yemeğe başlamak için mutlaka yaşlıların sofraya gelmesinin beklenmesi örneği ile açıklamıştır. Katılımcıların yaşlılara saygı gösterilmesini kültürel olarak toplumda küçük yaşlardan itibaren herkese öğretilen öğretiler üzerinden ele aldıkları görülmektedir.

3.2.1.4.4. Deneyim

Katılımcılar, yaşlılığın olumlu yönlerinden biri olarak yaşlıların deneyim sahibi olmalarını belirtmişlerdir. Yaşlılık dönemi insan hayatının en deneyimli olduğu dönem olarak kabul edilmektedir. Tecrübe, hata yapma olasılığını düşürürken, doğru karar alma olasılığını ise arttırmaktadır. G19, elde edilen deneyimler neticesinde yaşlıların gençlere göre doğru karar verebildiklerini, G21 ise bazı konularda kendisinin bilgisinin olmadığı konularda deneyerek öğrendiğini ancak yaşlıların tecrübeleri sayesinde gençlere göre daha doğru karar verebildiklerini düşünmektedir. G28, yaşlıların tecrübeleri sayesinde birkaç adım sonrasını öngörebilme özelliklerine sahip olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların yaşlılığın olumlu bir yönü olarak tecrübelerinden bahsetmeleri kuşaklar arasındaki dayanışmanın gelişmesi için kuşaklar arasındaki diyalogun geliştirilerek yaşlıların tecrübelerini genç kuşaklara aktarmaları sağlanması faydalı olacaktır. Yaşlıların yaşadıkları acı-tatlı tecrübeler, hayata karşı farkındalıklarının yüksek olmasını sağlamaktadır. Yaşlılık dönemi insanların olgunluk dönemi olarak kabul edilmektedir. Katılımcılar tecrübe sahibi olmanın kişilerin hata yapma olasılığını azaltacağını belirtmişlerdir. Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir.

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Olumlu yönü birçok konuda deneyim sahibi oluyorsun. Tecrübe almış oluyorsun. Aslında tecrübe nasıl yaşadığında alakalı. Biraz genç birisinin yanlış karar verme olasılığı daha yüksekken yaşlı bir kişinin başından geçen tecrübelerle daha mantıklı daha kolay karar verebilir.”

G21 (Kadın, 22, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Olumlu yönleri tabi ki tecrübeleri. Ben şu an bir karar alırken hiçbir bilgim olmadığı için deneyip de öğreniyorum ama onlar öyle değil. Tecrübe konusunda oldukça iyi oldukları düşünüyorum.”

G28 (Kadın, 23, Lisans, Eczacılık)

“Olumlusu şudur benim üç adım sonrasında ne olacağını bilmediğim bir şeyi onlar bilir. Hata yapma düzeyi azalır. Bence bu olumlu özelliklerinden birisidir.”

Katılımcılar, yaşlıların tecrübeleri sayesinde oluşabilecek durumlar hakkında önceden öngöründe bulunma olanaklarının olduğu ve bu durumun onların doğru karar almasında etkili olduğunu düşünmektedir. Tecrübe kelime anlamı olarak görmüş, geçirmiş olmak kelimeleriyle açıklanmaktadır. G33, tecrübe sahibi olmanın, gençleri aktarma konusunun da olumlu bir durum olduğunu ifade etmiştir. G4, yaşlılığın olumlu yönü olarak sadece tecrübe sahibi olmanın, geçmişte yaşanılmış önemli olaylara tanıklık edilmesini belirtmiştir. Yaşlılığın olumlu yönü konusunda düşündükten sonra yanıt vermesi ve tek bir olumlu yönü olduğunu düşünmesi katılımcının olumsuz bir yaşlılık algısı olduğunu göstermektedir. Tarihsel olarak eski zamanlarda yaşamış ve o dönemin olaylarına şahit olmanın neticesinde yaşlıların günümüzle karşılaştırma içerisinde bulunduğunu ifade etmiştir. Araştırmaya katılanların yaşlıların kendi zamanlarıyla günümüzü karşılaştırmalarından genel olarak memnun olmadıkları görülmektedir.

G33 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Yaşadıklarını görebiliyorsun. Aslında geçmişi değerlendirme imkanın olabiliyor. Tecrübe kazanmış oluyorsun. Daha sonra bu tecrübelerini gençlere aktarma durumları oluyor.”

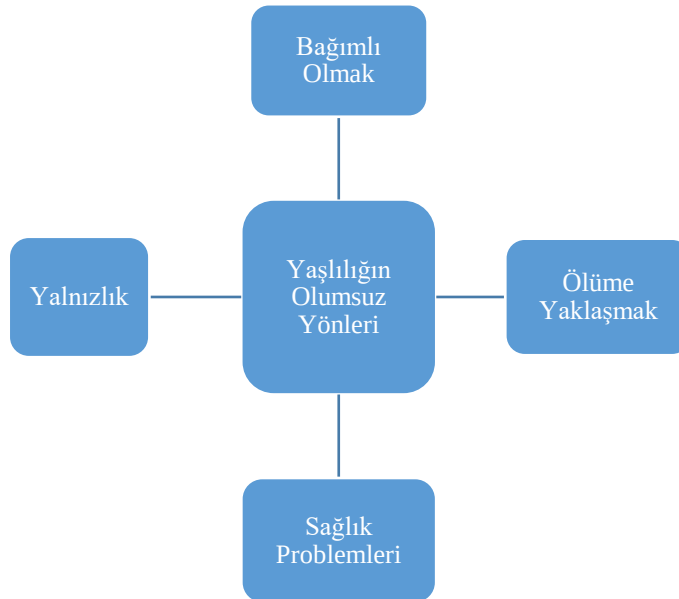
G4 (Kadın, 21, Lisans, Hukuk)

“Yaşlılığın olumlu yönü var mı diye düşünüyorum, olumlu tarafı belki sadece şey olabilir, belli bir yaşa geldiler. Daha önceki zamanları yaşadılar, siyasi olayları yaşayarak gördüler, “bizim zamanımızda öyle değildi, biz böyle görmedik” gibi cümleler kullanıyorlar. Bunlar hayat tecrübelerini gösteriyor. Onlardan bunları dinlemek benim çok hoşuma gidiyor mesela.”

3.2.1.5. Yaşlılığın olumsuz yönleri

Katılımcılar yaşlılığın olumsuz yönleri sorusuna biyolojik, psikolojik ve sosyal yönden yaklaştıkları görülmektedir. Yaşlılık sürecine biyolojik açıdan bakılması olumsuz düşüncelerin kaynağını oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşlılığın olumsuz yönleri konusunda verdikleri cevaplar bağımlı olmak, ölüme yaklaşmak, sağlık problemleri ve yalnızlık kategorilerinde ele alınmıştır. Katılımcılar, kişilerin yapmak istediklerini kendi kendilerine yapamadıklarını ve başkalarının yardımına ihtiyaç duyma durumunun ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Yaşlılık ile birlikte artan sağlık problemleri katılımcılar tarafından en çok dile getirilen ifadelerden biri olmuştur. Eş, dost, akrabaların hayatlarını kaybetmesi, çocuklarında çeşitli nedenlerle evden ayrılmaları yaşlıların yalnız kalmalarına neden olmaktadır.

Şekil 14: Yaşlılığın Olumsuz Yönleri

3.2.1.5.1. Bağımlı olmak

Katılımcılar, yaşlıların birçok şey yapmak istediklerini ancak çeşitli yetersizliklerden dolayı yapamadıklarını dile getirmişlerdir. Sağlıkları yerinde olduklarında maddi imkanlarının kısıtlı olduğu, maddi imkanlarının uygun olduğunda ise sağlıklarının uygun olmadığı için istediklerini yapamadıklarını ifade etmişlerdir.

Yaşlılık döneminde 4 bağımlılık türünden bahsedilebilir. Bunlar; ekonomik, fizyolojik, ruhsal-zihinsel ve sosyal bağımlılıktır (Akçay, 2015; 93). Bakıma muhtaçlık, bireyin günlük temel ihtiyaçlarını (yeme, içme, tuvalet, banyo vb.) karşılaması için başkalarına desteğine geçici veya sürekli gereksinim duymasıdır. Yaşlılık döneminde bakıma muhtaç olma durumlarına sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bakıma ihtiyacı olan yaşlının ihtiyaçları genellikle aile içerisinde karşılanmaktadır. Önceleri kadınların iş hayatında günümüzdeki kadar çok yer almadığı gibi bakım işi kadının bir görevi olarak kabul edilmiştir. Kadınların iş hayatına yoğun katılımı yaşlıya kimin bakacağı sorusunu gündeme getirmiştir. Kendi ihtiyaçlarını karşılayamayan yaşlılar, çocuklarına yük olmak yerine huzurevlerini tercih etmeye başlamıştır.

Yaşlılık dönemiyle birlikte yaşlıların bazı ihtiyaçlarını kendi kendilerine karşılayamama durumları söz konusu olabilmektedir. Bazı yaşlılar, hareketlerde sorunlar yaşayabilmekte daha önceden kendi kendine yapabildiklerini artık yapamaz duruma gelebilmektedir. Katılımcılar başkalarına bağımlı olmanın yaşlılığın olumsuz yönlerinden birisi olduğunu belirtmişlerdir. G9, yaşlıların hem duygusal hemde fiziksel anlamda başkalarına ihtiyaç duyduklarını, G27 ise, temizlik ve alışveriş gibi konularda başkalarının yardımına ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Konu hakkındaki görüşler şu şekildedir.

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Olumsuz tarafı ise yaşadığı problemlerle yüz yüze kalınması, birine ihtiyaç duyması hem duygusal anlamda hem fiziksel anlamda ihtiyaç duyuyorlar.”

G27 (Erkek, 32, Doktora, Analitik Kimya)

“Olumsuz yönleri kendi işlerini kendileri yapamaması onlar için çok büyük bir dert oluyor. Temizlik yapamamak, alışveriş yapamamak, başkasına muhtaç olmak, bunlar da çok büyük bir üzüntü oluşturuyor.”

G11, dedesini göz önünde bulundurduğunda aslında yaşlıların bir çok şey yapmak istediklerini ancak fiziksel durumlarının bunlara izin vermediğini ifade etmiştir. Yaşlılar bazı yapmak istediklerini fiziksel durumlarından kaynaklı olarak yapamama durumları söz konusu olabilir. Ancak her ne kadar yaşlılık döneminde bazı aktivitelerin yapılamamasına rağmen yapılabilecek çeşitli aktiviteler vardır. G14 ise insanların enerjileri olduğunda paraları olmadığı, paraları olduğunda ise yapacak enerjilerinin olmadığını düşünmektedir. Yaşlılık döneminde bazı aktiviteleri gerçekleştirmek için çevresinde insanların yardımına ihtiyaç duyulabilmektedir. Başkalarına bağımlı olmak olarak ifade edilebilecek bu durum, yaşlıların evlerine kapanmasına neden olmaktadır.

G11 (Kadın, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“İstedikleri şeyleri fiziksel olarak yapamayacak durumda olmaları olumsuz tarafı olabilir. Dedemi göz önünde bulundurduğum zaman birçok şeyi yapmak istiyor ama yapamıyor.”

G14 (Erkek, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Olumsuz tarafları da zamanında enerjin olur paran olmaz zamanı geldiğinde paran olur enerji olmaz. İsteddiğin şeyleri yapamıyorsun. Belki de eski sevdiğin arkadaşların yanında olmuyor. Hayatta olmadıkları veya hasta oldukları için eskisi gibi bir arada olamıyorsun. Bu da kişiler de bir çöküntüye sebebiyet veriyor.”

3.2.1.5.2. Ölüme yaklaşmak

Yaşlılığın yaşamın son evresi olarak kabul edilmesi, ölüme yaklaşmakla bağdaştırılmaktadır. Yaşamının sonuna gelinmesi korku duygusuyla ifade edilmektedir. Katılımcılar, yaşlıların ölüme yaklaşmanın insanları korkuttuğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar, yaşlılığın olumsuz yönlerinden birinin ölüme yaklaşmak olduğunu belirtmişlerdir. Yaşlılığın yaşamın son dönemi olması ve artık bu dönem içerisinde yer almanın olumsuz bir durum olduğunu ifade etmişlerdir. Konu hakkındaki görüşler şu şekildedir.

G22 (Kadın, 19, Lisans, Çocuk Gelişimi)

“Olumsuz yönü az önce bahsettiğim toplumsal olaylar olabilir. Ölüm korkusu olabilir. Sonuçta bir standart var artık hayatın sonuna doğru yaklaşıyorsun. Bu da hani olumsuz taraflardır galiba.”

G23 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Olumsuz tarafına bakacak olursak yaşamının sonuna gelmiş olmak, onlar da bir korku sarmasını yol açıyor. Hani yapamadıkları şeyleri düşünüyorlar.”

3.2.1.5.3. Sağlık problemleri

Yaşlılık döneminde sağlık problemleri yaşanmasında artış olmaktadır. Bir çok yaşlı, sağlık kuruluşlarına sıklıkla başvurmaktadır. Yaşlılık dönemindeki rahatsızlıkların çoğu kronik hastalıklardan kaynaklanmaktadır. I. Ulusal Sağlık Kongresinin yaşlılık raporuna göre Türkiye’de 65 yaş üzerindeki kişilerin % 90’ı herhangi bir kronik hastalığa sahiptir. Kronik hastalıkların kişilerin yaşam kalitesi üzerinde olumsuz etkisi söz konusu olmaktadır.

OECD ülkelerinde, 65 yaş üstündeki sağlıklı yaşlı nüfus ortalaması %43.7 iken Türkiye’de bu oran % 20.2’dir (OECD, 2011). Sağlık problemleri yaşlılık dönemiyle birlikte artış göstermektedir. Sağlık problemleri yaşlılıktan kaynaklı olabildiği gibi yaşlılık faktörü dışında da meydana gelebilmektedir. Yaşanan sağlık problemleri kişilerin yaşam kalitesinin düşmesine yol açmaktadır. Hem maddi hemde manevi olarak kişilerin yaşamlarını etkileyebilmektedir. Konu hakkındaki görüşler şu şekildedir.

G1 (Erkek, 24, Lisans, Biyoloji)

“Olumsuz yönleri hastalıklardır heralde. Çeşitli hastalıklar çıkar. Yaşlılığın çok olumsuz bir yönü yok bence. Allaha şükür yaşlılığı hastalığın dışında olumsuz olarak görmüyorum. Yaşlılık olumlu bir dönem olarak görüyorum.”

G16 (Kadın, 22, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Olumsuz tarafı ise sağlık problemlerinin olması, elinin ayağının tutmaması diyebiliriz. Her yaşın kendine göre bir güzelliği var. O yüzden bulunduğumuz yaşın kıymetini bilmeliyiz.”

G1, yaşlılığın sağlık problemleri dışında herhangi bir olumsuz bir yönünün olmadığını düşünmektedir. Yaşlılık algısının olumlu olduğu görülmektedir. G16 da hastalıkların dışında yaşlılık döneminin güzel bir dönem olduğunu düşünmektedir. G3, yaşlılık dönemindeki fonksiyon kayıplarının yaşamlarını etkilediğini, çeşitli sağlık problemlerinin ortaya çıkmasının yaşam kalitelerinin düşmesine neden olduğunu ifade etmiştir. G8, yaşlılık döneminde vücudun gerilemeye başladığına, o dönemde yaşanan sağlık problemlerinin atlatılmasının da genç bireylere göre daha fazla vakit aldığını düşünmektedir.

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Olumsuz olarak sağlık problemi problemleri denebilir. Psikolojik olarak da daha önce olumsuz durumlar yaşamış olan kişiler yaşlılıkla birlikte bunları yine yaşayabilir. Giderek güçsüzleşiyorlar. Bu da onlar da olumsuz etki yaratıyor.”

G8 (Kadın, 20, Lisans, Matematik)

“Olumsuz tarafı sürekli hastalanıyorlar. Örneğin 20 yaşındaki bir kişinin gribi atlatması çok çabuk olabilirken, yaşlı bir kişinin onu atlatması daha uzun sürebiliyor.”

3.2.1.5.4. Yalnızlık

İnsanların daha az çocuk yapması ve daha uzun yaşamaları aile yapılarında da değişime neden olmaktadır. Önceki yıllarda kişilerin çocukları veya torunları kendilerine destek konularında söz sahibi iken şimdiki yaşlıların çocuk sayıları ve torunlarında ciddi azalma söz konusudur. Bu durum da onların ailelerinden alacakları sosyal desteğin kısıtlı olmasına neden olmaktadır.

Sanayileşmeyle birlikte yaşlı bireylerin aile ve toplum içerisindeki rollerinde değişiklik meydana gelmiştir. Çalışma koşulları ve yaşam biçimlerinin değişmesi yaşlıların aile ve toplum içerisindeki iletişim biçimlerinin de değişmesine neden olmuştur. Bu duruma aynı zamanda geniş aileden çekirdek aileye dönüşümün eklenmesiyle birlikte yaşlıların aile içerisindeki konumları da bu süreçten etkilenmiştir. Yaşlı bireyler yalnızlaşarak ailenin dışında kalmaya başlamışlardır.

Yalnızlık hemen hemen her toplumdaki yaşlı kişinin yaşadığı sorunlardan biri olarak kabul edilmektedir. Yalnızlık tek başına olma durumu ile sıklıkla karıştırılmaktadır. Araştırmalar tek

başına yaşamanın kişinin yalnızlık duygusu yaşamasına, acı hissetmesine ve yoksunlaşmasına neden olmayacağını ileri sürmektedir (Danış, 2005).

Güler vd. (2015) çalışmasına göre, yaşlıların bir kısmı çocuklarının yanına gitmeyi tercih ederken bir kısmı köyde yaşamayı istemektedir. Köyden göç etmek istemeyenlerin % 83,3'ü yalnız yaşayan bireylerden oluşmaktadır. Kırsal alanda yaşamlarını sürdüren yaşlıların imkanları uygun olsa köylerinden ayrılmak istemedikleri bilinmektedir.

Katılımcılar, yaşlılık döneminde kişilerin yalnız kaldıklarını ve bu durumun yaşlılığın olumsuz yönlerinden birisi olduğunu ifade etmişlerdir. Yalnızlık olgusu kişilerin çevresindeki kişilerin hayatlarını kaybetmesi sonucunda meydana gelebildiği gibi aranıp-sorulmamak, ilgilenilmemek şeklinde de olabilmektedir. Katılımcıların bu konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir.

G30 (Kadın, 23, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Yalnızlık korkusu, çevrendeki insanların daha fazla öldüğünü görmek kötü olabilir. Kendine yetememe, özbakım becerilerini yerine getirememek olumsuz yönleri olarak sayılabilir.”

G33 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Olumsuz yönleri yalnız kalıyorlar. Çevresindeki insanlar etraflarında uzaklaşıyor. Bir yere gidip gitmek onlar için sıkıntı oluyor.”

Katılımcılar, yaşlılık döneminde çevresindeki kişilerin kendilerinden uzaklaştıklarını ya da hayatlarını kaybettiklerini ve bu durumun yaşlıların yalnızlaşmasında önemli bir etken olduğunu ifade etmişlerdir. İnsanların çalışma hayatlarında çevreleri daha geniş olurken, emeklilikle birlikte yavaş yavaş bir azalma durumu söz konusu olmaktadır. Katılımcılar, yaşlıların eş, dost ve akrabalarının hayatlarını kaybetmesi neticesinde yalnızlaştıklarını düşünmektedir. Sanayileşmeyle birlikte yaşlılar toplumunda daha az değer görmeye başlamıştır. Büyük şehirlere göçlerin başlaması, geniş ailelerin sağılarak çekirdek ailelere dönüşmelerini sağlamıştır. Bu durum neticesinde yaşlıların iş hayatından uzaklaşmış ve yalnızlaşmışlardır.

G34 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Olumsuz tarafları sevdiği şeyleri yapamamak, yalnızlaşmaktır. Çevresindeki insanlar ya ölür yada az görüşürler.”

G7 (Erkek, 27, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Olumsuz tarafı da yalnızlaşma denebilir. Sevdiklerinin uzaklaşması, çevresindeki insanların eksilmesinden etkilenilir.”

3.2.2. Yaşlılarla iletişim sıklığı ve vakit geçirme biçimleri

Araştırma kapmasında Y kuşağın yaşlılarla hangi sıklıkta görüştükleri belirlenmeye çalışılmıştır. Görüşme yolda, otobüste veya herhangi bir yerde karşılaşma şeklinde değil, birlikte vakit geçirme olarak ele alınmış ve katılımcıların bu şekilde cevaplamaları istenmiştir. Aynı zamanda katılımcıların görüşme sıklıklarıyla birlikte nasıl vakit geçirdikleri öğrenilmeye

alışılmıştır. Kuşaklar arası iletişim tarzı ve yoğunluğunun yaşlılık algısı üzerinde etkisi olmaktadır.

3.2.2.1. İletişim sıklığı

Yapılan alışmalar yaşlı bireylerin sosyal uyumunda eğitim, gelir düzeyi, sağlık durumu, mesleğinin etkili olduğunu göstermektedir. Yaşlı bireylerin çocuklar ve gençlerle sosyal ilişki içerisinde olmasının yaşam memnuniyetlerini artırıcı etkisi olmaktadır (İlgar, 2008; 83). Sosyal ilişkilerde sadece bir arada olma yeterli değildir. Bir konuda karşılıklı paylaşım, anlam üretme, toplumsal hayatın devam etmesini sağlayan gerekliliklerdir.

Sosyal izolasyon, bireylerin diğer insanlarla iletişim kuramaması veya kurmaması şeklinde açıklanabilir. Bazı durumlarda toplumsal açıdan dışlanması şeklinde açıklanmaktadır (De Jong Gierveld vd. 2006; 486; Baran, 2016; 80). Sosyal izolasyon bireyin kendisinden kaynaklı olabildiği gibi kendi dışında da gelişebilir. Sosyal izolasyonun nedenleri olarak kayıp, sağlık problemleri, psikolojik ve psikiyatrik hastalıklar, iletişim zorluğu, mekansal sorunlar sayılabilir (Findlay, 2003; 648).

Kuşaklar arası ilişkiler genellikle yaşlıların, çocukları ve torunlarıyla ilişkileri çerçevesinde ele alınmaktadır. Aile ilişkileri, doğumla birlikte başlar ve ölüme kadar devam eden uzun süreli ve dayanıklı ilişki türüdür. Aile ilişkileri Antonucci (1996)'ın ileri sürdüğü konvoy modeline göre üç kuşak arasında yürümektedir. Modele göre destek veya alışveriş karşılıklı değildir ve çoğunlukla birinden diğerine aktarma şeklinde devam etmektedir (Canatan, 2016; 144). Yaşlıların torunlarıyla birlikte yakın ilişki içerisinde olmaları, öğrenme, duygu alışverişi, kişiliğin zenginleşmesi gibi kazançlar sağladığı söylenebilir (Akçay, 2015; 102). Kız çocukların ebeveynleri ile erkek çocuklara göre daha yakın bir ilişki içerisinde olmaktadır (Canatan, 2016; 147). Yaygın inanışın aksine bir çok yaşlı çocuklarıyla birlikte yaşamak yerine onların yakınındaki bir yerde yaşamayı tercih etmektedir.

Denizli'de yaşlılarla yapılan bir çalışmada eş, yetişkin çocuk ve torunlar, akrabalar, arkadaşlar, ve geniş bir ağdaki ilişkilerin kalitesi, sürekliliği ve miktarı, yaşlıların yaşam doyumunu etkileyen faktörler arasında olduğu belirlenmiştir (Ceylan ve Özdiçiner, 2007). Kuşaklar arasındaki ilişkiler, her iki yönde de etki göstermekle birlikte yaşlılar, çoğunlukla, torunlarının ve diğer yakınlarının eğitimi ve bakımında hem mali olarak hem de emek ve zaman harcayarak önemli katkılarda bulunmaktadır (UN,2002).

Tablo 19: Y Kuşağının Yaşlılarla Görüşme Sıklığı

Görüşme Sıklığı	Katılımcı Sayısı
Haftada 1	6
İki haftada 1	4
Yılda 1-2	5
Yılda 3-4	8
Yılda 5-6	6
Yılda 9-10	3
Yılda 11-12	3

Y kuşak üyelerine yaşlılarla hangi sıklıkla görüştikleri sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplar, yaşlı kuşağı ile çok sık görüşmediklerini göstermektedir. Verilen cevaplar incelendiğinde haftada bir, iki haftada bir, yılda 1-2, yılda 3-4, yılda 5-6, yılda 7-8, yılda 9-10, yılda 11-12 kategorileri oluşmuştur. Görüşme sıklığı olarak en çok yılda 3-4 kez, en az ise yılda 7-8 kez cevabı verilmiştir. Çıkan sonuçlarda katılımcıların ailelerinden uzakta üniversite okudukları gözönü alınması gereken bir husustur. Ancak yaz tatillerinde de çok görüşmedikleri verilen cevaplardan ulaşılmaktadır. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekilde belirtilmiştir.

3.2.2.1.1. Haftada bir

Katılımcılar arasında yaşlılarla haftada bir görüşenler genellikle ailesindeki yaşlılar anneanne ve dede gibi yaşlılarla veya çevresinde bulunan yaşlılarla görüştiklerini belirtmişlerdir. Haftada bir görüştüğünü belirten katılımcıların aileleri Eskişehir’de ikamet etmektedir. Aile ilişkileri açısından güçlü bir aile yapılarına sahiplerdir. Haftada bir mutlaka beraber yemek yediklerini, sohbet ederek vakit geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların akrabalarının dışında herhangi bir yaşlıyla bir araya gelmemeleri kuşaklar arasındaki iletişim noksanlığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Yaşlıları tecrübeli kişiler olarak nitelendiren katılımcıların, yaşlıların tecrübelerinden faydalanma konusunda herhangi bir girişimlerinin olmadığı söylenebilir. Genellikle haftada bir yaşlılarla görüştiklerini belirten katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G11 (Kadın, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Genellikle haftada bir yaşlılarla bir araya gelirim. Babannemlerle ailecek bir araya geliriz her hafta mutlaka.”

G22 (Kadın, 19, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Her hafta babaannemle görüşürüm. Onun akrabaları ile bir araya gelirim. Çok da fazla yaşlılarla bir araya gelmem ama sadece akrabalarım ile bir oraya gelirim.”

G23 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Çoğu zaman bir araya geliyoruz. Ailemdaki büyüklerimi ziyaret ediyorum. Bayramları, hafta sonlarını onlarla geçirmeye çalışıyorum. Haftada bir diyebilirim.”

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Yaşlılarla üniversite olduğu sürece üniversitede özel ders verdiğim öğrencinin babaannesiyile görüşme fırsatım oluyor. O da haftada bir veya iki. Derse gittiğim zaman onunla kısaca sohbet ediyoruz.”

3.2.2.1.2. İki haftada bir

Katılımcılar üniversite okudukları için ancak memlekete gittiklerinde yaşlılarla görüşme fırsatı bulduklarını, onun dışında Eskişehir’de yaşlılarla görüşme fırsatlarının olmadıklarını belirtmişlerdir. İki haftada bir görüştüklerini belirten G20 ve G21 katılımcıların aileleri Bursa ve Ankara gibi Eskişehir’e yakın illerde yaşadıkları için ayda iki sefer memleketlerine gittiklerini ve her gittiklerinde mutlaka ailelerindeki yaşlıları ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir. Ailesi Eskişehir’de yaşayan G17 ise okulunun yoğunluğundan dolayı çok görüşemediklerini ifade etmiştir. Az görüştükleri için sitemlere maruz kaldığını ama kendisinin de bir hayatı ve sorumluluklarının olduğunu belirtmiştir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G17 (Kadın, 21, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“İki haftada bir diyebiliriz. Okulum yoğun olduğu için genellikle iki haftayı buluyor. Evine gider görüşürüz genellikle.”

G20 (Erkek, 20, Lisans, Tarih)

“Ancak memlete gittiğim zaman görebiliyorum. 2-3 haftada bir memlekete giderim. 2 haftada bir olur..”

G21 (Kadın, 22, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Memlekete gittikçe görüşüyorum. Yani her gittiğimde mutlaka onu ziyaret ederim. İki haftada bir mutlaka onun yanına uğrarım. Kapıdan da olsa bi ziyaret ederim.”

3.2.2.1.3. Yılda 1-2

Bazı katılımcılar, yaşlılarla yılda sadece bir veya iki kez görüştüklerini belirtmişlerdir. Kuşaklar arasındaki iletişim noksanlığının belkide en açık göstergesi bu yanıtı veren katılımcılar göstermiştir. Yılda bir veya iki görüşmenin genellikle bayramlarda olduğunu, ayrı şehirlerde yaşadıkları için görüşmelerinin pek mümkün olmadıklarını ifade etmişlerdir. Ancak tatil zamanlarında da yaşlılarla çok yakın ilişki içinde olmadıkları görülmektedir. Katılımcılar, genellikle akrabaları dışında herhangi bir yaşlı ile iletişim halinde olmadıklarını belirtmişlerdir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G15 (Erkek, 25, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Üniversite de olduğum için çok sık olmuyor. 6 ayda bir ancak biraraya gelebiliyoruz. Yazın gittiğimizde görüşüyoruz. Bayramlarda ziyaret ederim.”

G18 (Erkek, 20, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Şu an okul zamanı çok fazla bir araya gelemiyorum. Yılda bir veya iki kere bir araya geliriz. Olmuyor çok fazla, ayrı şehirlerde olduğumuz için.”

G32 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Yaşadığımız şehir öğrenci şehri olduğu için çok sık bir araya gelemiyoruz. Ailemin olduğu Gazimir’de çok fazla karşı karşıya geliyoruz. Ayda bir denk gelemiyoruz ama bir araya gelme şeklinde çok çok az yılda bir kez ancak bir araya geliyorum.”

G5 (Kadın, 23, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Yaşlılarla yılda bir kez bayramlarda ancak bir araya gelebiliyorum. Onun dışında olmuyor, onlar başka şehirde yaşadıkları için ancak bayramda görüşebiliyoruz.”

G8 (Kadın, 20, Lisans, Matematik)

“Yaşlı olarak sadece kendi akrabalarım ile bir araya gelebiliyorum. Huzurevlerinde kalan gitmiyorum. Yılda iki kez ancak bir araya gelebiliyorum. Dedemler ile görüşüyoruz yazın görüşüyoruz.”

3.2.2.1.4. Yılda 3-4

Yaşlılarla yılda üç-dört kez görüştiklerini ifade eden katılımcılar bunun nedeni olarak, ailelerinden uzakta okumaları, günlük çalışma telaşı, kültürel nedenler, etraflarında yaşlı olmaması gibi nedenlerle bu durumun oluştuğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar yaşlılarla görüşmelerinin yaz tatillerinde veya bayramlarda olduklarını onun dışında görüşmediklerini belirtmişlerdir. G19 ve G26, yaşlılarla az vakit geçirdiklerini belirttikten sonra aslında daha çok vakit geçirmek istediklerini ancak hayat koşturmacasının içerisinde buna fırsat bulamadıklarını ifade etmiştir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Günlük çalışma telaşı nedeniyle çok fazla olmuyor. Bayramların dışında bazen de yazın görüşürüz. Yılda üç-dört civarı oluyor. Fırsat olmuyor zaman ayırmak gerekiyor ama olmuyor işte.”

G2 (Erkek, 26, Yüksek Lisans, Eczacılık)

“İki dedem de öldü sadece ananem hayatta. Onunla da çok sık görüşemiyoruz. Hakikaten çok severim ananemi ama baba tarafı ile aram çok fazla iyi değildir. Yılda üç-dört kez anca diyebiliriz.”

G26 (Kadın, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Neredeyse yılda 4 kez diyebilirim. Aslında daha çok görüşmek isterim ama bizim boşnak kültüründe hani küçükken çok sevilip ama belli bir yaştan sonra böyle mesafe konulması gibi bir şey var. O yüzden şuanda dedemle sadece “Ne yapıyorsun, İyiyim, sen ne yapıyorsun” ondan sonra başka da aramızda bir diyalog olmuyor.”

Katılımcıların verdiği yanıtlara göre ailesinde yaşlı olmayan kişilerin neredeyse yaşlı grubuyla hiç bir paylaşım içerisinde olmadıkları söylenebilir. Anadolu Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalışan G3, sadece nişanlısının anneanesi olduğunu ve onun dışında üniversitedeki hocaların dışında yaşlılarla vakit geçirmediğini ifade etmiştir. G4, aile içi sorunlardan kaynaklı babaannesiyile görüşmediğini sadece anneanne ve dedesiyle görüştüğünü onlarla da sadece bayramlarda görüştüğünü belirtmiştir.

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Yaşlılarla çok fazla sık bir araya gelemiyorum. Bir kez huzurevine gitmiştim. Onun dışında üniversitede hocalarımıza vakit geçirdiğim zaman olabiliyor. Nişanlının ananesiyle bir araya gelebiliyoruz. Emekli olan bir hocam var. Onunla görüşebiliyorum. Baktığım zaman çok sık aslında bir araya gelemiyorum. Bu aralar görüşmesem de genel olarak bir şey söyleyecek olursam yılda dört diyebilirim.”

G4 (Kadın, 21, Lisans, Hukuk)

“Etrafımda çok fazla yaşlı yok benim. Babaannemle konuşmuyorum. Anneannem ve dedem ile bayramdan bayrama memlekete döndüğümde hadi kızım gidelim dediklerinde gidiyorum. Yılda üç veya dört kez ancak bir araya geliriz.”

G6 (Erkek, 22, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Kendi ailemin dışındaki yaşlıların dışında çok da fazla onlarla bir araya gelmiyorum. Genellikle tatillerde onların yanına gitmeye çalışıyorum. Özellikle annelere de söylerim onların yanına gidelim görelim diye. Üç-dört kez ancak bir araya geliyoruz yılda.”

3.2.2.1.5. Yılda 5-6

Katılımcılar, üniversite okudukları için yaşlılarla yılda beş yada altı kez görüşebildiklerini söylemişlerdir. Yaşlılarla görüşmelerinin sadece akrabaları ile olduğunu, onun dışında öğrencilerin çok olduğu bir şehirde yaşadıkları için yaşlılarla ortak bir noktalarının olmadıkları için görüşme ortamlarının olmadıklarını ifade etmişlerdir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G12 (Kadın, 23, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Yaşlılarla çok sık bir araya gelemiyorum. Genellikle kendi ananem veya çevremdeki arkadaşlarımla akrabaları olan kişiler veya hocalarımla görüşüyorum. Özellikle öğrenci şehri olan bir şehirde yaşıyorum ve yaşlı ile bir araya gelmem çok mümkün olmuyor. Altı diyebilirim.”

G16 (Kadın, 22, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Eve gittiğim zaman ancak görüşüyoruz. 6 kez falan diyebilirim. Onun dışında üniversitede olmuyor.”

G31 (Erkek, 22, Lisans, Basın-Yayın)

“Yaşlılarla bir araya gelmek için oluşturduğum bir zaman yok. Eskişehir'e geldiğim zaman kaldığım apartmanda yaşlılar çok fazlaydı. Onlar bana yemek gönderiyorlardı. Şimdi her Yalova'ya gittiğim zaman babaannemin yanına gidiyorum. Onunla vakit geçiriyorum. Yılda beş-altı kere anca oluyordur.”

Katılımcılar, yaşlılarla az görüşmelerinin nedeni olarak üniversite hayatlarına akrabalarından uzakta devam etmelerinin etkili olduğunu ifade etmektedir. Üniversite okurken görüşemediklerini ifade etmelerine rağmen, verdikleri cevaplardan tatillerinde memleketlerine gittiklerinde de çok sık görüşmedikleri ve çok fazla paylaşımda bulunmadıkları sonucuna varılabilir.

G34 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Yazdan yaza memlekete gittiğimiz zaman babanemlerin yanına giderim. O zaman görüşürüz. Onun dışında çok da fazla münasebetim olmuyor çünkü sadece ananem, dedem ve babaannem hayatta. Toplasak yılda beş kez ancak bir araya geliriz.”

G7 (Erkek, 27, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Bayramdan bayrama bir araya geliyorum. Sanırım yılda 5-6 diyebiliriz.”

3.2.2.1.6. Yılda 9-10

Katılımcılar, memleketlerinden başka bir şehirde üniversite öğrenimlerine devam ettikleri için yaşlılarla ancak memleketlerine gittiklerinde görüşme fırsatları olduklarını belirtmişlerdir. Verilen yanıtlardan katılımcıların neredeyse ayda bir yaşlılarla görüştükleri söylenebilir. Yolda, sokakta, otobüste karşılaştıklarını ama vakit geçirme olarak sadece kendi akrabalarını ziyaret ettiklerinde görüştüklerini ifade etmişlerdir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

G25 (Erkek, 22, Lisans, Zihinsel Engelliler Öğretmenliği)

“Ben Anadolu Üniversitesi Kızılay Kulübü başkanıyım. O yüzden çok sık yaşlıları ziyaret ediyoruz. Çeşitli etkinliklerde bir araya geliyoruz. Ama uzun süreli olmuyor. Genellikle rastlaşma şeklinde oluyor ancak eğer memleketime gittiğim zaman ananemle görüşüyorduk. O da öldükten sonra çok sık görmüyorum yaşlıları. Ancak hani Adana'ya gittiğim zaman akrabalarımın orada bir araya gelme durumu oluyor. O da ancak yazın oluyor yılda ortalama 10 kez diyebiliriz herhalde.”

G28 (Kadın, 23, Lisans, Eczacılık)

“Özel olarak bir araya gelme gibi bir durumum yok. Sadece her Ankara'ya gittiğimde ailecek bir araya geliriz. Onun dışında hani otobüste, tramvayda bir araya geldiğimiz zaman mutlaka muhabbet ederim, tanışırım. Mesela bir hafta

onlarla birlikte kalırım yılda kaç gibi söyleyecek olursam yılda 10 falan diyebilirim.”

G30 (Kadın, 23, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Şu an üniversite okuduğum için çok sık olmuyor ama memlekete gittiğim zaman mutlaka onları ziyaret ederim. Ananem, babaanemleri haftada bir ziyaret ederim. Telefonda konuşuyoruz. Evden uzak olduğum için anca gittiğim zaman o da yılda 9-10 kere falan anca görüşüyorum.”

3.2.2.1.7. Yılda 11-12

Katılımcılar, haftasonu veya tatillerde memleketlere gittikleri zaman yaşlılarla görüştükleri, ayda bir mutlaka memlekete gittiklerini ve ananeleri ve dedelerini ziyaret ettiklerini ifade etmişlerdir. Akrabalarının köyde yaşadığı için yaz tatillerinde çok sık görüşemediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar, eğitim nedeniyle başka ilde hayatlarını devam ettirdikleri ve yaz aylarında ise akrabalarının köyde yaşamaları nedeniyle çok sık görüşemediklerini ifade etmişlerdir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

G1 (Erkek, 24, Lisans, Biyoloji)

“Ben yaşlıları çok severim. Her gördüğüm yaşlıyla sohbet-muhabbet etmek isterim. Ananem 95 yaşında, onunla da sık sık görüşmeye çalışırım. Ayda bir mutlaka ananemi, babaannemi, dedemi ziyaret ederim. Onlar yazın köye geçiyorlar. Orda da evleri ev. Serin oluyor diye orda yaşıyorlar. Onların tecrübelerinden faydalanmak çok severim. Hepsinin bir sürü hikâyesi vardır. Boş şeyler anlatmazlar hep bizim için önemli olan bilgileri hatırlarlar ve bize aktarırlar.”

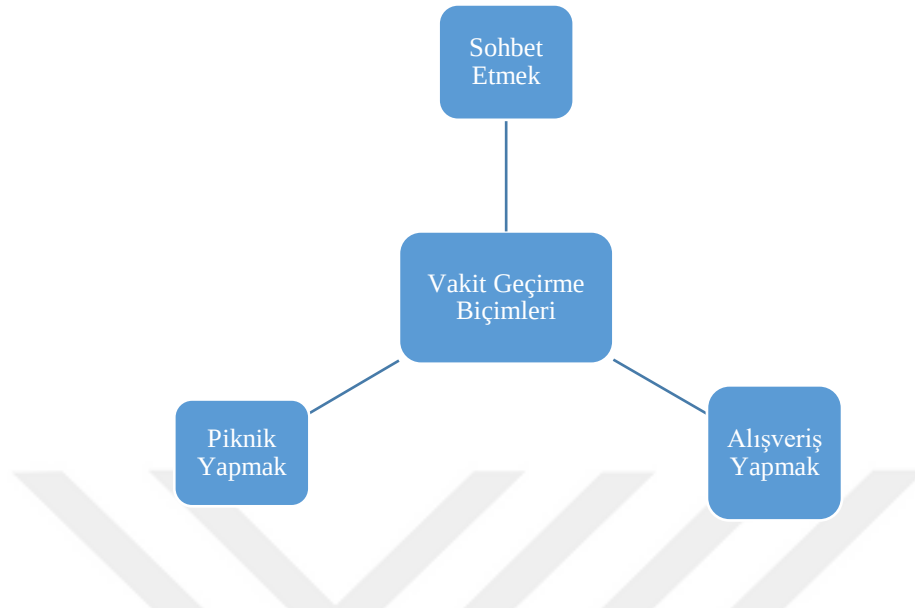
G29 (Kadın, 19, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Eskişehir'e çok fazla görüşemiyoruz. Haftasonları veya tatillerde memlekete gittiğim zaman görürüm. Şöyle söyleyebilirim ayda bir ancak görüşüyorum. Ama okuldan önce daha sık görüşüyordum.”

3.2.2.2. Vakit geçirme biçimleri

Katılımcılara yaşlılarla nasıl vakit geçirdikleri sorulduğunda verdikleri cevaplar sohbet etmek, alışveriş yapmak ve sinemaya gitmek kategorileri ortaya çıkmıştır. Çoğu katılımcı sohbet etmenin dışında yaşlılarla başka herhangi bir şey yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Y kuşağın yaşlılarla geçirdikleri vakitlerin nitelikli olmadığı ve sadece genel konular hakkında sohbet etmenin ötesine geçmediği görülmektedir. Tamer (2015)'in yaptığı çalışmada yaşlı ebeveynlerle sıkça yapılan aktivitelerde sohbet etme oranı % 74, televizyon izleme % 36 sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların sosyo-kültürel faaliyetlere katılma durumlarının düşük olduğu görülmektedir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

Şekil 15: Vakit Geçirme Biçimleri

3.2.2.2.1. Sohbet etmek

Katılımcıların verdikleri yanıtlardan yaşlılarla nitelikli vakit geçirmediikleri sonucuna varılabilir. Katılımcıların çoğu, yaşlılarla sohbet etmenin dışında herhangi başka şekilde vakit geçirmediğini ifade etmişlerdir. G1, yaşlılarla vakit geçirmekten hoşlandığını ve din gibi bazı konularda sorular sorarak bilgilenmeye çalıştığını ifade etmiştir. G25, yaşlılarla aralarında jenerasyon farkı olduğunu ve iki grubun birbirlerine hitap etmediğini düşünmektedir. Üniversitede Kızılay başkanlığı görevini yürüten G25, yaşlılarla sohbet etmekten zevk almadığını ve bunu yaşlıların hoşuna gittiği için yaptığını ifade etmiştir.

G1 (Erkek, 24, Lisans, Biyoloji)

“Yaşlılarla genellikle sohbet ederiz. Eğleniriz, onlara sorular sorarım, dinle ilgili, geleceğim ilgili bir şey danışırım. Bazen takılırım onlara kızdırırım onları. Yaşlılarla vakit geçirmekten çok zevk alırım. Onlardan öğreneceğim çok şey olduğunu düşünüyorum. Her yaşlıyla çok rahat iletişime geçebilirim. Onların çocuksu bir tatlılıkları var. Özellikle 70-80 yaşından sonra.”

G25 (Erkek, 22, Lisans, Zihinsel Engelliler Öğretmenliği)

“Şimdi dediğim gibi bir jenerasyon farkı olduğu için iki tarafta birbirine hitap etmiyor. Kulüp başkanlığından dolayı da olabilir aslında her kesimden kişiyle çok rahat bir şekilde iletişim kurabiliyorum, sohbet edebiliyorum. Karşımdaki kişinin nabzına göre hareket edebiliyorum. Genelde yaşlı anlatmayı çok fazla sever hemen onların ilgi alanına yönelik sohbet açabiliyorum. Zevk aldığım için değil aslında karşımdaki insan ihtiyacı olduğu için bunu yapıyorum. Genellikle sohbet ediyoruz.”

Katılımcılar, genellikle yaşlıların yaşam deneyimleri üzerine sohbet ettiklerini belirtmişlerdir. G3, yaşlıların tarihsel olarak belli dönemlere şahitlik etmiş olduklarından, o dönemde yaşanmış olayları birebir kişinin ağzından dinlemenin kendisinin hoşuna gittiğini belirtmiştir. G17 ise

yaşlıların hayat tecrübeleri hakkında sohbet etmenin kendisini memnun ettiğini, G28, yaşlılarla fiziksel aktivite yapmanın güç olduğunu ancak sohbet edebildiklerini söylemiştir. Ancak yaşlılarla fiziksel herhangi bir aktivite yapılamaz düşüncesi olumsuz bir yaşlılık algısına örnek olarak verilebilir.

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Birlikte olduğum zaman genellikle sohbet ediyoruz. Onların deneyimlerinden faydalanmayı çok isterim. Hayat hikayelerini neler yaşadıklarını uzun uzun dinlemek benim çok hoşuma gidiyor. O zamanı yaşamış olayları kişileri kendi ağzlarından dinlemek bence çok büyük bir tecrübe kaynağı bunlardan çok zevk alıyorum. Ben yavaş yavaş ağır ağır anlatmaları uzun uzun anlatmaları benim çok hoşuma gidiyor. Yaşlılarda en çok ben o dinginliği durgunluğu aslında seviyorum.”

G17 (Kadın, 21, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Genelde muhabbet ediyoruz. Onların çocukluk döneminde neler yaşadıklarını dinlemek bana çok güzel geliyor. Genelde eskiler hakkında konuşuruz. Hayat tecrübeleri hakkında konuşuruz.”

G28 (Kadın, 23, Lisans, Eczacılık)

“Fiziksel aktivite gibi bir durum olmuyor. Genelde sohbet ederiz. Muhabbet ederiz. Çay içeriz. Birlikte eskilerden konuşuruz. Sürekli televizyon izleriz. Dinlemeyi severim, ben onlar çok fazla anlatır. Dedemin çok deli dolu bir hayatı olmuş. Onun hayatını dinlemek çok güzel olur. Çok güzel fıkra anlatır, bizi güldürür.”

Katılımcıların, yaşlılarla iletişimlerin 10-15 dakika sürdüğünü ifade ettiklerini ve bu durumda tarafların kısıtlı bir iletişim biçimi olduğunu göstermektedir. Araştırmalar, yaşlıların uzun süreli iletişim biçimi yerine nitelikli paylaşımların olduğu iletişimlerin yaşlılar için daha verimli olduğunu göstermektedir. Katılımcıların, hem nitelik hem nicelik olarak yaşlılarla iletişimlerinin yeterli olmadığı söylenebilir. Ailelerinden uzakta üniversite öğrencisi olmalarının etkisi gözönünde bulundurulsa bile diğer zamanlardaki iletişim biçimlerinin pek farklılık göstermediği görülmektedir.

G2 (Erkek, 26, Yüksek lisans, Eczacılık)

“Genellikle onlarla sohbet ederim. Hoşlanmadığım bir şey bile söyleseler dinlerim onları kırmam. Söylediğini anlamasam bile çok fazla tekrar ettirmem, en fazla ikinci kez sorarım. Çünkü kendisini kötü hissetmesini istemem, onları dinlemeye onları kırmamaya çok özen gösteririm. Onlara gereksiz bir insan olmadığını hissettirmeye çalışırım. Genellikle onlarla iletişimin 10 veya 15 dakika sürer. Çok uzun vakit geçirmem.”

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Kısa süreli olarak onunla konuşuyoruz. Genelde dertleşme şeklinde oluyor. Onlar genellikle sorunlarını anlatır. Bir nasılsın dediğimiz zaman 10 dakika boyunca anlatırlar. Eskileri anlatmayı seviyorlar.”

Bazı katılımcılar, önceki zamanlara vurgu yaparak, şimdi sadece sohbet ettiklerini ancak önceden farklı aktiviteler yaptıklarını dile getirmiştir. Sohbetlerinin içeriklerinin genel hayat ve okul üzerine olduğunu bunun ötesine geçmediğini ifade etmişlerdir. Derinlemesine olmayan yüzeysel iletişim biçimi duygu paylaşımının kısıtlı olmasına neden olmaktadır. Nitelikli geçirilmeyen vakitlerin, taraflara herhangi bir şey katmadıkları söylenebilir.

G29 (Kadın, 19, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Çocukken daha fazla aslında vakit geçiriyordum. Beraber geziyorduk, etkinlikler düzenliyorduk ama son zamanlarda sadece sohbet ediyoruz. Sohbet etmenin dışında herhangi başka bir etkinliğimiz olmuyor.”

G30 (Kadın, 23, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Yemeklerini severim ya da dedem dışarıdan yaptırır gelir. Eski günlerden çok fazla konuşuruz. Çocukluğumdan bahsedilir. Hayatını kaybetmiş olan kişiler varsa onlar hakkında bahsedilir. Sohbet muhabbet ile geçer.”

G4 (Kadın, 21, Lisans, Hukuk)

“Sıcak yemekler yiyorum ve sohbet ediyoruz. Genellikle muhabbet oluyor. Dersler nasıl? Eskişehir nasıl? Okul nasıl? Ne zaman bitecek? Okuldan sonra ne yapacaksın? gibi muhabbet ediyoruz.”

3.2.2.2.2. Alışveriş yapmak

Katılımcılar, yaşlılarla geçirdikleri vakitlerde yaşlıların ihtiyaçları konusunda alışveriş yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu alışverişler evlerin herhangi bir ihtiyacı olabildiği gibi kıyafet konusunda kendilerinin fikirlerini aldıklarını belirtmişlerdir. Konu hakkındaki görüşler şu şekildedir.

G11 (Kadın, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Onların ihtiyaçları ile ilgili bir şeyler yaparız. Alışveriş yapılacaksa alışveriş yaparız.”

G20 (Erkek, 20, Lisans, Tarih)

“Alışveriş yapıyoruz. Kıyafet seçimini birlikte yapıyoruz. Dedem kıyafet alışverişini benimle yapmak ister.”

3.2.2.2.3. Pikniğe gitmek

Katılımcılar sohbet etmenin dışında yaşlılarla piknik yaptıklarını ifade etmişlerdir. Yaşlılarla yaşlıların durumlarından kaynaklı çok fazla etkinlik yapamadıklarını bu nedenle sadece onların katılabileceği etkinlikler yapabildiklerini belirtmişlerdir. G13, çeşitli etkinliklerin yapılmasında herhangi bir engelin olmadığını aslında kişilerin ruhlarıyla alakalı olduğunu düşünmektedir. Konu hakkında katılımcının görüşleri şu şekildedir.

G13 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Ben genellikle kaliteli vakit geçiriyorum. Yaşlılar sadece siyaset konuşur, kendinden bahseder algısı var. Benim çevremdeki kişiler modayı takip ediyorlar, yemeği de takip ediyorlar, siyasi konuları da takip ediyorlar. Bunların bize geri dönüşü oluyor. Benim bilmediğim bir şeyleri onlar bildiği için onlardan bunları duymak benim hoşuma gidiyor. Ayrıca pikniğe gidiyoruz biz. Aslında başka şeyler yapmak için bir engel yok. Ruhla alakalı diye düşünüyorum.”

G10 (Kadın, 21, Lisans, Moda Tasarımı)

“Çeşitli aktiviteler yaparız. Piknik falan yaparız ailecek. Onlara bahçe işlerinde yardımcı olurum. ”

G23 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Genelde sohbet etmenin dışında piknik yapıyoruz ama onun dışında onların katılabileceği çok fazla bir etkinlik imkanımız olmuyor. Her şeyi yapamıyorlar.”

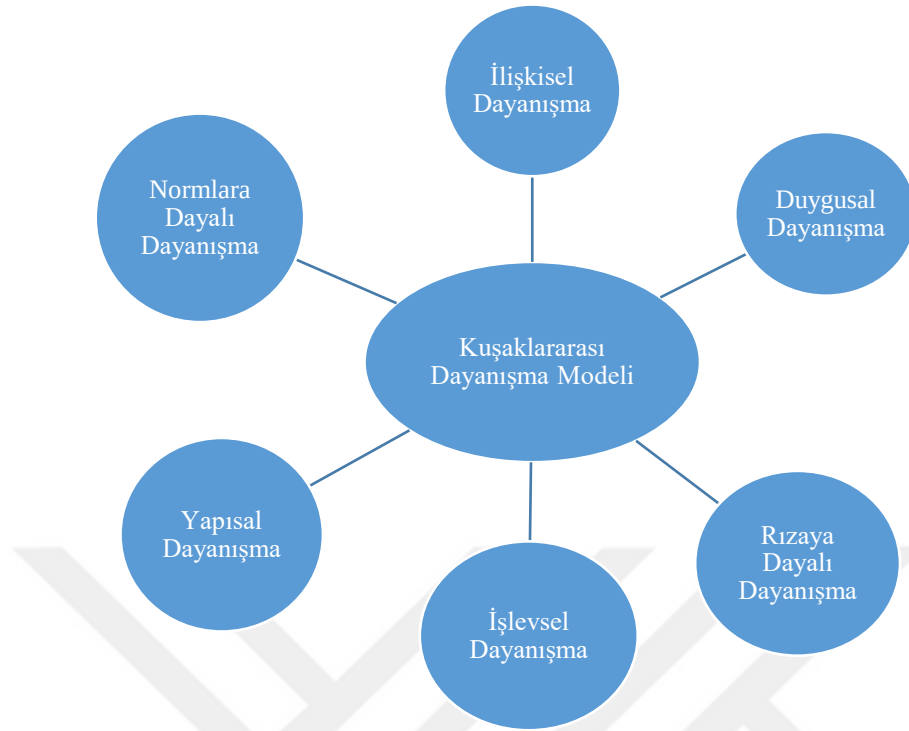
3.2.3. Anlaşmazlık Yaşanan Konular

Kuşak çatışması, tarihin her döneminde çeşitli boyutlarda kendini göstermiştir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte insanlar arasındaki etkileşimin hızı artmış ve kuşaklar birbirlerinden farklılaşmaya başlamıştır. Kuşaklararası çatışma, farklı zaman dilimlerinde dünyaya gelmiş kişiler arasında hayatı ve olayları farklı yorumlamadan kaynaklı ortaya çıkan anlaşmazlıklar olarak tanımlanabilir. Canatan (2016)’a göre kuşak çatışması, geleneksel değerler ile modern değerlerin çatışmasıdır.

Kuşaklararası çatışmanın nedenleri arasında teknolojik gelişmeler, aile yapısı, eğitim, meslek, din, örf ve adet, gelenek ve görenekler sayılabilir (Anıl, 2011; 33). Kuşaklararası çatışmanın çözümü için yaşlıların üstünlüğü görüşü, genç kuşağa sorumluluk vermek, eğitim farklılıklarını gidermek, kuşaklararası diyalogu gerçekleştirmek, akran kültürü ve grupları tanıma, ortak değerler yaratmak, empati eğitimi ve uygulaması, referans gruplarının farklılığını dikkate almak gibi çeşitli yöntemler ileri sürülmüştür (Bayhan, 2011; 48-53).

Aile düzeyinde nesiller arası dayanışmanın yapısı, uzun süreli ilişkiler boyunca ebeveynler ve çocuklar, büyükanne ve büyükbabalar ve torunlar arasındaki etkileşimin, uyumun, duygunun ve desteğin davranışsal ve duygusal boyutlarını karakterize eder.

Şekil 16: Kuşaklararası Dayanışma Modeli

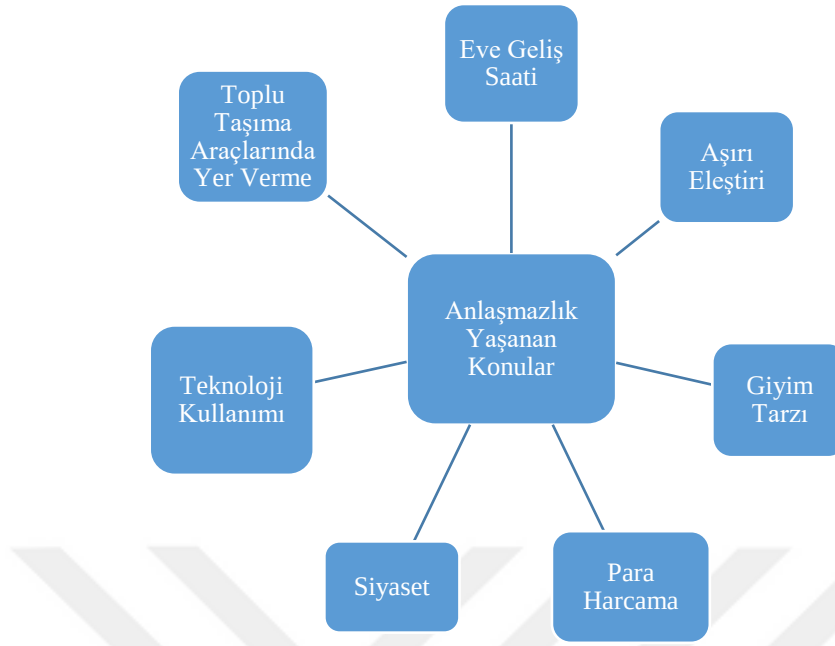

Bergson ve Schrader (1982) ailedeki kuşaklararası dayanışmayı anlamaya yönelik altı boyutlu model geliştirmişlerdir. Kuşaklararası ilişkinin sıklığı ve niteliğini belirten ilişkisel dayanışma, kuşaklar arası yakınlık, güven ve saygıyı ifade eden duygusal dayanışma, ortak değer ve inançları belirten rızaya dayalı dayanışma, maddi/manevi kaynak değişimini ifade eden işlevsel dayanışma, rolleri yerine getirme düzeyi açısından normlara dayalı değişim ve aile üyelerinin coğrafi yakınlığı, sağlık durumu vb. boyutları ele alan yapısal dayanışmadır (Kalaycıoğlu, 2016; 162).

Kuşaklararası dayanışmada, bakıma ihtiyacı olan yaşlıların bakımın sağlanması, bütünleşmiş bir toplum ve nesiller arasında bilgi ve deneyim paylaşımının fazla olduğu bir toplum oluşturulması hedeflenmektedir. Yaşlı nüfus oranlarının artışı, nesiller arasındaki ilişkinin belirlenmesi önemli hale getirmiştir. Nesiller arasındaki dayanışmanın ölçülmesi zor olmakla birlikte, algılar üzerinden çıkarım yapılabilmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcılar, yaşlılarla eve geliş saati, aşırı eleştiri, giyim tarzı, para harcama, siyaset, teknoloji kullanımı, toplu taşıma araçlarında yer verme konularında anlaşmazlık yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Şekil 17: Anlaşmazlık Yaşanan Konular

3.2.3.1. Eve geliş saati

Katılımcılar, yaşlılarla “eve geliş saati” konusunda anlaşmazlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Y kuşak bağımsızlıklarına düşkün bir nesil olarak kabul edilmektedir. Her ne kadar katılımcılar yaşlılarla çok fazla vakit geçirmediğini ifade etmelerine rağmen bu konuda yaşlılarla aynı fikirde olmadıkları görülmektedir. Katılımcılar, yaşlıların yaşadıkları zamanın koşullarıyla şimdiki zaman arasında farklı olduğunu ve yaşam tarzlarının da bununla birlikte değişim gösterdiğini düşünmektedir. Yaşlıların kendilerini, kendi yaşadıkları zamanla karşılaştırma içerisinde oldukları ve kendilerinin eve geliş saatlerini yadırgadıklarını ifade etmişlerdir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

G12 (Kadın, 23, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Anlaşmazlığa düştüğüm konular çok fazla olmuyor. Eve giriş saatiyle ilgili sorun yaşanabiliyor, geç saatte eve gelmek onlara ters gelebiliyor. Onlara göre akşam ezanında evde olmam gerekiyor. Öyle olmadığı zaman bunu eleştirebiliyorlar.”

G33 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Mesela dışarı çıkma konusunda iki yıl önce ben Fethiye’de anneannemle yaşıyordum. O zaman 18 yaşındayım. Tatil yöresinde denize çok yakın, herkes dışarıda ama ananem mesela kapının önünde beni görebildiği kadar mesafede bulunmama isterdi. Tatil yöresine gidiyorsun ama elimizde imkanlar varken dışarı çıkmamak durumu oldu. Bir gün mesela tekne turuna çıktım ama o gün mesela bir an önce hemen eve dönmemi istedi. Kendimi rahatsız hissettim.”

Kültürel anlamda eve giriş saati konusunda artık zamanın getirdiği gereklilikler nedeniyle değişimler söz konusu olmasına rağmen katılımcılar, yaşlılarla eve geliş saati konusunda sorun yaşadıklarını dile getirmektedir. G12, yaşlılara göre akşam ezanının sınır olarak kabul edildiğini

ve o saatten önce eve girilmemesinin yaşlılar tarafından hoş karşılanmadığını düşünmektedir. G33 verdiği yanıtta her ne kadar eve erken gelme durumunun kendisine mantıklı gelmemesine rağmen, dışarı çıktığında bu durumun kendisi üzerinde bir baskı oluşturduğu görülmektedir.

G8 (Kadın, 20, Lisans, Matematik)

“Yaşlılar bize sürekli uyarılar yaparlar. Şunu şöyle yap, bunu böyle yap şeklinde ama bu durum beni çok rahatsız eder. Ben eğer kafama koyduğum bir şeyi yapamazsam bu beni çok rahatsız eder. Örneğin üniversite konusunda biz Karslıyız. Yakın bir yerde okumamı istemişlerdi ama ben Eskişehir'e geldim. Bu konuda anlaşmazlığa düşmüştük onlarla. Bir de mesela bir yere gideceksem dönüş saati ile ilgili olarak anlaşmazlığa düşüyorum. Onların erken gelmemi isterler. “Çevre ne der” diye çok düşünürler. İnsanlar ne der diye bir bakış açıları vardır.”

G1 (Erkek, 24, Lisans, Biyoloji)

“Yaşlarla anlaşmazlığa düştüğüm konular oluyor. Onların zamanında olmayan şeylere genellikle karşı çıkıyorlar. Eve geç geldiğin zaman genellikle buna karşı çıkıyorlar çünkü onları zamanında eve geç gelme gibi bir durum söz konusu yoktu.”

G8, yaşlıların aslında toplum baskısı altında eve geliş saati ile ilgili kendi üzerlerinde baskı kurduklarını düşünmektedir. Yaşlılarda eve geç gelindiğinde, bu durumu gören çevrenin söyleyeceklerinden çekinerek böyle bir tavır içerisinde olduklarını ifade etmiştir. G1 ise yaşlıların genellikle kendi zamanlarıyla karşılaştırma içerisine gittiklerini ve kendi zamanlarında olmayan durumları yadırgadıklarını düşünmektedir.

3.2.3.2. Aşırı eleştiri

Katılımcılar, yaşlıların kendilerini çeşitli konularda eleştirdiklerini ve eleştirileri sırasında kullandıkları dillerin kendilerini rahatsız ettiklerini ifade etmişlerdir. Yaşlıların evlenme, kıyafet tarzı, meslek seçimi, ders çalışma konularında kendilerine tekrarlayan biçimde telkinlerde bulundukları, belki sadece bir kere söylenmesi rahatsız etmeyecekken sürekli yapılmasının rahatsız edici olduğunu belirtmişlerdir. Kendilerinin artık çocuk olmadıklarını ve kendi ayakları üstünde durabildiklerini söylemişlerdir. Konu hakkındaki bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

G4 (Kadın, 21, Lisans, Hukuk)

“Bana söyledikleri sözler ve yönlendirmeler beni çok rahatsız ediyor. Mesela şu an görüşmediğim birçok aile büyüğü var. Onların bulundukları telkinler beni rahatsız ediyor. 18 yaşını geçtikten sonra telkin duymak beni rahatsız ediyor. Çünkü artık ben her şeyin farkındayım. Kendi ayaklarımın üzerinde durabiliyorum. “Erken evlenme, mesleğini eline almak” gibi nasihatlerde bulunuyorlar. Bunların zaten ben farkındayım ama bunu sık sık dile getirildiği zaman ben çok bunalıyorum. Bir kez söyleseler belki sorun olmaz ama 10 kere 15 kez sürekli sürekli söylendiği zaman sıkılıyorum. Ders çalışıyor olmama rağmen bana ders çalış dendiği zaman rahatsız oluyorum bu durumdan. İlk sene üniversiteyi kazanamamıştım. O zaman

üzerinde çok baskı kurmuşlardı. “Niçin kazanamadın” diyerek o zaman onlarla çok tartışmıştık.”

G17 meslek seçimi konusunda kendisine karışıldığını, elektrik-elektronik mühendisliğini tercih ederken kendisine çok fazla laf söylendiğini, bu bölümün erkek bölümü olduğunu ve seçmemesi konusunda telkinlere maruz kaldığını ifade etmiştir. Toplumsal cinsiyet bakış açısı kültüre göre kadın ve erkeklere davranış, beklenti, inanç, değer ve rol konularında tanımlar yapmaktadır. Bunlara uyulması normal kabul edilirken dışındaki bir eylem anormal olarak kabul edilmektedir.

G17 (Kadın, 21, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Mutlaka oluyor bazen. Onlar kendilerine daha fazla ilgi verilmesini istiyorlar ama bizim de kendimize ait bir hayatımız var. Yoğunuz, okul çok yoğun o yüzden çok ilgilenemiyoruz. Biraz inatçı oluyorlar. Söylediğimiz konularda bizi pek dinlemiyorlar. Kendi bildiklerini yapıyorlar. Mesela günlük yaşam hakkında yaşlılar kız çocuğunun biraz daha geride durur diye biliyorlar. Ben mesela elektrik elektronik mühendisliği seçerken o erkek mesleğini seçtim diye eleştirilerde bulunmuşlardı. Kendi düşünceleri daha doğruymuş gibi bakıyorlar. Siyaset konusunda da aynı şekilde bu böyle siz bilmezsiniz gibi söylemler olabiliyor.”

Bazı katılımcılar, iletişim kaynaklı yanlış anlamadan kaynaklı sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. G9, yaşlıların aşırı alıngan olduklarını, en ufak bir sözü farklı anlayabildikleri bu nedenden dolayı tartışma yaşayabildiklerini ifade etmiştir. G10, bir akrabasıyla yaşadıkları örneği paylaşarak, yaşlıların aşırı alıngan ve ani öfke patlaması yaşadıklarını düşünmektedir. Tarafların iletişim düzeyleri kısıtlı olduğu için yanlış anlaşılmanın olması normal olarak kabul edilebilir. Birlikte nitelikli vakit geçirilmesi yanlış anlaşılmanın önüne geçebilir ve taraflar arasında sağlıklı bir iletişim biçimi sağlanmış olur.

G9 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Tabiki oluyor. Alınganlıkları çok fazla olduğu için bazen hiç söylemediğim çıkarımlar yapılabiliyorlar. Büyük oldukları için tabi ki biz gönüllerini almak durumunda kalıyoruz. Geçenlerde öyle tramvayda bir başıma geldi ben bavulumla dönüyordum otogardan. Bulunduğum yere bebek arabasıyla girmeye çalıştılar. Torunu da vardı kızı da vardı. Bir anda tramvayda bana bağırmaya başladılar. Bir de böyle hemen direkt terbiyesiz diye hakaret etmeye başlıyorlar. Kendilerinde böyle bir hak görüyorlar. Ben bazı durumlarda cevap veriyorum çünkü hiç kimsenin kimseye böyle bağırmaya hakkı olduğunu düşünmüyorum.”

G10 (Kadın, 21, Lisans, Moda Tasarımı)

“Yaşlılarla anlaşmazlık düştüm konular bazen oluyor. Mesela annemin bir teyzesi var. Sözlerimizi yanlış anlıyor ve bir anda öfkeleniyor. Genellikle yanlış anlama kaynaklı sorunlar oluyor. Bir de eğer anlaşılmadığı durumlarda hemen beddua ediyorlar. O yüzden annem sürekli cevap verme alttan al diye uyarır beni.”

3.2.3.3. Giyim tarzı

Katılımcılar, yaşlıların kendi kıyafetlerini beğenmediklerini ve bu konu hakkında kendilerine eleştiride bulunduklarını belirtmişlerdir. G4, kendisinin yazlık bir yerde büyüdüğünü, nerede nasıl giyinmesi gerektiğini bildiğini, yaşlıların kendileri giyinmeyebilir ancak kendisine müdahale edilmesini kabul edemediğini ifade etmiştir. G13, ailesinin kıyafeti hakkında herhangi bir tepki vermemesine rağmen aile dışından kişilerin kıyafetini eleştirmesi, ters ters bakışlar atmasının kendisini rahatsız ettiğini ifade etmiştir.

G4 (Kadın, 21, Lisans, Hukuk)

“Giyinmeme karışılabilir. Ben yazlık bir yerde büyüdüm, rahat yerde büyüdüm. O yüzden onların beni yargılaması hiç hoşuma gitmiyor. Sen belki giyinemiyorsun 80 yaşında olduğun için ama giyinen insanların yargılanmaması gerektiğini düşünüyorum. Bazı şeyleri bilmeden konuştuklarını düşünüyorum. Hatta bazı yaşlılarla tartıştığım olabiliyor. Ben de aman o yaşlı konuşmayım, tansiyonu çıkar gibi bir durum yok. Konuşuyorsa konuştuklarına dikkat etmesi gerektiğini düşünüyorum ve doğru bildiğimi her zaman söylerim.”

G13 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Giyim-kuşam konusunda ailemin dışındaki insanların söylemleri beni çok rahatsız ediyor. Çünkü ben nerede nasıl giyinmesi gerektiğini bilirim. Çok açık giyinmem ama ailem böyle bir tepki vermezken aile dışındaki kişilerin böyle söylemlerde bulunması çok yanlış geliyor.”

G14, yaşlılara göre sakalsız, herkesin giydiği kıyafetlere benzer tarzda giyinilmesi gerektiğini düşündükleri için yaşlıların kendisinin sakalını, küpesini ve ayakkabılarını yadırgadıklarını ifade etmiştir. G20 de kendilerinden klasik tarzda giyinmelerinin beklendiğini, beklentilerinin dışında olduklarında hemen eleştirebildiklerini belirtmiştir. Yaşlıların gençlerin giyim tarzları konusunda farklı düşünce içerisinde bulunmaları normal olarak kabul edilebilir. Zaman içerisinde farklı tarzlar ön plana çıkmakta, onların zamanında giyilen ayakkabı veya pantolonun yerine yenileri yer almaktadır. Toplumla yakın ilişki içerisinde olan yaşlılarda bu tarz eleştirilerin daha az olacağı tahmin edilmektedir.

G14 (Erkek, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Yaşam tarzı konusunda oluyor. Saçıma sakalıma çok fazla karışıyorlar. “Böyle kıyafet mi olur, erkekler küpe takar mı?, bu ne biçim ayakkabı git adamakıllı bir ayakkabı giy” gibi söylemleri olabiliyor.”

G20 (Erkek, 20, Lisans, Tarih)

“Kıyafet konusunda olabiliyor. Onlar biraz daha böyle klasik giyinmemizi istiyorlar. Biraz böyle farklı giyindiğimiz zaman eleştiri yapıyorlar. Küpeli bir arkadaşımız olduğu zaman onun tarzını beğenmediklerini dile getiriyorlar.”

3.2.3.4. Para harcama

Katılımcılar, yaşlılarla para harcama konusunda anlaşmazlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yaşlıların savaşlar, ekonomik krizler gibi zorlu dönemleri gördüklerini, o yüzden şimdiki zamanı değerlendirirken bunları gözönünde bulundurdıklarını fakat zamanın değiştiğini, herşeyin bol olduğunu ama onların bunları farketmediklerini düşünmektedirler. Onların zamanlarında lüks olarak kabul edilecek şeylerin şimdiki zamanda normal olarak kabul edildiğini ifade etmişlerdir. G1, yurtdışına gitmek veya cep telefonlarına verilen paraların, G27 ise, tatile harcanan paraların yaşlılar tarafından yadırgandığını ifade etmiştir. Yadırgama durumunun yaşlıların kendilerinin harcama yapmadığı durumlar için olması dikkat çekicidir. Günümüzde refah seviyesinin yükselmesi önceki yıllara göre kişilerin alım gücünü arttırmıştır. Bu durum için zamana göre değerlendirme yapılması doğru olacaktır.

G1 (Erkek, 24, Lisans, Biyoloji)

“Çok para harcıyorsun çok para harcama, dövme yaptırmıştım mesela. Bir gün buna bir tepki koymuştu ananem. Yurt dışına gitmek istiyorum mesela “niçin yurt dışına gideceksin, ne yapacaksın orada” diye tepki göstermişlerdi. “Telefona niçin bu kadar çok para verdin” kendileri savaştan çıkmış oldukları için yokluğu çok daha iyi biliyorlar ama şu an zaman biraz farklı onların yaşadığı zamandan.”

G27 (Erkek, 32, Doktora, Analitik Kimya)

“Çok nadir çok fazla olmuyor. Genelde her konuda anlaşırız. Basit konularda olabiliyor. Mesala tatile çok fazla para harcamak istemiyorlar, onların zamanı için lüks kaçıyor. O yüzden biraz karşı çıkma durumları söz konusu olabiliyor. Bunun gibi ufak tefek konularda oluyor sadece.”

3.2.3.5. Siyaset

Katılımcıların, yaşlılarla anlaşamadıkları konular arasında siyaset konusundan bahsetmişlerdir. Ancak siyaset konusu açıldığı zaman yaşlılarla tartışmaya girmediklerini, onların sözlerini onaylayarak konuyu kapattıklarını dile getirmişlerdir. G13, siyaset konusunda ortak bir noktada buluşamadıklarını, kendi düşünceleri dile getirdiğinde “Sen yoktun, sen bilmezsin” vb. söylemlere maruz kaldığını belirtmiştir. G19, siyaset konusunda daha önceleri yaşlılarla konuştuğunda konunun çok farklı yerlere gittiğini ve yaşlıların fikirlerinin değişmesinin çok zor olduğunu düşündüğü için konuyu kapatma yolunu seçtiğini ifade etmiştir. Katılımcılar, yaşlıları sabit fikirli olmak ve kendi yaşadıkları dönemle karşılaştırma içinde olmakla değerlendirmektedir. Katılımcılar, yaşlıların yaşadığı dönemin koşullarının değiştiğini ama yaşlıların zamana ayak uyduramadığını düşünmektedir.

G13 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Siyasi konularda anlaşmazlığa düşüyoruz. Anlatmaya çalıştığımda da ortak bir noktada buluşamıyoruz. Bizim zamanımızda sen yoktun, sen bilmezsin gibi söylemler olabiliyor.”

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Ben genelde siyaset konusunda çok fazla konuşmam. Konu açıldığı zaman o konuda asla onların düşüncelerini değiştirmeye yönelik bir harekette bulunmak için bir söylemim olmaz. Konuyu değiştirmeye çalışırım genellikle çünkü hani söyleyeceğim bir söz belki onları kırabilir, incitebilir. Bir de yaşlılar sabit bir fikirle bakarlar. Genellikle fikirleri çok fazla değişmez. Çünkü onlara ne verilirse onlar onu alıyor. Herhangi bir araştırma, internet gibi bir imkanları olmuyor. 3-4 ayda bir görüştüğüm için zaten öyle çok anlaşılmadığımız konular olmuyor.”

G31 (Erkek, 22, Lisans, Basın-Yayın)

“İster istemez oluyor mesela yakın zamanda referandum geçirdik. Yaşlı kısımların birçoğu belli bir kesime verdi. Bu sadece aslında yaşa göre değil insandan insana göre de değişebilir. O yüzden onların bazı düşüncelere asla değişmiyor. Düşünceleri, fikirleri değişmiyor. Çok da fazla onlarla bu konularda tartışmaya girmiyorum.”

Y kuşak ile yaşlıların dünya görüşleri aynı olabileceği gibi farklı da olabilir. Tarafların birbirlerinin düşüncelerine saygı duyup duymaması önem arz etmektedir. Ancak verilen yanıtlardan saygı duymak yerine, karşı tarafın düşüncesini eleştirme ve onu sorun çıkarmaması için kabul ediyor gibi davranma durumu olduğu söylenebilir. G20, dedesini siyaset konusunda bağnaz olarak nitelendirmekte ve onu kırmamak için ona katılıyor gibi davrandığını ifade etmiştir. G28, yaşlılarla siyaset konusunda tartışılmadığını, kendi düşüncesini söylediği zaman “Hakkımı helal etmiyorum” sözlerine kadar varabildiğini, bu nedenle asla kendi düşüncesini direktmediğini belirtmiştir. Kuşakların karakteristik özellikleri kişilerin dünya algılarının da birbirlerinden farklılaşmasına neden olmaktadır.

G20 (Erkek, 20, Lisans, Tarih)

“Kuşak çatışması dediğimiz olaylar oluyor. Dedem siyasi konularda biraz bağnaz. Kendi fikri dışında hiçbir fikre açık değil. Bazen aynı şeyi savunduğumuz halde yine de uzlaşmıyoruz. O daha çok benim dediğim doğru tavrı oluyor. Bazen onun düşüncelerine katılmasam da onu kırmamak için katılıyordum gibi yapıyorum, haklısın diyerek geçiriyorum. Onun suyuna gittiğimiz zaman iyi anlaşıyoruz.”

G28 (Kadın, 23, Lisans, Eczacılık)

“Mutlaka oluyordur ama genellikle karşı fikrim olsa bile çok fazla direktmem. Çünkü bazen durum hemen hakkımı helal etmiyoruma kadar gidebilir. O yüzden çok da fazla direktmem. Siyasi konularda oluyor. Büyüklerin çoğunda var galiba her zaman kendi dediklerinin doğru olduklarını düşünüyorlar. Ben asla kendileri yanlış düşünemez gibi bir algıları söz konusu bunu yaşlılarda görüyorum.”

3.2.3.6. Teknoloji kullanımı

Katılımcılardan bazıları, yaşlılarla teknoloji kullanımı konusunda anlaşmazlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar, yaşlıların teknolojiyi aktif olarak kullanmadıkları veya kullanamadıkları için kendilerinin kullanımına eleştirel bir yaklaşım içerisinde olduklarını ifade

etmişlerdir. Kendilerinin bir çok işlemi artık internet üzerinden yapabilirken, yaşlıların bu duruma adapte olmakta zorlandıklarını düşünmektedir. G2, babasının teknolojiyi kullanmak istese bile bir yerde kaldığını, G24 ise yaşlıların beraber olduklarında sohbet etmek istediklerini, kendisinin bilgisayarda çalıştığı zaman “Kapat artık şunu, yüzümüze bak” diyerek kendisiyle ilgilenilmesini istediğini belirtmiştir. Yaşlıların teknoloji kullanımına iletişimi azalttığı gerekçesiyle karşı çıktığı söylenebilir.

G2 (Erkek, 26, Yüksek Lisans, Eczacılık)

“Teknoloji konusunda anlaşmazlıklar olabiliyor. Çünkü farklı zamanlarda yaşıyoruz. Onların bakış açısıyla bizim bakış açımız çok farklı. Kendi zamanları ile bizleri karşılaştırıyorlar. Belki en fazla yapılan yanlışlıklardan birisi bu. Benim babam 61 yaşında. Teknoloji ne kadar kullanmak istese de belli bir yerde kalıyor, ileri gidemiyor.”

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Teknoloji, eski-yeni çatışması konularında çok fazla oluyor. Mesela telefon teknoloji konularına çok kapalılar. Bilgisayar konuları çok kapalılar. Ben mesela bilgisayarda ödev yapıyorum. Bilgisayarda çalışıyorum ama onu mesela babaannemi kabul ettiremiyorum. Kapat artık şunu biraz bizim yüzümüze bak bizimle konuş diye taleplerde bulunuyorlar. Onlar genelde sohbet etmeyi istiyorlar. Televizyonu kapattırıp sohbet etmek istiyorlar. Günümüzde adaptasyon konusunda da sorun olabiliyor. Hayat tarzı, yaşam tarzı konularında aynı fikirde olamadığımız durumlar oluyor. Sürekli eski ile karşılaştırılabilir ama şimdi zaman onların zamanından farklı.”

G23 ve G24, yaşlılarla teknoloji cihazlarını kullanma süresi hakkında anlamazlık yaşadıklarını ifade etmiştir. G23, ananesine internet olmadığı için çok fazla gitmek istemediğini, internette çok fazla zaman geçirmesinin onu rahatsız ettiğini belirtmiştir. İnternet erişiminin kuşaklar arasındaki iletişim sıklığını üzerinde etkisinin olduğu söylenebilir. G34 da, cep telefonu kullanımının yaşlıları rahatsız ettiğini ve bu konuda hemen eleştirilere maruz kaldığını söylemektedir. Cep telefonunu eline aldığı anda hemen tepki veren dedesinin, aynı zamanda kendisinin de az aranılmasından da şikayet ettiğini belirtmiştir. G34, cep telefonu ile daha çok sosyal medyada vakit geçirdiğini ifade etmiştir.

G23 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Arada oluyor mesela bir telefon internet konularında anlaşılamadığımız oluyor. Onlar bizim telefonla çok fazla uğraştığımız düşünüyorlar. Genelde hep teknoloji üzerine oluyor. Hani çok fazla uğraştığımız için bırakın onu artık biraz elinizden diye söyleniyorlar. Ananemlerin evine gitmeyi çok fazla istemiyorum çünkü internet olmuyor. Önceden hani böyle bir şey yoktu diyerek teknolojiyle çok fazla uğraşmamız onları biraz rahatsız ediyor.”

G34 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Dedemle çok oluyor tabiki anlaşmazlığa düştüğüm konular. Telefon ve teknoloji konularında çok anlaşmazlığa düşüyorum. Vakit geçirme konusunda sürekli

eleştirel yaklaşıyorlar. Yani en ufak bir telefona baktığım zaman hemen azar yiyiyorum. Bir anda parlayabiliyorlar. Ama ben çok fazla karşılık vermiyorum genellikle alttan alıyorum. Cep telefonunu kullanımından çok fazla şikayet ederler ama aynı zamanda kendilerini de az aramamdan şikayet ederler. Böyle bir ilginç durumda var.”

3.2.3.7. Toplu taşıma araçlarında yer verme

Katılımcılar, toplu taşıma araçlarında yer verme konusunda yaşlılarla sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Y kuşak, geleneksel değerlere önceki kuşaklara göre daha az önem vermektedir. Sorgulayıcı bir yapıları olan Y kuşağının bu özelliği bu soruda görülmektedir. G5, iki işte çalıştığını, işlerden yorgun çıktığını ancak yaşlıların gezmek için bindiğini ve yer vermediği zaman tepki gördüğünü belirtmiştir. G22 ise yaşlıların ücretsiz ulaşım nedeniyle bir durak sonrası gideceği yere toplu taşıma araçlarını kullandıklarını, yürümelerinin onların sağlıkları açısından faydalı olacağını düşünmektedir. Yaşlıların toplu taşıma araçlarındaki varlığından rahatsız olmak olumsuz yaşlılık algısının ötesinde ayrımcılık boyutuna varmaktadır. Yaşlıların toplu taşıma araçlarına ücretsiz binmelerinden ve gezmek için kullanmalarından rahatsızlık duyulması yaşlıların toplumdan izole olmalarına neden olabilir. İngiltere’nin Halk Sağlığı Klinik Danışmanı Sir Muir Gray “Metro ya da otobüste yaşlı birine yer verirken iki kez düşünün. Ayakta durmak onlar için harika bir egzersiz.” sözleri ülkemizde kamuoyunun gündemine gelmiş ve tartışmaya başka bir boyut getirmiştir.

G5 (Kadın, 23, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Yaşlılarla anlaşmazlığa düştüğüm konular otobüslerde, tramvaylarda yer verme ile ilgili oluyor. Ben 2 tane işte çalışıyorum, aynı zamanda okuyorum. Bir yaşlı teyzenin beni otururken görüp oturmamam gerektiğini düşünmesi ve bana laf söylemesi, bana kızması ve ona açıklama yapma gereği hissetmem beni çok rahatsız ediyor. Bu konuda çok fazla tartışıyorum. Çünkü onlar genellikle gezmek için biniyorlar ve bizleri suçluyorlar.”

G22 (Kadın, 19, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“65 yaşın üstündeki kişilerin toplu taşıma araçlarına ücretsiz binmeleri konusunda anlayamıyorum. Çünkü bir durak sonra iniyorlar. Hem biraz belki yürüseler onlar için de biraz hareket olur. Sağlıkları için faydalı olabilir. Bu konuda tramvaylarda çok fazla tartışma yaşıyorum. Bir de sosyal yönden böyle hani “kız kısmı gezmez, bu saate kadar neredeydin” gibi söylemlerde oluyor.”

Katılımcılardan bazıları, sağlık sorunları nedeniyle toplu taşıma araçlarında oturma ihtiyacı duyduklarını ama bu durumun yaşlılar tarafından hoşgörüyü karşılanmadığını ve tramvaylarda kötü bakışlara ve sözlere maruz kaldıklarını ifade etmiştir. G13, ameliyattan sonra tramvaya bindiğinde eleştirel sözlere maruz kaldığını açıklama yaptığında ise sözlerine inanılmadığını belirtmiştir. G21, yaşlıların her durumda kendilerine yer verilmesini istediklerini, verilmediği zaman bu duruma tepki gösterdiklerini ifade etmiştir. G26, toplu taşıma araçlarında yer vermedikleri zaman, kendilerinin hangi durumda olduğunu bilmeden hemen “Terbiyesiz” olarak nitelendirdiklerini söylemiştir. Yer verme konusunda tarafların toplu taşıma araçlarında

tartışma yaşamaları ve birbirlerine çeşitli sözler söylemeleri, çoğunlukla sadece toplu taşıma araçlarında bir araya gelen taraflarların ilginç bir durum olduğu söylenebilir. Kuşakların en çok bir araya geldiği yer toplu taşıma araçlarıdır. Bu ortamlarda özellikle yer verme konusu üzerinde tartışma yaşadıkları görülmektedir.

G13 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Bazen çok konuşuyorlar. Ben fikrimi söylemeye çalıştığımda yutuyorum. Kendi öz benliklerini sürekli ön plana atmak istiyorlar. Fark edilmek istiyorlar. Bazen kendilerinden küçüklere kaba davranışlarda bulunabiliyorlar. Örneğin ben bir operasyon geçirmiştım. Eskişehir'e geldiğimde tramvayda otuyorum. Bir teyze “genç yaşta oturuyorsun, yaşlılara yer veren yok artık” diye bana laf söyledi. Ben ameliyathiyım dediğim zamanda “ya ya öyledir” diyerek laf söylediler.

“G21 (Kadın, 22, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Oluyor tabi ki. Bir gün hastaydım. İğne vuruldum. Tansiyonum çok düşüktü. Tramvayda oturmak istedim. Bu sefer böyle ters ters bakışlar oldu. Sanki benim orada hakkım gasp edilmiş oluyor. Yani o yaşlılığını sanki kullanıyor gibi düşünüyorum. Bazen de kendileri en iyisini ben bilirim yapısı oluyor. Hani sen bir şey söylediğin zaman “sen nereden bileceksin” durumu oluyor. Bir konu hakkında bilgisi olmasa bile yine de her konu hakkında mutlaka bir şey söylüyorlar. Sürekli vakit geçirsem belki daha fazla sorun yaşarım ama genellikle kısıtlı bir zamanda bir arada olduğumuz için çok da fazla şey paylaşmadığım için çok sorun yaşadığımız konular olmuyor.”

G26 (Kadın, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Çok fazla oluyor biraz ben inatçıyım. Dediğim dedik bir yapım var. Belki de biraz hani küstahlık yapıyorum. Onlar şunu şöyle derler ben hayır öyle değil diye anlatmaya başlıyorum ama sen nereden bileceksin diyerek hemen susturuyorum. Ben başka bir şey anlatıyorum ama onlar başka bir şeyler anlıyorlar. Ben bu durumlarda çok sinirleniyorum. Bir de tabi ki tramvay da yaşananlar var. Ben rahatsızım mesela benim rahatsızlığım ileri derecede bazen bayılacak durumda oluyorum, midem bulanıyor, düşüp kalacağım. Bir yer gördüm mesela zar zor tutularak gitmeye çalışıyorum. En son “bırak da teyze otursun sen mi oturacaksın” diye bir ses duydum. Oturdum ben ama arkamda ki yaşlılar “şuna bak terbiyesiz geçti oturdu, biz ayakta kaldık” diye konuşmaya başladılar. Sinirlendikçe daha kötü oluyorum. Daha çok sinirlendim. Yani bazen bütün yaşlılara şunu demek istiyorum. Bir tek hasta olan sizler değilsiniz. Bizler de hasta olabiliyoruz. Sağlığım yerinde olsa tabiki yer veririm ama iyi bir durumda değilsem yer vermeme durumu da söz konusu olabilir. Bunu anlamıyorlar.”

3.2.4. Kuşakların birbirlerine karşı tutumları

Bu başlık altında katılımcıların, Y kuşağının yaşlılara karşı tutumları hakkındaki ve yaşlıların Y kuşağına karşı tutumları hakkındaki düşüncelerine yer verilecektir. Kuşakların birbirlerine

karşı tutumları hakkındaki görüşler, kuşaklar arasındaki sorunlarının belirlenmesi ve çözümü için kaynak oluşturmaktadır.

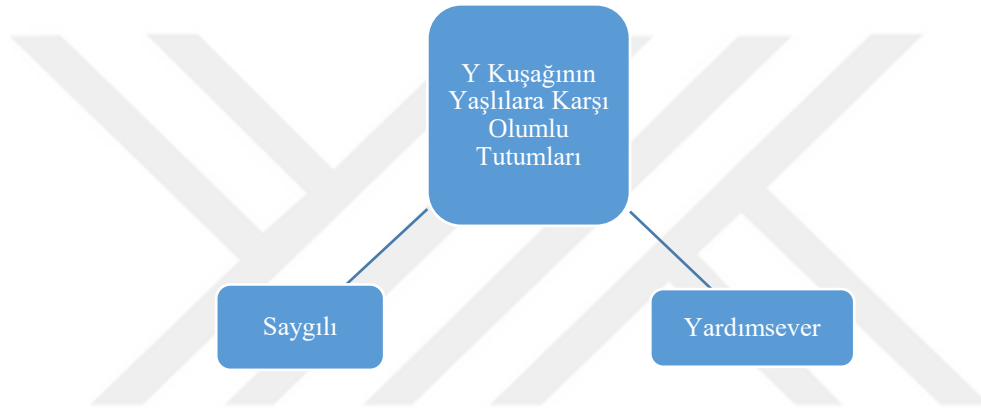
3.2.4.1. Y kuşağının yaşlılara karşı tutumları

Katılımcıların, Y kuşağının yaşlılara karşı tutumları hakkındaki düşünceleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

3.2.4.1.1. Olumlu Görüşler

Katılımcıların, Y kuşağının yaşlılara yönelik tutumları hakkındaki olumlu görüşler saygılı ve yardımsever alt kategorileri altında ele alınmıştır.

Şekil: 18: Y Kuşağının Yaşlılara Karşı Olumlu Tutumları

3.2.4.1.1.1. Saygılı

Katılımcılar genel olarak yaşlılara saygılı davrandıklarını düşünmektedir. G10, gençlerin yaşlılara karşı tutumunun kültürel faktörlere göre farklılık gösterdiğini ifade etmiştir. Doğu bölgelerinde, batı bölgelerine göre yaşlılara daha çok saygı gösterildiğini belirtmiştir. Doğu toplumlarında saygı göstermesinin ötesinde yaşlılara itaat edildiğini ifade etmiştir.

G10 (Kadın, 21, Lisans, Moda Tasarımı)

“Bunu ikiye ayırabiliriz. Mesela Doğu kültüründe yaşlıya çok fazla hürmet edilir. Karadeniz tarafında büyüklere çok fazla bir saygı vardır. Dede varsa amca varsa onların sözlerine itaat edilir. Bir konuda karar alınacaksa onlara danışılır. Onların tecrübelerinden yararlanırız. Bir kararsızlık olduğu zaman bir büyüye danışılır. Batı tarafında da böyle ama doğudaki kadar olduğunu düşünmüyorum. Huzurevleri çok fazla var mesela. İstanbul'da daha farklı. Eskişehir'de gerçekten yaşlısından hayvanlarına kadar her canlıya saygı duyuluyor. Bazı yerlerde çok saygı

görebilirken bazı yerlerde ters cevap verilebiliyor. Genel olarak baktığımız zaman pozitif diyebilirim.”

Katılımcılar, gençlerin yaşlılara karşı tutumunu değerlendirirken sadece toplu taşıma araçlarında yer verme durumlarına göre değerlendirmede bulunmuşlardır. Bu bakış açısının ilişki boyutu anlamında dar bir bakış açısı olduğu görülmektedir. Saygı unsuru olarak, yer verme, bacak bacak üstüne atmama gibi bazı davranışlar üzerinden değerlendirmek, genel perspektif açısından yeterli bir bakış açısı değildir. Konu hakkındaki katılımcı görüşleri şu şekildedir.

G18 (Erkek, 20, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Ben Eskişehir'de dış görünüşü zibidi ama çok iyi insanlar gördüm. Genel bir algı var işte gençler saygısız, otobüslerde yer vermezler diye ama tam da öyle değil. Yani dışarıdan böyle bir önyargı olsa da bizim üniversiteye gelen otobüse bir yaşlı bindiği zaman herkes bir anda ayağa kalkıp yer vermek için birbirleriyle yarışır. Bence olumlu davranıyorlar ama bence bizden sonraki jenerasyon biraz daha farklı davranabilir. Onlar biraz daha kendileri düşünüyorlar.”

G23 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Bence yaşlılara değer veriliyor bizim ülkemizde. Ben her gün tramvayla okula gelip gidiyorum. Bir yaşlı gördüğümüz zaman hemen kalkıp yer veriyoruz. Saygı göstermeye çalışıyoruz onlara karşı. Biz de yorgun olsak da mutlaka yer veriyoruz. Yer sorduklarında gerekiyorsa oraya kadar götürüyoruz. Gençlerin yaşlılara karşı hassas davrandıklarını düşünüyorum.”

G18, gençlere yönelik bir önyargının olduğunu ancak yaşlılara karşı toplu taşıma araçlarında yer verilmesinden yola çıkarak saygılı bir tutum içerisinde olduklarını belirtmiştir. İnsanların dış görünüşe bakarak insanları değerlendirdikleri ancak kişinin içerisini bilmedikleri noktasına vurgu yapmıştır. Katılımcıların, yaşlılara yönelik tutumları toplu taşıma araçlarında yer verme üzerinden cevap vermeleri, Y kuşak ile yaşlıların ancak toplu taşıma araçlarında bir araya geldiği sonucunu çıkarabiliriz.

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Gençlerin yaşlılara karşı tutumunu sanırım toplu taşıma araçları üzerinden değerlendirebilirim. Eskişehir bu konu için bence oldukça saygılı bir şehir. Üniversite öğrenci sayısı şehirde fazla olmasına rağmen karşılaştıklarında onlara saygı duyduklarını düşünüyorum. Onlara kötü davranan itip kakan bir durumla karşılaşmadım.”

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Olumlu diyebilirim ama diğer ülkelere bilmem ama bizim ülkemizde saygılı düşünüyorum. Çok fazla dikkat ediliyor. Ben mesela bu zamana kadar gencin oturduğunu yaşlının ayakta kaldığını hiç görmedim. Eskişehir'in gençlere bu konuda çok hassas olduğunu düşünüyorum. Memleketin Muğla'da da böyle. Tramvayda mesela tartışma çıktığında gencin cevap verdiğini görmüyorum. Bu işin bir tarafı bir diğer tarafa baktığımız zaman da geniş aile olmasına rağmen aile

büyüklerinin huzurevlerine bırakan gençlerde var. Ben çalışıyorum, ilgilenemedim, orası daha iyi gelir diyerek anne babasına buralara bırakabiliyorlar ve uzun süre ziyaret etmiyorlar. Ben ben kaç yaşına gelirim mesela annemi babamı asla bırakmam. Çünkü huzurevleri bence kimsesizler için olması gereken yerler.”

3.2.4.1.1.2. Yardımsever

Katılımcılar, Y kuşağının yaşlılara karşı tutumunu yardımsever olarak nitelendirmiştir. Gençlerin yolda gördükleri yaşlılara eşyalarını taşımada veya karşıdan karşıya geçmelerinde yardımcı olduklarını ifade etmişlerdir. G7, örf ve adetlerinde yaşlıların değerli olduğunu, bir çok Avrupa ülkesine göre daha iyi konumda olduğumuzu düşünmektedir. G5, Kütahya ile karşılaştırdığında Eskişehir'in yaşlılar konusunda duyarlı olduğunu, yaşlıları karşıdan karşıya geçmelerinde yardımcı olan örnek durumlara şahit olduğunu ifade etmiştir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

G7 (Erkek, 27, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Benim çevremdeki arkadaşlarımın yaşlılara karşı tutumu iyi. Zaten örf, adet, gelenek göreneklerimize baktığımız zaman ve hatta yasal mevzuata baktığımız zaman yaşlılar zaten değerlidir. Onlara saygı gösterilmelidir. Bazen görüyorum öğrenci arkadaşlar marketten çıkan ellerinde eşyası olan yaşlılara yardım ediyorlar, camiden çıkan yaşlılara karşıdan karşıya geçme konusunda yardımcı oluyorlar. Birçok Avrupa ülkesine göre biz bu konuda oldukça yaşlılara iyi davrandığımızı düşünüyorum.”

G13 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Bence gayet hoşgörülü ve saygılı davranıyorlar. İhtiyacı olan kişilere yardım etmeye çalışıyorlar. Genelde pozitif olarak görüyorum.”

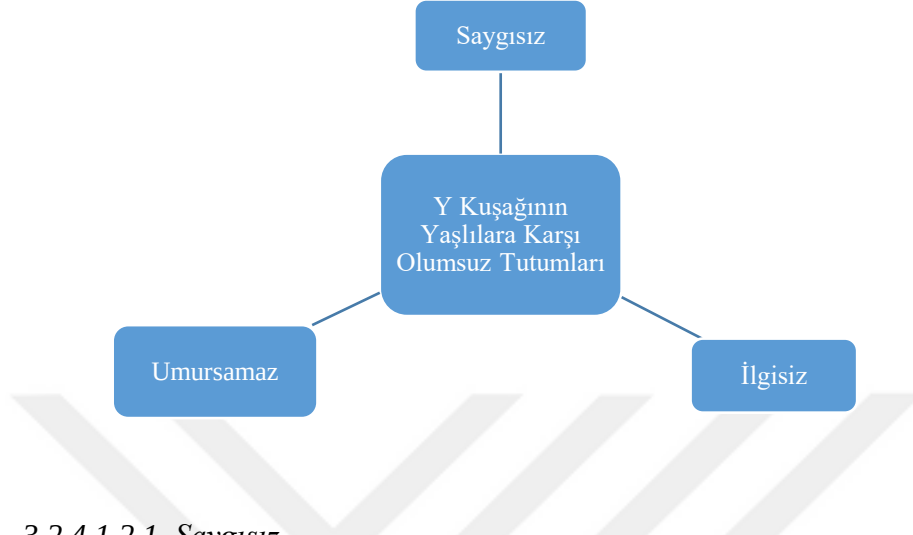
G5 (Kadın, 23, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Eskişehir'de gençlerin oldukça saygılı ve hoşgörülü olduğunu düşünüyorum. İyi davrandıklarını gözlemliyorum. Karşıdan karşıya bir amcağı geçiren yardım eden çok kişi görüyorum ama başka illerde belki bu tarz durumlarla karşılaşmayabiliriz. Mesala Kütahya'da böyle bir durum olmayabilir.”

3.2.4.1.2. Olumsuz görüşler

Yaşlılara yönelik çeşitli önyargılardan kaynaklı olumsuz tutum içerisinde olunabilmektedir. Katılımcıların Y kuşağının yaşlılara karşı tutumunu olumsuz bulanların görüşleri saygısız, umursamaz ve ilgisiz olmak üzere üç kategoride ele alınmıştır.

Şekil 19: Y Kuşağının Yaşlılara Karşı Olumsuz Tutumları

3.2.4.1.2.1. Saygısız

Katılımcıların bazıları, Y kuşağının yaşlılara karşı tutumunu saygısız olarak nitelendirmektedir. Saygısızlığı, toplu taşıma araçlarında yer vermeme ve tercihlerine, sözlerine saygı göstermemekle bağdaştırmaktadırlar. Yaşlıları bir çok konuda kendilerinden bilgisiz olarak görmekte ve yaşlılara karşı üst perdeden bakma durumları olduğunu belirtmişlerdir. Başka bir ifade ile yaşlıların bir çok konuda kendilerinden geride olduklarını düşünerek hor görüldüklerini düşünülmektedir.

G12 (Kadın, 23, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Biz büyüklere olan saygıyı genelde küçükken öğreniyoruz. Ama bunun aksi durumlarda olabiliyorum. Mesela otobüslerde, tramvaylarda yer vermeme, yaşlıların ayakta kalma durumları söz konusu olabiliyor. Bizim otobüste genellikle 50 genç oluyor ama bir tane yaşlı kendisine zor yer bulabiliyor.”

G17 (Kadın, 21, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Çok iyi değil aslında. Yani biraz böyle gençler yaşlılara biraz yukarıdan bakıyorlar. Biraz kötü davranır gibi gözlemliyorum. İyi davranan da var ama hani benim gözlemlediğim sanki böyle görülüyor. Para kaynağı olarak görenler var. Bir gideyim para alayım diye düşünenler var. Ne kadar tecrübeli olarak görmüyorlar da ne kadar çok konuşuyorlar olarak görüyorlar. Gençler biraz anı yaşıyorlar yani sonrasına düşünmüyorlar. Yarın bir gün kendileri de yaşlı olacağını düşünmüyorlar. Empati kuramıyorlar gibi. Şimdi ben gitsem yanına kıyafetime veya başka birşeyime laf söyleyecek diyerek uzak duruluyor.”

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Gençlerin yaşlılara karşı tutumu gençler hiç yaşlanmayacakmış gibi davranıyorlar. Saygı konusunda biraz daha açarsam tramvayda, otobüste yer

vermeme olayları çok fazla oluyor. Yaşım kaç olursa olsun ben mesela her bayana mutlaka yer veririm, duramam. Çocuklu birisini gördüğüm zaman içime sinmez. Gençler evinde ders çalışmaz otobüste kitap okumaya başlıyor, cep telefonuyla oynuyor. Yani biz bir Alman, Japon kültüründe değiliz. Böyle toplu taşıma araçlarında kitap okuyacak durumumuz yok. Sabır konusunda, saygı konusunda eksikler olduğunu düşünüyorum.”

G20 ve G9 katılımcılar, yaşlılara karşı teorikte bir saygının olduğunu ama uygulamada içten gelen bir saygının olmadığını, yaşlıların espri malzemesi olabildiğini ifade etmişlerdir. Palmore (1971) yaptığı çalışmada yaşlılarla ilgili yapılan esprilerin olumsuz olduğu sonucuna ulaşmıştır. G9 yaşlıların Y kuşak arasında her ne kadar yüzlerine karşı bir şey söylenmese de alay konusu olduğunu belirtmiştir. G2 ise, Y kuşağının, yaşlıları çoğu konuda bilgi eksikliği olarak gördüklerini ve kendilerini onları bilgilendirme ihtiyaçlarının olduğunu düşünmektedir.

G20 (Erkek, 20, Lisans, Tarih)

“Bölgeden bölgeye göre değişebilir. Yani bir saygı var ama bana göstermelik geliyor. Biraz yani aferin desinler diye yapıldığını düşünüyorum. Ben içten gelmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani bunu yapıyorlar ama daha sonra aralarında geçen bir diyalogta espri olarak anlatabiliyorlar. Gözlemlediğim birkaç olaya dayanarak böyle bunu söylüyorum. Yaşlıların kullandıkları herhangi bir-iki kelime daha sonra arkadaşlar arasında espri malzemesi olabiliyor.”

G9 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Genel olarak alay konusu olabiliyorlar bence. Yardıma muhtaç oldukları için onların yüzüne karşı söylemeselerde bazıları bunu eyleme döküyor. Laf arasında mesela hani biraz böyle bir düşkünlük ile ilgili bir durum olduğu zaman hemen yaşlıyla ilgili benzetmeler yapılabiliyor. Kendi aralarında çok fazla sevildiğini düşünmüyorum. Gençler aslında sadece yaşlılara karşı değil bütün topluma karşı bir alaycı yapıları var.”

G2 (Erkek, 26, Yüksek Lisans, Eczacılık)

“Genellikle gardını almış bir şekilde görüyorum. Sürekli öğüt veren, onları eğitmeye çalışan, hiçbir şey bilmiyormuş gibi bir davranış içerisinde oluyorlar. Karşısındakini kendisinin özgürlüğünü sınırlandırmaya çalışan sıkıcı kişiler olarak görüyorlar. Gençler yaşlılığı algılamıyor. Onlara çok uzak gelen bir kavram olarak görülüyor, onları anlamadığı için de birçok yerde onlara uygun davranışlar sergilemiyorlar. Saygı her geçen gün azalıyor. Onları anladıklarını düşünmüyorum.”

G22, Y kuşağın, yaşlılara saygısız davranmakla birlikte toplum içerisinde gördüklerinde yokmuş gibi davranış sergilemekte ve varlıklarından rahatsız olduklarını düşündüğünü ifade etmiştir. Y kuşağının yaşlıların sosyal hayatın içerisinde yer almasını yadırgaması yaşlıların zaten kısıtlı olan sosyal hayata katılımlarının daha da azalmasına neden olacaktır. Ayrımcı söylemlerin olması ve bu durumun davranışlara yansıtılması kuşaklar arasında çatışma durumunun yaşanmasına ve yaşlıların toplumdan uzaklaşmalarına neden olabilmektedir.

G22 (Kadın, 19, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Bence çok kötü. İşte az önce de bahsettiğim gibi yer verilmiyor. Ben hiçbir zaman bir yaşlıya yolda yardım edildiği, elindeki poşetlerin alındığı, sırada onlara öncelik verildiğini görmedim. Aslında onlar yokmuş gibi davranılıyor toplum içerisinde. Hani dışarıda görüldüğü zaman acaba onun burada ne işi var gibi bakılıyor sanki. Onların sosyal hayatta yok gibi olması gerekiyormuş gibi davranılıyor. Onlara sosyal hayata kazandırmak yerine tam tersi dışlama durumu oluyor.”

G25, Y kuşağının tutumunu olumsuz bulmakla birlikte zaman içerisinde batılılaşmayla birlikte olumsuz tutumun arttığını düşünmektedir. Kültür ve dinimizde yaşlıların değerli olduklarını fakat toplum olarak yavaş yavaş bu değerlerin kaybedildiğini belirtmiştir. Bir toplumda yaşlıya verilen değer huzurevleriyle bağlantılı olduğunu, Japonya gibi doğu toplumlarında batıya göre yaşlıların daha fazla değer gördüğünü düşünmektedir.

G25 (Erkek, 22, Lisans, Zihinsel Engelliler Öğretmenliği)

“Kötüye gidiyor ama ümitvari durumlarda var. Din faktörü var töre faktörü var ve ikisinin birleşiminden oluşan kültür faktörü olduğunu düşünüyorum. Batılılaşma ile birlikte oradaki aile yapısı bize uygun olmadığı için kötüye gittiğini düşünüyorum. Bir ülkede huzurevi diye bir kurum varsa zaten yaşlıya verilen değeri bir göstergesidir. Kimsesi yoktur o ayrı mesele ama çoluk çocuğu var ama kendisine bakılmıyor. Bu bizim yaşlılara verdiğimiz değeri gösterir. Doğu milletlerinde kabullenme, sahip çıkma biraz daha fazla var. Biz genel olarak biraz araftayız.”

Trabzon’lu olan G31 ve Van’lı olan G35, yaşlılara yönelik tutumların bölgeden bölgeye göre farklılık gösterdiğini düşünmektedir. Katılımcılar, Karadeniz ve Doğu’da yaşlılara saygı ve hürmetin Eskişehir gibi batı bölgelerine göre daha fazla olduğunu, bunun da yaşlılarla daha çok ilişki içerisinde olmalarıyla bağdaştırılmaktadır. Günümüzde çocukların dışarı çıkmadığını, vakitlerinin çoğunu evde geçirdiklerini ve bu yüzden yaşlılarla temas etmedikleri düşünülmektedir. İletişim kurmak algı ve tutum oluşumunda önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir.

G31 (Erkek, 22, Lisans, Basın-Yayın)

“Aslında o bölgeden bölgeye göre değişiyor. Doğu insanları yaşlara daha fazla bağlı daha saygılı ama batıda o kadar fazla olduğunu düşünmüyorum. Tramvayda yer verme saygı değildir. Yazılı olmayan bir kuraldır. Yapılması gerekir ama buna göre belirlenemez. Ben Trabzonluyum. Bizim oralarda yaşlıya asla ses yükseltilmez ama buralarda öyle değil. Yaşlıların düşüncelerini dinlememek var. Sen nereden bileceksin ki düşüncesi var. O yüzden genellikle olumsuz görüyorum. Gençler yaşlılarla çok temas etmediğini düşünüyorum. Bizim zamanımızda biz sokaklarda oynardık oralarda yaşlılarla temas ederdik. Şimdi çocuklar dışarı çıkmıyor. Evde bilgisayar başında vakit geçiriyorlar. Bunun da ilişkiyi etkilediğini düşünüyorum.”

G35 (Erkek, 21, Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı)

“Eskişehir’de gördüğüm kadarıyla çok iyi bir tutum olduğunu düşünmüyorum çünkü saygı itibarıyla sınıfta kaldığımızı düşünüyorum. Van’daki gencin yaşlının

karşısındaki durumu ile buradaki çok farklı. Yani giyimine, kuşamına bakılmaksızın yaşlılara hürmet edilir. Buralarda pek öyle değil. Değişen gelişen dünya şartları göz önünde bulundurulduğunda saygının azaldığını söyleyebiliriz. Olumlu olduğunu düşünmüyorum.”

G33, daha önceleri geniş aile içerisindeki yaşarken, yaşlılarla doğal olarak daha fazla birlikte olma imkanlarının olduğunu ama çekirdek aileye dönüşümle birlikte artık bir araya nadir geldiğini belirtmiştir. Her ne kadar bu bir gerekçe olarak ifade edilmesine rağmen, yaşlılarla birlikte olabilecek ortamların yaratılması konusunda herhangi bir adımda bulunmadıkları araştırma kapsamında görülmüştür.

G33 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Bence çok olumlu değil. Artık anne babalar bile olumlu bakmazken çocuklarla aralarında bir kuşak farkı var. Ben mesela 3 yaşına kadar geniş ailede yaşadım ama daha sonra çekirdek ailede yaşadım. Çok sevgi ve saygının kaldığını düşünmüyorum. Çok az bir araya geliniyor mesela. Üniversite öğrencileri kötü saygısız diye bir algı söz konusu ama bu genelleme yanlış. Tabiki aralarında vardır öyle olan. Ama genelde gençler çok hoşgörülü ve saygılı davrandığını düşünmüyorum.”

3.2.4.1.2.2. Umursamaz

Katılımcılar, Y kuşağın yaşlılara karşı tutumunu umursamaz olarak kabul etmektedir. Aile fertlerine iyi davranılmasına rağmen sosyal hayat içerisindeki yaşlılara iyi davranılmadığı, görmezlikten geldiği düşünülmektedir. Katılımcılar, ailesi olan yaşlıların bile bakımlarının üstlenilmediği ve yaşlıların huzurevlerine bırakılmak durumunda kaldığını ifade etmişlerdir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G29 (Kadın, 19, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Umursamaz, bazen sert olabiliyor. Kendi aile ferdine çok iyi davranıyor olabilir ama dışarıda gördüğü bir yaşlı çok iyi davrandığını düşünmüyorum. Bir umursamazlık oluyor. Bazen hani görmezlikten geliniyor. Tramvayda yer vermeme, dışarıda herhangi bir konuda yardımcı olmama, hırsızlık yapılması çok pozitif görmüyorum.”

G30 (Kadın, 23, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Olumlu bulmuyorum. Onları birer yük olarak gördüklerini düşünüyorum. Hani ben kimseye yük olmayayım kimsede bana yok olmasın düşüncesi olabiliyor. Artık ev hayatına değil de iş hayatına bağlı bir hayat sürüyoruz. Sabırlarımız biraz tükendi. Yaşlılara sabrımız kalmadı. 2 kuşak arasında çatışma çok fazla olmaya başladı. Bize yanlış bir durum olduğu zaman hemen sesler yükselebiliyor. En ufak bir şeyde tepki gösterebiliyoruz. Huzurevleri mesela olması gerekebilir tabi ki ama ailesi olanların mutlaka kendi evlerinde kalması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü gittikleri zaman yalnız kaldıklarını düşünüyorum. Gençlerin yaşlıları çok fazla değer verdiğini düşünmüyorum. En son yapılan mesela torunlarına bakan

babanne projesi benim çok umutlandırdı. Yaşlıları göz ardı etmemiz bizim belki de en fazla problemimiz olduğunu düşünüyorum.”

3.2.4.1.2.3. İlgisiz

Yaşlılara karşı tutumu ilgisiz olarak nitelendiren katılımcılar, bunun nedeninin empati noksanlığı olduğunu düşünmektedir. Empati kişinin kendini karşısındakinin yerine koyarak onun hissettiklerini ve durumunu içselleştirme olarak tanımlanabilir. Sağlıklı iletişim için büyük önem taşımaktadır. Yaşlılığı kendilerinden uzak olan bir dönem olarak kabul edilmesi ve hatta hiç yaşamayacakları bir dönem olarak kabul edilmesi algıların olumsuz olmasına neden olabilmektedir. Aynı zamanda G21, hasta olup bakıma ihtiyacı olan yaşlılara karşı ilgisiz davranıldığı ve aileleri arasında bakımlarının belli bir süreliğine yapıldığını belirtmiştir. Bu durum yaşlılara yönelik olumsuz tutumun bir örneği olarak ifade edilmiştir.

G7 (Kadın, 27, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Gençlerin yaşlılara karşı ilgisiz olduklarını düşünüyorum ama ilgililer de var tabi. Sosyal sorumluluk projelerinde görev alan arkadaşlar oluyor. Toplu taşıma araçlarında yaşlıları görünce yüz çeviren genç arkadaşlar da var. Gençlerde biraz empati kuramama sorunu olduğunu düşünüyorum. Ben genellikle bir insanın başına gelmeden o dönem hakkında bilgisi olup, ona göre hareket eden kişi sayısı çok az olduğu düşünüyorum. O yüzden yaşlılık genelde gençliğe biraz uzak geliyor. Yaşlı insan olmaktan kaynaklanan bazı durumlarda söz konusu olabiliyor. Herkes kendi ailesinden yaşlıları biliyor onun dışında herhangi bir yaşlı ile iletişime geçilmiyor. İlgisizlik olduğunu söyleyebilirim.”

G21 (Kadın, 22, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Ergenlik dönemine kadar çok saygı, sevginin olmadığını düşünüyorum. Ergenlikten sonra biraz farklılıklar oluyor. Baktığımız zaman hani hasta durumda olan yaşlılar genellikle çocuklar arasında paylaştırılıyor. Hani bir ay sende kalsın bir ay bende kalsın diye. Sanki bir yük olarak görülüyor. Eskişehir’de özellikle sokaklarda yaşlılara yardım eden çok fazla genç görüyorum ama aile içerisindeki duruma baktığımız zaman sanki çok da fazla iyi olduğu söylenemez.”

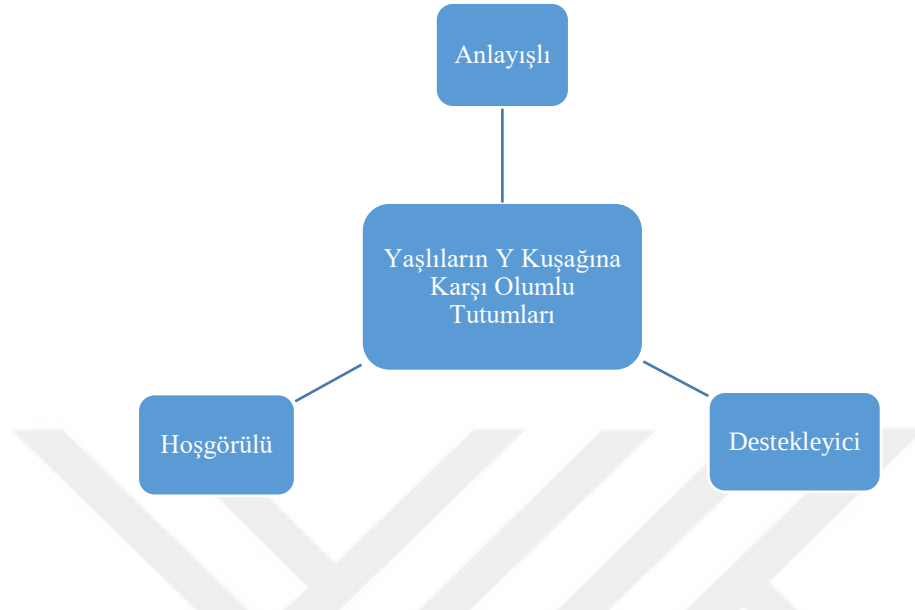
3.2.4.2. Yaşlıların Y kuşağına karşı tutumları

Yaşlıların Y kuşağına karşı tutumunu değerlendiren katılımcıların cevapları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tema altında ele alınmıştır. Olumlu görüşler içerisinde, anlayışlı destekleyici ve hoşgörülü, olumsuz görüşler içerisinde ise eleştirel, hoşgörüsüz, önyargılı alt temaları oluşturulmuştur.

3.2.4.2.1. Olumlu görüşler

Yaşlıların Y kuşağına karşı tutumlarını olumlu bulan katılımcıların cevapları anlayışlı, destekleyici ve hoşgörülü alt temaları çerçevesinde ele alınmıştır.

Şekil 20: Yaşlıların Y Kuşağına Karşı Olumlu Tutumları

3.2.4.2.1.1. Anlayışlı

Katılımcılar, yaşlıların tutumunu genel olarak anlayışlı olarak belirtmelerine rağmen bazı yaşlıların aksi ve agresif tepkileri olduğunu düşünmektedir. G10, yaşlıların, genç kuşaklara imrenerek baktıklarını, kendi gençliklerine duydukları özlemi yansıttıklarını hissettiğini belirtmiştir. Bu durumun gençlere yansımalarının ise olumlu olduğunu düşünmektedir. G23 ise, kendilerini sorgulamadan, yargılamadan, anlayışlı bir yaklaşım içerisinde olan yaşlıların varlığından bahsetmiştir. Eylemlerinin ve söylemlerinin eleştirilmesi gençlerin en çok şikayet ettiği konulardan biridir.

G10 (Kadın, 21, Lisans, Moda Tasarımı)

“Gençliğe böyle bir özlemle imrenme ile baktıklarını düşünüyorum. Sevgi dolu oluyorlar. Şefkatli oluyorlar. Yer verdiğimiz zaman oturun siz de yorgunsunuz diyenler oluyor. Bazı yaşlılarda aksi oluyorlar. Sinirlenip bir anda kıyamet koparabiliyorlar.”

G23 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Bizi gerçekten çok iyi anlayan, yargılamadan, sorgulamadan, kabul eden yaşlılar var. Fakat mesela bazı yaşlılarda tramvayda yer vermediğiniz zaman hemen sert çıkabiliyorlar. “Saygı kalmamış, terbiyesizler” gibi söylemler olabiliyor.”

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Yaşlılar küçükleri daha çok seviyorlar. Torun onlar için önemli oluyor. Karşı taraftan gerekli olan ilgiyi gördükleri zaman onlar da olumlu davrandıklarını düşünüyorum ama daha böyle aradan mesafeli suratsız bir şekilde yaklaşıldığı zaman onlar daha kırılğan oldukları için tavırlar da değişiyor.”

3.2.4.2.1.2. Destekleyici

Katılımcılar, yaşlıların olumsuz tutumları olabildiği gibi olumlu tutumlarında varlığından bahsetmişlerdir. Olumlu tutumlar içerisinde destekleyici olarak niteledikleri yaşlıların var olduğunu düşünmektedirler. Bahsedilen desteğin maddi ve manevi boyutları olduğunu ifade etmişlerdir. G5, soruya Eskişehir özelinde cevap vererek, yaşlıların çeşitli yemekler verdiklerini, gençlere iyi davrandıklarını ifade etmiştir. G29, toplumdaki yaşlılar hakkında çok fazla fikrinin olmadığını, bunun gerekçesi olarak da toplumda çok yaşlı görmediğini ifade etmiştir. Yaşlıların sosyal hayat içerisinde yer almaması hem yaşlılar hem de diğer yaş grupları açısından olumsuz durumlar ortaya çıkarabilir.

G33 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Bazı yaşlılar huysuz olabiliyor ama genel olarak baktığım zaman yaşlıların olumlu olduğunu düşünüyorum. Yaşlıların gençlere sürekli destek olduğunu düşünüyorum. Her konuda maddi manevi gençlere destek verdiklerini düşünüyorum.”

G5 (Kadın, 23, Lisans, İştime Engelliler Öğretmenliği)

“Eskişehir'de yaşlılar da gençlere iyi davrandığı düşünüyorum. Gençler Eskişehir'de çok fazla olmasına rağmen yaşlılar gençlere yemek veriyorlar, aşure veriyorlar. İyi davrandıklarını düşünüyorum.”

G8 (Kadın, 20, Lisans, Matematik)

“Yaşlılar da çok fazla acımasız değiller. Tecrübeleri var sürekli gençlere öğütler veriyorlar. Gençlerin onların yanlarında olmasını istiyorlar. Gençlere sürekli bir şeyler yapıyorlar, onları mutlu etmek için yemekler vb.”

G29 (Kadın, 19, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Hem olumluları var hem olumsuzları var. Bazıları çok huysuz olabiliyor. Yardımcı olmak istediğin zaman ben kendi işimi kendim görebilirim diyerek ters çıkan yaşlılar olabiliyor ama bunun aksi durumlarda olabiliyor. Çok yardımsever, güler yüzlü yaşlılarda oluyor. Pek toplumdaki yaşlıların gençlere karşı tutumunu hakkında bir şey söyleyemeyeceğim. Çünkü çok fazla yaşlı görmüyorum.”

3.2.4.2.1.3. Hoşgörülü

Katılımcılar, yaşlılarla Y kuşak arasında kuşak farkından dolayı hayat görüşlerinin farklı olmasına rağmen yaşlıların hoşgörülü bir tutum içerisinde olduklarını ifade etmişlerdir. Yaşlıların erkeğin küpe takması, dar kıyafet giyilmesi, karşı cinsle yanyana olmak gibi durumları yadırgadıklarını ama bunun jenaresyon farkından dolayı olduğunu ve bu duruma hoşgörüyle yaklaşan yaşlıların olduğunu belirtmişlerdir.

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Ben yaşlıların gençlere kıyasla daha pozitif olduklarını düşünüyorum. Biraz daha sabırlı hoşgörülü olduklarını düşünüyorum. Çağımız çok hızlı ilerliyor ona ayak uydurmak konusunda bazen sorun olabiliyor. Bir kızla erkeği yan yana gördükleri

zaman bunu karşı çıkabiliyorlar. Çünkü onların zamanında öyleydi. Şimdiki zamanla arada fark olduğunu fark etmiyorlar.”

G20 (Erkek, 20, Lisans, Tarih)

“Yaşlılar gençlerle içli-dışlı olmayı seviyorlar. Onlarla vakit geçirmekten hoşlanıyorlar. Yaşlıların gençlere karşı davranışlarını olumlu görüyorum.”

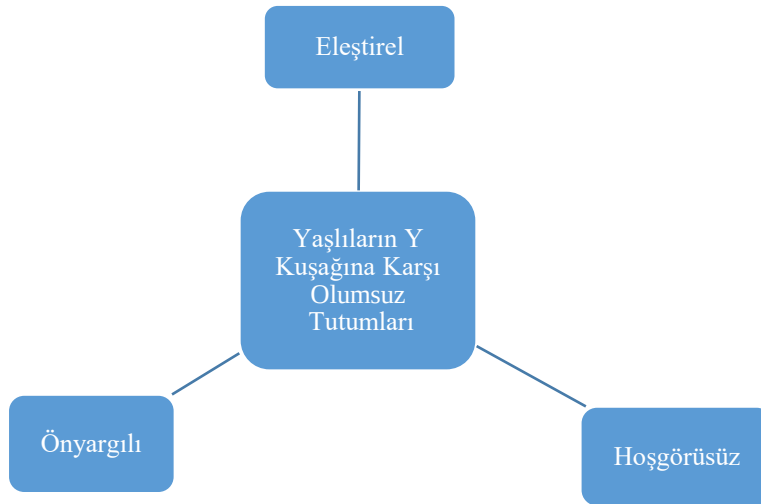
G27 (Erkek, 32, Doktora, Analitik Kimya)

“Bence onların da olumsuz bir düşünceleri yok. Çok eleştiriyorlar ama kuşak farkından dolayı eleştiriyorlar. Keşke böyle olsa diye dilekleri oluyor ama jenerasyon farkından dolayı bunu yapıyorlar. Erkeğin küpe takması, dar kıyafet giymesi gibi konularda eleştiriler olabiliyor. Ben onu kötü anlamda söylediklerini düşünmüyorum. Genelde yaşlılarda pozitif davranıyor gençlere karşı.”

3.2.4.2.2. Olumsuz görüşler

Yaşlıların Y kuşağına karşı tutumlarını olumsuz bulan katılımcıların cevapları, eleştirel, hoşgörüsüz ve önyargılı alt temaları çerçevesinde ele alınmıştır.

Şekil: 21: Yaşlıların Y Kuşağına Karşı Olumsuz Tutumları

3.2.4.2.2.1. Eleştirel

Katılımcılar, yaşlıların tutumunu kendi zamanlarıyla şimdiki zamanı karşılaştırma içerisinde ele alarak eleştirel bir yaklaşım içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. G16, yaşlıların, kıyafet, teknoloji, yemek yeme alışkanlıkları ve kültür konusunda eleştirel yaklaşım içerisinde olduklarını ifade etmiştir. G17, aslında yaşlıların da benzer dönemlerden geçtiğini ve yaşlıların empati yaparak eleştirel tutumlarından vazgeçmeleri gerekliliği konusuna vurgu yapmıştır.

G14, eleştirel yaklaşımların bazen iğneleyici boyutlara ulaştığını ve bu durumdan çok rahatsızlık duyduklarını ifade etmiştir. G25, yaşlıların bazı doğruları olduğunu ve bu düşüncelerinin esneklik göstermediğini, bu sınırların dışındakileri kabul etmekte zorlandıklarını düşünmektedir.

G1 (Erkek, 24, Lisans, Biyoloji)

“Ben yaşlıların gençlere aynı şekilde davrandığını düşünmüyorum. Onlar biraz daha olumsuz bakıyorlar gençlere. Genelde kendi zamanları ile karşılaştırma içerisinde oluyorlar. Onların zamanında olmayan şeyler şimdi olduğu zaman bu durumlara karşı çıkıyorlar. Biraz yaşın getirdiği de huysuzlukları var. Örneğin her apartmanda herhangi bir yaşlı varsa en ufak bir seste hemen polisi arıyorlar. Hemen şikayet ediyorlar. Biraz daha toleranslı olmaları gerekir. En ufak bir seste hemen şikayet etme durumları söz konusu olabiliyor. İşte biraz daha hoşgörülü olabilirler. Bir genç yaşlıya yer vermek zorunda değil ama onu veriyor. Bir genç yer vermediği için eleştirilmemesi gerekir, suçlanmaması gerekir. Hayat tarzı evde gürültü yapıldığı zaman olumsuz yaklaşımlar söz konusu olabiliyor.”

G16 (Kadın, 22, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Biraz açık giyinenlere karşı olumsuz tutumları olabiliyor. Laf dalaşına girebiliyorlar. Onun dışında pozitif yaklaşıyorlar. Bazı durumlarda eleştirel yaklaşım olabiliyor. Giyim-kuşam, teknoloji, yemek yeme alışkanlıkları, kültür anlamda bazı eleştirel yaklaşımlar olabiliyorum.”

G17 (Kadın, 21, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Olumlu veya olumsuz olarak direkt ayıramıyorum ama yaşlılarda empati kuramama gibi bir sorun var. En azından siz genç oldunuz, o seviyeden geçtiniz. Olaylara biraz eleştirel yaklaşıyorlar. Kendi dönemleriyle karşılaştırma içerisinde oluyorlar. Bunun sonucunda da olumsuz bir tavır alıyorlar.”

G14 (Erkek, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Yaşlılar çok iğneleyici yaklaşıyorlar. Örneğin tramvayda bir gün oturuyorduk, “bak bak bunlar geldi şehrin havasını değiştirdiler, şu çocuğun saçına bak, şunun kulağındaki küpeye bak, kızın saçının rengine bak” gibi eleştirel söylemler oluyor. Bunları biz duyuyoruz. Onların zamanında olmayan şeyler bu zamanda olunca onlara farklı geliyor. Dönemsel farklılık olabilir. Belki toplumun değiştiğinin farkında değiller. Özellikle 2000’li yıllardan sonra çok farklılaşmaya başladı ama yaşlılar bunlara adapte olamadığı için böyle önyargılı yaklaşım söz konusu oluyor.”

G28, hataları olabileceğinin ama bunların kafalarına vurulmak yerine yapıcı bir şekilde dile getirilmesinin kendilerini cesaretlendirici etkisinin olacağını düşünmektedir. G12, yaşlıların kendi yaşamlarını eleştirerek, kendi düşüncelerini karşı tarafa empoze etmeye çalıştıklarını ve yaşlarından dolayı kendileri genellikle birşey bilmemekle itham ettiklerini belirtmiştir. G35, eleştirel yaklaşım yerine tecrübelerini düzgün bir şekilde aktarmalarının faydalı olacağını düşünmektedir.

G28 (Kadın, 23, Lisans, Eczacılık)

“Ben tatlı huysuzluğu severim aslında ama katılık hani yaşlılıkla birlikte bir yumuşama olmadığı zaman gerginlikler olabiliyor. Bana doğru yolu göster ama bunun için benim kafama vurma. Bana göster ben kendim yapayım. Totalde benim gördüğüm yaşlılar çok sevimli yaşlılar ama aralarda gördüğüm çok sinirli, çok katı, ben herşeyi bilirim ve her şeyi karşıdan bekleyen yaşlılarda var. Sürekli insanların kafasını vurup, alçaltmak yerine onları cesaretlendirici şekilde davranılması gerekiyor.”

G12 (Kadın, 23, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Biraz kısıtlayıcı buluyorum. Kendi düşüncelerini empoze ediyorlar. Kendi hayat tarzları gibi yaşamamızı istiyorlar. Kendi yaşam tarzlarını empoze eder bir yapıları var. Bu konuda biraz baskı yapıyorlar. Bu yaşam tarzı olabilir, yemek konularında olabilir. Mesela biz senin yaşındayken bunları yapıyorduk ama sen yapamıyorsun, biliyorsunuz gibi sözler söylebiliyorlar.”

G35 (Erkek, 21, Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı)

“Yaşlılarda gençlere tecrübelerini aktarmak yerine sürekli gençleri eleştiriyorlar. Yani “bizim zamanımızda şöyleydi, biz böyle yapardık” gibi. Ama kendi yaşadıklarını düzgün bir şekilde genç nesillere aktarabilirler. Ama hep eleştiriyorlar.”

Katılımcılardan bazıları, yaşlıların yetiştirilme tarzları ile Y kuşağın yetiştirme tarzlarının birbirinden farklı olduğunu, yaşlıların çeşitli kurallarla çerçevelenmiş otoriter bir yapıda yetiştiklerini düşünmektedir. Bu kurallara uyulmadığını gördüklerinde çeşitli olumsuz nitelermelerle eleştirilerde bulunduklarını belirtmişlerdir. Yaşlıların, Y kuşağını anlamaya çalışmadıklarını, anlamaya çalışsalar kuşak çatışmasının olmayacağını ve sağlıklı bir iletişimin olabileceğini ifade etmişlerdir.

G6 (Erkek, 22, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Kendileri küçükken çok saygıyla yetiştirilmişler. Büyüklerin yanında konuşulmaz, ayaklar uzatılmaz, bacak bacak üstüne atılmaz, sigara içilmez gibi. Ama artık çağ değişti şu an gençlerden onları bekliyorlar ama bunu görmedikleri zaman terbiyesiz, ahlaksız olarak nitelendiriyorlar. Biraz beklentiyi karşılamayınca bu tür durumlar olabiliyor. Genel olarak negatif olarak görüyorum ben.”

G9 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Gençleri çok fazla sevdiklerini düşünmüyorum. Yaşlılar tarafından gençler sürekli akıl almaya ihtiyacı olan kişiler olarak görülüyor. O yüzden de onlar da sürekli nasihat ediyorlar. Bak bizim zamanımızda böyleydi şöyleydi diye. Genellikle onların davranışları iyi bence. Gençlere yaşlılar biraz sıkıcı geliyorlar. O yüzden onlarla çok fazla vakit geçirdiklerini düşünmüyorum.”

G25 (Erkek, 22, Lisans, Zihinsel Engelliler Öğretmenliği)

“Gençleri çok fazla anlamaya çalıştıklarını düşünmüyorum çünkü kendi doğru bildikleri var. Onlar birşey dediği zaman tartışılmaz, cevap verilmez ama yeni jenerasyonda cevap verdiği durumlar oluyor. Söylediklerinin yapılmasını istiyorlar. Biz böyle değildik algısı biraz var. Hani biz büyüklerimizin her dediğini dinlerdik söylemine çok sık duyuyoruz. O yüzden eleştirel bir durum var.”

3.2.4.2.2.2. Hoşgörüsüz

Yaşlıların tutumlarını hoşgörüsüz olarak nitelendiren katılımcılar, bunu genellikle toplu taşıma araçlarında yer vermeme durumlarında kendilerine verdikleri tepki üzerinden bir değerlendirme içerisinde oldukları görülmüştür. Toplu taşıma araçları üzerinden değerlendirme yaşlılarla ile Y kuşağın en çok toplu taşıma araçlarında karşı karşıya geldiğinin bir göstergesidir. Bu durumu Y kuşağın yaşlılarla iletişim sıklığı ve biçimi bölümünde görme fırsatımız olmuştu. Y kuşağı toplu taşıma araçlarında yaşlılara yer vermenin bir zorunluluk olmadığını düşünmektedir. Bazı durumlarda kendilerinin de oturabileceğini, bunun hoşgörüsüyle karşılanması gerektiğini düşünmektedir.

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Yaşlılar bazen gençlere karşı bencilce yaklaştıklarını düşünüyorum. Hatta bir hocam bir örnek verirdi. Ben dershaneden çıkmışım sırtımda bir sürü kitaplar, otobüse binmişim ama onlar günden çıkmış, pastaları börekler yemiş ve benim ona yer vermemi bekliyorlar diye bir hikâye anlatmıştı. Orada biraz sanki bencilce bir yaklaşımı olduğunu düşünüyorum. Karşı tarafa biraz saygı duyması lazım yaşlıların. Her konuda haklı değiller bence bazı konularda haksız oldukları durumlarda olabiliyor.”

G21 (Kadın, 22, Önlisans, Sınıf Öğretmenliği)

“İnsandan insana göre değiştiğini düşünüyorum. Az önce bahsettiğim tramvay da yaşadığım olay gibi bazen de mesela ben bir yaşlıya yer veriyorum. Bana diyor ki “sağol kızım, sen bütün gün yorulmuşsundur otur” diye tepki verebiliyor. Bazen sen bir konu hakkında bir şey söylediğin zaman “sen nereden bileceksin” şeklinde cevaplar veriyorlar. Genç cahil diyerek karşı tarafı ezdiği söylemlerde olabiliyor.”

G22, yaşlıların kendilerine yönelik eleştirdiklerinde haksız olduklarını, bu durumun sorumlularının aslında yaşlılar olduğunu çünkü kendilerini yetiştirenlerin onlar olduğunu düşünmektedir. Kişilerin yapılarında yetiştirme tarzı önemli bir unsur olarak kabul edilmektedir. G26 genellikle emir cümlelerinin kullanıldığını belirterek üslup konusuna dikkat çekmek istemiştir. Katılımcılar arasında yaşlıların üslubunu sert olarak nitelendiren katılımcılara rastlanılmıştır.

G22 (Kadın, 19, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Her şey karşılıklıdır. Aslında baktığımız zaman örneğin toplu taşımada yer verdi veya vermedi, yer verir vermezse bu onun vicdan ile alakalı bir şeydir. Yer vermek zorunda değildir. Aslında biraz da dönüp kendilerine bakmaları gerekiyor. Nasıl

bir toplum yetiştirdik diye. Sonuçta bu bizim eserimiz olarak düşünmeleri gerekiyor. Biraz kaba davranma, rica etmeme durumları olabiliyor. Bu gençler arasında olumsuz algılanabiliyor.”

G26 (Kadın, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Kimsenin kimseye saygısı olduğunu düşünmüyorum. Ne yaşlının gençlere nede yaşlıların gençlere karşı saygısı olduğunu düşünmüyorum. İki tarafında bir çabası yok. İlla benim dediğim olsun düşüncesinden dolayı aslında oluyor. Bir şeyin nasıl söylendiğiyle alakalı. Kibarca söylenmiyor genellikle. Emir cümleleri kullanılıyor.”

3.2.4.2.2.3. Önyargılı

Yaşlıların önyargılı bir tutum içerisinde olduğunu düşünen katılımcılar, genellikle kendilerinin bir şey bilmemekle, gençliğin bittiği, gençlikten herhangi bir şey olmayacağı gibi söylemlere maruz kaldıklarını ifade etmektedir. Zamanının değiştiğinin farkında olmayan ve kendilerini herhangi bir şey başaramayacak durumda gören yaşlıların olduğunu düşünmektedir. Bu durum kendilerinin motivasyonunu düşürmekte ve başarılı olmalarının önünde bir engel olarak görmektedirler.

G11 (Kadın, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Ben yaşlıların biraz memnuniyetsiz ve biraz bizi boş bulduklarını düşünüyorum. Bir şeyin farkında olmadığımızı düşünüyorlar. Geç kalkmamızdan rahatsız oluyorlar mesela. Biraz daha olumsuz karamsar bakıyorlar gençlere karşı.”

G7 (Erkek, 27, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Yaşlılarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte bir jenerasyon farkı var. Onların yaşadıkları dönem ile şu anki dönem arasında çok fark var. Gençlere böyle bir çeki düzen verme durumları söz konusu. Kendi yaşadıkları gibi yaşam sürmeleri konusunda akıl veriyorlar. Kendileri çok yaşadıkları için kendi yaptıkları hataları gençlerin yapmaması konusunda telkinlerde bulunurlar. Eleştirel ve ön yargılı bir tutumları söz konusu. “Gençlere karşı gençlik bitmiş bu gençlikten hiçbir şey olmaz” gibi kalıp bazı sözler kullanıyorlar. Haklı oldukları yerlerde var aslında ama bu bakış açısı gençleri kötü etkiliyor.”

G13, yaşlılara bazen yardım etmek istediklerinde, bundan yaşlıların herhangi bir şey zarar verebilecekleri düşüncesiyle çekindikleri hususuna değinerek önyargının başka bir boyutuna vurgu yapmıştır. Bu durumda gelineen noktada insanların birbirlerine güven duygusunun yitirilmesinin etkili olduğu gerçeği yadsınamaz. Dolandırıcılık, gasp vb. çeşitli suçların yaygınlaşması insanların tanıdıklarının dışındaki kişilere önyargılı bir tutum içerisinde olmalarına neden olmuştur.

G13 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Bazıları çok iyi olabiliyor ama genelleme yapamayacağım. Bir kısmı çok önyargılı davranıyor. Yardım etmek istediğiniz zaman bunu yanlış algılayıp ya bana kötü

davranırsa ya bir şey mi çalarsa gibi durumlar olabiliyor. Genellikle ruhsal açıdan kendilerini yetersiz gördükleri için agresif davranıyorlar. Emir cümleleri ile konuşuyorlar.”

G2 (Erkek, 26, Yüksek lisans, Eczacılık)

“Sürekli hata yapacaklarmış gibi görüyorlar. Bir kişiyi ne kadar çok zorlarsan o kişi hatayı o kadar çok yapar. Sen çocuğuna baskı yapmayacaksın, onların çevresini takip edeceksin. Bir yere gitme demekten ziyade onun gittiği yeri takip edilmeli. Ona seçenekler sunulması gerekir. Böyle yapılmadığı zaman onun kendi kararlarını almasının, kendi ayakları üzerinde durmasının önüne geçilmiş oluyor. Bizim toplumumuzda genellikle sen kaç yaşında olursan ol benim çocuğumsun algısı çok yaygın. Bu çocuklara zarar veriyor aslında. Benim yanlış yapmama izin verilirse ben kendimi daha iyi geliştirebilirim.”

G34 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Aslında toplumdan topluma göre bu değişiyor. Eskişehir'de mesela yaşlılar gençler hakkında ön yargılı olabiliyor. Kötü bakılıyor. Mesela Eskişehir öğrenci şehri çok fazla pislik şey oluyor burada diyebiliyorlar. Dışarıda açık giyinen bir kız gördüklerinde onun hakkında kötü düşünebiliyorlar, onun hakkında söz sahibi olabiliyorlar. Bu konularda biraz sıkıntı olabiliyor ama bu konuların dışında yaşlılığında gençlere olumlu baktıklarını düşünüyorum.”

3.2.5. Yaşlıların Roller

Statü kavramıyla yakından ilgili olan rol, belli bir sosyal statüye ilişkin davranış kalıpları ya da beklenen davranış kalıplarıdır. Roller yaşa göre değişiklik gösterdiği gibi kişilik özelliklerine ve çevresel faktörlere göre de değişiklik göstermektedir (İçli, 2016; 43). İnsanlar doğduğu andan itibaren toplum ve aile içerisinde çeşitli rollere sahip olmaktadır. Hayatlarının başlarında çocuk, öğrenci olmak gibi rolleri varken ilerleyen yıllarda anne, baba, öğretmen, iş kadını, emeklilik, dede, anane gibi rolleri olmaktadır. Bazı rollerin süresi dolar ve yerine yeni roller gelmektedir. Bu rollere yüklenen anlam toplum toplumdaki rolüne göre değişiklik göstermektedir. Rollere uygun davranıldığında sorun olmazken uygun bir davranış gösterilmediğinde ise çeşitli tepkilere maruz kalınabilir.

Roller kişilerin hayat içerisindeki konumlarını ve davranışlarını belirlemektedir. Aynı zamanda insanların beklentilerini biçimlendirmektedir (Akçay, 2015; 20-21). Toplumlar kişilerin yaşlarına ve statülerine uygun roller biçmektedir. Roller zaman içerisinde kendi kendilerine öğrenilir.

Yaşlı bireylerin zaman içerisinde aile ve toplumdaki rollerinde değişimler söz konusu olmuştur. “Ata” ve “Otorite” rollerinin yavaş yavaş kaybedildiği söylenebilir (Kalkınma Bakanlığı, 2014; 29). Cowgill ve Holmes (1972) modernleşmiş toplumlarda yaşlıların statülerinin olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir. Yaşlıların statüsünün azalmasına yol açan faktörler olarak sağlık teknolojisi, ekonomik ve endüstriyel teknoloji, kentleşme ve eğitim belirlenmiştir.

Zaman içerisinde kuşaklar arasındaki mesafe artmış ve bu durum yaşlıların statü kayıplarıyla sonuçlanmıştır. Yaşlılık döneminde rol kaybı kaçınılmazdır. Ancak kaybedilen rollerin yerine yeni roller eklenildiği zaman yaşam memnuniyetlerinde artış söz konusu olmaktadır. Yaşlılığın bir sorun olarak kabul edilmesi toplumun yaşlılığa verdiği rollerle ilgilidir. Yaşlıların rolleri, onların hayattaki duruşunu belirleyip, ilişki ağının oluşması ve gelişmesinde etkili olmaktadır. Kişilerin olumlu rolleri hayatı anlamlı görmesini sağlamaktır.

Yaşlılık dönemindeki rol kayıpları, dulluk, emeklilik ve sosyal katılımın azalmasıdır (Blau, 1973; İçli, 2016; 57). Yaşlıların sosyal kimliğini ifade eden statü ve roller zaman içerisinde değişiklik göstermektedir. Değişikliklere uyum sağlayabilmek yaşlıların yaşam memnuniyetlerinin artmasını sağlarken, uyum sorunu yaşanması da hayatlarını olumsuz etkilemektedir.

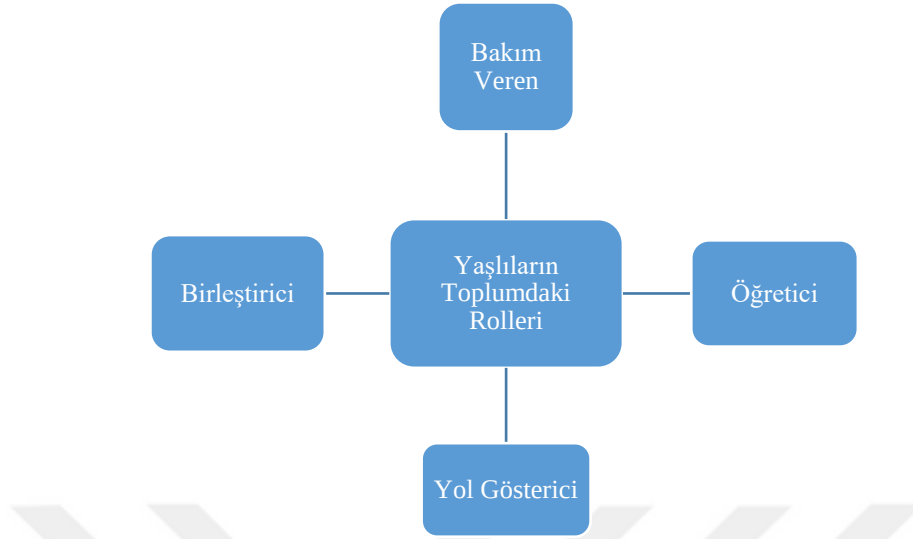
İnsanlar dünyaya geldikten sonra yaş almalarıyla birlikte rolleri de değişmektedir. Yaş ve cinsiyet toplumdaki rolleri belirlemek için kullanılan değişkenler olarak kabul edilmektedir (Morgan ve Kunkel, 1998; 200).

3.2.5.1. Yaşlıların toplumdaki rolleri

Yaşlıların rolleri, onların toplumdaki değerinin bir göstergesidir. Biyolojik kayıpların yanı sıra, yaşlılıkla birlikte sosyal kayıplarda söz konusu olabilmektedir. Doğumla birlikte başlayan roller zaman içerisinde süreleri dolmakta ve yerini yeni rollere bırakmaktadır. Bazen yeni rollere uyum sağlamada sorun yaşandığı gibi bazen de kişiler rolsüz kalabilmektedir. Rolsüzlük rolü kişilerin yaşam tatminlerini olumsuz etkilemektedir. Burgess, yaşlıların emeklilikle birlikte rolsüzlük rolünü üstlendiklerini ifade etmiştir. Araştırmaya katılan bazı katılımcılar yaşlıların toplumda herhangi bir rollerinin olmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılar verdikleri yanıtlardan yaşlıların toplumda bakım veren, öğretici, birleştirici ve yol gösterici rolleri olmak üzere dört alt temaya ulaşmıştır.

Şekil 22: Yaşlıların Toplumdaki Roller

3.2.5.1.1. Bakım veren rolü

İnsanlar doğumdan itibaren çeşitli rollere sahiptir ve zamanla bu roller değişiklik göstermektedir. Katılımcılar, yaşlıların yaşlılık döneminde çocuk bakıcılığı rolü olduğunu düşünmektedir. Günümüzde kadın ve erkeğin çalışması çocukların bakımını kimin yapacağı sorununu gündeme getirmiştir. Katılımcılar, bu rolü aile içerisinde yaşlıların üstlendiğini ifade etmişlerdir.

G17 (Kadın, 21, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Bakıcı konumundalar. Çünkü torun bakıcılığı üzerilerine yükleniyor. Çünkü kadın ve erkek çalışıyor. Evde çocuğa birisinin bakması gerekiyor. Yaşlılar oluyor genellikle. İşleri yok çünkü. Onun dışında geziyorlar. Toplumda çok rolleri yok aslında.”

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Toplum içerisinde sanırım daha çok çocuk bakıyorlar, torunlarına bakıyorlar. Onun dışında birşey aklıma gelmiyor açıkçası.”

3.2.5.1.2. Öğretici rolü

Katılımcılar, yaşlıların toplumda bilgi ve tecrübelerini toplum üyelerine aktardıkları için öğretici rolü olduğunu düşünmektedir. G10, yaşlıların hayat tecrübelerinin olduğunu ve bunu toplumun üyelerine aktararak onlara öğrettiklerini belirtmiştir. G12, verilen soruya yaşlıların olması gereken rolü şeklinde düşündüğünü ve bilgi ve tecrübelerini genç nesillere aktaran bir rolü olması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak yaşlılar ile genç kuşakların bir araya gelme sıklıkları gözönüne alındığında bilgi ve tecrübe aktarımının olabileceği ortamların pek olmadığı

söylenbilir. G20, yaşlıların toplumu yetiştirdiğini, toplumun gelişiminde önemli rolleri olduğunu ifade etmiştir.

G10 (Kadın, 21, Lisans, Moda Tasarımı)

“Yaşlılar toplumda bir öğretmen rolünde bence. 80 yaşındaki bir kişiyle 30 yaşındaki bir kişinin hayat tecrübesi yaşadıkları aynı olmuyor. Onların bizi dini bakımdan hayati bakımdan çok fazla öğretecektir şey var. Ağaç yaşken eğilir derler ya bir çocuk ailesinden ne görürse o şekilde ilerliyor. Onlar bizim geçmişimiz tanımamız bilmemiz gereken insanlar aslında. Toplumda çok büyük yerleri var ama toplumda çok da hak ettikleri yeri gördüklerini düşünmüyorum.”

G12 (Kadın, 23, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Bence yaşlıların ne gibi rolü vardır yerine ne gibi rolleri olmalıdır şeklinde düşündüm. Bilgi ve tecrübelerini genç nesillere aktarması ama aşırıya kaçmamaları gerektiğini düşünüyorum.”

G20 (Erkek, 20, Lisans, Tarih)

“Toplumumuzu yetiştiren kişilerdir. Çünkü anne-baba çalıştığı için daha çok çocuklarla vakit geçiriyorlar. Çocuğun gelişiminde çok büyük rol oynuyor. O yüzden toplumun yapısında çok önemli rolleri var.”

3.2.5.1.3. Birleştirici rolü

Katılımcılar, yaşlıların toplumda küsleri barıştıran, insanları bir araya getiren, kendi çevresinde toparlanmalarını sağlayan toparlayıcı bir rollerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Kültürümüzde genellikle küs olanları barıştırmak için sözü dinlenen, kırılmayacak yaşlıların araya girerek tarafların barıştırılması istenmektedir. Katılımcılar, yaşlıların toplumda bu rollerinin olduğunu belirtmişlerdir.

G2 (Erkek, 26, Yüksek Lisans, Eczacılık)

“Toplayıcı bir çatı olarak değerlendirilebilir toplum içerisinde. Yaşlı aileyi toparlayacak olan kişidir. Küsleri barıştıran kişidir. Yaşlı evin bereketidir. Bazı durumlarda bana söyledikleri anne-babamın söylediklerinden daha fazla etkili olabiliyor. Onlara daha fazla saygı duyuluyor, sözleri dinleniyor.”

3.2.5.1.4. Yol gösterici rolü

Katılımcılar, yaşlıların toplumda insanlara bilgileri çerçevesinde yol gösterici bir rollerinin olduğunu belirtmişlerdir. G23, gelenek ve göreneklerimizde büyüklere danışmanın önemli bir kural olduğunu ve bu yapılmadığı zaman işlerinin ters gideceği düşüncesinin hakim olduğunu ifade etmiştir. Yaşlıların sahip oldukları tecrübeler hata yapma olasılıklarını düşürmektedir. G32 ise her yaşlıya danışılarak fikrinin alınmadığını düşünmektedir.

G14 (Erkek, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Yaşlının toplum içerisindeki rolü yani hayatı bir gemi olarak düşündüğümüz zaman onları geminin kaptanı olarak görüyorum. Onların sözlerini ilk başta çok

fazla önemsemiyoruz ama daha sonra yaş ilerledikçe bazı şeyleri idrak ediyoruz. Aslında söylediklerinin ne kadar doğru olduğunu fark ediyoruz. Yol gösterici rolleri vardır.”

G23 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Bir kere toplumda çok önemli bir yeri var. Çünkü biz geleneklerimiz ve göreneklerimize bağlı bir toplumuz. Genellikle yani büyüklere danışılarak hareket ederiz. Onlara danışılmadığı zaman bir işe kalkışılınca sanki onun sonucunu olumsuz olacağını düşünüyoruz. O yüzden bizim ülkemizde çok önemli olduklarını düşünüyorum.”

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Lider, yol gösterici, yönlendirici. Biz bu hatalar yaptık. Siz yapmayın söylemleri çok olur. Biz ne gördüysek büyüklerimizden gördük düşüncesiyle hareket ederiz. Babam bir şey yapacak olursa aile büyükleri hemen uyarır. Biz de sizin zamanınızdan geçtik böyle yaparsan daha iyi olur diye. Hemen yönlendirici olurlar. Onların büyük olması bizim için çok şey ifade ediyor.”

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Yaşlıların Türk toplumu için yeri çok büyük olduğunu düşünüyorum. Bir fikir sahibidir. Toplumun mihenk taşıdır. Yaşlıların da toplum içerisinde öyle bir rolü olduğunu düşünüyorum Bazı yaşlılar huzurevine kendi isteğiyle gidebilir ama sanki zorla giden zorla gönderilen yaşlılarda var olduğunu görüyoruz. Umarım bunlar azalır.”

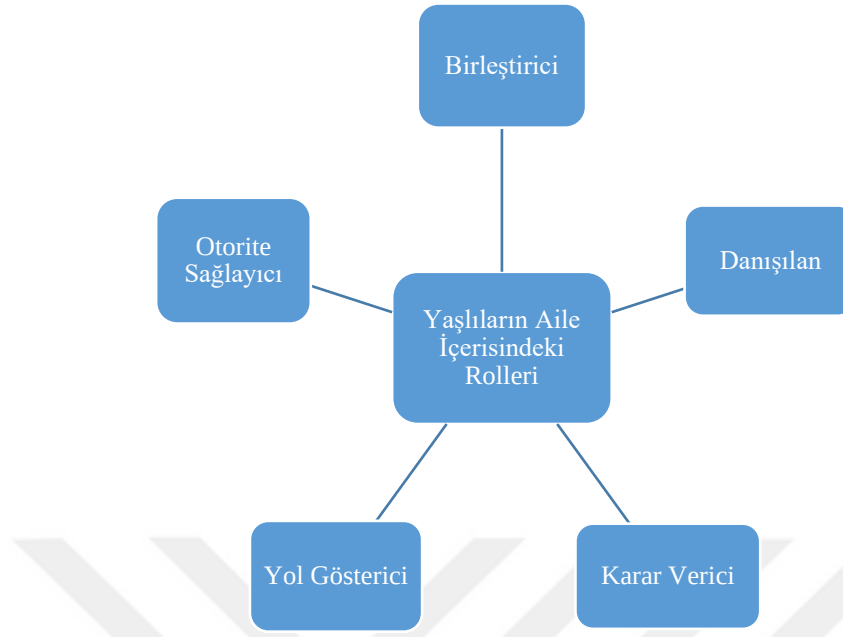
G34 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Yaşlılar belki de toplumdaki en üst seviyede tecrübe sahibi oldukları için bir şey yapılmadan önce onlarla konuşuluyor, görüşleri alınır. Onlara saygı gösterilir, danışılır ama tabiki bu yaşlıdan yaşlıya göre değişebilir. Yani her yaşlının tabiki böyle fikirleri alındığını düşünmüyorum.”

3.2.5.2. Yaşlıların aile içerisindeki rolleri

Araştırmaya katılan katılımcıların yaşlıların aile içerisindeki rolleri toplum içerisindeki rollerinden farklılık göstermektedir. Katılımcılar, yaşlıların aile içerisinde birleştirici, danışılan, karar verici, otorite sağlayıcı ve yol gösterici rollerinin olduklarını belirtmişlerdir.

Şekil 23: Yaşlıların Aile İçerisindeki Roller

3.2.5.2.1. Birleştirici rolü

Katılımcılar, yaşlıların bayram gibi özel günlerde tüm aile üyelerini bir araya getiren birleştirici bir rolü olduğunu ifade etmişlerdir. Geleneklerde aile büyüğünün yanında toplanıldığı için katılımcılar, aile fertlerinin onların etrafında toparlandığı, yemekler yendiği, kutlamaların yapıldığını belirtmişlerdir. G1, yaşlıların çevresindeki insanları bayramlar gibi özel günlerde bir araya getirdiklerini, G11 ise yaşlıların sadece özel günlerde değil aynı zamanda aile içerisinde kırıgın olanları bir araya getirme rollerinin olduğunu düşünmektedir.

G1 (Erkek, 24, Lisans, Biyoloji)

“Aile içerisinde ise birleştirici, toparlayıcı bir rolü vardır. Bayramlarda seyranlarda herkes onun etrafında toparlanır.”

G11 (Kadın, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Aile içerisinde bütünleştirici rolleri vardır. Karı-koca arasında sorun çıktığı zaman aile büyükleri araya girer.”

G12 (Kadın, 23, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Aile içerisinde birleştirici, toparlayıcı rolleri vardır. Bayramlarda onların yanında toplanılır. Onlarla birlikte yenilir-içilir. Bütünleştirici bir rolleri vardır.”

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Aile içerisinde genelde böyle toparlayıcı bir rolleri vardır. Aile bireylerinin toplar, bir araya getirir bayramlarda. Toparlayıcı, birleştirici rolleri vardır.”

G21, yaşlıların aile üyelerini bir arada tutan bir rollerinin olduğu, onlar hayatlarını kaybettiklerinde biraraya gelmelerin azaldığını ifade etmiştir. Yaşlıların özellikle özel günlerde

aile üyelerini biraraya getirme rolleri vardır. Kültürel olarak bayramlarda katılımcıların da belirttiği gibi aileler, büyüklerin etrafında bir araya gelirler ve aile büyükleri hayatlarını kaybettiğinde aile üyelerinin eskisi gibi bir araya gelmediği bir gerçektir.

G21 (Kadın, 22, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Aileyi bir arada tutmaya çalışan rolleri var. Çünkü o hayattan gittikten sonra kesinlikle bir araya gelinmiyor. Ayırışma oluyor çünkü o gittikten sonra kimse bir daha birbirinin yüzüne bakmıyor. Birleştirici bir rolleri var.”

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Aile içerisinde hep genellikle büyüklerin etrafında toparlanır. Babaannem evin kralı gibidir. O ne derse o yapılır. Toplanın derse toplanır, yemek yiyelim derse yemek yeriz. Aileyi bir araya getirirler. Toplayıcı, birleştirici, yönlendirici rolleri vardır.”

G6, yaşlıların birleştirici rollerinin olmasına rağmen bu durumun yaşlıların karakterlerine göre değiştiğini düşünmektedir. Bazıları birleştirici olabilirken bazıları da ayrıştırıcı da olabildiklerini ifade etmiştir. Katılımcının belirtmek istediği husus aile arasında var olan çeşitli konulardaki anlaşmazlıklar, aile büyüklerinin kırgınlıkları, ayrıştırmalara neden olabilmektedir. G9 ise, aile büyükleri ölmeye başladıktan sonra ailelerin bir araya gelmekte zorluk yaşadığını ama ailede bulunan yaşlının toparlayıcı, birleştirici bir rolünün olduğunu belirtmiştir.

G6 (Erkek, 22, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Yaşlılar aile içerisinde rolleriyle ilgili genel olarak şunu söyleyebilirim. Bir karar alınacaksa fikir danışılması gereken kişilerdir. Eskiden böyleydi hala böyle mi tartışılır. Açıkçası ben kendi ailem de böyle bir şey görmedim. Ama genel olarak önceden böyle olduğunu düşünüyorum. Birleştirici, toparlayıcı, eşler arasında problem olduğu zamanı arabulucudur. Gerçi bazı durumlarda ayrıştırıcı da olabiliyorlar. Mesela benim annemin babası öyleydi. Böyle oldukları için diğer torunları tarafından pek sevildiklerini söylenemez. O yüzden sadece onlarla bayramlarda giderdik, uzak durmaya çalışırdık. Biraz da onları ailedeki rolü onların karakterine bağlı diye düşünüyorum.”

G17 (Kadın, 21, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Aileyi toparlayıcı bir rolleri var. Bütün aileye bir araya getiren, aileye liderlik eden rolleri var. Bayramlarda herkesi bir araya toplayabiliyorlar. Bütünleştirici, aile bağlarını kuvvetlendirici rollere var bence.”

G32 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Aile içerisinde evinin direği gibi bir rolleri var. Saygı duyulur. Özel günlerde onların etrafında toparlanır.”

G9 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Evin direği olarak aileye tutan birleştiren onlardır. Ölen aile büyükleri vardır mesela öldükten sonra aile bir araya gelemmez. Onları toparlayıp bir araya getirirler.”

3.2.5.2.2. Danışılan rolü

Toplumda yaşlıların rol ve statü kaybından dolayı eski değerli konumlarını kaybettikleri, önceki yıllara göre değersizleştiği düşünülmesine rağmen katılımcılar, yaşlıların aile içerisinde çeşitli konularda onlara danışılmadan harekete geçilmediğini düşünmektedir. Günümüz toplumunda kişilerin hayatlarıyla ilgili kararlarda yaşlılara danışıldığını söyleyebilmek pek mümkün değildir. Yaşlıların toplum içerisinde gerekli ilgiyi görmemesi bunun nedeni olarak söylenebilir. Önceki zamanlarda yaşlılar bilge kişiler olarak kabul edilir ve düşünceleri günümüze göre daha çok önemsenirdir. G2'nin belirttiği, tarihsel süreç içerisinde devlet işlerinin genellikle en yaşlı kişiye danışılmasını bu duruma örnek olarak verebiliriz.

G10 (Kadın, 21, Lisans, Moda Tasarımı)

“Evde bir sorun olduğu zaman yaşlıya danışılır. Anne baba arasında kavga çıktığı zaman bir büyüye danışılır. Torunlarla çocuklarla genellikle hep onlar ilgilenirler. Aile içerisinde bazen çok büyük roller üstlenirken bazen çok az rol üstleniyorlar. Mesela hiçbir yaşlı kendi aile büyükleriyle kalmıyor. Ayrı evlerde yaşıyorlar. Bayramlarda öncelikle hep büyükler ziyaret edilir. Bir toparlayıcı unsuru vardır. Bayram kahvaltısı büyüklerin evlerinde yapılır. Sohbet edilir. Bizim için ilk sırada olma durumları vardır.”

G2 (Erkek, 26, Yüksek Lisans, Eczacılık)

“Yaşlıların sevgi, neşe dağıtan küsleri zorla barıştıran, birleştirici, bütünleştirici rolleri çok fazladır. Tarihimize baktığımız zaman da genellikle en yaşlı kişilere devlet işleri danışılırdı.”

G22 (Kadın, 19, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Söz sahibi. Öncelikle bu tabi ki geniş aileler de geçerli, çekirdek ailede değil. Bir şey yapılacaksa ilk ona danışılır. Daha sonra hayata geçirilir. Her konuda fikir söyleme hakkına sahiplerdir.”

G25 (Erkek, 22, Lisans, Zihinsel Engelliler Öğretmenliği)

“Aile büyüğü, tecrübe sahibi, her konuda danışılması gerektiğine inandığım, duasının mutlaka alınmasına inandığım, yapılmasını istediği şeylerin yapılması ama yanlış düşündüğü kanısında vardığımız kanılar varsa kendisinin de razı olabileceği şekilde onları üzmeyecek bir çözüm bulunması gerektiğini düşünüyorum. Genellikle danışılan, aileyi toparlayıcı bir rolleri vardır.”

G3 yaşlıların karar merci olarak kabul etmese de fikirlerinin alındığı ama günümüzde fikirlerine çok fazla önem verilmediğini düşünmektedir. G7 ise yaşlıları geçmişe dair öğrenilmek istenen konuların danışılması gereken kişiler olarak görmektedir. G8, Doğu bölgesinde yaşlılara çok fazla değer verildiğini, düğünlerde söz sahibi olduklarını ve onlara danışılmadan bir şey yapılmadığını ifade etmiştir. Yaşlıların konumunun bulunduğu kültüre göre farklılık gösterdiğini söyleyebiliriz.

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Yaşlılar aile içerisinde karar mercii olmasa da danışılan rolü olduğunu düşünüyorum. Yaşlı ile birlikte biraz daha çocuksulaşıyorlar. Fikirlerine çok da fazla önem verildiğini düşünmüyorum ama bu belli edilmiyor, kırılmasın, gücenmesin yaklaşımı ile devam ediliyor.”

G7 (Erkek, 27, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Ulu çınar, eskimeyen bir değer. Saygı duyulan bir konumda. Onlara danışarak geçmişe dair çok şey öğrenilebilir. Bilgi alışverişinde bulunulan kişilerdir.”

G8 (Kadın, 20, Lisans, Matematik)

“Aile içerisinde bence saygındır. Yaşlı insan en büyük insandır. Ona sormadan bir şey yapılmaz. Yani düşünlerde derneklerde en başta onlar olur. Zaten millet olarak yaşlılara çok fazla değer veriyoruz.”

3.2.5.2.3. Karar verici rolü

Katılımcılar, yaşlıların aile içerisinde önemli rolleri olduğunu, değerli bir konumları olduğunu ve herhangi bir konuda karar alınacaksa söz sahibi olduklarını düşünmektedir. G15, aile içerisindeki sistemi askeri hiyerarşik yapıya benzetmekte ve yaşlıları üst rütbeli komutan olarak görmektedir. G16 ise karar verici rollerini kız isteme örneği vererek açıklamaya çalışmıştır. G34, yaşlıların toplumda rolleri ile aile içerisindeki rollerinin paralellik gösterdiğini düşünmektedir. Yaşlıları aile içerisinde babadan sonra gelen söz sahibi olarak nitelendirmektedir. Günümüz aile yapıları incelendiğinde acaba gerçekten de yaşlılar aile içerisinde karar alıcı konumunda yer alıp almadıkları tartışmaya açık bir konudur. Ancak yaşlıların aile içerisinde, bazı kararların dışında, kararların alınmasında aktif bir pozisyonda yer aldıklarını söylemek pek doğru bir ifade olmayabilir.

G15 (Erkek, 25, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Bence askeriye gibi aile içerisinde rolleri en üst rolde. En üst seviyede yer alıyorlar. Yaşlıların karar verici rolü olduğunu düşünüyorum.”

G16 (Kadın, 22, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Öğüt vermede, önemli kararlar almada söz sahibidirler. Son sözü onlar söyler. Birçok konuda kız isteme olabilir sorumluluğu onlar alırlar.”

G23 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Her bir ailede genetik baskın bir rolleri vardır. Çünkü herhangi bir iş başlanacağı zaman onlara danışılır. Aile yapısına baktığımız zaman ülkemizde büyüklerin sözleri dinlenir. Genellikle onların söyledikleri olur. Dinlenmedikleri zaman ise sonucu kötü olduğu zaman hemen onları dinlemediğimiz için böyle olduğu düşünülür. Karar mekanizması olarak rolleri vardır.”

G34 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Aslında toplumdaki rolleri ile aile içerisindeki rolleri aynı. Yani babadan sonra söz sahibidir. Evin içerisinde alınan kararlar da onun söyledikleri yapılır. Bu durumda aslında her yaşlı için söylenemez.”

3.2.5.2.4. Otorite sağlayıcı rolü

Katılımcılar, yaşlının rollerinin aile yapısına göre değişiklik gösterdiğini düşünmektedir. Otorite aile yapılarında ailenin reisi olarak yaşlıların kabul edildiğini ve yaşlıların otoriteyi sağladıklarını belirtmişlerdir. G18, yaşlıların Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde kültürel farklılıktan kaynaklı baskın rolleri bulunurken, Batı bölgelerinde ise daha farklı konumları olduğunu ifade etmiştir. Farklılıktan bahsedilen daha geri planda kalan bir konumlarının olduğu anlatılmak istenmektedir.

G14 (Erkek, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Ailede otoritesi çok kuvvetliyse o evin reisi anne baba değildir. Anane dedelerdir. Çok kalabalık ailelerde daha etkin rolleri oluyor. Bilgili kişi olarak görülüyor. Otorite sağlayıcı rolleri oluyor.”

G18 (Erkek, 20, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Aile içerisinde farklılık gösterebilir. Bazı ailelerde baskın olabiliyorlar. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da mesela baskın oluyorlar. Otur dendiği zaman oturulur kalk dendiği zaman kalkılır. Biraz kültürle alakalı aslında. Tabi ki metropollerini düşündüğüm zaman istanbul'u 20 yaşında daha çocuk ayrı eve çıkabiliyor. Bölgeden bölgeye göre rolleri değişir.”

G28 (Kadın, 23, Lisans, Eczacılık)

“Kesinlikle otoritedir. Aile içerisindeki büyüktür, mutlaka birşey danışılır. O ne derse o olur.”

3.2.5.2.5. Yol gösterici rolü

Katılımcılar, yaşlıların aile içerisinde yol gösterici rolleri olduklarını düşünmektedir. Deneyimlerini ve tecrübelerini aile üyelerine aktardıkları, onların hata yapmamaları için yol gösterdiklerini belirtmişlerdir. G30, ananesini kozalığın en üstündeki parçaya benzetmekte ve herhangi bir karar alacaksa ona mutlaka danışarak hareket ettiğini ifade etmiştir. G31, yaşlıların aile içerisinde yol gösterici rolleri olduğu, çok absürt bir durum olmadıkça onların sözlerinden çıkılmadığını ifade etmiştir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

G30 (Kadın, 23, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Ben hep bir kozalak düşünüyorum. Ananem mesela o kozalığın en üstünde olduğunu düşünüyorum. Yol gösteren rolleri olabilir. Ben onların deneyimlerini her zaman çok saygı duymuşumdur. Çok farklı bir şey yapacak olsam mutlaka bu şöyle mi olsun böyle mi olsun diye onların yol göstericiliğine inanırım.”

“Aile içerisinde rolleri son söz sahibi aile büyükleridir. Çok absürt bir durum olmadıkça onların lafından çıkılmaz. Aile içerisinde de aslında yol gösterici rolleri vardır.”

3.2.6. Kuşakların karşılıklı beklentileri

Y kuşağı ve yaşlıların birbirlerinden beklentilerinin farkında olunması, kuşaklar arasında yaşanan sorunların çözümü için önem teşkil etmektedir. Her iki nesil de birbirlerini kendilerini anlamamakla itham etmekte ve sorunun çözümü için herhangi bir girişimde bulunulmamaktadır. Nesiller arasında yaşanan sorunların çözümünde birlikte vakit geçirerek birbirlerini yakından tanımak, önyargılardan arınmak önemli olduğu gibi aynı zamanda karşı tarafın beklentilerini bilmekte önemlidir.

Katılımcıların verdikleri cevaplardan yaşlıların, Y kuşaktan beklentileri hakkındaki görüşleri çalışkan olmak, ilgi, kendileri gibi olmak, olgun davranış, sevgi/saygı, tutumlu olmak, vakit geçirmek alt temaları oluşturulmuştur. Y kuşağın yaşlılardan beklentilerinde ise anlayış, harçlık, karışılmamak, manevi destek, paylaşımcı olmak ve saygı/hoşgörü alt temaları oluşturulmuştur.

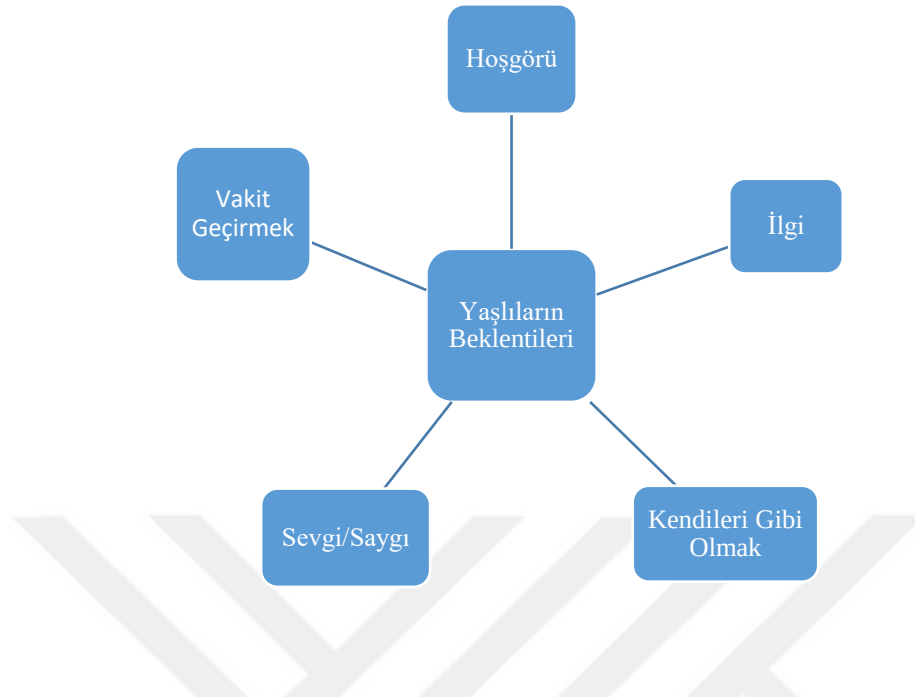
Yaşam memnuniyeti araştırması sonuçlarına göre, yaşlı bireylerin 2016 yılında en önemli mutluluk kaynağı %64,2 ile aileleri oldu. İkinci sırada gelen mutluluk kaynağı ise %18,1 ile çocukları oldu (TUİK,2017).

3.2.6.1. Yaşlıların Y kuşağından beklentileri

Bu başlık altında yaşlıların düşüncelerine yer verilmemektedir. Katılımcıların, yaşlıların Y kuşaktan beklentileri hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir. Bu başlık, katılımcıların yaşlıların kendilerinden beklentileri hakkındaki düşünceleri belirlenerek, kendilerinin yaşlılardan beklentileri konusunda karşılaştırma yapılması açısından veri oluşturmaktadır. Y kuşağın kendi beklentilerinin yanısıra karşı tarafın beklentilerinin bilincinde olması kuşaklararası dayanışmanın geliştirilmesi için önem taşımaktadır.

Yaşlıların Y kuşaktan beklentileri başlığı altında, katılımcıların verdikleri cevaplardan hoşgörü, ilgi, kendileri gibi olmak, sevgi/saygı, vakit geçirmek alt temalarına ulaşılmıştır.

Şekil 24: Yaşlıların Y kuşaktan Beklentileri

3.2.6.1.1. Hoşgörü

Katılımcılar, yaşlıların hoşgörü dışında çok büyük bir beklenti içerisinde olduklarını düşünmemektedir. Hoşgörü genellikle kendi görüşünden olmayanlara karşı anlayışlı ve sabırlı bir yaklaşım içerisinde olmak şeklinde tanımlanmaktadır. G32, yaşlıların kendilerinden hoşgörüden başka bir beklentilerinin olmadığını ifade etmiştir. G3, aynı şekilde kendilerine hoşgörülü yaklaşım beklediklerini düşünmektedir. Verilen yanıtlardan aslında Y kuşağının hoşgörüsüz bir yaklaşım içerisinde bulunduğu düşüncesinin varlığından söz edilebilir. Aksi durumda böyle bir beklenti içerisinde olunmaması gerektiği sonucuna varılabilir.

G32 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Hoşgörü bir kere lazım aslında. Hoşgörüden başka bir şey istendiğini düşünmüyorum. Para-pul isteyeceklerini düşünmüyorum. Maalesef artık yolun sonuna gelmiş bir kişi sadece ondan hoşgörü ister.”

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Gençlerin olabileceği en iyi konuma gelmesini isterler yaşlılara sorduğumuz zaman canının sağlığı ekmeğin yağlı ballı olsun. Kendileri ile ilgili çok bir beklentileri olduğunu düşünmüyorum. Hoşgörülü yaklaşım isterler.”

3.2.6.1.2. İlgi

Katılımcılar yaşlıların bir diğer beklentisi olarak ilgi yanıtını vermişlerdir. G10 ve G15, kendilerinden ilgi ve aranmayı beklediklerini, G8, özel günlerde aranmak ve kendileriyle ilgilenilmesinin dışında herhangi bir beklentilerini olduğunu düşünmemektedir. Kendilerine zaman ayrılmasının beklenmesi, kendilerine yeterince zaman ayrılmadığı sonucunu çıkarabilir.

Katılımcılar, yaşlılara çok fazla vakit ayıramadıklarını, bunun nedeni olarak da hayatlarının çok yoğun olmasını belirtmişlerdir.

G10 (Kadın, 21, Lisans, Moda Tasarımı)

“Gençlerden ilgi bekliyorlar. Aranmak bekliyorlar. Saygı bekliyorlar. En çok ilgi bekliyorlar sanırım.”

G15 (Erkek, 25, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Yaşlılar gençlerden ilgi bekliyorlar. Onlarla ilgilenmemizi. Başka birşey beklemezler.”

G8 (Kadın, 20, Lisans, Matematik)

“Bayramlarda seyranlarda mutlaka yanlarında olmalarını istiyorlar. Gençlerden sürekli bir haber almak istiyorlar. Yaşlılar biraz daha gençlerle ilgilenmelerini, onlara bakmalarını, etraflarında olmalarını hatta karar alacakları zaman kendilerine danışılmasını istiyorlar.”

3.2.6.1.3. Kendileri gibi olmak

Geleneksel değerlere bağlı olarak yetişmiş olan kişiler aynı değerlere bağlı nesiller yetiştirmek istemektedir. Katılımcılar, yaşlıların sık sık kendi zamanlarıyla şimdiki zaman arasında bir karşılaştırma yaptıklarını ifade ettiler. Yaşlılar kendi zamanlarıyla karşılaştırma yaparken aynı zamanda Y kuşağının da kendileri gibi veya olmasını istedikleri kişi gibi hareket etmelerini ve giyinmelerini beklediklerini düşünmektedir. Bu durumu kendilerine saygısızlık olarak kabul ettiklerini ve bu durumdan rahatsız olduklarını belirtmektedir. Zaman içerisinde bir çok şeyin değiştiğini, kendilerinin farklılıklarına saygı duyulması gerektiğini düşünmektedirler. Yaşlıların bir çok konuda kendi zamanlarından örnek vermeleri, bunun sonucunda gençlerinde kendileri gibi olma beklentileri olduğunu düşünmektedir. Beklentilerini karşılamayan nesiller, isyankar, söz dinlemeyen bir nesil olarak nitelendirilmektedir.

G28 (Kadın, 23, Lisans, Eczacılık)

“Zaman çok hızlı değişiyor. Onların zamanındaki gibi olsun istiyorlar. Karşılarında kendi gençliklerindeki gibi bir hayat görmek istiyorlar ama bu mümkün değil. Adamın zamanında sinekkaydı tıraş vardı, ayakkabıları sürekli boyalıdır mesela ama şimdi converse giyiyoruz. Ben mesela yırtık pantolon giyiyorum olay oluyor. Ben hala ananemlerle görüştüğüm zaman kıyafetlerimi dikkat ediyorum. Normal hayatta giyiyorum ailem bir şey demiyor ama bir kuşak üste geçtiğin zaman iş değişiyor çünkü o zaman ben onun azarını yerim. Kendileri gibi görmek istiyorlar. Kendi zamanındaki insanlara benzesin istiyorlar. Onun gençliği ile bizim zaman farklı aynı olamaz.”

G34 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Herkesin beklentileri farklıdır ama bizim toplumumuzda böyle eskiye bir sevdalık var. “Nerede o eski günler” sürekli denir. Mesela babaannem yani beş yıl önce çok güzel bir bayram geçiririz “nerede o eski bayramlar” der ama beş yıl sonra yine

aynı bayram güzel bir bayram geçiririz. Aslında tat değişmez ama kişilerin bakış açısı değişir. Yine “nerde eski bayramlar” der. Yani çağ değişiyor çağa ayak uyduramadıklarını düşünüyorum. Tarihi yaşanan zamana göre değerlendirmek lazım ama değerlendirmeyi yaparken bu zamanın içerisinde değerlendirme yapmamız gerekir. Önceki ile yapmamak gerekir. Kendileri gibi olmalarını bekliyorlar. Onların yaşadıkları zaman gibi olmasını istiyorlar ama insanlar değişiyor, toplum değişiyor. Yani yaşlılar eski zamanda kaldıkları için zamana ayak uyduramıyorlar.”

G31 (Erkek, 22, Lisans, Basın-Yayın)

“Kendilerini onların olmasını istediği kişi gibi olmasını isterler. Çok küçük bir olayı büyütüp büyük bir olay sıkıntı yapılabilir ama karşı taraftan bu böyle beklenmez. Tam tersi büyük olan sorunları daha küçük hale getirmesi istenir. Olayı büyütmemesi istenir. Gençlerin düzgün bir aile kurması, benim yaptığım hataları yapmaması gibi söylemleri çok fazla olur.”

3.2.6.1.4. Sevgi/Saygı

Katılımcılar yaşlıların kendilerinden saygı ve sevginin dışında herhangi bir beklentileri olmadığını ifade etmişlerdir. Saygının içerisinde sözlerinin dinlenmesi, ters cevap verilmemesi gibi davranışlar yer almaktadır. Katılımcılar, yaşlılar tarafından sıklıkla “saygısız gençlik” sözlerinden yola çıkarak saygının onlar için önemli bir husus olduğu sonucuna vardıklarını dile getirmişlerdir. G21, yaşlıların saygı beklediklerini ve bu konu hakkında yaşlılara hak verdiğini ifade etmiştir. Gençlerin yaşlılara karşı olumsuz tutum içerisinde olduğunu düşündüğü söylenebilir. Ayrıca fikirlerine önem verilmesinin beklenmesi aslında toplumda yaşlıların fikirlerine çok fazla önem verilmediği sonucuna ulaşılabilir. Modernleşme ile yaşlıların toplumda gördükleri değer arasında ters orantılı bir ilişki vardır. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan bu düşünceyi destekler bir görüşün hakim olduğu görülmektedir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G13 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Gençlerden toplumsal açıdan kendilerini yetiştirebilmelerini isterler. Saygı, sevgi ve hoşgörü beklerler. İyi niyetle olmalarını beklerler. Kendilerine yardımcı olmalarını beklerler.”

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Yaşlılar genellikle kendilerine saygı gösterilmesini beklerler. Hani baktığımız zaman hep gençleri de öyle eleştirirler. Saygısız olarak eleştirirler, öyle görürler. Hoşgörü beklerler, sözlerinin dinlenmesini beklerler.”

G21 (Kadın, 22, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Öncelikle saygı. Ben bu konuda onları haklı görüyorum. Fikirlerine önem verilmesini bekliyorlar. Gençlerin biraz daha böyle alttan almaları gerekiyor.”

G22 yaşlıların zamanıyla şimdiki zamanın büyüklere gösterilen saygının farklı olduğunu düşünmektedir. Yaşlıların zamanında şimdiki zamana göre büyüklere daha çok saygı duyulurken şimdiki zamanda eşitlikçi bir yapı olduğunu düşünmektedir. İnsanların yaşlarından dolayı olumlu veya olumsuz farklı bir muameleye maruz kalmadığını, gençler arasında herkesin eşit olduğunu düşündüklerini ifade etmiştir. G25 ise saygı çerçevesinde sözlerinin dinlenmesi konusuna vurgu yapmıştır. G29, yaşlıların kendileriyle sağlıklı iletişim kurulması ve toplum içerisinde değerli olduklarını hissetmek istediklerini dile getirmiştir.

G22 (Kadın, 19, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Onların yaptıkları gibi bir şeyler bekliyorlar. Kendilerine yardım edilmesini mesela. Onların zamanında büyüklere saygı biraz daha fazlaydı şimdi biraz daha böyle eşitlikçi bir yapı var. Biz eskiden şöyle yapardık diye bizlerin de öyle yapmalarını bekliyorlar. En azından her şeyden önce saygı bekliyorlar. Biz gençler büyük olmuş küçük olmuş fark etmez. Herkes eşit gibi düşünüyoruz. Sevgi bekliyorlar. Biraz da onları anlamamızı bekliyorlar. Biraz empati yapmamızı bekliyorlar.”

G25 (Erkek, 22, Lisans, Zihinsel Engelliler Öğretmenliği)

“Dediklerinin yapılması, karşı çıkılmaması, tecrübe sahibi oldukları için kendilerinin bildiklerini düşünüyorlar. İstedikleri yapılmadığı zaman aslında biraz huysuzluk gösteriyorlar. Saygı gösterilmesini istiyorlar.”

G29 (Kadın, 19, Lisans, Sosyal Hizmet)

“En baştan bence saygı, sevgi bekliyorlar. Ters bir cevap beklemiyorlar. Mesela yaşlı bir şey istese bir isteksizlik yapmak istememezlik oluyor. Biraz da hoşgörüy diyebilirim. Toplum içerisinde değer görmek isteyebilirler.”

3.2.6.1.5. Vakit geçirmek

Yaşlılık döneminde eş, dost ve akrabaların hayatlarını kaybetmesi, çocukların ise eğitim, iş ve evlilik gibi nedenlerle evden ayrılmaları yalnızlık hissini yaşamalarına neden olmaktadır. Yaşam tatminlerini etkileyen önemli hususlardan birisi sevdikleriyle geçirilen yeterli vakit olmaktadır. Katılımcılar da yaşlıların kendileriyle vakit geçirmesinin beklentileri arasında olduğunu dile getirmişlerdir. G33, yaşlıların gençlerle vakit geçirmek dışında bir beklentileri olmadığını, G17 ise sık sık ziyaret edilmeyi beklediklerini ifade etmiştir. Ancak katılımcılar bu beklentilerini yoğunlukları nedeniyle karşılayamadıklarını belirtmişlerdir.

G33 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Aslında iki taraf da da empati noksanlığından kaynaklı sorunlar olabiliyor. Beklentiler aynı değil. Yaşlılar daha çok birlikte vakit geçirmek istiyorlar. Mesela geçen babaannem karne hediyesi olarak köfteci Yusuf'a bizi götürdü. Amaçları bizimle vakit geçirmek. Onun dışında herhangi bir beklentilerinin olduğunu düşünmüyorum.”

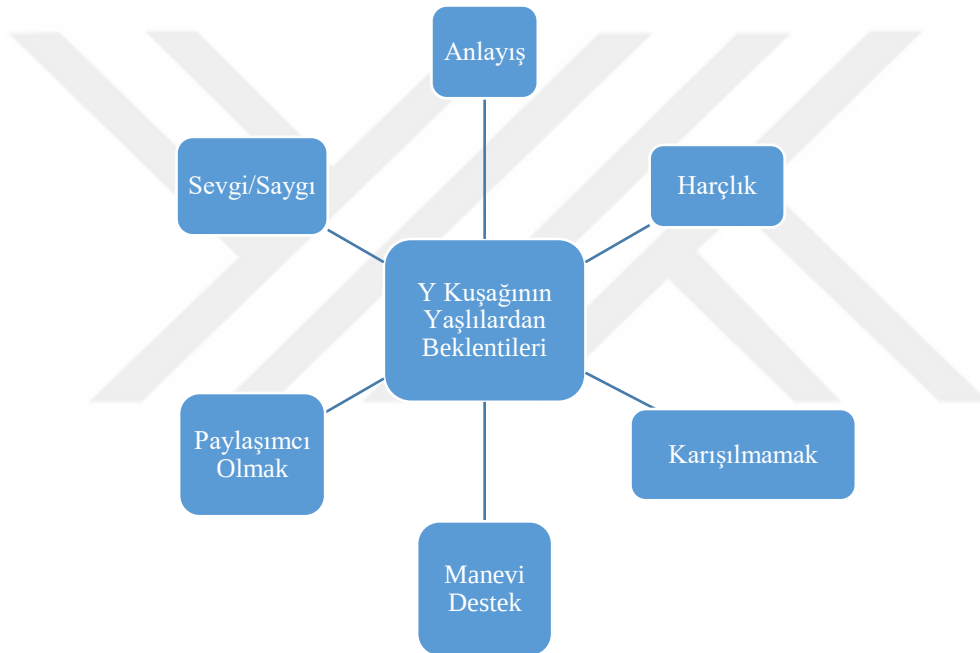
G17 (Kadın, 21, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Onlarla vakit geçirilmesini bekliyorlar. Daha çok arayıp sormak ve ziyaret etmemizi bekliyorlar. Bazı şeyleri yapamadıkları için bazı şeyleri onlar söylemeden bizim yapmamızı bekliyorlar. Bu kadar sanırım.”

3.2.6.2. Y kuşağının yaşlılardan beklentileri

Y kuşağının yaşlılardan beklentileri konusunda katılımcıların verdikleri cevaplardan anlayış, harçlık, karışılmamak, manevi destek, paylaşımcı olmak, sevgi/saygı alt temaları oluşturulmuştur.

Şekil 25: Y Kuşağın Yaşlılardan Beklentileri

3.2.6.2.1. Anlayış

Kuşaklar arasında yaşanan iletişim sorunlarında taraflar birbirlerini anlamamakla veya yanlış anlamakla suçlamaktadır. Karşılıklı eleştirel bir yaklaşım yerine anlayışlı bir yaklaşım sergilenmesi sorunlarının çözümü açısından katkı sağlayacaktır. Katılımcılar, yaşlıların kendilerini anlamadıklarını düşünmekte ve o yüzden onlardan anlayış beklediklerini dile getirmişlerdir. G2, kendilerini anlamalarını, G22, dış görünüşe göre insanları değerlendirmemeleri ve gençlere yönelik biraz anlayışlı olmaları gerektiğini düşünmektedir.

G2 (Erkek, 26, Yüksek Lisans, Eczacılık)

“Yaşlılardan bizi anlamalarını bekliyoruz. Yaşlılar tarafından onaylanmayı bekliyoruz. Doğru da yapsak yanlış da yapsak desteklenmek isteriz.”

G20 (Erkek, 20, Lisans, Tarih)

“Kendilerini anlamalarını beklerler. Bu sağlandığı zaman çok iyi genç-yaşlı iletişime olur. Babaannesiyile, dedesiyle sosyal aktiviteler yapanlar olabiliyor. Onların iyi anlaşılması için biraz daha yumuşak davranmalarını bekliyorlar.”

G22 (Kadın, 19, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“İlk önce kuşak çatışmasını çözmelerini bekliyorlar. Bu farklı bir devir, çağ çok hızlı bir şekilde ilerliyor, bunu anlamalarını bekliyorlar. Devir değişti senin zamanındaki gibi değil. Örneğin sadece dış görünüşüne bakarak işte “bu ne biçim gençlik” diyerek hani bütün gençliğe bazı şeylerin mal edilmemesi gerekiyor çünkü sen beni nereden biliyorsun, beni tanıyor musun, içini biliyor musun? Bilmiyorsun.”

G23, farklılıkların olabileceğini, yaşlıların kendi zamanları yerine günümüz koşullarıyla değerlendirme içerisinde olmaları gerektiğini, eleştirel yaklaşım yerine anlayışlı bir tutum içerisinde olmalarını beklediklerini, G29, genel olarak yaşlıların kendilerini anlamadıklarını düşündüklerini ve beklentilerinin de bu yönde olduğunu, anlaşılmanın dışında bir beklentileri olmadığını ifade etmiştir. Farklılıklara saygı gösterilmesi, anlayışlı tutum içerisinde olunması bir çok anlaşmazlığın ortadan kalkmasına yol açacaktır.

G23 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Biz onlardan biraz daha aslında bizi anlamalarını bekliyoruz. Herkesin farklı olabileceklerini görmelerini istiyoruz. Onların zamanına göre düşünmelerini istemiyoruz ve bu zamana göre değerlendirme içerisinde olmaları gerektiğini düşünüyoruz. Kendi dönemleriyle kıyaslamaları aslında bizi biraz kızdırıyor. Sürekli eski-yeni çatışmasına dönüşüyor. Bizim yaşadığımız koşullar farklı çünkü onların yaşadıkları zamanlar çok farklı.”

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Gençler genellikle anlayış beklerler çünkü anlayış olduğu zaman çatışmada olmaz.”

G29 (Kadın, 19, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Bizi anlamıyorlar diyoruz. Ya aslında bizi anlamalarını isteyebilirler. Biz düşüncelerini değiştirmelerini isteyebiliriz. Çağa ayak uydurmaları beklerler. Günümüzün gençlerinin yaşlılardan çok da fazla bir şey beklediğini düşünmüyorum.”

3.2.6.2.2. Harçlık

Toplumumuzda özel günlerde büyükler çocuklara harçlık vermektedir. Katılımcılar çocukluk kategorisinde yer almamalarına rağmen özel günlerin dışında da anneanne ve dedelerinden para beklentisi içerisinde olduklarını ifade etmişlerdir. Toplumsal olarak kültürümüzde yer alan bu durumun diğer ülkelerde yer almadığı söylenebilir. G2, her ne kadar büyüsünde harçlık

beklentisinin olduğunu ve veren kişilerin her zaman çok sevildiğini belirtmiştir. G26, gençlerin yaşlılardan maddi beklentilerinin olduğunu, bazı ihtiyaçlarını karşıladıkları zaman ve gittiğinde cebine para koyduğu zaman çok mutlu olduğunu ifade etmiştir. G26, dedesiyle çok sıcak bir ilişki içerisinde olmamasına rağmen bazı ihtiyaçlarının onun tarafından karşılandığını belirtmiştir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G2 (Erkek, 26, Yüksek Lisans, Eczacılık)

“Harçlık isterleriz. Küçükler büyüklerin her zaman harçlık beklemiştir. Harçlık veren kişiler her zaman çok sevilmiştir. Büyüsen de hala bir beklenti içerisinde olabilirsin.”

G24 (Erkek, 21, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Gençler genellikle para bekliyor. Yaşlıların verdikleri harçlık küçük de olsa çocuklardaki yeri çok önemli oluyor.”

G26 (Kadın, 26, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Bence yaşlılardan maddi bir beklenti içerisindeler. Mesela dedem benim bazı ihtiyaçlarımı karşılar, yazın yanına gittiğimde ayrılırken ‘al şunu’ diyerek para verir bana. Çok güzel olur o verilen para.”

3.2.6.2.3. Karışılmamak/ Müdahale edilmemek

Kendilerine çok fazla müdahale edilmesinden hoşlanmayan Y kuşağının en temel özelliklerinden biri bağımsızlıklarına düşkün olmalarıdır. Katılımcılar, yaşlıların kendilerine herhangi bir konuda müdahalede bulunulmamasını beklediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar bazı konularda yaşlıların kendilerine müdahale ettiklerini düşünmektedir. Bu konulara anlaşmazlık yaşanan konular başlığı altında yer verilmiştir. G10, hayatlarına karışmadan bir kenarda durma beklentileri olduğunu, G11, yaşlıların haklı bile olsa hayatlarına karışılmamasını istediklerini, G19 ise yaşlıların yaşam tarzlarına saygı duymaları gerektiğini ifade etmiştir.

G10 (Kadın, 21, Lisans, Moda Tasarımı)

“Gençler artık yaşlılardan bir şey beklemiyorlar. Bir köşede otursunlar, çok fazla bir şeye karışmasınlar istiyorlar. Genellikle kendi kararlarını kendileri alırlar ama bir sorun olduğu zaman genellikle hemen burnunun dikine gidiyorsun beni dinleseydin böyle olmazdı diye hemen nasihatlar geliyor. O yüzden çok fazla birşeye karışmalarını istemezler.”

G11 (Kadın, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Yönlendirmekten, şikayetten, baskıdan uzak durulmasını istiyorlar. Kendilerine müdahale edilmesini haklı bile olsa istemiyorlar. Yaşlılardan genellikle destek bekleniyor. Aslında fikir sadece istendiği zaman söylenmesi gerekir veya gizli gizli verilmesi gerekir. Çok fazla söylenmesi rahatsızlık verebilir.”

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Gençler ise kendilerine karışılmamasını beklerler. Yaşam tarzlarına saygı duyulmasını beklerler. Düşüncelerine saygı duyulmasını beklerler. Eleştirilmek istemezler.”

G2, kendilerinin bir birey olduğunu, yaşlıların hayatlarına müdahale etmek yerine kolaylaştırmalarını tercih ettiklerini ifade etmiştir. G35 yaşlıların kendilerine tavsiyelerde bulunabilecekleri ama müdahale boyutunda olmaması ve yaşlıların yaşlarına uygun harekette bulunmalarının gerektiğini düşünmektedir. Katılımcının yaşlıların yaşlarına uygun davranmasını ifade ederken yaşlılardan beklentinin, çevresinde olup bitenlere çok fazla karışmamaları beklendiğini düşünmektedir. Bu durumda aslında toplumda yaşlıların geri planda durmalarının beklendiği sonucu çıkarılabilir. G5 ise yaşlılara saygı duyduğu ölçüde kendisinin de aynı oranda saygı beklentisi içerisinde olduğunu dile getirmiştir.

G2 (Erkek, 26, Yüksek Lisans, Eczacılık)

“Hayatının kolaylaştırılmasını bekler, ister. Bazı yaşlılar karşısındakinin bir birey olduğunu unutarak onun hayatına müdahale ederler. Daha az kendilerine karışılması gerektiğinde fikir danışılmasını beklerler.”

G35 (Erkek, 21, Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı)

“Yaşlılardan yaşına uygun davranmasını isterler. Yapıcı olmalarını isterler. Çok fazla her şeye karışmamalarını isterler. Sadece tavsiyeleriyle yönlendirmeleri isterler.”

G5 (Kadın, 23, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Yaşların kendilerine karışmamalarını beklerler. Onlara saygı duyduğum kadar onlar da bana saygı duysun derler.”

G30, yaşlıların kendilerinin büyükleri olabileceğini ama yaşlıların hayatlarına karışmamaları gerektiğini sadece gerektiğinde destek olmalarını beklediklerini düşünmektedir. Bazı katılımcıların yaşlıların olumlu yönü olarak tecrübeyi ifade etmelerine rağmen G8 hayatlarına müdahale edilmemesinin gerektiğini ve bunun nedeni olarak yaşlıların zamanındaki koşullarla şimdiki koşulların değiştiğini belirtmiştir. G9, kendi anne ve babasının sözlerinden bile rahatsız olunurken anneanne veya dedelerinin kendilerine laf söylemelerini istemediklerini dile getirmiştir. Genel olarak bakıldığında katılımcıların yaşlıların kendi hayatlarına müdahale etmelerini istemediği görülmektedir.

G30 (Kadın, 23, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Tamam sen benim annem babam, anneannem olabilirsin. Sen bir kenarda otur, çok fazla müdahale etme, karışma. Gerektiği zaman sen bana maddi manevi destek ol. Ben hayatımı yaşayım sen arkamda dur, arkamda durmayacaksan da yeter ki aramızda problem olmasın gibi bir bakış açısı var.”

G8 (Kadın, 20, Lisans, Matematik)

“Hayatlarına çok fazla müdahale edilmesini istemiyorlar çünkü sen yaşılsın senin gençliğindeki koşullarla şu an benim zamanım aynı değil. Senin zamanında bu

böyle değildi. Sen bilmiyorsun diye bir düşünce var. O yüzden de çok fazla hayatlarına müdahale edilmesini istemiyorlar.”

G9 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“İşimize karışmasınlar onlar sakince hayatlarında yaşasınlar. Kendi anne babamızdan bile bazı şeyleri duymaktan sıkıntı yaşarken anneannelerimizin dedelerimizin bir laf söylemesini pek istemiyorlar. Biraz empati yapmalarını istiyorlar. Çocuk muamelesi görmek istemiyorlar.”

3.2.6.2.4. Manevi destek

Katılımcıların bazıları maddi destek beklentisi içerisinde olurken bazı katılımcılar sadece manevi destek beklentisi olduklarını dile getirmişlerdir. G27, kendilerinin cesaretlendirmeye ihtiyaçları olduğunu ve yaşlılardan kendilerine destek olmalarının dışında bir beklentilerinin olmadığını, G31 ise yaşlıları sıkıcı buldukları için çok fazla vakit geçirmediğini, sadece kendilerine destek olmalarını beklediklerini ifade etmiştir. Verilen yanıtlardan bazı konularda yaşlıların söylemlerinden katılımcıların cesaretlerinin kırıldığı görülmektedir. Kendilerine olumsuz ifadeler yerine yapıcı söylemlerle teşvik edilmek istedikleri sonucuna varılabilir. Kuşakların birbirlerini tanımak için nitelikli vakit geçirmediği için birbirlerine karşı çeşitli önyargılara sahip oldukları söylenebilir.

G27 (Erkek, 32, Doktora, Analitik Kimya)

“Gençler ise destek bekliyorlar. Manevi destek, onları cesaretlendirici sözler bekliyorlar. Başka bir şey beklediklerini sanmıyorum.”

G31 (Erkek, 22, Lisans, Basın-Yayın)

“Aslında biz gençler çok fazla şey isteyen insanlarız. Bir duygusuzluk var. İstekler sürekli var. Olabildiğince bize destek olmalarını bekleriz. Yaşlılar gençlerle çok fazla vakit geçirmek ister ama gençler yaşlarla vakit geçirmek istemez. Çünlü sıkıcı bulurlar.”

3.2.6.2.5. Paylaşımçı olmak

Katılımcılar, yaşlıların daha fazla paylaşımcı olmaları gerektiğini düşünmektedir. G1, toplumdaki yaşlıların çok fazla tecrübe sahibi oldukları ama bunu genç nesillere aktarma konusunda sorun olduğunu düşünmektedir. G3, iş konusunda yaşlıların oldukça deneyim sahibi olduklarını ve bu deneyimleri gençlerle paylaşımlarını beklediklerini düşünmektedir. Katılımcıların bazıları tarafından yaşlıların üslupları biraz sert olarak görülmektedir. Karşılıklı üslupların biraz daha yumuşak olması ve tarafların biraraya gelebileceği ortamlar yaratılarak yaşlıların gençlere deneyimlerini aktarması her iki taraf için faydalı olacağı söylenebilir.

G1 (Erkek, 24, Lisans, Biyoloji)

“Ben yaşların çok fazla şey bildiğini düşünüyorum ama bunların hepsini gençlere aktardıklarını düşünmüyorum. Daha paylaşımcı olabilirler. Sert ve katı bir yapıları var. Biraz daha esnek olabilirler, yumuşak olabilirler. Genellikle atasözleri ile

açıklama yaparlar. Böyle açıklamalar yapmasalar daha verimli olabilir. Açıklayıcı şekilde düşüncelerini aktarabilirler.”

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Gençlerde deneyimlerini paylaşımlarını bekler. İş konusunda yönlendirici olabilirler. İş tecrübelerinden gençlerinde faydalanması sağlanabilir. Örneğin ben hocalarımdan alacağım tecrübeler benim hiçbir yerde kolay kolay ulaşamayacağın bilgilerdir. Ben üniversitede asistanım. Mobing durumuna maruz kalmıştım ve asistanlığını yaptığım hocama gidip direkt danışmıştım beni çok sakın ve mantıklı bir şekilde yönlendirmişti. Benim çok hoşuma gitmişti. Belki öfkeyle yanlış bir şey yapabilirdim ama onun sayesinde yapmadım.”

3.2.6.2.6. Sevgi/saygı

Katılımcılar, yaşlılardan kendi hayatlarına, dünya bakışlarına, söylemlerine ve kıyafetlerine saygı duyulmasını beklediklerini ifade etmişlerdir. Kültürel olarak büyüklere saygı duyulmasının ötesinde Y kuşağının özelliğinin bir sonucu olarak kendilerini bir birey olarak ispatlama girişimlerinin bir sonucu olarak etrafındaki herkes tarafından kendilerine saygı duyulmasını beklemektedir. Katılımcılar yaptıkları eylemlerin diğer insanlara uygun gelmesi bile kendilerine saygı duyulmasının gerektiğini düşünmektedir. G17, yaşlıların kendilerine, “sen küçüksün” tarzı söylemlerden rahatsız olduklarını, empati yapmaları gerektiğini ve saygılı bir yaklaşım beklediklerini, G14, hayatlara farklı pencerelerden baktıklarını, her iki tarafında birbirinden saygı beklediğini, G15 de saygının dışında bir beklenti olmadığını belirtmiştir.

G17 (Kadın, 21, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Gençlerde yaşlıların sürekli ilgi alaka istedikleri için sürekli onlarla ilgilenemeyeceğimizi anlamalarını, bizim de bir okul hayatımızın, sosyal hayatımızın olduğunu anlamalarını bekliyor. Empati bekliyorlar. Onları yaşadıkları zaman ile şimdiki zaman farklı olduğu konusunda anlayış bekliyorlar. Saygı bekliyorlar. Yaşlıların “sen küçüksün sen bilmiyorsun” gibi söylemleri olabiliyor.”

G14 (Erkek, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Aslında iki tarafta saygı, sevgi bekliyor. Arada bir zaman fark olduğu için biz onlar gibi hayata bakamıyoruz. Onlar da bizim gibi hayata bakamıyorlar. İkimiz de ortak bir noktada buluşamıyoruz. Onlar genelde çok ileriye düşünerek hareket ediyorlar. Bizi o şekilde yönlendirmeye çalışıyorlar. Aslında bu kötü birşey değil ama çok fazla baskı olduğu zaman biraz söyleyiş tarzları sert olduğu için bizi sinir etmeye çalışıyormuş gibi görüyoruz. O yüzden biraz sert davranıyoruz, uyumsuzluk olabiliyor.”

G15 (Erkek, 25, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Kendilerini sürekli eleştirmemelerini bekliyorlar. Saygı gösterilmesini bekliyorlar. Gençlerin yaşlılardan çok bir şey beklediğini düşünüyorum.”

G28 (Kadın, 23, Lisans, Eczacılık)

“Hoşgörü bekliyorlar. Sahiplenilmek, korunmak istiyorlar. Aslında ben de şu an çok da fazla bir şey beklemediğini, istemediğimi düşündüm. Kendini değiştirsınler, çağa ayak uydurmaya çalışsınlar.”

G34 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Gençler biraz anlayış bekliyor. Anlayış olmadığı zaman kuşak çatışması olabiliyor. Yanlış yapıldığı zaman uyarı her zaman olabilir ama söylem çok önemli. Eleştirel ve öfkeli bir şekilde değilde daha yapıcı olması gerekiyor. Bu olmadığı zaman zaten gençler sabırsız, hemen tepki gösterebiliyor. Daha yumuşak söyleyemler bekliyorlar.”

G4, kendisinin yaşlılara saygı duyduğunu benzer davranışında yaşlıların gençlere göstermesi gerektiğini düşünmektedir. Yaşlıların kıyafetlerine karışmaması gerektiğini, yaşlıların tecrübeli olmasının kendisine karışma hakkını vermediğini ifade etmiştir. G6, aynı şekilde kılık-kıyafet konusunda saygı beklediklerini ve yaşlıların çağa ayak uydurmaları gerektiğini, G18, yaşlıların üsluplarının sert olduğunu, hoşgörülü bir yaklaşım içerisinde olmalarını beklediklerini ifade etmiştir.

G4 (Kadın, 21, Lisans, Hukuk)

“Gençler, aranmak-sorulmayı beklerler. İyilik beklerler, ilgi beklerler. Saygı beklerler. Ben nasıl ona saygı duyuyorum onlar da bana saygı duyması gerekiyor diye düşünürler. 80 yaşında da olsa 90 yaşında da olsa benim kıyafetlerimi karışmaması gerekir, haddini bilmesi gerekir. Ben nasıl kimseye karışmıyorsam kimsede bana karışmaması gerekir. Ben zaten ananemin dedemin yanına gittiğim zaman kıyafetime dikkat ediyorum. Benden büyük olman, tecrübenin olması bana karışabileceğin anlamına gelmiyor.”

G6 (Erkek, 22, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Anlayış, hoşgörü ve saygı bekliyor. Kılık-kıyafet konusunda saygı duyulmasını bekliyor. Kendilerine karışılmaması bekliyorlar. Yaşlıların biraz daha çağa ayak uydurmalarını bekliyorlar.”

G18 (Erkek, 20, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

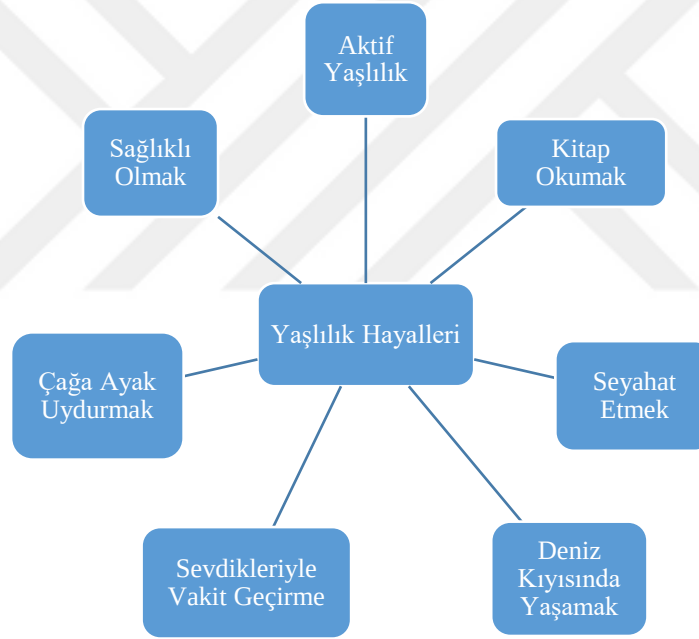
“Gençler yaşlılardan biraz daha pozitif duygular bekliyor olabilirler. Yaşlı olarak sürekli böyle somurtan, sürekli ağlayan kişiler geliyor aklımıza. Sürekli nasihat ediyorlar. Belki bir dost gibi karşısına alsa öyle konuşsa farklı olabilir. Fırçalar gibi azarlar gibi yapmamaları gerekir.”

3.2.7. Yaşlılık Hayalleri

Hayaller kişinin kendine layık gördüğü hayatı göstermektedir. Ünlü yazar Barbara Sher hayalleri “bizim kim olduğumuzun aynasıdır” şeklinde tanımlamıştır. Katılımcıların, gelecekte nasıl bir yaşlılık beklentisi içerisinde olduklarını tespit etmek, yaşlılık algılarıyla bağlantılı olan bir durumdur. Yaşlılık döneminde nerede ve nasıl olmak istedikleri, yaşlılık dönemini nasıl

gördükleri, toplumsal olarak yaşlılık algısının nasıl olduğu ve bundan hangi ölçüde etkilendikleri, günümüzün yaşlılarının yaptıkları veya yapmadıkları davranışları hayal etmeleri açısından önem taşımaktadır. İnsanlarda dış faktörler kanalıyla yaratılan yaşlılık algısının gelecekteki yapacaklarımız üzerinde etkisi söz konusu olmaktadır. Yaşlılık döneminin nasıl gördükleri ve bunun neticesinde kendileri için nasıl bir yaşlılık dönemi hayal ettikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılımcılardan bazıları, yaşlılık dönemini kendisine ‘çok uzak gelen bir dönem’ olarak açıklamış ve yaşlılık ile ilgili herhangi bir hayalinin olmadığını ifade etmiştir. Bazı katılımcıların ise şu anda çevresinde gördükleri yaşlıların olumlu ve olumsuz davranışlarından yola çıkarak karar verdikleri görülmüştür. Gelecekte ziyade anı yaşayan bir kuşak olan Y kuşağı katılımcılarının yaşlılık üzerine çok fazla hayal kurmadığı söylenebilir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan, aktif yaşlılık, kitap okumak, seyahat etmek, sağlıklı olmak, çağa ayak uydurmak, sevdikleriyle vakit geçirme, deniz kıyısında yaşam alt temaları ortaya çıkmıştır.

Şekil 26: Yaşlılık Hayalleri

3.2.7.1. Aktif yaşlılık

Katılımcılar, yaşlılık dönemiyle birlikte kenara çekilmek yerine üretmeye devam etmek istediklerini belirtmiştir. Burada kullanılan aktif yaşlılık, çalışmaya devam etmek anlamında kullanılmıştır. günümüzde yaşlıların çok aktif olmadıklarını düşündükleri ve böyle olmak istemediklerini belirtmişlerdir. G1, yaşlılık döneminde sevdiği bir işte çalışmaya devam etmek istediğini, G11, kendini bir köşeye atmamış, çalışan ve birçok konuda bilgi sahibi olmak istediğini, G9 ise, çok uzun yaşamayı istememekle birlikte yaşlılık döneminde boş durmak istemediğini ve bir şey üretmek istediğini ifade etmiştir. Her şeyi bilen ve gündemi takip eden bir yaşlılık hayali Y kuşağının temel özellikleri arasında yer alan bilgiye önem verme ve gündemi takip etme özelliğini göstermektedir.

G1 (Erkek, 24, Lisans, Biyoloji)

“Çalışmak isterim ama bir inzivaya çekilmekte isterim. Sevdiğim bir iş olursa yaşlılıkta çalışmak isterim. Öldükten sonra geride kalanlara bir şeyler bırakmak isterim. Ev, bahçe olabilir, çeşme olabilir. Umreye gitmek isterim, güzel bir yaşlılık geçireceğime inanıyorum.”

G11 (Kadın, 24, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Evlenmiş, çocuğu olmuş, iş hayatında başarılı olmuş, istediği yere gelmiş, mutlu güzel bir evde yaşayan, güzel bir ailesi olan, sağlıklı ve mutlu olan, kendini bir köşeye atmamış, aktif, elinden geleni yapan, çalışan bütün her şeyi bilen, son zamanına kadar her şeyi yazan araştıran, gündemi takip eden birisi olarak hayal ediyorum.”

G9 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Keşke yaşlanmasam diyorum. Sürekli aktif bir yaşlılık istiyorum. Geçenlerde gördüm galiba bir adam 160 yaşına kadar yaşamış ama çökmüş ben o yaşa kadar yaşamak istemem. Olabildiğince bir şeyler üretmek isterim. Boş durmak istemem.”

3.2.7.2. Kitap okumak

Algıların oluşmasında kimi zaman çevremizdeki rol modeller etkili olabilirken kimi zamanda meslekler etkili olabilmektedir. G16, kendisini şöminenin başında sallanan bir koltukta kitap okurken hayal ettiğini ifade etmiştir. G13, yaşlılık döneminde babası gibi bol bol kitap okumak istediğini belirtmiştir. G35, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde okuduğunu ve gelecekte hayatının kitaplar içinde geçeceğini tahmin ettiğini dile getirmiştir. Genel olarak ülke olarak kitap okuma konusunda gelişmiş bir çok ülkeye göre geride durumda yer alınmasına rağmen Y kuşağının yaşlılık döneminde kitap okumaya önem verdiği söylenebilir. Bu sonucun çıkmasında kişisel gelişimlerine kendilerinden önceki kuşaklardan daha çok önem vermelerinin ve rol model olarak aldığı kişilerin etkisinin olduğu söylenebilir.

G13 (Kadın, 23, Lisans, Gastronomi ve Mutfak Sanatları)

“Ben yaşlılığında bile bakımlı kalmak istiyorum annem gibi. Babam gibi kitap okumak istiyorum. Çok fazla boş vakti olduğu için kitap okur hep babam. Şu halimden değişmek istemiyorum, en önemlisi kendim olabilmek için çabalamak istiyorum.”

G16 (Kadın, 22, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Ben hep şöyle hayal etmişimdir. Sallanan koltukta, sobanın veya şöminenin başında, fırında patatesler veya kestanelerin piştiğini, elimde kitabımla cam kenarında vakit geçirmek. Huzurlu bir ortamda kitap okumak. Yaşlılıkla ilgili çok fazla hayalim yok aslında.”

G35 (Erkek, 21, Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı)

“Hayatım kitaplarla geçtiği için şu anda o zaman da büyük ihtimal kitaplarla geçiririm zamanımın büyük bir çoğunluğunu. Tecrübelerimi gençlere ve çocuklara aktarmayı isterim.”

3.2.7.3. Seyahat etmek

Yapılan çalışmalar seyahat etmenin insanların kişisel gelişimleri üzerinde bir çok pozitif etkisi olduğunu göstermektedir. Ünlü Fransız yazar Emile Zola seyahat etmenin önemini “Hiçbir şey, zekayı seyahat etmek kadar geliştiremez” sözleriyle açıklamaya çalışmıştır. Kişisel gelişimlerine önem veren Y kuşağı üyesi olan katılımcılar, yaşlılık döneminde sağlıkları ve maddi durumları elverdiği ölçüde çok seyahat etmeyi düşünmektedir. G30, seyahat etmekten çok hoşlandığını ve yaşlılık döneminde seyahat edebilmek için kenara para birikimi yapacağını ve elinden geldiğince gezmek istediğini belirtmiştir. G33 ise eve takılıp kalmak istemediğini belli aralıklarla seyahat etmek istediğini dile getirmiştir. Katılımcının babaannesi Eskişehir’de yaşamakta ve bacaklarında rahatsızlıklar nedeniyle çok fazla dışarı çıkamamaktadır. Bu nedenle kendisinin böyle olmak istemediğini ve belli aralıklarla seyahat eden bir yaşlı olmak istediği söylenebilir. Seyahat etmek, genellikle insanların emeklilik zamanına ayırdıkları bir etkinlik olarak görülmektedir. Ekonomik sebepler, iş yoğunluğu gibi nedenlerle iş yaşamındayken yapılamayacak bir etkinlik olarak kabul edilmekte ve ileri yıllara ertelenmektedir. Ancak emeklilik döneminde sağlık koşullarının imkan vermeme durumları söz konusu olabilmektedir. Konu hakkındaki katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G30 (Kadın, 23, Lisans, Sosyal Hizmet)

“Ben böyle bıcı bıcı bir şey olurum diye düşünüyorum. Ben yaşlanmayı çok düşünüyorum. Enerjimin yüksek olduğunu düşünüyorum. Yaşlanmak bana göre değil ama nasıl olurum her daim sağlığın elverdiğince evde değil dışarıda vakit geçirebileceğim sağlık olduktan sonra tabi ki. Seyahati çok seviyorum. Seyahat etmek için yaşlı olmayı beklemem ama yaşlılık döneminde daha çok seyahat ederim. Kenara mutlaka birikim yapıp o zaman daha fazla seyahate zaman ayırabilirim. Gezerken ben yanında torunlarımı da gezdirmeyi çok isterim. Elimden geldiğince de yerinde durmayan bir yaşlı olurum.”

G33 (Kadın, 21, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Ben hareketli olmak istiyorum. Sürekli bir şeylerle uğraşmak istiyorum. Eve takılıp kalmak istemiyorum. Eşim olabilir ama sadece ona bağlı olarak hayatımı sürdürmem gerektiğini düşünmüyorum. Aslında bende böyle sakin bir yerde, iskelesi olan bir yerde yaşamak isterim. Belli aralıklarla seyahat etmek isterim.”

3.2.7.4. Sağlıklı olmak

Katılımcılar, yaşlılıkla ilgili beklentileri arasında sağlıklı olmanın önemli bir faktör olduğunu dile getirmiştir. Sağlıklı olmak aslında diğer beklentilerin gerçekleşmesinin temelini oluşturmaktadır. Kişilerin sağlıklarının olmaması diğer bir çok beklentinin gerçekleşmesinin

önünde engel olacaktır. G18, hastalıklı bir yaşlılık geçirmek istemediğini, G2, koşup zıplamaktan öte akıl, ruh ve beden sağlığının yerinde olmasını ve kendi kendine yetebilmeyi çok istediğini, bağımlı olmak istemediğini ifade etmiştir. Sağlıklı olmak aslında yaşlılık dönemi için istenebilecek en önemli unsurdur. Çünkü büyüklerimizin sözüyle “her şeyin başı sağlıktır.” Yaşlılık döneminde yapılmak istenen hayallerin gerçekleşebilmesi için sağlıklı olunması temel koşul olarak kabul edilmektedir.

G18 (Erkek, 20, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Ben planladığım çoğu şeyi hayata geçiremiyorum. Hastalıklı bir yaşlılık geçirmek istemiyorum. Herşeyin başı sağlık. Sağlıklı beslenerek, sürekli hareket ederek, güzel tecrübeler yaşayarak bir yaşlılık yaşamak isterim.”

G2 (Erkek, 26, Yüksek Lisans, Eczacılık)

“Yaşlılıktan beklentim akıl ve ruh sağlığımın, beden sağlığımızın yerinde olmasını bekliyorum. Sağlıklı, kendi kendine yetebilen, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilen bir yaşlı olmayı çok istiyorum. Koşup zıplamak değil ama kendi kendine yetebilmeyi hayal ediyorum. Ekonomik kaygısı olmayan bir yaşlı olmayı istiyorum. Geçmişte yaptıklarımınla mutlu olmak ve pişman olmamak istiyorum. Sevdiklerime sahip çıkmayı çok istiyorum. Olabildiğince yaşımın gerektirdiklerini yapmayı istiyorum. Benim babam 61 yaşında şu an. Sosyoloji yüksek lisansını bitirdi. Ama onu 25 yaşında yapsa etkisi daha farklı olabilirdi. O yüzden hep her şeyi zamanında yapmayı çok istiyorum. Yaşlılık kaçınılmaz bir son, aileme olabildiğince çok fazla zaman ayırmak istiyorum. Gençliğinde ne ekersen yaşlılığın da onu biçeceksin. Yaşlılıkta yatalak olmak benim seçimim değil ama yaşlılıkta yalnız olmak benim seçimim olacaktır.”

Katılımcıların bazıları, olumsuzluklar nedeniyle yaşlanmak istemediklerini dile getirmiştir. G26, yaşlanmak istemediği için yaşlılıkla ilgili hayallerinin olmadığını ve 45-50 yaşlarında ölmek istediğini ifade etmiştir. G28, hastalıklarla uğraşmak ve yaşlanmak istemediğini, sağlıklı ve kaliteli bir yaşam istediğini dile getirdi. G7, hastalıklarla uğraşarak, sürünerek yaşamaktansa erken yaşta ölmeyi tercih edeceğini belirtmiştir. Katılımcıların yaşlanmak istememesi yaşlılığın olumsuz bir durum olarak algılandığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

G26 (Kadın, 26, Lisans, Sınıf Öğretmenliği)

“Ben nasıl bir yaşlılık hayal ediyorum. Hiç hayal etmediğimi fark ettim. Ben çok yaşlanmak istemiyorum. Ben çok yaşlılığı yaşamak istemiyorum. Belki o yüzden hayal etmedim. Çünkü çevremdeki insanlar hep işte epilepsi hastaları şöyle öldü böyle öldü diye sürekli anlatarak beni korkuttular. O yüzden hani çok yaşlı olmadan 45-50 yaşlarında ölmek isterim.”

G28 (Kadın, 23, Lisans, Eczacılık)

“Ayyy yaşlanmak istemiyorum hocam. Hızlı yaşa genç öl cesedin yakışıklı olsun. Ben ellili yaşlarımı hayal edemiyorum aslında. 10 yıl önce de 30’lu yaşlarımı hayal edemezdim. Nasıl olur bilemiyorum. Her gün değişiyoruz, belki çok hoşgörülü olurum belki huysuzun birisi olabilirim. Ben zaten dengesiz karakterli bir insanım.”

Çok belli olmaz, gönül ister ki laboratuvarlarda dirsek çürütmüş bu ülkeye iyi bir şeyler bırakmış ama şartlar ne kadar uygun olur onu bilemem. Ben yüreklendirici bir yaşlı olmak isterim. Asla hani gençlerin bunu yapamazsın edemezsin şeklinde değil, mutlaka onları sen daha iyisini yapabilirsin diye cesaretlendirici olmak isterim. Ben annemi şey konusunda çok fazla eleştirdim. Hep kendi sözlerinin doğru olduğunu düşünüyorsun demiştim. Ben bunu yapmayacağım. Yani onun farklı bir bakış açısı var o farklı görebilir, benim görmediğim noktadan bakabilir diye düşüneceğim. Çocuklarına, torunlarına iyi bir hayat bırakmak isterim. Hastalıklarla uğraşmak istemiyorum. Çok uzun, fazla yaşamak da istemiyorum. Aslında kaliteli yaşamak istiyorum ve bunun için ne yapıyorsun diye soracak olursanız hiçbir şey yapmıyorum. Spor yok, sağlıklı beslenme yok. Unutmak istemem, hastalıklarla uğraşmak yerine Allah günah yazmasın can vermeyi tercih edebilirim. Yaşlılara baktığımız zaman mesela çok erken uyanıyorlar. Beni bıraksan şu anda ikiye kadar uyuyabilirim. Belki de hayatları kısa olduğu için günü erken başlayarak daha fazla hayatın içerisinde kalmak istiyorlar. O zaman benimde fikrim değişebilir.”

G7 (Erkek, 27, Lisans, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri)

“Çok fazla hayal etmiyorum aslında. Şu anda çok fazla böyle yaşlılığı düşünmek istemiyorum. Kimseye muhtaç olmamayı isterim. Çok da yaşamak istemiyorum. Böyle hastalıklarla sürünerek yaşamaktansa erken yaşta sağlığını kaybettiğimde ölmeyi isterim. 70 yaşına kadar sağlıklı yaşıyım bu bana yeter. Bir yerden bir yere kimseye bağımlı olmadan gidebilecek bir hayatım olsun bana yeter.”

3.2.7.5. Çağa ayak uydurmak

İnternet ve teknolojinin hayatlarında önemli bir yeri sahip olduğu Y kuşak için çağa ayak uydurmak önemlilik arz etmektedir. Katılımcılar için çağa ayak uyduramamak bir sorun olarak kabul edilmektedir. G12, dünya ile bağının kopmadığı, telefon kullanabilen bir yaşlı olmak istediğini, G19, çağa ayak uyduran birisi olmak istediğini, G22, çağı yakalamaya çalışan bir yaşlı olmak sitediğini ifade etmiştir. Katılımcıların doğmuş oldukları zamanın özelliklerini yansıttıkları söylenebilir.

G12 (Kadın, 23, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“ Genç ve orta yaşlı kesimle daha içli dışlı olduğum, dünya ile bağımın kopmadığı, teknolojiden uzak kalmadığım, teknolojiye ayak uydurabildiğim bir yaşlılık hayal ediyorum. Şu an işte telefonları kullanamayan yaşlıları görüyoruz. Öyle olmak istemiyorum.”

G19 (Erkek, 37, Doktora, Kimya)

“Ben gelecektim aslında çağa ayak uydurmuş birisi olmayı hayal ediyorum. Şu anda bizim yaşlılara söylediğimiz “bu zamana ayak uyduramıyorsun” durumuna düşmek istemiyorum. Çalışabildiğim kadar çalışmak istiyorum. Erken yaşta emekli olup böyle evde boş boş oturmak istemiyorum. Gençleri anlayan birisi olmak

istiyorum. Gençlerle iletişim iyi olan aslında her yaş grubu ile iletişim iyi olan birisi olmak istiyorum. Genç kuşak ile kuşak farkını kapatabilen birisi olmak istiyorum. Olabildiğince üretken bir yaşlılık hayal ediyorum.”

G22 (Kadın, 19, Önlisans, Çocuk Gelişimi)

“Evet bende yaşlanacağım. En önce kuşak çatışmasını anlamaya çalışırım. Çoğu yaşlının telefonu bile yok. Çağı yakalamaya çalışırım. Benim babam 50 yaşında hala okuyor. Kendini geliştirmeye çalışıyor. Ailesi okunmamış ama hala üniversite okuyor. Ben bilgili bir yaşlı olmayı istiyorum..”

3.2.7.6. Sevdikleriyle vakit geçirmek

Y kuşağı aile ilişkilerine önem veren ve aileyi destek mekanizması olarak kabul eden bir kuşaktır. Katılımcıların yaşlılık hayalleri arasında sevdikleriyle bolca vakit geçirmek yer almaktadır. Y kuşağının aile ilişkilerine önem veren bir nesil olduğu verdikleri yanıtlardan anlaşılmaktadır. G3, sevdiklerinin yanında olmasının kendisinin en temel mutluluk sebebi olacağını, G34, kalabalık bir aileye sahip olmak istediğini, G8 ise, hayat arkadaşının ve çocuklarının yanında olmasını, özel günlerde ziyaret edilmesini yaşlılık hayalleri olarak belirtmişlerdir. Yaşlılık döneminin en önemli sorunlarından birisi yalnızlıktır. Katılımcılar yalnız kalmak istemedikleri, sevdiklerinin yanında olduğu bir yaşlılık hayal etmektedir.

G3 (Kadın, 26, Doktora, İktisat)

“Mutlu bir yaşlı olmak isterim. Sıkıntılarım mutlaka olacaktır ama yaşama sevincimi kaybetmemek isterim. Sevdiklerim yanımda olsun, sevdiklerimin başarılarını sağlıkları benim için en temel mutluluk sebebi olacaktır. Şu anda ben yaşlılara nasıl yaklaşıyorsam o zaman da gençlerin bana aynı şekilde yaklaşmalarını isterim. Empati yaparak bir yaklaşım içerisinde olurum. İnşallah o zaman da bana aynı şekilde yaklaşılır.”

G34 (Erkek, 20, Lisans, Basın-Yayın)

“Böyle sorulduğu zaman ilk başta aklıma çok klasik şeyler geliyor. Kalabalık bir yaşlılık istiyorum. Geniş ailede olmak istiyorum. Yaşlandığım zaman biraz agresif olacağımı düşünüyorum. Çocuklarımın, torunlarımın etrafımda olduğu, fiziksel olarak dinç olduğum, spor yapabildiğim bir yaşlılık. Çok fazla beklentim yok aslında.”

G8 (Kadın, 20, Lisans, Matematik)

“Öncelikle hayat arkadaşının yanımda olmasını istiyorum. Çocuklarıma çok fazla müdahale etmek istemiyorum. Tabiki çok da fazla uzağımda olsunlar istemiyorum. Bayramda yanımda olsunlar, bana düşkün olsunlar, sürekli yanımda olsunlar isterim. Ayrı evleri olsun ama haftada bir kez yanımda olsunlar isterim. Onun haricinde eşim yanımda olsun. Eşimin benden önce ölmesin istemem çünkü çok yalnız hissedirim kendimi. Kabalık bir çevrem olsun arkadaşlarım, dostlarım evde çok fazla yalnız kalmak istemem.”

3.2.7.7. Deniz kıyısında yaşamak

Health&Place dergisinde yayımlanan araştırmaya göre, kent sevdalıları için bile denize veya göle kıyısı olan bir yerde yaşamak yaşam enerjisini ve huzuru arttırmaktadır. Hatta Health Place’de yayımlanmış bir analize göre deniz kenarında yaşayan insanların hem fiziksel hem akıl sağlıkları, deniz kenarında yaşamayanlara göre daha iyi durumda olmaktadır. Mavi renk bizi sakinleştirirken huzurlu hissetmemizi sağlamakta, denize bakmak beyin dalgalarımızın frekansını yavaşlatarak bizi meditatif ve hafiflemiş bir moda geçirmektedir. Kumsalda şemsiyemizin altında yatarken duyduğumuz denizin akışkan sesleri ise sinir sistemimizi aktive ederek biraz daha yavaşlamamızı ve rahatlamamızı sağlamaktadır. Deniz kokusunun da sakinleştirici bir etkisi bulunmaktadır. Katılımcılar da yapılan araştırmaları onaylar şekilde deniz kenarında bir yaşlılık hayal ettiklerini ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

G17 (Kadın, 21, Lisans, Elektrik-Elektronik Mühendisliği)

“Ben böyle sakin bir yerde yaşamak isterim. Kent değilde daha böyle köy gibi deniz kenarı bir yer olabilir. Huzurlu sakin bir yerde, küçük çocukların koştuğunu hayal ediyorum çevremde.”

G27 (Erkek, 32, Doktora, Analitik Kimya)

“Vallahi çok standart ama sahil kıyısında bir evde yaşadığım bahçede oturup ilgi alaka beklediğim bir yaşlılık hayal ediyorum. Aslında hiç düşünmedim şu ana kadar çünkü yaşlılık şuan uzak geliyor.”

G4 (Kadın, 21, Lisans, Hukuk)

“Ben savcı olmak istiyorum. İnşallah kazasız belasız emekli olabilirsem. Ayvalık'ta bir yazlıkta yaşamak isterim. Denize gideyim, yüzeyim. İstedğim kadar uyumak, torunlarımla vakit geçiririm.”

G6 (Erkek, 22, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Eğer maddi durumum iyi olursa deniz kenarında bir yazlık alırım. Yaz-kış orada geçiririm. Her gün denize girerim, kitabımı okurum. Huzur beklerim, sakin bir hayat sürmek isterim. Belki de çalışmaya devam ederim çocuklarıma güzel şeyler bırakabilmek için. Çok fazla aslında düşünmüyorum bunu.”

G31 ve G5 deniz kenarında bir yaşam hayal etmekle birlikte, çok uzun yaşama konusunda karamsar düşüncelere sahip olduklarını belirtmişlerdir. G31, kendisinin her şeyi kafasına taktığını ve büyük ihtimalle 45 yaşına kadar ancak yaşayacağını düşünmektedir. G5 ise kendisine 40 yaşından sonrasının karanlık gözüktüğünü belirtmiştir. 22 ve 23 yaşlarında olan katılımcıların gelecekle ilgili bu kadar karamsar düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Yaşlılık döneminin uzak gelmesinden dolayı yaşlılık hayalinin olmaması bazı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. G5, 40 yaşından sonrasını karanlık olarak nitelendirmesi ileriye çok fazla düşünmeden anı yaşamayı tercih eden Y kuşağının bir özelliğini yansıtmaktadır. G31 ise kendi kişilik yapısının özelliklerinden dolayı çok uzun yaşayacağını düşünmemektedir.

G31 (Erkek, 22, Lisans, Basın-Yayın)

“Ben maalesef kötü hayal ediyorum. Huysuz bir insanım, hassas bir insanım, en ufak bir şeyi bile çok fazla büyütürüm. Ben mesela huysuz bir insan olacağım büyük ihtimalle yaşlandığım zaman. Çok fazla yaşayacağımı da düşünmüyorum. 45’e kadar anca yaşayacağımı düşünüyorum çünkü gereksiz olarak kendini çok fazla yoruyorum. Bakıyorum ben kendi anne babamın yaşadığı sıkıntıların hiçbirini yaşamadım ama şu an bile çok fazla kendi kendimi çok yoruyorum. Ölürsen büyük ihtimal kanserden ölürüm diye düşünüyorum. Onların yaşadıkları yaşarsam ne yaparım onu şimdiden düşünemiyorum. Sessiz sakin bir hayat isterim. Yalova’da büyüdüm. Orada deniz kenarında, eşim çocuklarım olsun, küçük bahçesi olan bir evim, çok güzel olmasına gerek yok. İçindeki insanlar mutlu olsun yeter, çok büyük bir beklentim yok. Param olsun, şuyum olsun gibi hayallerim yok. Mutlu olayım yeter.”

G5 (Kadın, 23, Lisans, İşitme Engelliler Öğretmenliği)

“Bazen ilerisi için düşünüyorum ama 40 yaşından sonrası benim için çok karanlık gözüküyor. Hayal kuramıyorum, düşünemiyorum. O yıllardan sonrasını kesinlikle çalışmak istemiyorum. Sahil kenarında huzurlu bir hayat istiyorum. Torun, çoluk-çocuk istemiyorum. Yalnız olmak istiyorum. Umarım kimseye muhtaç olmadığım bir yaşlılık olur.”

SONUÇ VE TARTIŞMA

Katılımcıların yaşlılığı, sosyal ve biyolojik yaşlanma açısından ele alarak tanımladıkları görülmektedir. Katılımcıların yaşlılık konusunda olumsuz stereotiplere sahip oldukları söylenebilir. Yaşlılıkla ilgili olarak olumsuz olduğu gibi olumlu bakış açısına da sahip katılımcılarda mevcuttur. Yaşlılıkla ilgili olumlu bakış açısı sahip olan katılımcıların yaşlılarla yakın ilişki içerisinde olmaları dikkat çekicidir. Genel olarak yaşlılık tanımlaması yapılırken yaşlılığı olumsuz bir bakış açısıyla ele alındığı görülmektedir. Yaşlılıkla ilgili yapılan tanımlarda bağımlı olmak, fonksiyon kaybı, sağlık problemleri ve yaşamın son evresi kavramlarına sıkça vurgu yapılmıştır. Katılımcıların çoğunun yaşlılığın tanımını yapmakta zorlandığı, yaşlılık kavramı ile yaşlanma kavramlarını karıştırdıkları söylenebilir. Elde edilen sonuçlar yaşlı ve yaşlılık üzerine yapılmış önceki çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Olumsuz düşüncelerin yalnızca yaşlıların belirli yönleri için değil, yaşlanmaya yönelik genel tutumların bir göstergesi olduğunu düşünülmektedir (Tuckman ve Lorge, 1952; 561). Genel olarak yaşlılara yönelik tutumlar olumsuzdur ve çoğunlukla yaşlı kişiler bu olumsuz tutumları içselleştirirler (Myers, 1991). Yaşlanmaya karşı olumsuz tutumları olan gençler, kendilerinin gelecekteki sorumluluklarının biçimlenmesini de sağlamış olmaktadır (Kremer, 1988; 72). Yaşlılık algısında geçiş dönemleri oldukça önemlidir. Geçiş dönemlerinde çevresinde yaşlı bireyler bulunması ve onlarla kaliteli vakit geçirilmesi yaşlılık algılarını olumlu yönde etkilemektedir (Miyamoto, 1964).

Katılımcılar yaşlılığı değişik yaş aralıklarında başladıklarını düşünmektedir. Yaşlılığı genç yaşlarda başlatanların ülkenin refah seviyesini gözönünde bulundurdıkları, ileri yaşlarda başlatanların ise sevdiklerini düşünerek yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcılar gelişmiş ülkelerle karşılaştırma yaparak ülkemizdeki yaşlıların daha erken yaşlandıklarını düşünmektedir. Refah seviyesinin hayat standartını belirlemenin yanısıra yaşlılık dönemine giriş yaşı üzerinde de etkisi olduğu söylenebilir. Yaşlılığın ekonomik boyutuna vurgu yapıldığı görülmektedir. Katılımcılar yaşlılığı sevdikleri için girilmemesi ya da geç girilmesi gereken bir dönem olarak kabul etmektedir. Katılımcılar kronolojik olarak yaşlılık için yaş belirtirken kadın ve erkek arasında bir ayrım yapmamışlardır.

Yaşlılık üzerine yapılan çalışmalarda, yaşlılığın başlangıcıyla ilgili sorulara genellikle kronolojik yaş üzerine vurgu yapılmaktadır. Tuckman ve Lorge (1953) yaşlılığın başlangıcı hakkında 4 gruba sorular sormuştur. Üniversite öğrencilerin % 100'ü yaşlılığı kronolojik yaşla ifade etmiştir. En sık verilen yanıt 60 ve 65 olmuştur. Bu cevapların ağırlıklı olarak verilmesinde sosyal güvenlik ve emeklilik sistemleri önemli rol oynamıştır (Vincent, 1995).

Katılımcıların yaşlıların sorunları hakkında farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Katılımcılar yaşlıların bakım, ekonomik, sağlık ve yalnızlık sorunu olduklarını düşünmektedir. Yaşlılık süresince ortaya çıkan sorunlar genellikle dört başlık altında açıklanmaktadır. Bunlar; sağlık sorunları, ekonomik sorunlar, sosyal sorunlar ve psikolojik sorunlardır (Abduşoğlu, 2010; 31). Bu sorunlar birbirlerinin nedeni veya sonucu olabileceği için birbirlerinden bağımsız olarak düşünmek hataya yol açabilir. Tufan (2007) toplumsal yaşlanma ve bireysel yaşlılık arasındaki bağlantı neticesinde çözüm aranması gereken sorunları şu şekilde açıklamıştır. Kronik hastalıklar, engellilik, bakıma muhtaçlık, yoksulluk, sosyal

güvenlikten yoksunluk, cinsiyete bağlı dezavantajlık, bakım verenlerin sorunları, engelli olan yaşlıların sorunlarıdır.

Yaşlı nüfusun yoksulluğu cinsiyete göre incelendiğinde, yoksul yaşlı erkek nüfus oranı 2012 yılında %17,7 iken 2016 yılında %14,7 oldu. Yoksul yaşlı kadın nüfus oranı ise 2012 yılında %19,4 iken 2016 yılında %17 oldu (TUIK, 2018). Tufan (2006) tarafından yapılan Gero-Atlas araştırmasına göre; yoksulluk yaşlıların en büyük sorunlarından biridir. Yaşı 75'in üzerinde olan yaşlıların %67'sinin hiçbir geliri yoktur. Bu kişiler çocukları, akrabaları ve komşuları tarafından bakılmakta ve desteklenmektedir (Tufan, 2006:41).

Yaşlılığın olumlu yönleri olarak ailenin genişlemesi, boş zaman fazlalığı ve saygı görülmesini, olumsuz olarak ise bağımlı olmak, ölüme yaklaşmak, sağlık problemleri ve yalnızlık görülmektedir. Bazı katılımcıların yaşlılığın olumlu yönlerine cevap vermekte zorlanmış ve bazı katılımcıların yaşlılığın herhangi olumlu bir yönü olmadığını belirtmiştir.

Özgürlüklerine düşkün olan Y kuşak üyelerinin, bağımlı olmak konusunda hassas oldukları görülmektedir. Bağımlı olmak istemedikleri için bazı katılımcılar çok yaşamak istemediklerini ifade etmiştir. Katılımcılar tarafından yalnızlık yaşlılık döneminin doğal bir sonucu olarak kabul edilmektedir. Yalnızlık yaşlılık döneminde statü kaybı ve yakınların nedeniyle sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Ancak yaşlılığın doğal bir sonucu olarak kabul etmek doğru bir yaklaşım değildir. Yaşlılık döneminde çeşitli boyutlarda yalnızlık duygusu yaşanmakta ancak bunun aksi örneklerinin de olduğu gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

Araştırma sonucunda katılımcıların yaşlılarla çok sık görüşmedikleri ve paylaşımda bulunmadıkları söylenebilir. Yaşlılarla yılda sadece birkaç kez görüşen ve sohbet etmenin ötesinde paylaşımda bulunmayan katılımcıların varlığı kuşaklar arasındaki diyalog eksikliğinin göstergelerinden biri olarak kabul edilebilir. Kuşaklar arasında fiziki mesafenin artmasıyla, aile ilişkilerinde çözümler meydana gelmektedir. Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu yaşlı yakınlarından uzakta yaşamlarını sürdürdüğünü ve iletişim sıklığının az olmasının nedeni olarak bu durumu ifade etmişlerdir. Ancak okul zamanlarının dışında aynı şehirde bulundukları dönem içerisinde de yaşlılarla çok fazla vakit geçirmediği görülmektedir. Katılımcılar yaşlıların fiziksel durumlarından dolayı çok fazla dışarıda nitelikli vakit geçiremediklerini ifade etmektedir.

Kuşaklar arasında iletişim biçimi doğal olarak dertleşme ve söyleşi biçiminde olmalıdır (Yörükoğlu, 1989; 44). Kuşaklar arasında yaşanan sorunların temelinde iletişimsizlik gelmektedir. Yaşlı ve genç kuşaklar önceki nesillere göre daha az birlikte nitelikli vakit geçirmektedir. Bu sorunun çözümü için ulusal ve uluslararası düzeyde kuşaklar arası dayanışmanın artırılmasıyla ilgili projeler hayata geçirilmektedir. Sosyal ilişki, karşılıklı etkileşim sonucu oluşan ve etkileşime girenler arasında bir anlam oluşturan ilişkidir. Genelde iki çeşit sosyal ilişkiden bahsedilmektedir. Birincisi, kişide huzur ve güvenlik duyguları yaratan bağları oluşturan ilişkilerdir. İkincisi ise kişide grup kimliği ve bütünleşme duygusu yaratan aitlik hissi oluşturan ilişkilerdir (Canatan, 2016; 143). Genç kuşaklar ile yaşlı kuşak üyeleri arasındaki ilişkinin sıklığı ile yaşlı kuşak üyelerinin kendilerini psikolojik olarak iyi hissetmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İlişkide görüşme sıklığı değil, duygusal yakınlık önem taşımaktadır (Lehr, 1994; 287). Sosyal değişim neticesinde aile bağlarının zayıflattığı ileri sürülmektedir (Akçay, 2015; 102).

Toplumsal değişim içerisinde aile yapıları ve ilişkileri de değişiklik göstermiştir. Yakın ilişkilerin olduğu geniş aileler yerini özel günler dışında paylaşımın kısıtlı olduğu çekirdek ailelere bırakmıştır. Görüşmelerin daha çok aile yemekleri, bayramlar vb. özel günlerde olduğu görülmektedir. Duygu paylaşımın yaşlılar üzerinde pozitif etkisi söz konusu olmaktadır. Ancak katılımcıların yaşlılarla duygu paylaşımının olmadığı ve dayanışma duygusundan uzak oldukları söylenebilir. Katılımcılar, yaşlılara yardım ve destek konusunda ailenin rolü olduğunu düşünmektedir.

İnsanların değer sistemleri hayatın ilk on yılında aile ve toplum tarafından şekillenmektedir (Codrington, 2008; 3). Davranış bilimciler, çocuklukta içselleştirilen değerlerin, tutumların ve inançların yaşam boyunca bazı biçimlerde etkisini sürdürdüğünü savunmaktadır (Thompson, 1962). Gerontolojik araştırmalarda, yaşlılık evresinde olan kişiyle bir şekilde nitelikli vakit geçirmiş olan kişilerin yaşlılara yönelik tutumlarının olumlu yönde olduğu ortaya çıkmıştır (Katz, 1990). Yaşlılarla olan ilişkinin artması, yaşlılara karşı olumlu tutumların da artmasını sağladığı görülmektedir (Porter & O’Conner, 1978; Olejnik & LaRue, 1981). Yapılan bir araştırmada yaşlılara yönelik tutumların genelde toplumsallaşma süreci tarafından beslenen, yaşa özgü kültürel kalıplaşmış kalıpları yansıttığı sonucuna varılmıştır (Harris & Feinberg, 1977; 465). Tutumlar doğuştan oluşmaz, öğrenilir, gelişir ve tecrübe ile değişebilmektedir. Çocukların veya gençlerin yaşlılık algısının oluşmasında temas önemli bir faktördür. Temas, yaşlılık algısını pozitif veya negatif olarak etkileyebilir.

Kuşakların anlaşmazlık yaşadığı sorunların tespiti, ilişkilerin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Araştırma sonucunda katılımcıların eve geliş saati, aşırı eleştiri, kıyafet, para harcama, siyaset, teknoloji kullanımı ve toplu taşıma araçlarında yer verme konusunda sorun yaşadıkları görülmektedir. Bayhan (1997)’a göre, ülkemizde gençlerle yaşlı kuşaklar arasında yaşanan başlıca çatışma konuları şunlardır: “Karşı cinsle arkadaşlıkların onaylanmaması, siyasal görüş farklılıkları, serbest zaman uğraşlarına karışmalar, arkadaşlara müdahaleler, para/harcılık yetersizlikleri ve harcama biçimleri, gece sokağa çıkmanın kısıtlanması, sürekli ders çalışmaya zorlanma, okul sorunları (başarısızlık, devamsızlık vs.), sürekli eleştiri, nasihat, baskılardır.

Siyaset konusunda hemen hemen çoğu katılımcı yaşlılarla aynı görüşte olmadıklarını ifade etmiştir. Katılımcılar, toplu taşıma araçlarında yaşlılara yer verme zorunluluklarının olmadığını düşünmektedir. Yaşlıların toplu taşıma araçlarından ücretsiz faydalandıkları için bu araçları sık kullandıklarını düşünmektedir. Kendilerinin bazen çok yorgun veya hasta olduklarında yer vermeme durumlarını normal kabul etmektedir. Toplumsal kuralların sorgulanmaya başlanması kültürel bir değişim yaşandığını göstermektedir. Bir çok katılımcının toplu taşıma araçlarında yaşlılara içlerinden gelerek yer vermediği, görecekları tepkiden çekindikleri için yer verdikleri görülmektedir. Katılımcılar, yaşlılar tarafından kendilerine herhangi bir konuda müdahale edilmesinden hoşlanmamaktadır. Y kuşaktan sonraki kuşaklarda bu durumun artarak devam edeceği öngörülebilir. Ayrıca yaşlıların ücretsiz olarak toplu taşıma araçlarını kullanmalarına vurgu yapılması bu konudan rahatsızlık duyduklarını göstermektedir. Şehir içi ulaşım konusundaki katılımcıların görüşlerinden bazı katılımcıların ayrımcı düşünceleri olduğu söylenebilir.

Katılımcılar genel olarak Y kuşağının yaşlılara olumlu tutum içerisinde bulunduklarını ve onlara karşı herhangi bir konuda saygısızlık yaptıklarını düşünmemektedir. Saygı konusunda kültürel farklılıktan kaynaklı Doğu ve Batı bölgeleri arasında farklılık olduğu görülmektedir. Doğu bölgelerinde yaşlıların Batıya göre daha çok saygı gösterilen bir konumda yer aldığı görülmektedir. Katılımcılar yaşlıların kendilerine karşı önyargılı olduğunu düşünmektedir. Katılımcılar genel olarak yaşlıların dış görünüşe göre değerlendirme içerisinde olduklarını düşünmekte ve kendilerini “bir şey bilmemekle” nitelendirmelerinden rahatsızlık duymaktadır.

İnsanların rolleri yaşlarıyla birlikte değişmektedir. Yaşlıların toplum ve aile içerisindeki rolleri ve statüleri zaman içerisinde değişmektedir. Yaşlıların toplumdaki ve ailedeki rolleri, yaşlılıklarını nasıl geçireceklerini anlamak ve öngöründe bulunmak bakımından önem taşımaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2011; 21). Araştırma sonucunda yaşlıların toplumda bakım veren, öğretici, birleştirici, yol gösterici; aile içerisinde ise birleştirici, danışılan, karar verici, otorite sağlayıcı, yol gösterici rolleri oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yaşlıların toplum ve aile içerisindeki rollerinin benzer olduğu söylenebilir. Bir çok katılımcının yaşlıların toplum ve aile yaşamındaki konumları hakkında bilgi veren yaşlıların rolleri konusunda zorluk yaşaması, katılımcıların gözünde yaşlıların çok önemli bir konumda yer almadığı sonucuna varılabilir. Ayrıca bazı katılımcılar yaşlıların toplumda ve aile içerisinde rollerinin olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların herhangi bir rollerinin olmadığını dile getirmesi toplum ve aile içerisinde yaşlıları nasıl konumlandıklarını bir göstergesidir. Katılımcılar yaşlıların rolleri konusunda danışılan ve karar verici rolleri olduğu belirtilmesine rağmen aslında yaşlıların fikirlerinin çok önemsenmediği söylenebilir. Birlikte vakit geçirme durumları, hayatlarıyla ilgili kararlarda yaşlılara danışılması konularında verilen yanıtlar bu sonuca ulaşılmasını sağlamıştır.

Geniş ailelerde yaşamlarını sürdüren yaşlıların, aile içindeki rolünün ve yaptırımının daha fazla olduğu ve bu nedenle tatmin duygularının da arttığı görülmektedir (Kalinkaya, 2016; 32). Ülkemizde yaşlılara saygı nesilden nesile aktarılan temel bilgilerden biridir. Ancak demografik ve sosyal değişimle birlikte toplumların yapıları ve değerleriyle birlikte yaşlının konumu da değişmiştir. Yaşlılık döneminde bireylerin üstlendiği roller arasında ebeveynlik rolü, anane/dede rolü, kayınvalide/kayınpeder rolü, eş/dul rolü, emeklilik/çalışan rolü, arkadaşlık/komşuluk rolü, ihtiyarlık/ileri yaşlılık rolü, yurttaşlık rolü vb. roller sayılabilir (Ailen, 1995; Hanson ve Carpenter, 1994; İçli, 2016). Emeklilik, bireyi, rolsüzlük rolü oynamaya zorladığı için “rolsüzlük rolü”nün oynandığı bir dönem olarak tanımlamaktadır (Burgess, 1960). Yaşlıların fiziksel sınırlılıkları ve rol kayıpları toplumdan dışlanmalarına neden olmaktadır.

Kuşakların karşılıklı beklentilerinin belirlenmesi kuşaklar arasındaki iletişim sorunlarının çözümü ve ilişkinin güçlenmesi açısından önem taşımaktadır. Katılımcılara Y kuşağının yaşlılardan beklentileri ve yaşlıların Y kuşağından beklentileri hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve beklentiler sevgi/saygı dışında benzerlik olmadığı görülmektedir. Yaşlıların kendileriyle vakit geçirme isteklerinin olduğunu belirtmelerine rağmen kendilerinin böyle bir beklentilerinin olmaması katılımcılar tarafından yaşlılarla vakit geçirmenin tercih edilmediğini göstermektedir.

Katılımcılar yaşlılık dönemini kendilerine uzak bir dönem olarak gördükleri için yaşlılık dönemleri hakkında öngöründe bulunmakta zorlanmaktadır. Araştırma sonucunda yaşlılıkta deniz kıyısında yaşamak, çalışmaya devam etmek, bol seyahat etmek, sağlıklı olmak, kitap okumak, çağa ayak uydurmak, sevdikleriyle vakit geçirmek gibi hayalleri olduğuna ulaşılmıştır. Katılımcılar, çevrelerinde gördükleri yaşlılardan çıkarım yaparak, günümüzde yaşlılarda olumsuz olarak gördükleri durumlara göre yanıt verdikleri görülmektedir. Aktif bir yaşlılık beklentisi içerisinde olmaları ve çağa ayak uydurma beklentileri buna örnek olarak verilebilir. beğenmedikleri durumların tersi düşünceleri ifade etmişlerdir. Çağa ayak uydurmak, teknoloji kullanımı konusunda digital yatkınlığı oldukça fazla olan Y kuşak için olmazsa olmaz bir durum olarak kabul edilmektedir. Yaşlılık hayalleri konusunda aktif yaşlanma kavramının ön plana çıktığı görülmektedir.

Genel olarak bakıldığında katılımcıların çoğunun yaşlılıkla ilgili olumsuz tanım yapmaları, katılımcıların olumsuz bir yaşlılık algısı olduğu söylenebilir. Çevresinde yaşlı yakını olan ve sık görüşen katılımcıların diğerlerine göre yaşlılık algıları olumludur. Katılımcıların bölümleri arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. Doğum yeri değişkenine göre ise Doğu bölgelerinde Batı bölgelerine göre yaşlıların otoritelerinin toplumda ve aile içerisinde daha etkin konumda yer almakta ve Y kuşak tarafında daha çok saygı görmektedir. Olumlu yaşlılık algısı katılımcıların yaşlarının artmasıyla birlikte artmaktadır. Araştırma sonucunda Y kuşağın yaşlılıkla ilgili olumsuz algıları olmakla birlikte, kültürel faktörler çerçevesinde yaşlılara değer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılanların değerlerinin farklılaştığı söylenebilir. Görüşmeler sonucunda bazı katılımcıların yaşlılık üzerine daha önce hiç düşünmediğini ve bundan sonra yaşlılara daha fazla dikkat edeceğini belirtmeleri küçük bir grup üzerinde de olsa yaşlılık konusunda farkındalık yaratıldığını göstermektedir.

ÖNERİLER

Kuşaklararası dayanışma, bireylerin yaşlanması ve nesiller arasında ortak beklentiler ve yükümlülükler bağlamında ele alınması öneminin iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Kuşaklararası dayanışmanın sağlanması ileriki yıllarda kişilerin bakım konusundaki tutumlarının şekillenmesinde de etkili olacaktır. Yaşlılık döneminde yaşlı refahı için ailenin ve toplumun desteği önem arz etmektedir. Kuşaklar arasındaki önyargıların giderilmesinde, dayanışmanın arttırılması, destek mekanizması olarak varlığını sürdürmesi için nesiller arasındaki diyalogun geliştirilmesi gerekmektedir. Kuşaklar arasındaki işbirliği ve dayanışmanın arttırılması konusunda projeler hayata geçirilmesi hem yaşlıların sağlığı hem de toplum sağlığı açısından faydası olacaktır. Bu konu hakkında, başta üniversiteler ve yerel yönetimler olmak üzere, nesilleri bir araya getirecek projeler gerçekleştirilmesinin katkı sağlayacaktır.

Medya toplum algısının şekillenmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Yazılı ve görsel medyada yaşlı ve yaşlılık hakkında olumsuz imajların yansıtılması olumsuz algının oluşmasında etkili olmaktadır. Yaşlılık konusunda olumlu bir algı oluşturabileceği gibi olumsuz bir algı oluşturarak yaşlıların çeşitli alanlarda ayrımcılığa maruz kalmalarına neden olabilir. Medyanın gücünden faydalanılarak yaşlı ve yaşlılık konusunda farkındalık yaratılabilir, kuşaklar arasındaki diyalogun geliştirilmesi için çeşitli programlar yapılarak toplumda yaşlı ayrımcılığının önüne geçilebilir. Toplumların yaşlılık algılarının olumlu olması yaşlıların da olumlu bir yaşlılık geçirmelerini sağlayacaktır.

Yaşlılar ile gençlerin bir araya gelmesini sağlayacak çeşitli projeler hayata geçirebilir. Üniversiteler gençlerin çoğunlukta olduğu yerler olarak kabul edilmektedir. Üniversitelerin kapılarının yaşlılara açılması ve bu alanda gençlerle paylaşımda bulunmalarının sağlanması kuşaklar arasındaki diyalogun gelişimi için önemli bir girişim olabilir. ÖSYM (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi) üniversitelere yaşlılar için belli miktar kontenjan ayırması, yaşlıların üniversite öğrencileri olmaları, yaşlıların kişisel gelişimlerine katkı sağlayabileceği gibi aynı zamanda yaşlılar ve gençlerin karşılıklı paylaşımda bulunmaları sağlayacaktır.

Katılımcıların yaşlılık hakkında olumsuz stereotiplere sahip olmaları bilgi noksanlığından kaynaklanabilmektedir. İlköğretim çağından başlayarak okul müfredatlarını yaşlı ve yaşlılık hakkında bilgilere yer verilmesi yaşlılık hakkındaki önyargıların ortadan kalkmasını sağlayacaktır. Kuşaklar arası dayanışma, değerler aktarımı konularında öğrencilerin bilgilendirilmesinin pozitif etkisi olacaktır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki kurumlarda kalan yaşlıların toplumla ve gençlerle iletişimini sağlamak adına çeşitli projeler gerçekleştirilebilir. Huzurevlerinde kalan yaşlılarla kurum bakım hizmetinden faydalanan diğer yaş gruplarındaki kişileri belli saatlerde bir araya gelmelerini sağlayacak ortak yaşam alanları oluşturulabilir.

Üniversiteler yaşlıların kişisel gelişimlerine katkı sağlayacak eğitim programları organize edebilir. Bu eğitimleri akademisyenlerin danışmanlığında öğrencilerin yapması sağlanarak kuşakların etkileşimde bulunmaları sağlanabilir. Böylelikle aynı zamanda yaşlıların kişisel gelişimlerine katkı sağlanarak, yaşam doyumlarının artması sağlanabilir. Yaşlıların istihdam sorunları yaşamasının nedeni olarak yüksek teknoloji üretimine adapte olamamaları söylenebilir. Bunun için yaşam boyu öğrenme kapsamında eğitimlerle, yaşlıların adapte olması

konusunda onlara gençlerin yardımcı olması istihdam sorunlarına kısmen de olsa katkı sağlayacaktır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından kurum bakımının yerine aile yanında destekleyici modellerin ve yaşlı kreşlerinin yaygınlaştırılması kuşaklar arasındaki diyalogun geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Kuşaklarındaki dayanışma modelleri kuşaklarındaki ilişkinin geliştirilmesine yönelik projeler gerçekleştirilebilir.

Yaşlıların refah seviyeleri yükseltilerek, sosyal hayatın içerisinde daha fazla yer almaları sağlanabilir. Yaşlıların refah seviyelerinin yükselmesi olumlu yaşlılık algısının oluşmasına katkı sağlayacaktır. Toplumda yaşlı ve yaşlılık üzerine farkındalık yaratmak için sivil toplum kuruluşları çeşitli girişimlerde bulunabilir. Sadece özel günlerde olmayan belli aralıklarla gençleri ve yaşlıları bir araya getirmek olumsuz algıların olumluya dönüşmesine katkı sağlayabilir.

Katılımcıların yaşlılık hakkında olumsuz bir bakış açısına sahip olmalarında günümüzde yaşlıların rollerin değişmesi etkili olmaktadır. Yaşlılıkla ilgili olumsuz algıların değişmesinde yaşlıların toplum katılımının sağlanması etkili olacaktır. Yaşlıların toplum içerisinde daha fazla yer almaları yaşlıların yalnızlaşmasının önüne geçeceği gibi aynı zamanda yaşlıların başarılı yaşlanmalarını sağlayacaktır. Yaşlılık döneminde rol kayıpları nedeniyle meydana gelen yalnızlaşma durumu yaşlıların toplum katılımı sağlayacak program ve düzenlemelerle ortadan kaldırabilir.

Kuşakların düzenli olarak bir araya gelmesi sağlanarak, yaşadıkları sorunlar hakkında dolaylı olarak değil doğrudan öğrenebilmeleri sağlanabilir. Belli aralıklarla bir araya gelerek, teknolojiye adaptasyon konusunda eleştirdikleri yaşlıların adaptasyon sürecine katkı sağlamış olunabilir. Bilgisayar ve internet kullanımı, tv, telefon gibi teknoloji cihazları hakkında bilgi alışverişi sağlanmış olunabilir. Kuşaklar arasındaki bazı konularda bilgi aktarımı yukarıdan aşağıya doğru iken belli bir yaştan sonra aşağıdan yukarı doğru olmaktadır. Bir başka deyişle kuşaklar arasında herhangi bir konuda bilgilendirme belli bir yaşa kadar yaşlı kuşaktan genç kuşaklara doğru olurken daha sonra bu akış terse dönmekte ve genç kuşaklardan yaşlı kuşaklara bilgi aktarımı olmaktadır. Yaşlı kuşakların genç kuşaklara bilgi ve deneyimlerini aktarabildikleri sistemlerin kurulması kuşaklar arasındaki iletişimin ve dayanışmanın gelişmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AB Bakanlığı (2011). *2012 Avrupa Aktif Yaşlanma Ve Nesillerarası Dayanışma Yılı Bilgi Notu*. Ankara.
- Abay, A. R. (2007). Yaşlılık Olgusuna Nasıl Bakmalı?. Mustafa Kemal Şan (Ed.). *Sosyoloji Yazıları I/ Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Ortak Çalışması* içinde (269-281). İstanbul: Kızılelma Yayıncılık.
- Abay, A. R. ve Demir, S. A. (2014). Belli Parametrelere Göre Kuşaklararası Sosyal Değişme (Aile Değerleri Üzerine Bir Karşılaştırma). *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*. Cilt/Volume: 9, Sayı/Issue: 1, Yıl/Year: 2014 125-151
- Abduşoğlu, A. (2010). *Ankara’da Huzurevinde Kalan Yaşlıların Memnuniyet Durumu Üzerine Bir Araştırma* (Uzmanlık Tezi). Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. Ankara
- Acılioğlu, İ. (2015). *İş’ te Y kuşağı*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Adler, N. J. (1991). *International Dimensions of Organizational Behavior*. Boston. MA: PWS-Kent.
- Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2011). *Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler*. Ankara.
- Aka, B. (2017). *Kamu ve Özel Sektörde Çalışan Yöneticilerin Kuşak Farklılıkları ve Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: İzmir İlinde Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Akçay, C. (2011). *Yaşlılık Kavramlar, Kuramlar ve Yaşlılığa Hazırlık*. Kriter yay.: İstanbul
- Aközer, M. (2001). *Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler*. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Aile Ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Aközer, M., Baran, A. G., Kalaycıoğlu, S. Özler, G., Nuhrat, C. R., Ortaç, A...Maran, T. (2011). *Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler*. Ankara: Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Akülkü, H. (2015). *Yaşlıların Yaşlılık Algısı: Antalya/Finike Ve Polonya/Rzeszow Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Allport, F. (1955). *Theories of Perceptions and the Concept of Structure*. New York: Wiley.
- Altan, Ö. Z. (2006). *Sosyal Politika*. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları. Eskişehir.
- Altundağ N. (2012). Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 1(4), 203-212
- Angeline, T. (2010). Managing Generational Diversity At The Workplace: Expectations And Perceptions Of Different Generations Of Employees. *African Journal of Business Management*. 5(2), 249-255.

- Anıl, H. A. (2011). *Kültürel Değişme Açısından Kuşaklar Arası Çatışma (Aşkan Ve Dumlupınar Mahallesi Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Antonucci, T., Berkman, L., Suphan, A.B., Carstensen, L., Fried, P., Goldman, D., Jackson, J., Kohli, M. Et. Al. (2016). Society And The Individual At The Dawn Of The Twenty First Century”. *Handbook Of The Psychology Of Aging* (In.).
- Arben, S. ve Ginn, J. (2005). Gender Dimensions Of The Age Shift. Malcolm L. Johnson, V.L., Bengtson, P.G. Coleman, T.B. (Ed.). *In The Cambridge Handbook Of Age And Aging* (527-537). Cambridge University Press.
- Arking, R. (1991). *Biology of Aging: Observations and Principles*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Arsenault, P. M. (2004). Validating Generational Differences A Legitimate Diversity and Leadership Issue. *The Leadership & Organization Development Journal*. Cilt: 25. Sayı: 2. 124-141.
- Arslan A ve Staub S. (2015). Kuşak Teorisi Ve İç Girişimcilik Üzerine Bir Araştırma, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* Cilt 6, Sayı 11.
- Atabek, E. (1991). *Gençlik Duvarları Yıkıyor*. 7.Basım. Altın Kitap: İstanbul.
- Atkinson, P. (2008). Millennial: Researching The Application Of Demographics To Build Customer Relationships and HR Strategy. *Management Services*, 42, 7-11.
- Austin, D. R. (1985). Attitudes Toward Old Age: A Hierarchical Study. *The Gerontologist*. 25.431-434.
- Bader, I. E. (1980). Attitudes Toward Aging, Old Age, And Old People. *Aged Care and Service Review*. 2,144.
- Bahar, A. (2005). *Huzuevinde Yaşayan Yaşlıların Depresyon Ve Anksiyete Düzeylerinin Belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Gaziantep.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bannon, S., Ford, K., ve Meltzer, L. (2011). Understanding Millennials In The Workplace. *The CPA Journal*, 61-65.
- Baran, A. G. (2005). Aile Ve Yaşlanma. A. Kasapoğlu ve N. Karkıner (Ed.) *Aile Sosyolojisi* içinde (134-165). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Baran, A. G. (2005). Yaşlı Ve Aile İlişkileri, Ankara Örneği. *Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları* no: 127. (279-280). Ankara
- Baran, A. G. (2016). Yaşlılıkta Sosyal İzolasyon Ve Yalnızlık. Harun Ceylan (Ed.). *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde (77-98). Nobel Yayınları: Ankara.
- Bartley, S. J., Ladd, P. K., ve Morris, M. L. (2007). Managing The Multigenerational Workplace: Answers For Managers And Trainers. *College and University Professional Association for Human Resources* (Spring/Summer), 28-34.

- Barut, Y. (2008). Yaşlılık Dönemi Zihinsel Ve Ruhsal Özellikleri. *Psikolojik, Sosyal Ve Bedensel Açıdan Yaşlılık* içinde (39-62). Ankara. Pegem Akademi.
- Baum, S. K. (1983). Age Identification In The Elderly: Some Theoretical Considerations. *International Journal of Aging and Human Development*. 18(1). 25-30.
- Bayhan, V. (2014). Milenyum veya (Y) Kuşağı Gençliğinin Sosyolojik Bağlamı. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*. 2(3): 8-25.
- Baysan, N. P. (2008). *Yaşlıların Yaşlılık Algısı Ve Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörler*. (Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi. Manisa.
- Becton, J. B., Walker, H. J. ve Jones-Farmer, A. (2014). Generational Differences In Workplace Behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 175-189.
- Bengtson, V. L., & Schrader, S. S. (1982). Parent-Child Relations. In D. Mangen & W. Peterson (Ed.). *Handbook Of Research Instruments In Social Gerontology*, Vol. 2. University of Minnesota Press, Minneapolis: 115-185.
- Bengtson, L. ve Oyama, P. S. (2007). *Department of Economic and Social Affairs Division for Social Policy and Development Expert Group Meeting Intergenerational Solidarity: Strengthening Economic and Social Ties Background Paper*. 23-25 October 2007 United Nations Headquarters New York
- Benlisoy, S. (2008). Mit ile Gerçeklik Arasında 68'i Hatırlamak. *Mesele Kitap Dergisi*. 24(1), 30-33.
- Benson, J. ve Brown, M. (2011). Generations At Work: Are There Differences And Do They Matter? *The International Journal of Human Resource Management*, 22(9), 1843-1865. doi:10.1080/09585192.2011.573966
- Bennet, S. E. ve Rademacher, W. E. (1997). "After The Boom: The Politics Of Generation X", Stephen C. Craig and Stephen Earl Bennett (Ed.). Rowman & Littlefield Publishers, Published in USA, Bostan Way, Lanham, Maryland 20706.
- Berkup, S. B. (2015). *Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz*. (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Blau, Z. S. (1956). Changes In Status And Age Identification. *American Sociological Review*. 21 198-203.
- Blau, Z. S. (1973). *Old Age In A Change Society*. New york, NY: Franklin Watts Inc.
- Bloom, K. L. (1961). Age And The Self Concept. *American Journal of Psychiatry*. 118. 534-538.
- Bloom, D. ve Canning D. (2004). Global Demographic Change: Dimensions And Economic Significance. *National Bureau Of Economic Research*. Massachusetts Avenue. Cambridge. <http://www.nber.org/papers/w10817>
- Bilir, N. (2004). *Yaşlanan Toplum: Sağlıklı Ve Başarılı Yaşlanma*. Ankara: HÜ. GEBAM Yayını.

- Bilir, N. (2006). *Değişen Sağlık Örüntülerinde Halk Sağlığı Çalışanlarının Rolü: Kronik Hastalıklar ve Yaşlılık Sorunları*. Toplum Hekimliği Bülteni. 25:1-6.
- Birren, J. E. (2007). History of Gerontology. J. Birren (Ed). *Encyclopedia of Gerontology: Age Aging and the Aged* içinde, (686-695). Amsterdam: Elsevier.
- Botha, J. H., Botha, T. R. ve Engelbrecht, C. S. (1993). *Verandering Van Stereotypes By Onderwysstudente*. Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Opvoedkunde, 13(2):60±64.
- Brigham, J. C. (1971). *Ethnic Stereotypes*. Psychological Bulletin. 76(1), 15-38.
- Brubaker, T. H. ve Powers, E. A. (1976). The Stereotype Of "Old". *A Review And Alternative Approach. Journal of Gerontology*. 21(4), 441-447.
- Burch, V. R. F. ve Strawderman, L. (2014). Leveraging Generational Differences To Reduce Knowledge Transfer And Retention Issues In Public Administration. *Public Administration Research*, 3(2), 61-75.
- Burgess, E. W. (1960). Aging in Western Culture. In Burgess. Ernest E. (Ed.) *Aging in Western Societies*. The University of Chicago Press. Chicago. 3-28.
- Canatan, A. (2007). Yaşlı Erkeklerin Etkiledikleri Sosyal Olumsuzluklar Hakkında Bir Araştırma. 4. Ulusal Yaşlılık Kongresi. V. Kalıncaya ve G. Akın (Ed.). Ankara. Yaşlı Sorunları Araştırma Derneği. 96-107.
- Canatan, A. (2016). Yaşlılıkta Sosyal İlişkiler Ve Kuşaklar Arası Etkileşim. Harun Ceylan (Ed.). *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde (139-155). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Cary, S. (2008). Mentoring Generations Today For Tomorrow's Leaders. *Nephrology Nursing Journal*, 35(2), 118-119.
- Casey, J., ve Denton, B. (2006). Work-family Information On: Generation X/generation Y. *Sloan Work and Family Research Network*. Retrieved from http://wfnetwork.bc.edu/pdfs/EWS_GenXandY.pdf
- Cennamo, L. ve Gardner, D. (2008). Generational Differences In Work Values, Outcomes and Person-Organisation Values Fit. *Journal of Managerial Psychology*, 23(8), 891-906. doi:10.1108/02683940810904385
- Ceylan, H. (2015). *Yaşlılık ve Refah Devleti*, Açılım Kitap.
- Ceylan, S. ve Özdiçiner, N. S. (2007). Yaşlı Bireylerin İletişim Sorunlarının Yaş Grupları Açısından Değerlendirilmesi: Denizli Örneği. 4. Ulusal Yaşlılık Kongresi V. Kalıncaya ve G. Akın (Ed.). Ankara: Yaşlı Sorunları Araştırma Derneği. 246-255.
- Chen, H. (2010). Advertising And Generational Identity: A Theoretical Model. *American Academy of Advertising Conference Proceedings*. 132-140.
- Cliquet, R. ve M. Nizamuddin. (1999). *Population Ageing: Challenges for Policies and Programmes in Developed and Developing Countries*. New York: United Nations Population Fund; and Brussels: Centrum voor Bevolkings-en Gezinsstudien (CBGS).

- Crumpacker, M. J. ve M. Crumpacker. (2007). Succession Planning and Generational Stereotypes: Should HR Consider Age-Based Values and Attitudes a Relevant Factor or a Passing Fad?. *Public Personnel Management*. Cilt: 36. Sayı: 4. 349-369.
- Codrington, G. (2008). *Detailed Introduction to Generational Theory*. Tommorrow today.
- Combs, A. W., Anne C. R. ve Fred, R. (1976). *Perceptual Psychology*. New York: Harper and Row Publishers.
- Costanza, D. P. ve Finkelstein, L. M. (2015). Generationally Based Different in The Workplace: Is there a there there? *Industrial Organizational Psychology* 8(3), 308-323. doi: 10.1017/iop.2015.15
- Cuff, E. C., Sharrock, W.W., Francis, D.W. (2013). *Sosyolojide Perspektifler*. Ü. Tathcan (Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Cowperthwaite, P. (2010). Culture Matters: How Our Culture Affects The Auditl. Accounting Perspectives. Cilt: 9, Sayı: 3. 175-215.
- Çilingiroğlu, N. ve Demirel, S. (2004). Yaşlılık Ve Yaşlı Ayrımcılığı. *Turkish Journal of Geriatrics*. 7(4), 225-230
- Daloğlu, E. S. (2013). *Çalışma Algısı Üzerine Kuşaklararası Bir Analiz*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. İzmir.
- Danış, M. Z. (2005). *Yaşlılık, Yoksulluk Ve Yalnızlık*. Ankara: GEBAM.
- Danış, M. Z. (2009). Türkiye’de Yaşlı Nüfusun Yalnızlık Ve Yoksulluk Durumları Ve Sosyal Hizmet Uygulamaları Açısından Bazı Çıkarımlar. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 20 (1), 67-84.
- Davis, J. B., Pawlowski, S. D. ve Houston, A. (2006). Work Commitments of Baby Boomers and Gen-Xers in the It Profession: Generational Differences Or Myth. *Journal of Computer Information Systems*, 46(3), 43-49.
- De Jong Gierveld, J., Van Tilburg, T., Dykstra, P. (2006). Loneliness and Social Isolation. De Jong Gierveld, J., Van Tilburg, T., Dykstra, P. (Ed). *Cambridge Handbook of Personal Relationships* (485-500). Cambridge University Press.
- Dereli, F., Koca, B., Demircan, S., Tor, N. (2010). Bir Huzurevinde Kalan Yaşlıların Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*, 27(2), 93-97.
- Demir, I. (2017). Mizah Dergilerinde Yaşlı Ayrımcılığının Yeniden Üretimi. *Senex Yaşlılık Araştırmaları Dergisi*. Akdeniz Üniversitesi: Antalya. 57-75.
- Demirbaş, H. (2013). Yaşlanma Psikolojisi. *Odtülüler Bülteni*. 233:30-31.
- Demirbilek, S. (2005). *Sosyal Güvenlik Sosyolojisi*. Legal Yayıncılık.
- Denham, T. ve Gadbow, N. (2002). *Literature Review: Factors Affecting The Development Of Generation X And Millennials. Societal Factors Affecting Education*. Course Paper Presented To Programs for Higher Education in Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree of Doctor of Education, Nova Southeastern University, Ft. Lauderdale-Davie, FL. Retrieved

from

<http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED478488>

Dessi, R. (2008). Collective Memory, Cultural Transmission, and Investments. *American Economic Review*. Cilt: 98. Sayı: 1. 534-560.

Dixon, G., Mercado, A. ve Knowles, B. (2013). Followers And Generations In The Workplace. *Engineering Management Journal*, 25(4), 62-72. doi:10.1080/10429247.2013.11431996

Dwyer, R. J. (2009). Prepare For The Impact Of The Multi-Generational Workforce! *Transforming Government People, Process and Policy*, 3(2), 101-110. doi:10.1108/17506160910960513

Dries, N., Pepermans, R., ve De Kerpel, E. (2008). Exploring Four Generations' Beliefs About Career: Is "Satisfies" The New Successful"? *Journal of Managerial Psychology*, 23(8), 907–928.

Dhavaleshwar, C. U. (2016). The Role of Social Worker in Community Development. *International Research Journal of Social Sciences*. Vol. 5(10), 61-63, October. E-ISSN 2319–3565.

Dohm, A. (2000). Gauging The Labor Force Effects Of Retiring Baby-Boomers. *Monthly Lab Review*, 123, 17-25.

Doğan, M. S., Selahattin Özyurt ve Galip Boztoprak (2009). *Sosyoloji Çarşısı*. Adana: Yazı Yayınları.

Dotson, M. J., Clark, J. D., and Dave, D. S. (2008). Travel Motivations And Destination Activities Of Young Travelers Of Different Ages: An Empirical Study In The United States. *International Journal of Management*, 25(4), 665-672.

Dulin, L. (2005). Leadership Preferences Of A Generation Y Cohort: A Mixed Methods Investigation. *Dissertation Abstracts International*, 66(07), 2633A. (AAT3181040).

Eagly, A. H., and Chaiken, S. (2007). The Advantages Of An Inclusive Definition Of Attitude. *Social Cognition*, 25, 582–602.

Eisner, S. P. (2005). Managing Generation Y. *Society for the Advancement of Management (SAM) Advanced Management Journal*, 70(4), 4–16.

Ekşioğlu, Y. (2016). *Yaşlıların Yaşlılık Algısının Yaşam Kalitesi Ve Depresyonla İlişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Emelo, R. (2009, January). Mentoring Strategies For Today's Realities. *C W Bulletin, E Newsletter International Association of Business Communicators*, 7(1). Retrieved from <http://www.iabc.com/cwb/archive/2009/0109/Emelo.htm>

Elmore, L. (2011). Competing For Jobs When You're Up Against Your Mum, Your Grandpa, And Your Pers. *Women In Business. Summer*. 37-39.

Erden, S. (2012). *Kültürel Değişimlerin Örgütlerde Kuşaklararası Çatışmalara Etkisinin İncelenmesi: Akademisyenlere Yönelik Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilimdalı. Çanakkale.

European Commission (2013). Long Term Care In Ageing Societies Chanllanges And Policy Options. SWD (2013) 41 final. Commission Staff Working Document. European Commission Publishing, Brussels. Belgium

Eyerman, R., and Turner, B. S. (1998). Outline Of A Theory Of Generations. *European Journal of Social Theory*, 1(1), 91-96.

Findlay, A. R. (2003). Interventions To Reduce Social Isolation Amongst Older People: Where Is The Evidence? *Ageing Society*, 23. 647-658.

Fry, R. (2015). *Millennials Surpass Gen Xer As The Largest Generation in U.S. Labor Force*. Retrieved from Pew Research website

<http://www.pewresearch.org/facttank/2015/05/11/millennials-surpass-gen-xers-as-the-largest-generation-in-u-s-labor-force/>

Fogg, P. (2009). When Generations Collide. *The Education Digest*, 25-32.

Gaylor, D. (April, 2002). *Generational Differences*. Retrieved from http://www.agts.edu/faculty/faculty_publications/articles/creps_generations_chart.pdf

Glass, A. (2007). Understanding Generational Differences For Competitive Success. *Industrial and Commercial Training*, 39(2), 98-103.

Gløersen, E., Drăgulin, M. and Hans, S. (2016). The Impact of Demographic Change On European Regions. *European Union Committee Of Regions*. ISBN: 978-92-895-0867-4 doi:10.2863/26932

Green, S. K. (1981). Attitudes And Perceptions About The Elderly: Current And Future Perspectives. *International Journal of Aging and Human Development*. 13, 99-119.

Gruman, G. J. (2003). *A History of Ideas About the Prolongation of life*. New York: Springer Publishing Company.

Gibson, J. W., Greenwood, R. A., & Murphy, E. F., Jr. (2009). Generational Differences In The Workplace: Personal Values, Behaviors, And Popular Beliefs. *Journal of Diversity Management*, 4(3), 1-7. Retrieved from

<http://www.cluteinstitute.com/ojs/index.php/JDM/article/view/4959>

Gibson, R. (2013). *Generation Y characteristics*. Retrieved from

<http://www.generationy.com/characteristics/>

Gilbert, C. (1967). When Did a Man in the Renaissance Grow Old? *Studies in the Renaissance*. 14: 7-32. <https://doi.org/10.2307/2857158>.

Gökçe, Kutsal, Y. ve Aslan, D. (2013). How Gender And Ageing Effects The Elderly. *Bold Journal*. 23(3), 17-23.

Göktaş, P. ve Çarıkçı, İ. H. (2015). Kuşakların Siyasal İletişim Kültür Ve Liderlik Açısından Değerlendirilmesi, *MAKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Cilt 2. Yıl: 2. Sayı: 3. (7-33).

Görgün-Baran, A. (2016). Yaşlılıkta Sosyal İzolasyon Ve Yalnızlık. Harun Ceylan (Ed.). *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde. (77-97). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Görgün-Baran, A. ve Sarıtaş, C. T. (2018). Yaşlılıkta Yaşam Düzeni. Ayşe Canatan (Ed.) *Temel Gerontoloji* içinde. (135-166). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Gözübüyük Tamer, M. (2014). Kuşaklararası Dayanışma Ve İşbirliği Çerçevesinde Gençlerin Yaşlı Ve Yaşlılık Algısının Değerlendirilmesi. *Toplum Bilimleri Dergisi*. 8(15), 7-28
- Gullette, M. M. (2013). *Kültürle Yaşlanmak*. (Çev.: Ilgın Yıldız). İstanbul: Babil yayınları.
- Gursoy, D., Maier, T. A., and Chi, C. G. (2008). Generational Differences: An Examination Of Work Values And Generational Gaps in The Hospitality Workforce. *International Journal of Hospitality Management*, 27, 448-458.
- Güler, Z., Güler, N. ve Öznel, D. (2015). *Huzurevi Köyleri: Kırsal Kesimde Yaşlılık*. Ankara: TÜBİTAK raporu, Proje No: 113K515.
- Hablemitoğlu, Ş. (2016). Yaşlanmanın Kadınlaşması. Harun Ceylan (Ed.). *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde. (119-138). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Hançerlioğlu, O. (2007). *Toplumbilim Sözlüğü*. Remzi Kitapevi: İstanbul.
- Haight, J., and Belwal, U. (2006). Designing For An Aging Workforce Can We? Should We? *Professional Safety*, 20-33.
- Hanson, O. and Carperter, N. (1994). *Relationships In Old Age: Coping With The Challenge Of Transition*. New york, NY: The Guilford Press.
- H a r l a n, W. (1968). *Social Status Of The Aged In Three Indian Villages*. In B. L. Neugarten, Middle Age and Aging. Chicago: University of Chicago.
- Harper, S. (2003). Changing Families as European Societies Age. *Journal of European Social Policy*. .44(2) 155-184.
- Harris, A. J., and Peinberg, J. P. (1977). Television And Aging: Is What You See What You Get? *The Gerontologist*. 17, 464-468.
- Harris, P. (2005). Boomer vs. Echo Boomer: The Work War. *Training & Development*, 59(5), 44-50.
- Havighurst, R. J. (1968). A Social-Psychological Perspective On Aging. *The Gerontologist*. 67-71.
- Heselbarth, R. (1990). Good Managers Must Cross-Millennial Generation Gap. *Contractor*. Cilt: 46. Sayı: 7. 10-10.
- Henretta, J. C. (1992). Uniformity and Diversity: Life Course Institutionalization and Late-Life Work Exit." *The Sociological Quarterly*. 33 (2): 265-279.
- Hernaus, T., and Vokic, N. P. (2014). Work Design For Different Generational Cohorts: Determining Common And İdiosyncratic Job Characteristics. *Journal of Organizational Change Management*, 27(4), 615-641. doi:10.1108/JOCM-05-214-0104
- Hershatte, A., and Epstein, M. (2010). Millennials And The World Of Work: An Organization And Management Perspective. *Journal of Business & Psychology*, 25, 211-223. doi:10.1007/s10869-010-9160-y

- Hickey, T., Hickey, L.A., and Kalish, R.A. (1968). Children's Perceptions Of The Elderly. *The Journal of Genetic Psychology*. 112,227-235.
- Hilgard, E. R. (1967). *The Role of Learning in Perception*. New York: Harper and Row.
- Hoşgör, Ş. ve Tansel, A. (2010). *2050'ye Doğru Nüfusbilim Ve Yönetim: Eğitim, İşgücü, Sağlık Ve Sosyal Güvenlik Sistemelerine Yansımalar*. İstanbul: TÜSİAD ve UNFPA
- Hoyman, N. and Kıyak, H. A. (2005). *Social Gerontology*. Boston. M.A: Ally and Bacon.
- Howe, N., and Strauss, W. (2007, July-August). The next 20 years: How customer and workforce attitudes will evolve. Retrieved from *Harvard Business Review*: <https://hbr.org/2007/07/the-next-20-years-how-customer-and-workforce-attitudeswill-evolve>
- IPSOS (2013). *Ayna: Onlar Y Kuşağı Araştırması*, UU Kalitatif Araştırmalar Birimi. <https://www.ipsos.com/tr-tr/onlar-y-kusagi> Erişim: 05.06.2018
- İçli, G. (2008). Yaşlılar Ve Yetişkin Çocuklar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1, 29-38.
- İçli, G. (2016). Sosyal Statü Ve Rol Bağlamında Yaşlılık. Harun Ceylan (Ed.). *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde. (41-60). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- İlgar, L. (2008). Yaşlılık Dönemi Ve Serbest Zaman Etkinlikleri. K. Ersanlı, M. Kalkan (Ed.) *Psikolojik, Sosyal Ve Bedensel Açidan Yaşlılık* içinde (63-96). Ankara: Pegem Akademi.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2004). *Yaşlılar*. İstanbul:Yazar
- İşçimen, D. S., (2012). *Y Kuşağı Çalışanların İş Yaşamından Beklentilerinin Karşılama Düzeyi İle Kurumsal Bağlılıkları Arasındaki İlişki ve Bir Örnek Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- İzmirlioğlu, K. (2008). *Konumlandırmada Kuşak Analizi Yardımıyla Tüketici Algılarının Tespiti: Türk Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.
- Jaeger, H. (1985). Generations in History: Reflections on a Controversial Concept. *History and Theory*. 24 (3), 273-292.
- James, J. B., Swanberg, J. E., and McKechnie, S. P. (2007). *Generational Differences In Perceptions Of Older Workers' Capabilities* (Issue Brief No. 12). Chestnut Hill, MA: Boston College Center on Aging & Work/Workplace Flexibility. Retrieved from http://agingandwork.bc.edu/documents/IB12_OlderWorkers%20Capability.pdf
- Jeffries, F. L., and Hunte, T. L. (2003). Generations And Motivation: A Connection Worth Making. *Journal of Behavioral and Applied Management* 6(1), 37-70.
- Johnson, N. A. (1994). The Pervasive, Persuasive Power Of Perceptions. *The Alberta Journal of Educational Research*, XL(4):475-497.
- Kalaycıoğlu, S., Tol, U. U., Küçüktural, Ö., Cengiz, K. (2003). *Yaşlılar Ve Yaşam Biçimleri Açısından Yaşam Biçimi Tercihleri* (Türkiye Bilimler Akademisi Raporları). Ankara. Türkiye Bilimler Akademisi

- Kalaycıoğlu, S. (2016). Yaşlılıkla Baş Etme Ve Dirençlilik Stratejileri. Harun Ceylan (Ed.). *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde (157-167). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kalınkaya, V. (2011). Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilim. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kalınkaya, V. (2016). Nüfus Yaşlanması Ve Toplumsal Boyutları. Harun Ceylan (Ed.). *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde (21-40). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kalkınma Bakanlığı. (2014). Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018. Yaşlanma Özel İhtisas Komisyon Raporu. Ankara: Yazar
- Kalleberg, A. L. (1977). Work Values And Job Rewards: A Theory Of Job Satisfaction. *American Sociological Review*, 42, 124-143.
- Karaaslan, S. (2014). *Kuşaklararası Farklılıkları Örgütler Üzerinden Anlamak: Bir Alan Araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kaiser, D. M. (2005). *Organizational Commitment At Kirtland Community College: An Analysis Of Generational Differences In The Workforce*. (Unpublished PhD Thesis). Capella University.
- Katz, R. S. (1990). Interdisciplinary Gerontology Education: Impact On Multidimensional Attitudes Toward Aging. *Gerontoloav & Geriatrics Education*. 10(3), 91100.
- Kayacan, E. (2016). X ve Y Kuşaklarının Motivasyon Kaynakları: Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Alan Araştırması. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Keleş, N. (2011). Y Kuşağı Çalışanlarının Motivasyon Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 3 (2). 129- 139.
- Kertzer D. I. (1989). Age Structuring in Comparative And Historical Perspective. DI Kertzer, K Warner Schaie (Ed.). *In Age Structuring in Comparative and Historical Perspective*. 3-21. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum
- Kılıç, E. (1981). *Halk Eğitimi*. Ankara.
- Kim, J. (1996). *Philosophy of Mind*. Boulder, Colorado: Westsvie Press.
- King, J. A. (2005). *Is It Necessary To Develop New Performance Motivation And Training Techniques In Response To The Entrance Of Generation Y To The Workforce*. Schmidt Labor Research Center Seminar Paper Series. University of Rhode Island.
- Koç, İ. vd. (2010). Türkiye'nin Demografik Dönüşümü. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Yayını. 12-13. Ankara.
- Kohli, M. (2000). Age Integration Through Interest Mediation: Political Parties and Unions. *The Gerontologist*. 40(3). 261-308.
- Koşar, N. (1996). *Sosyal Hizmetlerde Yaşlı Refahı Alanı*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Köknel, Ö. (2001). *Kimliğini Arayan Gençliğimiz*. İstanbul: Altın Kitap.
- Knox, M. L., Money, A., Schacht, C. (2000). *Understanding Social Problems*. (2nd Ed.). Cincinnati, OH: Wadsworth.

- Kupperschmidt, B. (2000). Multigeneration Employees: Strategies For Effective Management. *Health Care Manager*. 19(1). 65–76.
- Kuş, E. (2003). *Nice-Nitel Araştırma Teknikleri Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nicel mi? Nitel mi?*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kremer, J. (1988). Effects Of Negative Information About Aging On Attitudes. *Educational Gerontology*. 14, 69-80.
- Kyles, D. (2005). Managing Your Multigenerational Workforce: It Takes Time, Talent, Tact And Perseverance, But The End Product Can Be A Great Place To Work With A Wonderful Talent Pool. *All Business.com*. Retrieved from <http://www.allbusiness.com/human-resources/852565-1.html>
- LaFontaine J. S. (1978). *Sex and Age as Principles of Social Differentiation*. New York: Academic.
- Lamm, E., Meeks, M. D., (2009). Workplace Fun: The Moderating Effects Of Generational Differences. *Employee Relations*. Volume: 31, Issue: 6
- Lancaster, L. C., and Stillman, D. (2002). *When generations collide: Who they are. Why they clash. How to solve the generational puzzle at work*. New York: Harper Collins Publishers, Inc.
- Lavoie-Tremblay, M., Leclerc, E., Marchionni, C., & Drevniok, U. (2010). The Needs And Expectations Of Generation Y Nurses In The Workplace. *Journal For Nurses In Staff Development*, 26(1), 2-8. Retrieved from http://journals.lww.com/jnsdonline/Abstract/2010/01000/The_Needs_and_Expectations_of_Generation_Y_Nurses.2.aspx
- Lazda-Cazers, R. (2007). Old Age in Wolfram von Eschenbach's Parzival and Titirel. A. Classen (Ed.). *Old Age in the Middle Ages and the Renaissance: Interdisciplinary Approaches to a neglected Topic* içinde, (201-218). Berlin: Walter de Gruyter.
- Lee, R. D. (2003). The Demographic Transition: Three Centuries of Fundamental Change. *Journal of Economic Perspectives*. 17: 167–90.
- Lehr, U. (1994). Yaşlanmanın Psikolojisi. B. Çotuk (Çev.). İstanbul: Bilimsel Ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı.
- Levy, B., Ashman, O. ve Dror, I. (2000). To be or not To Be: The Effects of Aging Stereotypes on the Will to Live. *OMEGA-Journal Of Death and Dying*. 40 (3). 409-420. Doi: 10.2190/Y2GEBVYQ-NF0E-83VR.
- Lower, J. (2008). Brace Yourself Here Comes Generation Y. *Critical Care Nurse*, 28 (5). 80-85.
- Lüküslü, D. (2013). Türkiye’de Gençlik Miti: 1980 Sonrası Türkiye Gençliği. 2. Basım. İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Macky, K., Gardner, D., and Forsyth, S. (2008). Generational Differences At Work: Introduction And Overview. *Journal of Managerial Psychology*, 23(8), 857-861.
- Marcoen, A. (1979). Children's Perception Of Aged Persons And Grandparents. *International Journal of Behavioral Development*. 2, 87-105.

- Markides, K.S. and Boldt, J. S. (1983). Change In Subjective Age Among The Elderly: A longitudinal Analysis. *The Gerontologist*. 21(4), 422-427.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. O. Akınhay ve D. Kömürcü (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Marshall, A. (2008). *Generation of Change: Young People and Culture: State Of World Youth Supplement*. UNFPA. New York.
- Martin, C. (2005). From High Maintenance To High Productivity: What Managers Need To Know About Generation Y. *Industrial and Commercial Training*. 37, 39-44.
- Martin C., Libicki, H. J. Shatz, J. E. (2011). *Global Demographic Change and Its Implications for Military Power*. Prepared for the United States Air Force. Santa Monica, CA. ISBN 978-0-8330-5177-6
- Mannheim, K. (1952). *The Sociological Problem of Generations: The Problem Of Generations*. from Essays on the Sociology of Knowledge, pp. 276-322. Reproduced by permission of Taylor & Francis Books UK.
- Mavili, A. (2015). Yaşlılık, Yaşlanma Ve Sosyal Hizmet. Harun Ceylan (Ed.). *Modern Hayat Ve Yaşlılık* içinde (1-23). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Mayring, P. (2011). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*. (Çev.: Adnan Gümüş-M. Sezai Durgun). Ankara.
- Mapoma C. C. ve Masaiti, G. (2012). Perceptions of and Attitudes Towards Ageing in Zambia. *European Journal Of Educational Research*. Vol. 1, No. 2, 107-116.
- McBurney, D. H. and Collings, V. B. (1984). *Introduction To Sensation/Perception*. Second edition. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- McCrindle, M. (2010). *Generations Defined An Excerpt From The ABC of XYZ*. Retrieved from http://mccrindle.com.au/resources/whitepapers/McCrindle-Research_ABC-01_Generations-Defined_Mark-McCrindle.pdf
- McDonald, P. (2008). The Multigenerational Workforce. *Internal Auditor*, 65(5), 60-67.
- McTavish, D. (1971). *Perceptions Of Old People: A review Of Research Methodologies And Findings*. *Gerontologist*. 11, 90-109.
- Merrriam, S. B. (2015). Nitel Araştırma Nedir?. (Çev.: Selahattin Turan). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* içinde (1-19). Ankara: Nobel Yayınları.
- Merrriam, S. B. (2015). Nitel Araştırma Türleri. (Çev.: Fatma Koçak Canbaz ve Muhanned Öz). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* içinde (21-37). Ankara: Nobel Yayınları.
- Merrriam, S. B. (2015). Araştırmanın Desenlenmesi ve Örneklem Seçimi?. (Çev.: Selahattin Turan ve Derya Yılmaz). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* içinde (55-84). Ankara: Nobel Yayınları.
- Merrriam, S. B. (2015). Görüşmelerin Etkin Yönetimi. (Çev.: Selahattin Turan.). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* içinde (85-110). Ankara: Nobel Yayınları.

- Michener, H. A., DeLamater, J. D. and Myers, D. J. (2004). *Social Psychology* (Australia: Thompson Wadsworth), (Fifth Edition), p. 106.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. (2nd ed.). Thousand .
- Miller, M. M. (1995). *A Comparison Of Self Perception Of The Elderly With Perception Of Others*. Presented to the Faculty of the Graduate School of The University of Texas at Austin in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy. The University of Texas at Austin.
- Minois, G. (1989). *History of Old Age From Antiquity to the Renaissance*. (Çev.: S. Hanbury Tenison). Cambridge: Polity Press.
- Miyamoto, F. (1964). *Social Aspects Of Aging*. *The Bulletin*, Ft. Steilacoom, Wa., 8, 132-138
- Modell, J., and K. Hareven K. (1978). *Transitions: Patterns of Timing*. Tam ara K. Hareven (Ed.). In *Transitions: The Family and the Life Course in Historical Perspective*. New York: Academic Press. 245-269.
- Morgan, L., and Kunkel, S. (1998). *Aging: The Social Context*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.
- Morton, L. P. (2003). Segmenting Publics: Targeting Generation X. *Public Relations Quarterly*, 48(4), 43-45.
- Moss, S. (2010). "Generational Cohort Theory", *Psychlopedia, Key theories, Developmental Theories*, <http://www.sicotests.com/psyarticle.asp?id=374>, Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2018.
- Murphy Jr, E. F., Gibson, J. W., and Greenwood, R. A. (2010). Analyzing Generational Values Among Managers And Non-Managers For Sustainable Organizational Effectiveness. *SAM Advanced Management Journal*, 75(1), 33-46.
- Mutlu, H. (2014). XYZ Kuşakları. <http://hulyamutlu.com/blog/xyz-kusaklari.html> Erişim tarihi: 03.06.2018
- Myles, J. (1989). *Old Age and the Welfare State*. University Press of Kansas. Lawrence. 162.
- Myers, J. E. (1991). *Empowerment For Later Life*. (Report No. EDO-CG-90-7) Ann Arbor, Mich.:ERIC Clearinghouse on Counseling and Personnel Services. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 328 828)
- Myers, K. K., and Sadaghiani, K. (2010). Millennials In The Workplace: A Communication Perspective On Millennials' Organizational Relationships And Performance. *Journal of Business & Psychology*, 25(2), 225-238. doi:10.1007/s10869-010-9172-7
- Nash, L. (1978). Concepts Of Existence: Greek Origins Of Generational Thought. *Daedalus*, 107. 1-22.
- Nelson, J. C. and Quick, D. L. (1997). *Organisational Behavior: Foundations, Realities, and Challenges*. (New York: West Publishing Company). 83-84.
- Newcomb, T. (1960). *Social Psychology*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

- Palmore, E. (1971). Attitudes Toward Aging As Shown By Humor. *Gerontologist*. 11, 181-186.
- Palmore, E. B. (1999). *Ageism: Negative And Positive*. New york, NY: Springer.
- Parry, E., Urwin, P. (2011). Generational Differencies In Work Values: A Review Of Theory And Evidence. *International Journal of Management Reviews*. Vol. 13, 79–96 DOI: 10.1111/j.1468-2370.2010.00285.x
- Patton, M. Q. (2014). Nitel Araştırmanın Doğası. (Çev.: Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* içinde. (3-29). Ankara: Pegem Yayınları.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel Araştırmalarda Çeşitlilik, Kuramsal Yönelimler. (Çev.: Esra Bukova Güzel ve Handan Demircioğlu). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* içinde. (75-138). Ankara: Pegem Yayınları.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel Çalışma Tasarımı. (Çev.: Bülent Tarman ve Mehmet Fatif Yiğit). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* içinde. (209-257). Ankara: Pegem Yayınları.
- Patton, M. Q. (2014). Alan Çalışması Stratejileri ve Gözlem Yöntemleri. (Çev.: Filiz Zayimoğlu Öztürk ve Talip Öztürk). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* içinde. (259-335). Ankara: Pegem Yayınları.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel Analiz ve Yorumlama. (Çev.: Ahmet Çekiç ve Arif Bakla). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* içinde. (431-537). Ankara: Pegem Yayınları.
- Pekala, N. (2001). Conquering The Generational Divide. *Journal of Property Management*, 66(6), 30-38.
- Peters, G. (1971). Self Conceptions Of The Aged, Age Identification And Aging. *Gerontologist*. 11, 69-73.
- Plawecki, H. M. and Plawecki, J. A. (1981). Aging Each Other. *Toumal of Gerontological Nursing*. Z(1), 35-40.
- Pilcher, J. (1994). Mannheim's Sociology Of Generations: An Undervalued Legacy. *The British Journal of Sociology*, 45(3), 481–495.
- Porter, K., & O'Connor, N. (1978). The Changing Attitudes Of University Students To Old People. *Education Gerontology*. 3,139-148.
- Powell, J. (2011). *Global Aging: Trends, Issues And Comparisons*. Aging: Trends, Issues And Globalization. New york: Nova.
- Queiri, A., Wan Yusoff, W., and Dwaikat, N. (2014). Generation-Y Employees' Turnover: Work-Values Fit Perspective. *International Journal of Business and Management*, 9(11), 199-213. doi:10/5539/ijUN.v9n11p199.
- Quirouette, C. (1995). *Views Of Future Personal Aging Among Middle-Aged, University Educated Women*. Concordia University. Canada.
- Rao, V. S. P. and Narayana, P. S. (1998). *Organisation Theory and Behaviour*. Delhi: Konark Publishing Company. (329-330)

- Reeves, T. C., and Oh, E. (2008). Generational Differences. In M. J. Spector, M. D. Merrill, J. Van Merriënboer, & M. P. Driscoll (Ed.), *Handbook Of Research On Educational Communications And Technology (3rd ed.)*, (pp. 298-303). Mahwah, NJ: Laurence Earlbaum Associates.
- Reisenwitz, T., and Iyer, R. (2007). A Comparison Of Younger And Older Baby Boomers: Investigating The Viability Of Cohort Segmentation. *Journal of Consumer Marketing*, 24, 202-213.
- Robinson, H. M. (1972). Perceptual Training: Does It Result In Reading Improvement? In R. Aukerman (Ed.), *Some Persistent Questions On Beginning Reading*. Newark, Delaware: International Reading Association.
- Rostant, D. (2010). *Reviewing The Role Of Expert Witnesses*. CA Magazine. 143:2. 10-10.
- Ryder, N. (1965). The Cohort As A Concept In The Study Of Social Change. *American Sociological Review*, 30(6), 843-861.
- O'Donnell, M. (2001). *Age and Generation*. Patrick McNeill (Ed.). Tavistock Publication. New York.
- O'Bannon, G. (2001). Managing Our Future: The Generation X factor. *Public Personnel Management*, 30(1), 95-108.
- OECD (2011). *Health At Glance 2011: OECD Indicators*. OECD Publishing.
- Oğlak, S. (2018). 21. Yüzyılda Yaşlanma ve Aktif Yaşlanma. Ayşe Canatan (Ed.). *Temel Gerontoloji içinde* (221-240). Ankara: Hedef yayıncılık.
- Olejnik, A, and LaRue, A. (1981). Changes in Adolescents' Perceptions Of The Aged: The Effects Of İntergenerational Contact. *Educational Gerontology*. 6, 339-351.
- Onur, B. (1986). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Öz, F. (2002). Yaşamın Son Evresi: Yaşlılık Psikososyal Açıdan Gözden Geçirme. *Kriz Dergisi*. 10(2). 17-28
- Özalp, E. (2014). *Sosyolojiye Giriş*. 23. Baskı. Bursa: Ekin Yayıncılık.
- Özkalp, E., Çiğdem, K. (2005). *Örgütsel Davranış*. Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı, Yayın No: 149, Eskişehir.
- Özaydın, M. M. (2018). Yaşlı ve Ekonomi. Ayşe Canatan (Ed.). *Temel Gerontoloji içinde* (167-186). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Özçelik, G. (2015). Engagement And Retention of the Millennial Generation In The Workplace Through Internal Branding. *International Journal of Business and Management*, 10(3), 99-108.
- Özer, P. S. (2014). Kuşak Farkının İşe İlişkin Değer ve Tutumlar Açısından İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*. Cilt: 51 Sayı: 589
- Özer, P. S., Eriş, E. D., & Timurcanday Özmen, Ö. N. (2013, Ekim). Kuşakların Farklılaşan İş Değerlerine İlişkin Emik Bir Araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (38). 123-142.

- Özmete, E. (2014). *Kuşaklararası Dayanışma*. VI. Aile Şurası Komisyon Kararları Ve Bildirileri (211-237). Ankara.
- Sandıkçıoğlu, P. A. (2013). *Perception With And Without Concepts: Searching For A Nonconceptualist Account Of Perceptual Content*. In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Of Doctor Of Philosophy. In The Department Of Philosophy. Middle East Technical University. Ankara.
- Santrock, J.W. (2012). İleri Yetişkinlik Döneminde Sosyoduygusal Gelişim. (Çev. Z. Uçanok). G. Yüksel (Çev. Ed.). Yaşam Boyu Gelişim içinde. (592-617). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Schultz, T. P., (1997). "The Demand for Children in Low Income Countries," *Handbook of Population and Family Economics, Vol. 1A*, Chapter 8, (eds.) M.R. Rosenzweig and O. Stark, Amsterdam: North-Holland Publishing.
- Shahar, S. (2002). *Growing Old in the Middle Ages*. London: Routledge Press.
- Shaver, K G and Tarpy, R. M. (1993). *Psychology*. New York: Macmillan.
- Sherman, N. C. and Gold, J. A. (1978-79). Perceptions Of Ideal and Typical Middle And Old Age. *International Journal of Aging and Human Development*. 2(1), 67-73.
- Seltzer, M.M. and Atchley, R.C. (1971, Autumn). The Concept Of Old: Changing Attitudes And Stereotypes. *The Gerontologist*. 226-230.
- Seneca. (1969). *Letters From a Stoic*. R. Campbell. New York: Penguin Books.
- Senbir, H. (2004). *Z Son İnsan Mı?*. Okuyan Us Yayınları. 1. Baskı. Nisan. İstanbul.
- Schiffman, L.G. and Kanuk, L. L. (2004). *Consumer Behavior*. Eight Edition. Prentice Hall. India.
- Sosyal Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. (2007). *Türkiye'de Yaşlıların Durumu Ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı*. ISBN 978 – 975 – 19- 4115 – 5 YAYIN NO DPT: 2741 Devlet Planlama Teşkilatı.
- Sözen, F. (2014). *Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ve Yaşlılık Algısı: Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Smola, K. W., and Sutton, C. D. (2002). Generational Differences: Revisiting Generational Work Values For The New Millennium. *Journal of Organizational Behavior*, 23, 363-382. doi: 10.1002/job.147
- Spector, J. M., Merrill, M. D., (2007). Van Merriënboer, J. J. G., & Driscoll, M. (Eds.). *Handbook Of Research On Educational Communications And Technology*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Strauss, W., and Howe, N. (1991). *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069*. New York: Quill William Morrow.
- Strauss, W., and Howe, N. (2000). *Millennials rising: The next great generation*. New York: Vintage.

- Streib, G. (1968). *Are The Aged A Minority Group*. In B. L. Neugarten (Ed.), *Middle Age And Aging*. Chicagos University of Chicago.
- Swanson, R., and Holton, E. (2005). *Research in Organizations: Foundations And Methods Of Inquiry*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, Inc.
- Şahin, H. (2015). *Yaşlılık Algısı Ve Yaşlılara Sunulan Kurumsal Hizmetler Farkındalığı Üzerine Bir İnceleme: Erzurum İli Örneğinde*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- UN. (2001). *Department Of Economic And Social Affairs Population Division World Population Ageing: 1950-2050*. United Nations New York. ISBN 92-1-051092-5
- UN (2002). *Political Declaration And Madrid International Plan Of Action On Ageing*. Second World Assembly On Ageing. Madrid. Spain. 8-12 April 2002
- UN (2012). *Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge*. Published by the United Nations Population Fund. ISBN 978-0-89714-981-5
- UN (2013). *World Population Prospects 2012 Revision*. New york: United Nations, Department Of Economic And Social Affairs Population Division. Dvd Edition.
- UN (2015). *World Population Ageing 2015*. Department of Economic and Social Affairs Population Division. New York
- UNESCO (1999). *Social Work. (Modele 3)*. Co-ordinator: Winsome Gordon Editors: Wilma Guez and John Allen Cover Design: Monika Jost Cover Photo: UNESCO/Winsome Gordon Printer: Ag2i Communication ED. 99/WS/12 Copyright UNESCO Printed in France.
- Unumeri, G. O. (2009). *Perception And Conflict*. National Open University Of Nigeria School Of Arts And Social Sciences. Hammed T. Ayo (Ed.), Course Code: PCR 276. Nigeria.
- Ünal, İ. (2011). *Gençlerle İletişim*. Nesil Yayınları: İstanbul.
- Taşkesen, C. G. (2017). *Kırsal Ve Kentsel Alanlarda Yaşlanma, Yaşlılık Ve Yaşlılar: Denizli İli Örneği*. (Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Twenge, J. M. (2009). Generational Changes And Their Impact In The Classroom: Teaching Generation Me. *Medical Education*. 43(5), 398-405. doi:10.1111/j.13652923.2009.03310.x
- Twenge, J., and Campbell, S. (2008). Generational Differences In Psychological Traits And Their Impact On The Workplace. *Journal of Managerial Psychology*, 23(8), 862- 877. doi: 10.1108/02683940810904367
- Twenge, J. M., Campbell, W., and Freeman, E. C. (2012). Generational Differences İn Young Adults' Life Goals, Concern For Others, And Civic Orientation. 1966–2009. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(5), 1045-1062. doi:10.1037/a0027408
- Thielfoldt, D., and Scheef, D. (2004, November) Generation X and The Millenials: What You Need To Know About Mentoring The New Generations. *Law Practice Today*. Retrieved from <http://www.abanet.org/lpm/lpt/articles/mgt08044.html>

Thompson, N. (2011). Managing The Millennials: Employee Retention Strategies For Generation Y. *CMC Senior Theses*. Retrieved from http://scholarship.charemont.edu/cmc_theses/240

Thompson, C., & Gregory, J. (2012). *Managing Generation Y's: A framework for improving attraction, motivation, and retention*. *The Psychologist-Manager Journal*, 15(4), 237-246. doi:10.1080/10887156.2012.730444

Thompson, G . (1962). *Child Psychology: Growth Trends in Psychological Adjustment*. Boston: Houghton Mifflin.

Tiraphat, S., Peltzer, K. Thamma Aphiphol, K ve Suthisukon, K. (2017). The Role of Age-friendly Environments on Quality of Life Among Thai Older Adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 14,282,1-13.

Timmermann, S. (2007). What A Difference A Generation Makes: How Our Life Experiences Shape Our Viewpoints And Behaviors. *Journal of Financial Service Professionals*, 61(3), 25-28.

TNSA Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2008) Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNNE) Ankara.

Trevithick, P. (2000). *Social Work Skills A Practice Handbook*. Open University Press Buckingham. Philadelphia.

Toffler, A. (1981). *Üçüncü Dalga*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Tokgöz N. (2011). *Antalya Ve Çevresinde Yaşayan 60 Yaş Üstü Yaşlıların Kuşaklararası İlişkileri Kalitatif Çalışma*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gerontoloji Anabilidalı. Yüksek Lisans Tezi. Antalya.

Tolbize, A. (2008). Generational Differences In The Workplace. *Research And Training Center On Community Living*, (19)1-21. Retrieved from http://rtc3.umn.edu/docs/2_18_Gen_diff_workplace.pdf

Toruntay, H. (2011). *Takım Rollerini Çalışması: X Ve Y Kuşağı Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Topgül, T. Ç. (2015). *Y Nesli Üzerine Sosyolojik Bir Analiz*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Tuckman, J. and Lorge, I. (1952). The Attitudes Of The Aged Towards The Older Worker; For Institutionalized And Non Institutionalized Adults. *Journal of Gerontology*. 1952, 7, 559-564.

Tuckman, J. & Lorge, I. (1953). Attitudes Toward Old. People. *Journal of Social Psychology*. 37, 249-260.

Tuckman, J., Lorge, I. & Zeman, F. (1961). The Self Image In Aging. *Journal of Genetic Psychology*. 99, 317-321.

Tufan, İ. (2001). Yaşlanan Dünyada Bir Delikanlı: Türkiye. *Toplum Ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 12(3), 27-49

- Tufan, İ. (2007). *Birinci Türkiye Yaşlılık Araştırması*. Antalya: GeroYay.
- Tufan, İ. (2014). *Türkiye’de Yaşlılığın Yapısal Değişimi*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları
- Tufan, İ. (2016). Yaşlanan Toplumun Riskleri, Problemleri, İhtiyaçları. Harun ceylan (Ed.) *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tufan, İ. (2016). *Antik Çağ’dan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma*. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları.
- TUİK. (2013). İstatistiklerle Yaşlılar 2012. Haber Bülteni. Sayı: 13466. Ankara.
- TUİK. (2017). İstatistiklerle Yaşlılar, 2016. Haber Bülteni. Sayı: 24644.
- TUİK. (2018). İstatistiklerle Yaşlılar, 2017. Haber Bülteni. Sayı: 27595.
- Tulgan, B. (1996). Common Misconceptions About Generation X. *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 37(6), 46-49.
- Tulgan, B. (2009). *Not everyone gets a trophy: How to manage generation Y*. San Francisco: Josey-Bass.
- Türkdoğan, O. (1996). *Değişme-Kültür ve Sosyal Çözülme*. İstanbul: Birleşik Yayıncılık.
- Tyson, G. A. (1987). *Social Psychology*. In *Introduction to Psychology: A South African Perspective* edited by GA Tyson. Johannesburg: Westro Educational Books.
- Twenge, J. M. (2001). Changes in Women's Assertiveness in Response to Status and Roles: A Cross-Temporal Meta-Analysis, 1931-1993, *Journal of Personality & Social Psychology*. Cilt: 81. Sayı: 1. 133-145.
- Twenge, J. M., & Campbell, S. M. (2008). Generational Differences in Psychological Traits and Their Impact on the Workplace. *Journal of Managerial Psychology*, 23(8), 862-877.
- Vincent, J. A. (1995). *Inequality and Old Age*. London: UCL.
- Y Kuşağı İnavasyon Araştırması. (2013). Deloitte Eğitim Vakfı. http://www.deloitteegitimvakfi.org.tr/UserFiles/Documents/Y_Kusagi_Inovasyon.pdf Erişim tarihi: 23.02.2017
- Yağcıoğlu, A. (2009). *Modernleşme Süreci Ve Yaşlılık: İki Yerleşim Yerinde Modernitenin Yaşlılığa Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.
- Yavuzer, H. (2013). *Ana-Baba ve Çocuk*. 24.Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, S. (2014). *Gerontoloji Ve Gelişim Süreci*. Küreselleşme Kitap.
- Yıldırım, N. (2013). *X’den sonra, Z’den önce: CEO Kuşağı*. <http://bilgicagi.com/xden-sonra-zden-once-ceo-kusagi-3/> Erişim tarihi: 03.06.2018
- Yi, X., Barbara R., Caryn, N. M.. (2010). Generational Differences In China: Career Implications. *Career Development International*. Cilt: 15. Sayı: 6. 601-620.
- Yurdakul, I. Ş. (2016). Nitel Veri Analizinin Temelleri. Işıl Kabakçı Yurdakul (Ed.). *Nitel Veri Analizinde Adım Adım Nvivo Kullanımı* içinde (1-20). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Yücel, C., & Karataş, E. (2009). Eğitim Yöneticilerinin Benimsedikleri İş Değerleri. *Ege Eğitim Dergisi*. 10(2), 70-101.
- Yüksekbilgili, Z. (2013). Türk Tipi Y Kuşağı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 12 (45): 342-353.
- Wahl, H. W. ve Heyl, V. (2015). *Grundriss Gerontologie: Gerontologie Einführung und Geschichte*. EBook. Kohlhammer Verlag. Amazon.ca: Kindle Store.
- Walker, A. (2009). Commentary: The Emergence and Application of Active Aging in Europe. *Journal of Aging and Social Policy*. 21(1), 75-93.
- Walker, A. ve Neaghele, G. (2000). *Poverty And Inequality In Old Age In Europe*, OUP-Milton Keynes.
- Wallace, J. E. (2006). Work Commitment In The Legal Profession: A Study Of Baby Boomers and Generation Xers. *International Journal of the Legal Profession* 13(2), 138-150.
- Wallis, L. (2009). Born To Be Different. *Nursing Standard*, 23(33), 62-63.
- Ward R., Logan, J., Spitze, G. (1992). The Influence Of Parents And Child Needs On Coresidence In Middle And Later Life. *Journal Of Marriage And The Family*. Vol.54, 209-221.
- Warr, P. B. and Knapper, C. (1968). *The Perception Of People And Events*. New York: John Wiley and Sons.
- Weingarten, R.M. (2009). Four Generations, One Workplace: A Gen X-Y Staff Nurse's View Of Team Building in The Emergency Department. *Journal of Emergency Nursing*. 35 (1). 27-30.
- Weiss, M. (2003). To Be About To Be. *American Demographics*, 7.
- Wesner, M. S., & Miller, T. (2008). Boomers And Millennials Have Much In Common. *Organization Development Journal*, 26(3), 89-96.
- Weston, M. (2001). Coaching Generations In The Workplace. *Nursing Administration Quarterly*, 25(2), 11-21. Retrieved from http://journals.lww.com/naqjournal/Abstract/2001/01000/Coaching_Generations_in_the_Workplace.5.aspx
- Wey Smola, K., & Sutton, C. D. (2002). Generational Differences: Revisiting Generational Work Values For The New Millennium. *Journal of Organizational Behavior*, 23(4), 363-382. doi: 10.1002/job.147
- WHO (2015). *World Report On Ageing And Health*. World Health Organization. Luxembourg.. ISBN 978 92 4 069481 1
- WHO (2016). *World Health Organization Age Friendly Environment*. www.who.int/ageing/projects/age-friendly-environments/en/ Erişim: 05.06.2018
- Williams, C. K. ve Page, A. R. (2011). Marketing to the Generations. *Journal of Behavioral Studies in Business*.

World Bank (2017). Demographic Change. *Disparities, Divergences, And Drivers Global Monitoring Report 2015/2016*. 137-163

Wong, M., Gardiner, E., Lang, W., & Coulon, L. (2008). Generational Differences In Personality And Motivation. *Journal of Managerial Psychology*, 23(8), 878-890. doi: 10.1108/02683940810904

Zencirkıran, M. (2017) *Davranış Bilimleri*. Bursa: Dora Yayıncılık.

Zemke, R., Raines, C., & Filipczak, B. (2000). *Generations At Work: Managing The Clash of Veterans, Boomers, Xers, And Nexters In Your Workplace*. New York: American Management Association.

Zopiatis, A., Krambia-Kapardis, M., & Varnavas, A. (2012). Y-ers, X-ers and Boomers: Investigating The Multigenerational (Mis)Perceptions In The Hospitality Workplace. *Tourism and Hospitality Research*, 12(2), 101-121. doi:10.1177/1467358412466668

EKLER

EK 1: ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma “Y Kuşağındaki Üniversite Öğrencilerinin Yaşlılığa İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi Örneği” başlıklı bir araştırma olup, Y Kuşağındaki üniversite öğrencilerini yaşlılığa ilişkin görüşlerini belirleme amacını taşımaktadır. Çalışma Emre Birinci tarafından yürütülmekte ve sonuçları yayınlarla ortaya konulacaktır. Kuşaklar arası iletişim konusunda katkı sağlayacağını düşünülmektedir.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, araştırmacı sizinle görüşme gerçekleştirerek veri toplayacaktır.
- Onayınız durumunda görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler bilgisayar ortamında saklanacak, araştırma sona erdikten sonra imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi Yunus Emre Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan Emre Birinci'ye yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Emre Birinci
Adres : Yunus Emre Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

İş Tel :
Cep Tel :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:
İmza:
Tarih:

ÖZGEÇMİŞ

Emre Birinci, 1983 yılında Merzifon’da dünyaya geldi. İlkokul 5. Sınıfı kadar Diyarbakır Şehit Namık Tümer İlkokulunda 5. Sınıfı ise Eskişehir Orgeneral Halil Sözer İlkokulunda okudu. Ortaokulu Eskişehir 19 Mayıs Ortaokulunda, liseyi ise Eskişehir Atatürk Lisesinde okumuştur. Lisans eğitimi Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünde, yüksek lisansı ise Ahmet Yesevi Üniversitesi Sağlık Kurumları İşletmeciliği programında yapmıştır. Halen Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet programında doktora eğitimine devam etmektedir.

2009 yılından 2013 yılına kadar Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde Sosyal Çalışmacı olarak çalıştıktan sonra 2013 yılında Anadolu Üniversitesine Yunus Emre Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakımı programında öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. 5 yıldır burada çalışmaya devam etmektedir.

